

**ΕΚΘΕΣΗ ΕΣΩΤΕΡΙΚΗΣ
ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ 2008-2009**

**Πανεπιστήμιο: ΕΚΠΑ
Σχολή: ΘΕΟΛΟΓΙΚΗ
Τμήμα: ΘΕΟΛΟΓΙΑΣ**

Προλογος

Η *Εσωτερική Αξιολόγηση* είναι μία τακτικά επαναλαμβανόμενη συμμετοχική διαδικασία, η οποία **διαρκεί δύο συνεχόμενα διδακτικά εξάμηνα και επαναλαμβάνεται το αργότερο κάθε τέσσερα έτη.**

Σκοπός της Εσωτερικής Αξιολόγησης είναι να διαμορφώσει και να διατυπώσει το Τμήμα κριτική άποψη για την ποιότητα του επιτελούμενου έργου του με βάση αντικειμενικά κριτήρια και δείκτες κοινής συναίνεσης και γενικής αποδοχής, και με τους ακόλουθους στόχους:

1. Την τεκμηριωμένη ανάδειξη των επιτευγμάτων του Τμήματος.
2. Την επισήμανση σημείων που χρήζουν βελτίωσης.
3. Τον προσδιορισμό ενεργειών βελτίωσης.
4. Την ανάληψη πρωτοβουλιών για αυτοτελή δράση εντός του *Τμήματος*, όπου και εφόσον είναι εφικτό.
5. Τη λήψη αποφάσεων για αυτοτελείς δράσεις εντός του *Ιδρύματος*, όπου και εφόσον είναι εφικτό.

Πρόκειται ουσιαστικά για μια διαδικασία αυτοαξιολόγησης, που σηματοδοτεί την ίδια την ταυτότητα του Τμήματος, καθώς αποτυπώνει και αναδεικνύει όλα τα χαρακτηριστικά της λειτουργίας του, θετικά και αρνητικά, και καταγράφει τις φιλοδοξίες του. Κατά τη διάρκεια της Εσωτερικής Αξιολόγησης καταγράφονται τα σημαντικότερα πορίσματα που προκύπτουν από τη σύνθεση των στοιχείων, τα οποία συγκεντρώθηκαν με τη συμμετοχή όλων των μελών του Τμήματος, αναφορικά με το υφιστάμενο και το επιθυμητό επίπεδο ποιότητας και τους τρόπους επίτευξής του.

Η διαδικασία Εσωτερικής Αξιολόγησης ολοκληρώνεται με τη σύνταξη της *Έκθεσης Εσωτερικής Αξιολόγησης* (ΕΕΑ), η οποία εγκρίνεται από το Τμήμα και ακολούθως διαβιβάζεται, μέσω της ΜΟΔΙΠ, στην ΑΔΙΠ, προκειμένου να κινηθεί η διαδικασία Εξωτερικής Αξιολόγησης. Υπεύθυνη για τη σύνταξη της Έκθεσης Εσωτερικής Αξιολόγησης είναι η Ομάδα Εσωτερικής Αξιολόγησης (ΟΜΕΑ), που ορίζεται από το Τμήμα για τη διάρκεια της Εσωτερικής και Εξωτερικής Αξιολόγησης.

Όπως προαναφέρθηκε, η ΕΕΑ βασίζεται στα στοιχεία που έχει συλλέξει το Τμήμα και που περιλαμβάνονται στις Ετήσιες Εσωτερικές Εκθέσεις τους. Ωστόσο, η *Έκθεση Εσωτερικής Αξιολόγησης* δεν πρέπει να αναλώνεται στην απλή παράθεση των στοιχείων αυτών, αλλά να υπεισέρχεται κριτικά στην ανάλυση και αξιολόγησή τους, με στόχο την συναγωγή χρήσιμων συμπερασμάτων και προτάσεων που θα οδηγήσουν στην βελτίωση της ποιότητας του Τμήματος. Και τούτο, επειδή, σύμφωνα με τον νόμο 3374/2005, «η έκθεση εσωτερικής αξιολόγησης συνεκτιμάται κατά τη λήψη αποφάσεων από τα αρμόδια όργανα σε όλα τα επίπεδα λειτουργίας της Ακαδημαϊκής Μονάδας ή του ιδρύματος». Η λήψη αποφάσεων σε επίπεδο Πολιτείας, προϋποθέτει κατά κανόνα το επόμενο στάδιο, αυτό της Εξωτερικής Αξιολόγησης. Λεπτομέρειες σχετικά με το τελικό αυτό στάδιο της διαδικασίας αξιολόγησης θα γνωστοποιηθούν στα Τμήματα κατά το αμέσως επόμενο χρονικό διάστημα.

Το παρόν κείμενο αποτελεί πρότυπο σχήμα δομής και περιεχομένων της Έκθεσης Εσωτερικής Αξιολόγησης. Η διάρθρωσή του αντιστοιχεί πλήρως στις βασικές ενότητες των κριτηρίων που αναλύονται στο έντυπο της ΑΔΙΠ με τίτλο «Διασφάλιση Ποιότητας στην Ανώτατη Εκπαίδευση: Ανάλυση κριτηρίων Διασφάλισης Ποιότητας Ακαδημαϊκών Μονάδων» Έκδοση 2.0, Ιούλιος 2007, ΑΔΙΠ, Αθήνα: προγράμματα σπουδών, διδακτικό έργο, ερευνητικό έργο, στρατηγική ακαδημαϊκής ανάπτυξης, σχέσεις με κοινωνικούς, πολιτιστικούς και παραγωγικούς φορείς, διοικητικές υπηρεσίες και υποδομές. Πέρα από τα ανωτέρω, περιλαμβάνεται στην ΕΕΑ συνοπτική περιγραφή και αξιολόγηση της ίδιας της διαδικασίας της εσωτερικής αξιολόγησης μέσα στο Τμήμα, καθώς και τα συμπεράσματα και τα σχέδια βελτίωσης της ποιότητας του Τμήματος.

Γίνεται έτσι ευνόητο ότι η σύνταξη της Έκθεσης Εσωτερικής Αξιολόγησης σύμφωνα με το προτεινόμενο Πρότυπο Σχήμα και η συμπλήρωση των Πινάκων που την συνοδεύουν (βλ. κατωτέρω, σελ. 14 κ.ε.) προϋποθέτει την σύνθεση στοιχείων που καταγράφονται από όλα τα μέλη του Τμήματος στα ειδικά απογραφικά δελτία (βλ. Απογραφικό Δελτίο Εξαμηνιαίου Μαθήματος και Ατομικό Απογραφικό Δελτίο Μέλους Εκπαιδευτικού Προσωπικού, στο έντυπο της ΑΔΙΠ με τίτλο «Απογραφικά Δελτία και Ερωτηματολόγιο Μαθήματος/Διδάσκοντος για τους Φοιτητές», Έκδοση 1.0, Ιούλιος 2007, ΑΔΙΠ, Αθήνα), και παράλληλα αξιοποιεί τις απαντήσεις στα ερωτήματα που θέτει το τεύχος «Διασφάλιση Ποιότητας στην Ανώτατη Εκπαίδευση: Ανάλυση κριτηρίων Διασφάλισης Ποιότητας Ακαδημαϊκών Μονάδων» Έκδοση 2.0, Ιούλιος 2007, ΑΔΙΠ, Αθήνα. Όλα τα προαναφερθέντα έντυπα, καθώς επίσης και οδηγίες για την συμπλήρωση ή αξιοποίηση τους δημοσιεύονται στον ιστότοπο της ΑΔΙΠ (<http://www.adip.gr>).

Η χρήση του προτεινόμενου ενιαίου Προτύπου Σχήματος για τις εκθέσεις εσωτερικής αξιολόγησης όλων των Τμημάτων των ιδρυμάτων ανώτατης εκπαίδευσης επιβάλλεται από την ανάγκη αναγωγής των στοιχείων και των συμπερασμάτων που αφορούν τα επί μέρους Τμήματα στο επίπεδο του οικείου Ιδρύματος (Πανεπιστήμιο, ΤΕΙ) και, τελικά, σε εθνικό επίπεδο. Ωστόσο, επισημαίνεται ότι τα Τμήματα μπορούν να προσθέσουν ή και να εξειδικεύσουν συγκεκριμένα κριτήρια και δείκτες που απηχούν τις ιδιαιτερότητές τους, διευκρινίζοντας σε κάθε περίπτωση με σαφήνεια το περιεχόμενο (τι και πώς;) και τη λογική (γιατί;) της διαφοροποίησής τους. Εύλογο είναι, ιδίως κατά την τρέχουσα, πρώτη εφαρμογή του συστήματος διασφάλισης ποιότητας, ότι δεν θα είναι πάντα δυνατή η κάλυψη όλων των σημείων της έκθεσης. Είναι όμως ευκαταίο σε κάθε περίπτωση το Τμήμα να καταβάλει κάθε δυνατή προσπάθεια προκειμένου να τοποθετηθεί επί όσο το δυνατό περισσότερων από τα σημεία της έκθεσης.

Ευνόητο είναι ότι η ΑΔΙΠ, αντιλαμβανόμενη τον ρόλο της ως αρωγού των Τμημάτων στη διαδικασία διασφάλισης και βελτίωσης της ποιότητάς τους, παραμένει στη διάθεση των ενδιαφερομένων για να βοηθήσει όπου χρειασθεί.

1. Η διαδικασία της εσωτερικής αξιολόγησης

Η Ενότητα αυτή περιλαμβάνει μια σύντομη περιγραφή, ανάλυση και κριτική αξιολόγηση της διαδικασίας εσωτερικής αξιολόγησης, καθώς και ενδεχόμενες προτάσεις για τη βελτίωσή της.

1.1. Περιγραφή και ανάλυση της διαδικασίας εσωτερικής αξιολόγησης στο Τμήμα.

1.1.1. Ποια ήταν η σύνθεση της ΟΜΕΑ;

1. Πρόεδρος Τμήματος Θεολογίας: Καθηγητής Νικόλαος Ολυμπίου.
2. Δ/ντής Ερμηνευτικού Τομέως: Καθηγήτρια Βελουδία Παπαδοπούλου.
3. Δ/ντής Ιστορικού Τομέως: Καθηγητής Νικόλαος Ολύμπιου.
4. Δ/ντης Τομέως Συστηματικής Θεολογίας: Καθηγητής Κωνσταντίνος Δελικωνσταντής.
5. Δ/ντης Τομέως Πατερικών Σπουδών, Ιστορίας Δογμάτων και Συμβολικής: Καθηγητής Κωνσταντίνος Λιάκουρας.
6. Γραμματέας Τμήματος Θεολογίας: Ελένη Αλεβίζου.

1.1.2. Με ποιους και πώς συνεργάστηκε η ΟΜΕΑ για τη διαμόρφωση της έκθεσης;

1. Μέλη ΔΕΠ Τμήματος Θεολογίας.
2. Γραμματεία Τμήματος Θεολογίας.
3. Επιστημονικό και Διοικητικό Προσωπικό του Τμήματος.
4. Υποψήφιοι Διδάκτορες και Μεταπτυχιακούς Φοιτητές
5. Προπτυχιακούς Φοιτητές

1.1.3. Ποιές πηγές και διαδικασίες χρησιμοποιήθηκαν για την άντληση πληροφοριών;

Η ΟΜΕΑ συνέταξε την τελική Έκθεση Εσωτερικής Αξιολόγησης του Τμήματος λαμβάνοντας υπόψη:

1. Τα απογραφικά δελτία των μελών ΔΕΠ.
2. Τα στοιχεία, τα οποία παραδόθηκαν από τη Γραμματεία του Τμήματος.
3. Τα στοιχεία που παρατίθενται στον Οδηγό Σπουδών.
4. Τις πληροφορίες που δίδονται από την ιστοσελίδα του Τμήματος στο διαδίκτυο.

1.1.4. Πώς και σε ποιά έκταση συζητήθηκε η Έκθεση στο εσωτερικό του Τμήματος;

1. Ενημέρωση από τον Πρόεδρο του Τμήματος (Ιανουάριος 2008).

2. Επανεπιλημμένες συσκέψεις στους Τομείς και στο Τμήμα (Ιανουάριος – Νοέμβριος 2008).
3. Τελική απόφαση Γ.Σ. Τμήματος για τη Σύνταξη της Εσωτερικής Αξιολόγησης (27 Νοεμβρίου 2008).
4. Έγκριση της Εσωτερικής Αξιολόγησης από τη Γ.Σ. του Τμήματος Θεολογίας (Ιανουάριος 2009).

1.2. Ανάλυση των θετικών στοιχείων και των δυσκολιών που παρουσιάστηκαν κατά τη διαδικασία της εσωτερικής αξιολόγησης.

Η διαδικασία της αξιολόγησης στηρίχθηκε στο υψηλό και ποιοτικό ερευνητικό έργο και τις λοιπές δραστηριότητες των μελών ΔΕΠ, καθώς και στην αντικειμενική και συστηματική αποτίμηση των προοπτικών που διαγράφονται για την περαιτέρω βελτίωση της λειτουργικότητας και την ανάπτυξη του ερευνητικού και εκπαιδευτικού έργου του Τμήματος στο μέλλον, όπως αυτές προκύπτουν από τις συγκεκριμένες παρατηρήσεις και προτάσεις των μελών ΔΕΠ.

Με την αξιολόγηση δόθηκε η αφορμή να απαριθμηθούν και να προβληθούν οι πολλές και σοβαρές ελλείψεις σε υλικοτεχνική ή άλλη υποδομή, οι οποίες, όπως επισημάνθηκε από το σύνολο των μελών ΔΕΠ, αναστέλλουν σε μεγάλο βαθμό το εκπαιδευτικό, ερευνητικό και διοικητικό έργο του Τμήματος και απαιτούν άμεση αντιμετώπιση.

Στο ίδιο επίπεδο επισημαίνεται ότι θα έπρεπε να έχουν προσμετρηθεί στα κριτήρια της αξιολόγησης και κάποιες σημαντικές ιδιαιτερότητες, που λειτουργούν ως αυτονόητα κριτήρια για την εξέλιξη των μελών ΔΕΠ, η οποία στηρίζεται όχι μόνο στην έκδοση άρθρων, αλλά κατά κύριο λόγο στη σύνταξη και παρουσίαση προς κρίση εκτενών μονογραφιών. Πρόκειται πράγματι για μια διαδικασία, η οποία απαιτεί πολύ χρόνο και επίπονη έρευνα, πολλές φορές σε χώρους εντός και εκτός Ελλάδος με δύσκολη πρόσβαση, για την αναζήτηση των αναγκαίων πηγών και τη μελέτη και έκδοση χειρογράφων.

Οι εν λόγω διαφορετικές απαιτήσεις, από τις οποίες πηγάζει και η σαφής ιδιαιτερότητα του ερευνητικού έργου των μελών ΔΕΠ, εκτιμάται ότι θα έπρεπε να έχουν ληφθεί εκ των προτέρων υπ' όψιν στη διαμόρφωση του τρόπου και των κριτηρίων αξιολόγησης. Γενικότερα, θεωρείται ότι ο παρών τρόπος αξιολόγησης ως έχει, ανταποκρίνεται περισσότερο στην ερευνητική δράση των θετικών και όχι των θεωρητικών Σχολών.

1.3 Προτάσεις για τη βελτίωση της διαδικασίας.

Θεωρούμε ότι υπάρχει δυνατότητα βελτίωσης της διαδικασίας, αν προσμετρηθούν οι ιδιαιτερότητες των ερευνητικών πεδίων και της μορφής του παραγωγικού έργου των διαφόρων Πανεπιστημιακών Σχολών, έτσι ώστε να αναδεικνύεται η ετερότητα του χαρακτήρα και της ακαδημαϊκής-ερευνητικής ταυτότητάς τους. Θα μπορούσε να προταθεί μία ανά Τμήμα αξιολόγηση από τον ίδιο το χώρο, η οποία να καταγράφει με συνέπεια την πρόοδο στην επίτευξη των στόχων του κάθε ερευνητικού πεδίου, με βάση τις δυσκολίες και τα συγκεκριμένα προβλήματα, τα οποία είναι συναφή με αυτόν και τα οποία δεν μπορούν να ενταχθούν σε μια κοινή βάση καταγραφής για όλες τις επιστήμες.

Επίσης, στο θέμα των στατιστικών στοιχείων που αφορούν στους φοιτητές, θα ήταν ιδιαίτερα βοηθητικό για τη μηχανογράφηση του Τμήματος, εάν οι συγκεκριμένες απαιτήσεις ήσαν εκ των προτέρων γνωστές.

Τέλος, εκτιμάται ότι για μια αρτιότερη παρουσίαση των στοιχείων και των δυσκολιών του χώρου, θα ήταν αναγκαία και η συμμετοχή των εργαζομένων στη Βιβλιοθήκη της Σχολής.

2. Παρουσίαση του Τμήματος

Η Ενότητα αυτή παρουσιάζει συνοπτικά το Τμήμα και τις κύριες παραμέτρους λειτουργίας του.

2.1. Γεωγραφική θέση του Τμήματος (π.χ. στην πρωτεύουσα, σε μεγάλη πόλη, σε μικρή πόλη, συγκεντρωμένο, καταναμημένο σε μια πόλη κλπ).

Αθήνα-Πανεπιστημιούπολη, Ανω Ιλίσια- Κτίριο Θεολογικής Σχολής

2.2. Ιστορικό της εξέλιξης του Τμήματος.

Το Τμήμα Θεολογίας μαζί με το Τμήμα Κοινωνικής Θεολογίας συγκροτούν τη Θεολογική Σχολή του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών.

Η Θεολογική Σχολή είναι μία από τις τέσσερις Σχολές, η πρώτη κατά σειρά, που περιελάμβανε από την ίδρυσή του (1837) το Πανεπιστήμιο Αθηνών.

Μετά την αποπεράτωση του κτηρίου του Πανεπιστημίου, από τα μέσα Νοεμβρίου 1841, οι Σχολές και οι υπηρεσίες του μεταφέρθηκαν στο κεντρικό κτήριο της οδού Πανεπιστημίου. Μεταπολεμικά, για την κάλυψη των αυξημένων αναγκών της, η Θεολογική Σχολή χρησιμοποίησε αίθουσες και γραφεία στο κτήριο της Νομικής, στην οδό Ιπποκράτους και αλλού. Από τον Σεπτέμβριο του 1976 λειτούργησε στο νέο κτιριακό συγκρότημα, στην Πανεπιστημιούπολη, στα Άνω Ιλίσια (έκταση συγκροτήματος 13.000 τ.μ.).

Πολλαπλή είναι η προσφορά της Θεολογικής Σχολής στην Επιστήμη, την Εκκλησία και το Έθνος, αλλά και η διεθνής παρουσία της (συμμετοχή σε πανορθόδοξες, διαχριστιανικές συσκέψεις και διεθνή συνέδρια). Ανέδειξε ικανά στελέχη με παγκόσμια προβολή και σήμερα, χωρίς παρεκκλίσεις από τη γνήσια ορθόδοξη παράδοση, καλλιεργεί και προάγει όλους τους τομείς της θεολογικής επιστήμης. Έδωσε και εξακολουθεί να δίνει μορφωμένα στελέχη τόσο στην Ορθόδοξη Εκκλησία, όσο και στη Δευτεροβάθμια εκπαίδευση και σε άλλους χώρους του δημοσίου βίου. Να σημειώσουμε εδώ ενδεικτικά ότι πτυχιούχοι της υπήρξαν Πατριάρχες Οικουμενικοί: Βασίλειος Γ' († 1929) και Φώτιος Β' († 1935), Αλεξανδρείας: Νικόλαος Ε' († 1939) και Πέτρος Ζ' (†2005), Ιεροσολύμων: Βενέδικτος Α' († 1980) Διόδωρος Α' († 2000), Ειρηναίος και ο νυν Πατριάρχης Θεόφιλος Γ', Ρουμανίας: Ιουστίνος († 1986), αρχηγοί και αρχιερείς Αυτοκεφάλων Ορθοδόξων Εκκλησιών (Κύπρου, Ελλάδας, Αλβανίας, Τσεχίας, Σλοβακίας), οι περισσότεροι δε από τους μητροπολίτες της Εκκλησίας της Ελλάδος είναι πτυχιούχοι της Σχολής.

Απόφοιτοι της Θεολογικής Σχολής ήσαν και ο Άγιος Νεκτάριος († 1920) και ο Εθνάρχης της Κύπρου Μακάριος († 1977). Απόφοιτος επίσης της Σχολής και υφηγητής της ήταν ο Χρήστος Μακρής († 27.11.1912), που έπεσε ηρωικά στη μάχη του Δρίσκου.

Στη Σχολή φοίτησαν κατά καιρούς και εξακολουθούν να φοιτούν σε προπτυχιακό και μεταπτυχιακό επίπεδο (Master και Διδακτορικό) φοιτητές όχι μόνο από ομόδοξες Εκκλησίες, αλλά και από ετερόδοξες, από διάφορα μάλιστα μέρη του κόσμου. Είναι και τούτο δείγμα της ακτινοβολίας της.

Το 1931, με τον Νόμο 5148, παραχωρήθηκε από την Εκκλησία στο Πανεπιστήμιο ο ιστορικός βυζαντινός ναός (του ΙΑ' αιώνα) των Εισοδίων της Θεοτόκου (Καπνικαρέα), για τις λατρευτικές ανάγκες διδασκόντων και διδασκομένων, καθώς και για την πρακτική άσκηση των φοιτητών της Θεολογίας. Η εποπτεία και διοίκηση του ναού έχει ανατεθεί στη Θεολογική Σχολή. Επίσης εντός της Σχολής λειτουργεί το παρεκκλήσιο του Αποστόλου Παύλου. Στη Σχολή επίσης έχει ανατεθεί από το Πανεπιστήμιο η εποπτεία και διοίκηση του πανεπιστημιακού ναού των αγίων Ιωάννου του Προδρόμου, Ιωάννου του Θεολόγου και Ιερομάρτυρα Αντίπα, ο οποίος ιδρύθηκε από τον αείμνηστο Καθηγητή της Οδοντιατρικής Σχολής Ορέστη Λουρίδη.

Η Σχολή διαθέτει πλούσια Βιβλιοθήκη και Μουσείο Βιβλικής Αρχαιολογίας.

Εκκρεμεί η ανέγερση του νέου Πανεπιστημιακού ναού στον ευρύτερο χώρο της Σχολής, τα σχέδια του οποίου έχουν εκπονηθεί.

Το 1974, με Προεδρικό Διάταγμα (αριθ. 760, ΦΕΚ 333, τ. Α', 14 Νοεμβρίου 1974), ιδρύθηκε στη Θεολογική Σχολή και Ποιμαντικό Τμήμα. Το διάταγμα αυτό καταργήθηκε τον επόμενο χρόνο (αριθ. 468, ΦΕΚ 148, τ. Α', 23 Ιουλίου 1975) και στη θέση του Ποιμαντικού Τμήματος ιδρύθηκε στη Θεολογική Σχολή Αθηνών (καθώς και Θεσσαλονίκης) *Τμήμα Ιερατικής Επιμορφώσεως* με διετή φοίτηση (Νόμος 151, ΦΕΚ 181, τ. Α' 29 Αυγούστου 1975). Το Τμήμα αυτό λειτούργησε για δύο έτη, καταργήθηκε το 1977 (Προεδρικό Διάταγμα 434, τ. Α', 18 Μαΐου 1977) και στη θέση του ιδρύθηκε *Ποιμαντικό Τμήμα* τετραετούς φοιτήσεως, με κύριο σκοπό την «ειδικήν κατάρτισιν στελεχών της Εκκλησίας, κληρικών, λαϊκών και μοναχών, προς επάνδρωσιν θέσεων εκκλησιαστικής διακονίας», χωρίς δικαίωμα διορισμού στη Δευτεροβάθμια εκπαίδευση.

Το 1982, με τον Νόμο 1268, η Σχολή χωρίστηκε σε δύο Τμήματα: α) Θεολογίας και β) Ποιμαντικής. Το 1983, με τον Νόμο 1351/28.4.1983, κατοχυρώθηκε το δικαίωμα διορισμού των πτυχιούχων του Τμήματος Ποιμαντικής στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση και τις τεχνικές σχολές. Από τον Οκτώβριο του 1994 το Τμήμα αυτό μετονομάστηκε σε *Τμήμα Κοινωνικής Θεολογίας* (Π.Δ. 315,Φ.Ε.Κ. 166/6-10-94, τ. Α').

Το Τμήμα Θεολογίας περιλαμβάνει τους παρακάτω 4 Τομείς (αποφάσεις Γενικών Συνελεύσεων 24-1-1983 και 1-2-1983) :

1. Ερμηνευτικός.
2. Ιστορικός.
3. Πατερικών Σπουδών, Ιστορίας Δογμάτων και Συμβολικής.
4. Συστηματικής Θεολογίας.

Το διδακτικό και ερευνητικό προσωπικό του Τμήματος αποτελείται σήμερα από 24 μέλη (7 Καθηγητές, 1 Αναπληρωτή Καθηγητή, 6 Επικουρους Καθηγητές και 10 Λέκτορες). Επίσης έχει 480 μεταπτυχιακούς φοιτητές (264 του Α' Κύκλου και 216 του Β' Κύκλου). Ο συνολικός αριθμός των φοιτητών είναι 3.462.

Υπό την ευθύνη του Ιστορικού Τομέως του Τμήματος Θεολογίας λειτουργεί από το 1979 το «Κέντρο Συναϊτικών Μελετών», εφοδιασμένο με ανάλογα μηχανήματα και μικροταινίες όλων σχεδόν των χειρογράφων και κωδίκων της Συναϊτικής Βιβλιοθήκης (3.500) και των

σπάνιων επισήμων αραβικών και τουρκικών εγγράφων (1.742). Ιδρυτής και πρώτος υπεύθυνος του ΚΣΜ ήταν ο αείμνηστος Καθηγητής του Τμήματος Θεολογίας και Πρύτανης του Πανεπιστημίου Αθηνών Ανδρέας Φυτράκης. Το ΚΣΜ βρίσκεται σε συνεχή λειτουργία από το 1979 μέχρι σήμερα και έχει θέσει στη διάθεση μεγάλου αριθμού Ελλήνων και ξένων ερευνητών πλούσιο αρχαιακό υλικό.

Στον Ιστορικό Τομέα φυλάσσεται επίσης και συντηρείται ένας μεγάλος αριθμός παλαιτύπων και χειρογράφων, το περιεχόμενο των οποίων είναι εκκλησιαστικό, ιστορικό και φιλοσοφικό και τα οποία προέρχονται από δωρεές Καθηγητών της Θεολογικής Σχολής, της Ριζαρείου, Μητροπολιτών, εκκλησιαστικών και λοιπών προσωπικοτήτων.

Στον Ιστορικό Τομέα λειτουργεί επίσης και το «*Αρχείο Χριστιανικών Μνημείων της Ελλάδος*», το οποίο παρέχει υλικό στους φοιτητές για την εκπόνηση των φροντιστηριακών εργασιών τους και έχει ως ευρύτερο ερευνητικό στόχο την φωτογραφική και σχεδιαστική αρχειοθέτηση των χριστιανικών μνημείων της Ελλάδος (Ήδη έχει αρχίσει η ψηφιοποίηση του υπάρχοντος υλικού με χρηματοδότηση από το ερευνητικό Πρόγραμμα «Καποδίστριας»). Τέλος, στον ίδιο Τομέα από το 2000 λειτουργεί *Εργαστήριο Αγιογραφίας* με σκοπό τη διδασκαλία της τεχνικής της Ορθόδοξης Εικονογραφίας.

Από το 1924 η Σχολή εκδίδει «*Επιστημονική Επετηρίδα*». Έχουν ήδη δημοσιευθεί 42 τόμοι (ο πρώτος σε τρία τεύχη, 1924-26), που περιέχουν σημαντικές μελέτες των καθηγητών και του λοιπού επιστημονικού προσωπικού της Σχολής.

2.2.1. Στελέχωση του Τμήματος σε διδακτικό, διοικητικό και εργαστηριακό προσωπικό, κατά την τελευταία πενταετία (ποσοτικά στοιχεία)¹.

2.2.2. Αριθμός και κατανομή των φοιτητών ανά επίπεδο σπουδών (προπτυχιακοί, μεταπτυχιακοί, διδακτορικοί) κατά την τελευταία πενταετία².

2.3. Σκοπός και στόχοι του Τμήματος.

2.3.1. Ποιοι είναι οι στόχοι και οι σκοποί του Τμήματος σύμφωνα με το ΦΕΚ ίδρυσής του;

Η Θεολογία ως βασική λειτουργία της συνειδήσεως της Εκκλησίας αναφέρεται άμεσα στο περιεχόμενο της χριστιανικής αλήθειας και πίστεως.

Η πραγμάτωση της ιστορικής αποστολής της Εκκλησίας συνδέθηκε με την πρόσληψη του κόσμου και την εφαρμογή του λυτρωτικού μηνύματός της στις συνθήκες και τα αιτήματα κάθε τόπου και κάθε εποχής. Η πνευματική αυτή διαδικασία της ιστορικής εμπειρίας της Εκκλησίας αποτυπώθηκε στη διατύπωση του περιεχομένου της πίστεως στη θεσμική έκφραση των δομών της Εκκλησίας, στην οργάνωση της λατρείας και γενικότερα σε όλες τις μορφές του εκκλησιαστικού βίου, οι οποίες αποτελούν και το γνωστικό αντικείμενο του Τμήματος Θεολογίας.

Ειδικότερα ο σκοπός και στόχος του Τμήματος Θεολογίας αποτυπώνεται στο περιεχόμενο των επιμέρους Τομέων. Αυτό στοχεύει πρωταρχικά, στην προαγωγή, ανάπτυξη και περαιτέρω εξέλιξη της επιστημονικής έρευνας, με απότερο σκοπό την ανάδειξη

¹ . Βλ. στην Ενότητα 11, τον πίνακα 11-1.

² . Βλ. στην Ενότητα 11, τους πίνακες 11-2.1 και 11-2.2.

νέου φυτωρίου επιστημόνων προς στελέχωση των Θεολογικών Σχολών με καταξιωμένους θεολόγους, οι οποίοι θα μπορούν να ανταπεξέρχονται στις απαιτήσεις των καιρών και να δύνανται να διαλέγονται και να συνεργάζονται εποικοδομητικά με τις λοιπές Θεολογικές Σχολές του εξωτερικού ανεξαρτήτως δόγματος, θρησκείας και γλώσσας. Να καταρτίσει σωστά τους φοιτητές του, ώστε αυτοί να αναδειχθούν εξαιρετικοί εκπαιδευτικοί, ικανά στελέχη διάφορων κοινωφελών οργανισμών, συνειδητά μέλη της Ορθοδόξου Εκκλησίας, εμπνευσμένοι κληρικοί και πάνω από όλα συγκροτημένοι άνθρωποι με ευρύτητα σκέψης, υπευθυνότητα και καλλιέργεια ψυχής.

Στο πλαίσιο αυτό και για διδακτικούς κυρίως λόγους, τα υποχρεωτικά και τα επιλεγόμενα μαθήματα του προγράμματος σπουδών του Τμήματος Θεολογίας κατανέμονται σε τέσσερις Τομείς, δηλαδή τον Ερμηνευτικό, τον Ιστορικό, των Πατερικών Σπουδών, Ιστορίας Δογμάτων και Συμβολικής και της Συστηματικής Θεολογίας, οι οποίοι καλύπτουν το βασικό ερευνητικά πεδία της Θεολογίας.

Αναλυτικότερα:

1. Ο Ερμηνευτικός τομέας Ερευνά το περιεχόμενο της Παλαιάς και της Καινής Διαθήκης φιλολογικώς, ιστορικώς και θεολογικώς. Ειδικότερα ασχολείται: με τη διδασκαλία της Αρχαίας Εβραϊκής Γλώσσας, τη γλώσσα, δηλαδή στην οποία έχει γραφεί το πρωτότυπο κείμενο της Παλαιάς Διαθήκης. Με την κριτική αποκατάσταση του κειμένου της Παλαιάς και της Καινής Διαθήκης. Με την εξέταση των προβλημάτων των καθέκαστον βιβλίων της Παλαιάς και της Καινής Διαθήκης, όπως της ονομασίας, του σκοπού, της φιλολογικής και εννοιολογικής ενότητας του περιεχομένου και σκοπού αυτών, του συγγραφέα, του τόπου και χρόνου συγγραφής, των αιτιών, των κριτηρίων, των αρχών και του οργάνου, τα οποία συνετέλεσαν στον अपαρτισμό της κλείσης του κανόνα με την ερμηνευτική ως μέθοδο. Με την ερμηνεία του κειμένου της Παλαιάς και της Καινής Διαθήκης. Με τη Θεολογία της Παλαιάς και της Καινής Διαθήκης. Με την ιστορία και αρχαιολογία της Αγίας Γης. Με ανασκαφικό έργο στο χώρο της Αγίας Γης, σε συνεργασία με ξένα πανεπιστήμια.
2. Ο Ιστορικός Τομέας είναι ιδιαίτερα πολυσύνθετος, καθώς περιλαμβάνει πληθώρα αντικειμένων που λειτουργούν πολύ-επίπεδα, όχι όμως άσχετα μεταξύ τους, ώστε να αναδείξουν την ιστορική και πρακτική διάσταση της θεολογικής επιστήμης σε διάφορες εκφράσεις της.

Τα κύρια ερευνητικά ενδιαφέροντα των μελών ΔΕΠ του Ιστορικού Τομέα σχηματοποιούνται συνοπτικά στις εξής κύριες κατευθύνσεις: 1) Την Εκκλησιαστική Ιστορία που εφαρμόζει την ιστορική μεθοδολογία στις γραπτές πηγές, για να μελετήσει τα ιστορικά γεγονότα μιας μεγάλης περιόδου απ' τις απαρχές μέχρι τη νεότερη-σύγχρονη εποχή. 2) Την Αρχαιολογία που χρησιμοποιεί την αρχαιολογική μεθοδολογία και συνδυάζει τα παραπάνω με τα αρχαιολογικά ευρήματα, ώστε να διαμορφωθεί πληρέστερη εικόνα του ιστορικού παρελθόντος. 3) Τη Λειτουργική που με βάση τις ιστορικές πηγές και μεθοδολογία ερευνά την εμφάνιση, ανάπτυξη, διαμόρφωση και εξέλιξη της λειτουργικής ζωής των χριστιανών. 4) Την Αγιογραφία που ακολουθώντας τη μεθοδολογία της ιστορίας και της ιστορίας της τέχνης διερευνά τη διαμόρφωση και εξέλιξη της εικονογραφικής τέχνης απ' την αρχή μέχρι σήμερα. 5) Την Ιστορία Θρησκευμάτων (Θρησκευσιολογία) που με βάση τις μεθόδους τόσο της ιστορίας όσο και άλλων επιστημών (π.χ. κοινωνιολογίας, ψυχολογίας, φιλοσοφίας κλπ) μελετά συγκριτικά τις άλλες θρησκείες, κυρίως αυτές της Ανατολής και της Ασίας (π.χ. Ισλάμ, Ινδουισμός, Βουδισμός κλπ.).

Όλες οι παραπάνω προσεγγίσεις ως πρωταρχική μέριμνα έχουν αφενός μεν τη διασφάλιση της επιστημονικής έρευνας με βάση την ιστορική κυρίως μεθοδολογία,

αφετέρου δε τη διασύνδεση των σχετικών ερευνητικών θεμάτων και πορισμάτων τους με τις ανάγκες της σύγχρονης εποχής και την πολύμορφη διάχυσή τους στην ευρύτερη κοινωνία.

3. Ο Τομέας Πατερικών Σπουδών, Ιστορίας Δογμάτων και Συμβολικής Ερευνά: α) τις μεθοδολογικές, θεολογικές, φιλολογικές και ιστορικοκοινωνικές προϋποθέσεις της κατανόησης και της λοιπής προσφοράς των Πατέρων και των εκκλησιαστικών συγγραφέων, καθώς και την ιστοριογραμματολογική και θεολογική ερμηνεία των πατερικών έργων και την κριτική έκδοση των κειμένων τους, β) την ιστορική πορεία διαμόρφωσης της Ορθόδοξης Διδασκαλίας, τους παράγοντες διαμόρφωσης του εκάστοτε ιστορικού περιβάλλοντος (φιλοσοφικά ρεύμα, κοινωνικοπολιτικές συνθήκες, πολιτισμικά στοιχεία κ.α.) και των νοθεύσεων της από τις απαρχές μέχρι την εποχή μας, γ) τις συνθήκες διαμόρφωσης της σύγχρονης Ευρωπαϊκής ταυτότητας μέσω της συμβολής των θρησκευτικών κινημάτων στην Ευρώπη από την εποχή της Μεταρρύθμισης μέχρι και τις ημέρες μας, και δ) τις δογματικές διαφορές των χριστιανικών Εκκλησιών, καταθέτει την συγκριτική έκθεση της διδασκαλίας τους, ενώ ερευνά και τις ιστορικοθεολογικές προϋποθέσεις και το έργο (αναγκαιότητα και αποτελέσματα στην σύγχρονη πραγματικότητα) της Οικουμενικής Κίνησης και των Διαλόγων μεταξύ των Εκκλησιών μέχρι και τη σύγχρονη εποχή.
2. Ο Τομέας της Συστηματικής Θεολογίας: ερευνά και εκθέτει με συστηματικό τρόπο το περιεχόμενο της χριστιανικής πίστεως, όπως αυτό βιώθηκε από την Εκκλησία σε διαλεκτική σχέση προς την ετεροδοξία αλλά και απέναντι στα προβλήματα που θέτει η σύγχρονη πραγματικότητα.

2.3.2. Πώς αντιλαμβάνεται η ακαδημαϊκή κοινότητα του Τμήματος τους στόχους και τους σκοπούς του Τμήματος;

Οι στόχοι και οι σκοποί του Τμήματος εξαρτώνται από τις εξής συνιστώσες:

1. Σεβασμός και ανταπόκριση στην Ιστορία και την Παράδοση της Θεολογικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών, δηλαδή της παλαιότερης και με το πλέον αναγνωρισμένο κύρος Ορθόδοξης Θεολογικής Σχολής στην απανταχού Χριστιανική Οικουμένη. Τούτο σημαίνει, αφενός διατήρηση της επιστημονικής αξιοπιστίας και συνεχή αναβάθμιση του επιπέδου σπουδών και αφετέρου τη διαρκή προαγωγή και εξέλιξη της Ορθόδοξης Θεολογίας μέσω της επιστημονικής έρευνας και του διδακτικού-εκπαιδευτικού έργου που προσφέρεται από το Τμήμα.
2. Διάλογος και επαφή με το επιστημονικό γίγνεσθαι της Θεολογίας, όπως αυτή εκφράζεται σε διεθνές διεκκλησιαστικό, διαχριστιανικό και διαθρησκευτικό επίπεδο.
3. Προαγωγή του επιστημονικού διαλόγου με τις άλλες θεωρητικές και εφαρμοσμένες επιστήμες.
4. Περαιτέρω ανάπτυξη των γνωστικών αντικειμένων που σχετίζονται με πρακτικές εφαρμογές της Θεολογίας, ώστε οι απόφοιτοι του Τμήματος να έχουν τη δυνατότητα και την ικανότητα, εκτός από το να εργαστούν στον χώρο της παιδείας και της ιερατικής διακονίας, να αξιοποιηθούν και σε άλλα πεδία που σχετίζονται με το κοινωνικό και προνοιακό έργο της Εκκλησίας και της πολιτείας ευρύτερα, καθώς και με εκφράσεις του πολιτισμού που διαχρονικά παρήγαγε ο Χριστιανισμός.
5. Δημιουργία «εργαστηρίων» πρακτικής άσκησης των φοιτητών σε όσα γνωστικά αντικείμενα οι σύγχρονες εκπαιδευτικές ανάγκες και εξελίξεις το επιτάσσουν.

6. Περαιτέρω ανάπτυξη της συνεργασίας με Σχολές και ερευνητικά κέντρα της ημεδαπής και κυρίως της αλλοδαπής.

2.3.3. Υπάρχει απόκλιση των επίσημα διατυπωμένων (στο ΦΕΚ ίδρυσης) στόχων του Τμήματος από εκείνους που σήμερα το Τμήμα θεωρεί ότι πρέπει να επιδιώκει;

Δεν υπάρχει απόκλιση, αλλά ενδεχομένως χρειάζονται προσθήκες, που να αναδεικνύουν την ανταπόκριση του Τμήματος και στις σύγχρονες εκπαιδευτικές ανάγκες και κοινωνικές-πολιτισμικές απαιτήσεις, όπως για παράδειγμα περιγραφή της εκπαιδευτικής συνεισφοράς σχετικά με το κοινωνικό-προνοιακό έργο και τον πολιτισμό ή τον διάλογο με τις άλλες επιστήμες.

2.3.4. Επιτυγχάνονται οι στόχοι που σήμερα το Τμήμα θεωρεί ότι πρέπει να επιδιώκει; Αν όχι, ποιοι παράγοντες δρουν αποτρεπτικά ή ανασταλτικά στην προσπάθεια αυτή;

Όσον αφορά στην «παραδοσιακή» θεολογική έρευνα και παιδεία, το Τμήμα εξακολουθεί να διατηρεί το υψηλό επίπεδο και το διαχρονικά αναγνωρισμένο κύρος της επιστημονικής προσφοράς και των πρακτικών υπηρεσιών του, τόσο στην Ελλάδα όσο και διεθνώς.

Παράγοντες που επιδρούν θετικά προς αυτή την κατεύθυνση είναι οι υψηλού επιπέδου επιστημονικές ικανότητες, η κατάρτιση των μελών ΔΕΠ και η μέριμνα για την είσοδο νέων μελών ΔΕΠ, ικανών να ανταποκριθούν στις ανάγκες που προαναφέραμε και η δυνατότητά τους να διατηρούν ενεργή και άμεση συνεργασία και με εκπαιδευτικά-ερευνητικά κέντρα στο εξωτερικό. Επίσης, θετικός παράγων θεωρείται η εξασφάλιση της δυνατότητας συνεργασίας με άλλους κοινωνικούς φορείς, των οποίων τα ενδιαφέροντα, οι ανάγκες και οι δραστηριότητες είναι άμεσα ή έμμεσα συνδεδεμένες προς το περιεχόμενο των θεολογικών σπουδών, όπως για παράδειγμα η Εκκλησία της Ελλάδος, τα Ορθόδοξα Πατριαρχεία, οι απανταχού της γης Ορθόδοξες Εκκλησίες και ιδιαίτερα οι ανατολικές Εκκλησίες της Ευρώπης, της Ασίας και της Αφρικής, από όπου προέρχεται σημαντικός αριθμός φοιτητών που σπουδάζουν στο Τμήμα με υποτροφίες των χωρών τους ή των Εκκλησιών τους.

Αρνητικός παράγων, και κατά προέκταση ανασταλτικός της προαγωγής των στόχων και των σκοπών του Τμήματος, εκτιμάται ότι είναι η αξιολόγηση και η κατανόηση της λειτουργίας και της προσφοράς του με κριτήρια που αρμόζουν σε Τμήματα θετικών σπουδών και με μια μονομερή και στενών οριζώντων οπτική γωνία, η οποία θέτει ως μοναδικό άξονα τη συμβολή στην παραγωγικότητα, αγνοώντας τη συμβολή στον πολιτισμό, στην ιεραποστολή, στην προβολή της παιδείας και του πολιτισμού εντός και εκτός των συνόρων της χώρας, η οποία επιτυγχάνεται από το Τμήμα Θεολογίας μέσω των πολλών αλλοδαπών φοιτητών του. Είναι σημαντικό για Σχολές όπως η Θεολογική, η Φιλοσοφική και άλλες Θεωρητικές κυρίως Σχολές, να τροποποιηθούν και να προσαρμοστούν στις ιδιαιτερότητες τους τόσο τα αξιολογικά κριτήρια, όσο και τα κριτήρια με τα οποία κατανοείται η συμβολή, η σημασία και η θέση τους μέσα στο συνεχές γίνεσθαι της Παιδείας, του Πολιτισμού και της ποιότητας ζωής.

2.3.5. Θεωρείτε ότι συντρέχει λόγος αναθεώρησης των επίσημα διατυπωμένων (στο ΦΕΚ ίδρυσης) στόχων του Τμήματος;

Από όσα αναφέρθηκαν στις προηγούμενες ενότητες εκτιμάται ότι μια τροποποίηση προς την κατεύθυνση της διεύρυνσης των σκοπών και των στόχων του Τμήματος Θεολογίας, ώστε να είναι αποτελεσματικότερη και περισσότερο ουσιαστική η συνεισφορά του στις σύγχρονες ανάγκες και απαιτήσεις της κοινωνίας, είναι αναγκαία.

2.4. Διοίκηση του Τμήματος.

2.4.1. Ποιες επιτροπές είναι θεσμοθετημένες και λειτουργούν στο Τμήμα;

1. Γενική Συνέλευση Τμήματος.
2. Γενική Συνέλευση Ειδικής Σύνθεσης (ΓΣΕΣ), για τα Μεταπτυχιακά Προγράμματα.
3. Διοικητικό Συμβούλιο Τμήματος.
4. Συνέλευση Τομέα (4 Τομείς).

2.4.2. Ποιοι εσωτερικοί κανονισμοί υπάρχουν στο Τμήμα;

Το Τμήμα διαθέτει εσωτερικό κανονισμό λειτουργίας του ΠΜΣ από την περίοδο ίδρυσής του (Σεπτέμβριος 1993). Ο κανονισμός αναμορφώθηκε επανειλημμένως, ώστε να καλύπτει τις κείμενες διατάξεις και την εμπειρία του Τμήματος από τη λειτουργία του ΠΜΣ. Η τελευταία αναμόρφωση του Κανονισμού του ΠΜΣ ψηφίσθηκε το 2009 από τη ΓΣΕΣ και τέθηκε αμέσως σε εφαρμογή.

Το διατμηματικό ΠΜΣ «Φύλο και Θρησκεία» λειτούργησε με βάση τις γενικές διατάξεις του Κανονισμού του ΠΜΣ του Τμήματος Θεολογίας. Οι ειδικές διατάξεις για τη λειτουργία του εν λόγω ΠΜΣ εγκρίθηκαν το 2002.

2.4.3. Είναι διαρθρωμένο το Τμήμα σε Τομείς; Σε ποιούς; Ανταποκρίνεται η διάρθρωση αυτή στη σημερινή αντίληψη του Τμήματος για την αποστολή του;

Το Τμήμα διαθέτει τους εξής τέσσερις Τομείς:

1. Τομέας Ερμηνευτικός,
2. Τομέας Ιστορικός,
3. Τομέας Πατερικών Σπουδών, Ιστορίας Δογμάτων και Συμβολικής,
4. Τομέας Συστηματικής Θεολογίας.

Οι Τομείς προέρχονται από τον χωρισμό της παλαιάς ενιαίας Θεολογικής Σχολής Αθηνών σε δύο Τμήματα: α) το Τμήμα Θεολογίας και β) το Τμήμα Κοινωνικής Θεολογίας. Οι Τομείς λειτούργησαν εύρυθμα, στοιχείο που τους κατέστησε αξιόπιστους παράγοντες στη δομική, διδακτική και ερευνητική λειτουργία του Τμήματος. Εν τούτοις, η εξέλιξη της Ακαδημαϊκής Θεολογίας και η εμπειρία των τριών δεκαετιών λειτουργίας των Τομέων πείθουν ότι σήμερα υπάρχουν περιθώρια αναπροσαρμογής, ώστε το Τμήμα να ανταποκρίνεται στις ανάγκες της αποστολής του στη σύγχρονη εποχή. Για παράδειγμα, θα μπορούσαν να δημιουργηθούν περισσότεροι Τομείς, ώστε να θεραπεύουν και διευρυμένους στόχους, όπως αυτοί περιγράφονται ανωτέρω.

3. Προγράμματα Σπουδών.

Στην ενότητα αυτή το Τμήμα καλείται να αναλύσει κριτικά και να αξιολογήσει την ποιότητα των προγραμμάτων σπουδών (προπτυχιακών, μεταπτυχιακών και διδακτορικών), απαντώντας σε μια σειρά ερωτήσεων που αντιστοιχούν επακριβώς στα κριτήρια αξιολόγησης που περιγράφονται στο έντυπο «Διασφάλιση Ποιότητας στην Ανώτατη Εκπαίδευση: Ανάλυση κριτηρίων Διασφάλισης Ποιότητας Ακαδημαϊκών Μονάδων» Έκδοση 2.0, Ιούλιος 2007, ΑΔΙΠ, Αθήνα, (<http://www.adip.gr>).

Η απάντηση σε κάθε μία από τις ερωτήσεις πρέπει, τουλάχιστον, να περιλαμβάνει:

- (α) *Ποια, κατά τη γνώμη του Τμήματος, είναι τα κυριότερα θετικά και αρνητικά σημεία του Τμήματος ως προς το αντίστοιχο κριτήριο.*
- (β) *Ποιες ευκαιρίες αξιοποίησης των θετικών σημείων και ενδεχόμενους κινδύνους από τα αρνητικά σημεία διακρίνει το Τμήμα ως προς το αντίστοιχο κριτήριο.*

3.1. Πρόγραμμα Προπτυχιακών Σπουδών.

3.1.1. Πώς κρίνετε το βαθμό ανταπόκρισης του Προγράμματος Προπτυχιακών Σπουδών στους στόχους του Τμήματος και στις απαιτήσεις της κοινωνίας;

Στόχος της διάρθρωσης του ΠΠΣ του Τμήματος Θεολογίας είναι να υπάρχει ισορροπία μεταξύ της προαγωγής της επιστημονικής κατάρτισης των φοιτητών και της δυνατότητας αξιοποίησης των θεολογικών γνώσεων στις σύγχρονες κοινωνικές απαιτήσεις, τόσο από πλευράς επαγγελματικής αποκατάστασης όσο και από πλευράς παρουσίας της Θεολογίας ως αξιόπιστης και προσαρμοσμένης στο σύγχρονο κοινωνικό γίνεσθαι επιστήμης. Τα τελευταία χρόνια υπάρχει σοβαρός προβληματισμός σχετικά με τις πιθανές προσθήκες και τροποποιήσεις του ΠΠΣ προς την κατεύθυνση περαιτέρω ανάπτυξης νέων γνωστικών αντικειμένων, ιδιαίτερα εκείνων που προετοιμάζουν το έδαφος για μεταπτυχιακή εξειδίκευση σε τομείς όπου υπάρχει ανάγκη και δυνατότητα επαγγελματικής απασχόλησης και επιστημονικής έρευνας και εξειδίκευσης, πέρα από την απασχόληση στη Μέση Εκπαίδευση.

Το ΠΠΣ κοινοποιείται στην ιστοσελίδα του Τμήματος και στον έντυπο και ηλεκτρονικό οδηγό σπουδών. Σχετικά με την παρακολούθηση της επαγγελματικής εξέλιξης των αποφοίτων, το Τμήμα βρίσκεται σε επαφή με την ΠΕΘ (Πανελλήνια Ένωση Θεολόγων) και με το ΔΣ του Συλλόγου των Μεταπτυχιακών Φοιτητών, ώστε να καταγράφει τα επαγγελματικά προβλήματα των αποφοίτων και να λαμβάνει υπόψη τις ανάγκες για βελτίωση του ΠΠΣ κατά την πορεία αναδιάρθρωσής του.

3.1.2. Πώς κρίνετε τη δομή, τη συνεκτικότητα και τη λειτουργικότητα του Προγράμματος Προπτυχιακών Σπουδών;

Η προσπάθεια για την καλή συγκρότηση του ΠΠΣ, την εξασφάλιση ορθολογικής συνεκτικότητας και εύρυθμης λειτουργικότητας στηρίζεται στην ισόρροπη και

σταθμισμένη κατανομή μεταξύ των Υποχρεωτικών (75%) και Επιλεγόμενων (25%) μαθημάτων.

Μέσω αυτού του μηχανισμού υπάρχει βαθμός μέριμνας ώστε να αποφεύγεται η επικάλυψη ύλης μεταξύ των μαθημάτων και να εξασφαλίζεται η ορθολογική έκταση της ύλης. Το κάθε μέλος ΔΕΠ έχει την ευθύνη της συνεχούς επανεκτίμησης, αναπροσαρμογής και επικαιροποίησης της ύλης των μαθημάτων που διδάσκει.

3.1.3. Πώς κρίνετε το εξεταστικό σύστημα;

Το εξεταστικό σύστημα στηρίζεται σχεδόν ολοκληρωτικά στο κλασσικό σχήμα των γραπτών ή προφορικών εξετάσεων στις τρεις εξεταστικές περιόδους Φεβρουαρίου, Ιουνίου, Σεπτεμβρίου. Η διόρθωση των γραπτών και η βαθμολόγηση γίνονται από τον διδάσκοντα. Για λόγους διαφάνειας είναι δυνατή εφόσον ζητηθεί από το φοιτητή η επίδειξη του γραπτού του. Για τους ίδιους λόγους οι προφορικές εξετάσεις διεξάγονται από τον διδάσκοντα σε ομάδες εξεταζομένων.

3.1.4. Πώς κρίνετε τη διεθνή διάσταση του Προγράμματος Προπτυχιακών Σπουδών;

Το ΠΠΣ του Τμήματος Θεολογίας διέθετε ανέκαθεν προβεβλημένη θέση μεταξύ των Πανεπιστημίων της Αλλοδαπής, κατέχοντας ουσιαστικά την πρώτη θέση μεταξύ των διεθνώς αναγνωρισμένων Ορθοδόξων Θεολογικών Σχολών. Αυτό άλλωστε αποδεικνύεται και από την αποδοχή των φοιτητών σε ΠΜΣ των πλέον γνωστών Πανεπιστημίων. Ειδικότερα όμως, η θέση του Τμήματος προσδιορίζεται και από τα έξι στοιχεία:

1. Το ΠΠΣ του Τμήματος Θεολογίας συγκεντρώνει ανά έτος μεγάλο αριθμό αλλοδαπών φοιτητών προερχόμενων κυρίως από την ευρύτερη περιοχή των Βαλκανίων, της Ανατολικής Ευρώπης, της Μέσης Ανατολής και του χώρου ιεραποστολικής δράσης της Ορθόδοξης Εκκλησίας (Αφρική, Κορέα κ.α.). Οι σπουδές των περισσότερων εξ αυτών υποστηρίζονται από ένα διευρυμένο σύστημα υποτροφιών, που χορηγούνται από την Εκκλησία της Ελλάδος και τις άλλες Ορθόδοξες Εκκλησίες και Πατριαρχεία, την Ελληνική Πολιτεία, το Ίδρυμα Κρατικών Υποτροφιών, καθώς και από διάφορα κληροδοτήματα.
2. Τον μεγάλο αριθμό πανεπιστημίων που έχουν ενταχθεί στα Προγράμματα Συνεργασίας «Σωκράτης-Ερασμος» και συνδέονται απευθείας με το Τμήμα μας. Συγκεκριμένα τα Πανεπιστήμια είναι: 1. Katholieke Universiteit Leuven (BE), 2. Universität Erfurt (DE), 3. Universität Leipzig (DE), 4. Ludwig-Maximilians Universität München (DE), 5. Universität Regensburg (DE), 6. University of Joensuu (FI), 7. The Institute for Orthodox Christian Studies-University of Cambridge (GB), 8. Universität Bern (CH), 9. Universitatea Bucuresti (RO), 10. Universitatea Oradea (RO), 11. University of Bialystok (PL) 12. Universität Rostock (DE).

3.1.5. Πώς κρίνετε την πρακτική άσκηση των φοιτητών;

Το Τμήμα δεν είναι απόλυτα ικανοποιημένο από το ευρύτερο πλαίσιο πρακτικής άσκησης των φοιτητών του, η οποία σήμερα περιορίζεται: α) σε ορισμένες ώρες πρακτικής άσκησης στα πλαίσια του Μαθήματος των Παιδαγωγικών, της Ειδικής Διδακτικής του Μαθήματος των Θρησκευτικών, της Λειτουργικής και της Ομιλητικής, β) στον μικρό αριθμό των εξασκούμενων στους Η.Υ., γ) στον ελάχιστο αριθμό των μετεχόντων σε αρχαιολογικές ανασκαφές και δ) όσων παρακολουθούν μαθήματα αγιογραφίας στο Εργαστήριο Αγιογραφίας.

Πρέπει όμως να σημειωθεί ως θετικό στοιχείο στην πρακτική άσκηση των φοιτητών το γεγονός, ότι όλοι ασκούνται στη συγγραφή υποχρεωτικών φροντιστηριακών εργασιών στο πλαίσιο της διδασκαλίας του μαθήματος της *Μεθοδολογίας της Επιστημονικής Έρευνας*, ενώ παράλληλα συμμετέχουν προαιρετικά σε επισκέψεις σε χώρους ειδικού ενδιαφέροντος, μουσεία και αρχαιολογικούς χώρους, σε ενορίες με αυξημένη ποιμαντική δράση, σε εκπαιδευτικές εκδρομές και άλλες συναφείς δραστηριότητες.

Το Τμήμα κρίνει ότι η πρακτική άσκηση των φοιτητών του θα πρέπει να αποκτήσει μεγαλύτερη εμβέλεια και διάρκεια και να γίνεται περισσότερο συστηματικά.

3.2.α Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών Τμήματος Θεολογίας.

3.2.1. «Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών (ΠΜΣ) Τμήματος Θεολογίας». Το ΠΜΣ του Τμήματος, που συγκροτήθηκε με βάση τον Νόμο 2083/1992 (ΦΕΚ 159 Α΄), έχει ως αντικείμενο και σκοπούς:

- α) Τη δημιουργία φυτωρίου νέων ερευνητών.
- β) Την προώθηση της επιστημονικής έρευνας με την καλλιέργεια της ερευνητικής διαδικασίας όπως τη σύνταξη άρθρων, μονογραφιών, πραγματοποίηση κριτικών εκδόσεων κειμένων, συγκρότηση θεματικών βιβλιογραφιών κ.ά.
- γ) Την εξυπηρέτηση αναγκών της Εκκλησίας της Ελλάδος, των άλλων Ορθοδόξων Εκκλησιών και Πατριαρχείων και του πέραν των ορίων της Ελλάδος Ελληνισμού.
- δ) Την κατάρτιση ειδικευμένων στελεχών για τη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση.
- ε) Την καλλιέργεια πνευματος συνεργασίας μεταξύ των Θεολογικών Σχολών τόσο στο εσωτερικό όσο και στο εξωτερικό.

3.2.2. Δεν συμμετέχουν άλλα Τμήματα και Ιδρύματα στο Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών.

3.2.3. Πώς κρίνετε το βαθμό ανταπόκρισης του Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών στους στόχους του Τμήματος και τις απαιτήσεις της κοινωνίας;

Το ΠΜΣ θεράπευσε με επιτυχία την παγία απαίτηση για θεολογικές μεταπτυχιακές σπουδές στο ΕΚΠΑ και κατά το διάστημα της λειτουργίας του επιβεβαίωσε τους αρχικούς στόχους του, όπως ήδη έχουν αναφερθεί, σε όλα τα επίπεδα. Μέχρι και την έναρξη του ΠΜΣ όσοι επιθυμούσαν να συνεχίσουν τις σπουδές τους θα έπρεπε να εξέλθουν της χώρας και να συνεχίσουν στο εξωτερικό. Αυτό πλέον δεν συμβαίνει σε συστηματική και υποχρεωτική κλίμακα, με αποτέλεσμα το Τμήμα να είναι αυτάρκες στην αναπαραγωγή του ερευνητικού και στελεχειακού του δυναμικού.

Ενας μεγάλος αριθμός μεταπτυχιακών φοιτητών προέρχεται από άλλες χώρες, οι οποίοι φοιτούν ως υπότροφοι των Εκκλησιών τους ή της Ελληνικής Κυβερνήσεως. Παράλληλα, από αυτό το ακαδημαϊκό έτος γίνονται δεκτοί και πτυχιούχοι άλλων, μη θεολογικών, σχολών της ημεδαπής και της αλλοδαπής, σύμφωνα με τις προϋποθέσεις που προβλέπει ο νέος Νόμος για τις μεταπτυχιακές σπουδές.

3.2.4. Πώς κρίνετε τη δομή, τη συνεκτικότητα και τη λειτουργικότητα του Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών;

Οι τομείς εξειδίκευσης στο ενιαίο ΠΜΣ, που ακολουθούν την αντίστοιχη σε τομείς διαίρεση του Τμήματος, δίνουν τη δυνατότητα μιας πληρέστερης ερευνητικής εξειδίκευσης ανάλογα με τα ενδιαφέροντα των υποψηφίων. Με αυτό τον τρόπο είναι δυνατή η πρόσβαση σε μια ευρεία κλίμακα γνωστικών αντικειμένων και στην σε βάθος μελέτη αυτών. Παράλληλα, η συνεργασία μεταξύ των τομέων με τη διαδικασία επιλογής μαθημάτων εκτός των αμιγώς γνωστικών περιοχών παρέχει την ευκαιρία για περαιτέρω εμπλουτισμό της γνώσης και τη δυνατότητα για πληρέστερη έρευνα των φοιτητών. Οι προοπτικές διεύρυνσης της μαθησιακής διαδικασίας ενισχύονται ακόμη περισσότερο με τη δυνατότητα των μεταπτυχιακών φοιτητών να παρακολουθούν μαθήματα, κατόπιν συνεννοήσεως με τον επιβλέποντα καθηγητή τους, σε ΠΜΣ άλλων Σχολών ή Τμημάτων, όπου διδάσκονται μαθήματα συναφή με το αντικείμενο εξειδίκευσής τους.

Ωστόσο, οι αυξανόμενες συνεχώς απαιτήσεις, τόσο στο ερευνητικό πεδίο όσο και στην κοινωνική προσφορά, υπαγορεύουν και την αντίστοιχη ανάπτυξη και την κατάλληλη προσαρμογή του ΠΜΣ, προκειμένου να συνεχίσει την επιτυχή παρουσία του στον ερευνητικό χώρο. Η σημερινή δομή του ΠΜΣ παρέχει τη δυνατότητα επέκτασης των δραστηριοτήτων του. Η επέκταση αυτή αποβλέπει:

- (α) σε θέματα διεπιστημονικής εκπαιδευτικής και πρακτικής συνεργασίας,
- (β) σε ακόμη πιο αναπτυγμένο επίπεδο διατομεακής συνεργασίας,
- (γ) σε δημιουργία εργαστηρίων ή ινστιτούτων που θα προάγουν, τόσο την ερευνητική διαδικασία όσο και την πρακτική άσκηση, σε συνεργασία με αρμόδιους φορείς και άλλα εκπαιδευτικά κέντρα τόσο του εσωτερικού όσο και του εξωτερικού,
- (δ) στην ανάπτυξη νέων εξειδικευμένων γνωστικών αντικειμένων εντός του πλαισίου των βασικών μαθημάτων, ώστε οι απόφοιτοι να ανταποκριθούν στις σύγχρονες κοινωνικές και εκπαιδευτικές απαιτήσεις που σχετίζονται με το αντικείμενο των σπουδών τους, και
- (ε) σε περαιτέρω εξειδίκευση σε θέματα ποιμαντικών εφαρμογών. Θα πρέπει να σημειωθεί εν προκειμένω, ότι με τη νέα αναμόρφωση του κανονισμού του ΠΜΣ δίνονται σαφώς νέες διαστάσεις στη δυναμική του, αφού υπάρχουν πλέον οι απαιτούμενες προϋποθέσεις για περαιτέρω διεπιστημονικό διάλογο και διευκολύνονται οι προοπτικές για διατμηματικές συνεργασίες σε πολλαπλά επίπεδα.

Κάθε Τομέας έχει αυτόνομη λειτουργία (διαμόρφωση προγράμματος, επιλογή νέων φοιτητών, κρίση διπλωματικών εργασιών κ.ά.), αλλά η συνεκτικότητα και η εύρυθμη λειτουργία του εξασφαλίζονται από τη συνεργασία των υπεύθυνων οργάνων, τα οποία σε επίπεδο Τμήματος είναι: α) Η Γενική Συνέλευση Ειδικής Συνθέσεως (Γ.Σ.Ε.Σ.), η συγκρότηση και οι αρμοδιότητες της οποίας περιγράφονται στο άρθρο 12 παρ.1, εδ. γ', του Νόμου 2083/1992 και β) Η Συντονιστική Επιτροπή του ΠΜΣ, η οποία είναι εννεαμελής, έχει τριετή θητεία και απαρτίζεται από το Διευθυντή, ο οποίος εκλέγεται από τη Γ.Σ.Ε.Σ., και δύο εκπροσώπους από κάθε Τομέα (τον Διευθυντή και ένα μέλος ΔΕΠ), υπό την προϋπόθεση ότι οι τελευταίοι συμμετέχουν στο διδακτικό έργο του ΠΜΣ.

3.2.5. Πώς κρίνετε το εξεταστικό σύστημα;

Το εξεταστικό σύστημα είναι προσαρμοσμένο στον τρόπο που λειτουργεί το ΠΜΣ και κρίνεται ικανοποιητικό, καθόσον χαρακτηρίζεται τόσο για την ευελιξία του όσο και για τη δυνατότητα δράσης που χορηγεί στους τομείς. Περιλαμβάνει ένα σύνθετο εξεταστικό σύστημα, που προβλέπει γραπτές ή προφορικές εξετάσεις και παράλληλη συγγραφή

μικρών ερευνητικών εργασιών, ενώ στο τέλος κατατίθεται διπλωματική εργασία σε ένα σχετικά πρωτότυπο θέμα, η οποία και κρίνεται από τριμελή εξεταστική επιτροπή που ορίζει ο τομέας και επικυρώνει η ΓΣΕΣ. Όσον αφορά στην αξιολόγηση και βαθμολόγηση της τελικής Μεταπτυχιακής Εργασίας αποκτήσεως τίτλου σπουδών, τηρείται αυστηρά η εξέταση από τριμελή επιτροπή κατ' αναλογία με ό,τι ισχύει αντίστοιχα για την επταμελή επιτροπή κρίσεως των διδακτορικών διατριβών.

3.2.6. Πώς κρίνετε τη διαδικασία επιλογής των μεταπτυχιακών φοιτητών³;

Η διαδικασία επιλογής, με βάση τα νέα δεδομένα του κανονισμού του ΠΜΣ, κρίνεται επιτυχής και δίνει νέες διαστάσεις και προοπτικές στην εξειδικευμένη έρευνα και στον διεπιστημονικό διάλογο. Το σύστημα επιλογής λειτουργεί με την αρχή των διαδοχικών εξετάσεων «αποκλεισμού». Αυτό σημαίνει ότι οι υποψήφιοι, οι οποίοι πληρούν τις προϋποθέσεις συμμετοχής στις εξετάσεις του ΠΜΣ με βάση τα δεδομένα του κανονισμού του, μπορούν να συμμετέχουν στην τελική προφορική συνέντευξη μόνον εάν προηγουμένως έχουν επιτύχει διαδοχικά στις εξετάσεις γενικού και ειδικού γνωστικού αντικείμενου, όπως ορίζεται από τον κάθε Τομέα.

Παράλληλα κάθε χρόνο προκηρύσσεται συγκεκριμένος αριθμός θέσεων, σε συνάρτηση με τον μέγιστο αριθμό μεταπτυχιακών και διδακτορικών φοιτητών που δύναται να έχει κάθε μέλος ΔΕΠ, αλλά και τον προγραμματισμό του Τομέα.

3.2.7. Πώς κρίνετε τη χρηματοδότηση του Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών;

Η χρηματοδότηση του ΠΜΣ είναι ανεπαρκής και αυτό λειτουργεί ανασταλτικά στην επιδιωκόμενη επίτευξη των στόχων του. Παράλληλα η περιορισμένη έως και μηδαμινή, για τις ανάγκες ενός μεταπτυχιακού επιπέδου έρευνας, υλικοτεχνική υποδομή δυσχεραίνει την όποια προσπάθεια βελτίωσης και προόδου και μειώνει τα κίνητρα για την περαιτέρω έρευνα.

3.2.8. Πώς κρίνετε τη διεθνή διάσταση του Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών;

Η διεθνής αναγνώριση του κύρους και της δυναμικής του ΠΜΣ του Τμήματος Θεολογίας διαπιστώνεται από τις υποψηφιότητες αλλοδαπών φοιτητών, οι οποίοι το επιλέγουν για την περαιτέρω κατάρτισή τους στην ερευνητική διαδικασία.

---

³ . Βλ. στην Ενότητα 11, τον Πίνακα 11-3.

3.2.β Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών «Φύλο & Θρησκεία»

3.2.1 «Νέο Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών (ΝΠΜΣ) Φύλο και Θρησκεία».

3.2.2 Στο ΝΠΜΣ συμμετείχαν μέλη ΔΕΠ του Τμήματος Κοινωνιολογίας του «Παντείου Πανεπιστημίου Πολιτικών και Κοινωνικών Επιστημών», αλλά και άλλων Ιδρυμάτων της χώρας και του Εξωτερικού.

3.2.3 Πώς κρίνετε το βαθμό ανταπόκρισης του Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών στους στόχους του Τμήματος και τις απαιτήσεις της κοινωνίας;

Το ΝΠΜΣ «Φύλο και Θρησκεία» αποσκοπούσε:

1. στην προαγωγή της γνώσης, στην ανάπτυξη της έρευνας, στη μετεκπαίδευση και στην εξειδίκευση στις Γυναικείες Σπουδές, στην προώθηση δηλαδή της αρχής της ισότητας των φύλων και στο γνωστικό πεδίο των θεολογικών και κοινωνιολογικών σπουδών,
2. στην προώθηση σχετικών μαθημάτων σε μεταπτυχιακό επίπεδο στο χώρο των θεολογικών σπουδών,
3. στην πραγματοποίηση ερευνητικών προγραμμάτων για τη μελέτη θεμάτων φύλου στην επιστήμη της θεολογίας,
4. στη διεξαγωγή προγραμμάτων έρευνας που αφορούν γυναικεία θέματα με αναφορά στην παγκοσμιότητα του θρησκευτικού φαινομένου,
5. στην ενίσχυση της επιστημονικής βιβλιογραφίας σε θέματα ισότητας των φύλων, τόσο στο χώρο της ορθόδοξης θεολογίας όσο και στο χώρο της μελέτης των θρησκευμάτων,
6. στην παροχή διά βίου εκπαίδευσης σε θέματα ισότητας των φύλων,
7. στην ανάπτυξη της διεπιστημονικής έρευνας σε ζητήματα φύλου,
8. στην εισαγωγή καινοτόμων εκπαιδευτικών δράσεων.

Πράγματι, για πρώτη φορά παγκοσμίως στο χώρο μιας ορθόδοξης Θεολογικής Σχολής υλοποιήθηκε ένα τέτοιο Π.Μ.Σ, για να εξυπηρετήσει μια πραγματική ανάγκη, αφού η αγορά εργασίας ζητά θεολόγους εξειδικευμένους σε νέους τομείς, καθώς στην παγκόσμια πλουραλιστική κοινωνία ο διάλογος αποτελεί το κύριο μέσο επικοινωνίας μεταξύ των ανθρώπων διαφορετικών πολιτισμών και θρησκειών.

Τα αποτελέσματα του ΝΠΜΣ κρίνονται θετικά. Τούτο αποδεικνύεται και από το άμεσο και μεγάλο ενδιαφέρον των νέων αποφοίτων ανωτέρων και ανωτάτων σχολών να εισέλθουν στο ΝΠΜΣ, αλλά και μεγάλης μερίδας στελεχών της εκπαίδευσης. Άμεσα ωφελημένος είναι ο χώρος της Εκπαίδευσης, καθώς παρασχέθηκε δυνατότητα εξειδικευμένων Μεταπτυχιακών Σπουδών σ' ένα σύγχρονο γνωστικό αντικείμενο. Το ίδιο αποτέλεσμα με την Εκπαίδευση καρπώθηκε και η Εκκλησία σε επίπεδο κατάρτισης στελεχών της.

Τέλος, το ΝΠΜΣ υπήρξε καινοτόμο:

1. με την ανάπτυξη διεπιστημονικών σεμιναρίων,
2. με τη χρήση μεθόδων εξ αποστάσεως εκπαίδευσης,
3. με τη χρήση του διαδικτύου για τη προβολή του Τμήματος,

4. με τη δημιουργία σύγχρονων και επίκαιρων εξειδικεύσεων και
5. με την άμεση προβολή του ισότιμου ρόλου της γυναίκας στην Ορθόδοξη Εκκλησία.

Το ΝΠΙΜΣ ανταποκρίθηκε με επιτυχία σε όλους τους στόχους που είχε θέσει, αφού οι έμμεσα ωφελούμενοι από την υλοποίηση του ΝΠΙΜΣ είναι πολλοί. Δημιουργήθηκε στο Τμήμα μας ένα ακόμη ολοκληρωμένο πλαίσιο ΠΜΣ, προς διεύρυνση πρόσβασης στις Θεολογικές Σπουδές. Ετέθησαν έτσι οι προϋποθέσεις μιας διαρκούς διαδικασίας εκσυγχρονισμού, αποτίμησης, αξιολόγησης και επανασχεδιασμού των προγραμμάτων, ώστε να ανταποκρίνονται στη διαρκή αλλαγή των αναγκών της κοινωνίας και της οικονομίας και οι απόφοιτοι του Τμήματος να αποκτήσουν πρόσθετες επαγγελματικές προοπτικές. Με αυτό τον τρόπο ωφελήθηκε σημαντικός αριθμός πτυχιούχων του Τμήματος και εμμέσως ο χώρος δράσης τους (Εκπαίδευση, Εκκλησία, Κοινωνικά Ιδρύματα κ.ά.)

Επίσης, η Ελληνική Πολιτεία και Κοινωνία ωφελούνται κατά το μέγιστο δυνατό τρόπο καθώς:

- (α) αναδεικνύεται το υψηλό κύρος των Ελληνικών Θεολογικών Ακαδημαϊκών σπουδών,
- (β) διασφαλίζεται ο πρωταγωνιστικός ρόλος της Ελληνικής Θεολογίας στην ανάπτυξη των Ορθόδοξων Θεολογικών Ακαδημαϊκών Σπουδών ανά τον κόσμο,
- (γ) προβάλλεται η πολιτιστική μας κληρονομιά και ισχυροποιείται η θέση της γλώσσας μας ως κυρίαρχου οργάνου και μέσου στις θεολογικές σπουδές,
- (δ) αναπτύσσεται ένα σύστημα σπουδών που θα απευθύνεται σε μεγαλύτερο αριθμό φοιτώντων με μικρότερο κόστος,
- (ε) δημιουργείται ευρεία βάση συνεργασίας, η οποία συμβάλλει και στη μείωση του μεγάλου αριθμού των ανέργων πτυχιούχων, και
- (στ) δημιουργείται πυρήνας ομάδας ερευνητών που θα ασχοληθεί με θέματα ισότητας των φύλων.

3.2.4 Πώς κρίνετε τη δομή, τη συνεκτικότητα και τη λειτουργικότητα του Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών;

Η ευέλικτη δομή του Προγράμματος σε συνδυασμό με τα αυστηρώς τηρούμενα χρονοδιαγράμματα φοίτησης, καθώς και οι εντατικοί ρυθμοί που επιβλήθηκαν στις υποχρεώσεις φοίτησης, κοινό γνώρισμα των μεταπτυχιακών σπουδών στα ελληνικά Πανεπιστήμια και μάλιστα του χώρου των Ανθρωπιστικών Σπουδών, απέδωσε καρπούς, τους οποίους επιβεβαιώνει το υψηλό ποσοστό αποφοίτων (79,55%). Το ΝΠΙΜΣ επέδειξε υψηλή συνεκτικότητα, που ήταν αποτέλεσμα της αгаστής συνεργασίας των διδασκόντων μεταξύ τους, αλλά και με τους μεταπτυχιακούς φοιτητές, ενώ η λειτουργικότητα διασφαλίστηκε από την αποτελεσματικότητα της Επιτροπής Υλοποίησης.

3.2.5 Πώς κρίνετε το εξεταστικό σύστημα;

Η εμπειρία του ΠΜΣ του Τμήματος Θεολογίας με την αδιάκοπη λειτουργία του από το 1994 επενδύθηκε στο εξεταστικό σύστημα του ΝΠΙΜΣ «Φύλο και Θρησκεία».

- (α) Οι εξετάσεις στα διδασκόμενα Μαθήματα διεξάγονταν σύμφωνα με το Πρόγραμμα Εξετάσεων, το οποίο καθόριζε η Επιτροπή Υλοποίησης. Τα μαθήματα του χειμερινού εξαμήνου εξετάζονταν στο χρονικό διάστημα 15-25 Φεβρουαρίου, του δε θερινού εξαμήνου το διάστημα 15-25 Ιουνίου. Η επαναληπτική εξέταση των μαθημάτων πραγματοποιείτο κατά μήνα Σεπτέμβριο.

- (β) Τα θέματα των Διπλωματικών Εργασιών ήταν κατά κανόνα εξειδικευμένα, ώστε να επιτρέπουν τη σύνταξη μιας μελέτης 60-90 δακτυλογραφημένων σελίδων με σχετική πρωτοτυπία. Το επιβλέπον μέλος Δ.Ε.Π. όφειλε να υποβάλλει κάθε εξάμηνο στην Επιτροπή Υλοποίησης έκθεση για την πορεία της έρευνας του μεταπτυχιακού φοιτητή.
- (γ) Ο μεταπτυχιακός φοιτητής όφειλε εντός διετίας να έχει ολοκληρώσει τη φοίτησή του και να έχει περατώσει την προφορική δοκιμασία στη Διπλωματική του Εργασία ενώπιον της τριμελούς Επιτροπής. Μπορούσε να λάβει παράταση μετά από αιτιολογημένη εισήγηση του Επιβλέποντος στην Επιτροπή Υλοποίησης.
- (δ) Η κρίση της Διπλωματικής Εργασίας και η προφορική δοκιμασία γινόταν μετά την επιτυχή εξέταση των δέκα δίωρων μαθημάτων και την κατάθεση των δύο σεμναριακών εργασιών στην Επιτροπή Υλοποίησης.
- (ε) Η Διπλωματική Εργασία στην τελική της μορφή παραδιδόταν σε τέσσερα αντίτυπα, τρία για τα μέλη της Τριμελούς Επιτροπής Κρίσης και ένα για το Αρχείο της Ομάδας Υλοποίησης. Εντός 30 ημερών, μετά την κατάθεση, η Τριμελής Επιτροπή ήταν υποχρεωμένη να συνέλθει για την κρίση της εργασίας (συγκροτούμενη από τον Επιβλέποντα και δύο άλλα μέλη Δ.Ε.Π.). Κρίνοντας την όλη διαδικασία εκφράζεται μεγάλη ικανοποίηση για τη λειτουργία των Τριμελών Επιτροπών, αφού εκ των 44 εγγεγραμμένων στο Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών μέχρι και τις 31 Δεκεμβρίου 2008 είχαν αποφοιτήσει οι 35, ποσοστό 79,55%. Το ποσοστό, ακόμη και για τις απαιτήσεις και τα κριτήρια του Τμήματος, κρίνεται ιδιαίτερα υψηλό.

3.2.6 Πώς κρίνετε τη διαδικασία επιλογής των μεταπτυχιακών φοιτητών;⁴

Το ΝΠΙΜΣ εισήγαγε ένα βελτιωμένο σύστημα επιλογής μεταπτυχιακών φοιτητών. Συγκεκριμένα, σε κάθε εξεταστική περίοδο δεχόταν 7 μεταπτυχιακούς φοιτητές, οι οποίοι εισάγονταν κατόπιν εξετάσεων, σύμφωνα με τις ισχύουσες διατάξεις και τον Κανονισμό του Π.Μ.Σ. του Τμήματος Θεολογίας και τους όρους του προγράμματος. Οι ενδιαφερόμενοι υπέβαλλαν στη Γραμματεία αίτηση συμμετοχής στις εξετάσεις. Ο πρώτες εισαγωγικές εξετάσεις πραγματοποιήθηκαν τον Φεβρουάριο του 2003, και από το ακαδημαϊκό έτος 2003-2004 τον Σεπτέμβριο κάθε έτους. Δεκτοί γίνονταν πτυχιούχοι Α.Ε.Ι. της Ημεδαπής ή κάτοχοι αναγνωρισμένου πτυχίου της Αλλοδαπής.

Για την επιλογή των Μεταπτυχιακών Φοιτητών του Ν.Π.Μ.Σ. συνεκτιμώνταν τα κάτωθι κριτήρια ως εξής:

1. Ο βαθμός πτυχίου: 25%
2. Ο βαθμός στη γραπτή εξέταση της ξένης γλώσσας: 25%
3. Ο βαθμός στη γραπτή εξέταση στα γνωστικά αντικείμενα του ΝΠΙΜΣ: 30%
4. Ο βαθμός στην προφορική εξέταση και στις γνώσεις πληροφορικής: 20%

3.2.7 Πώς κρίνετε τη χρηματοδότηση του Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών;

Η χρηματοδότηση του ΝΠΙΜΣ ήταν ικανοποιητική (προϋπολογισμός: 388.900,00€, ΕΚΤ: 328.900,00 € + ΕΤΠΑ: 60.000,00 €). Η χρηματοδότηση εξασφάλισε τον εξοπλισμό του Προγράμματος, τη χορήγηση υποτροφιών στους συμμετέχοντες φοιτητές και τη διευκόλυνση δράσεων δημοσιότητας και έρευνας.

⁴ . Βλ. στην Ενότητα 11, τον Πίνακα 11-3.

3.2.8 Πώς κρίνετε τη διάσταση του Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών, ως σπουδές στο Φύλο;

Το ΝΠΙΜΣ «Φύλο και Θρησκεία» λειτούργησε θετικά για την ενίσχυση των Γυναικείων Σπουδών και βοήθησε έναν τομέα που δεν είχε αρκετούντως αναπτυχθεί. Από τους 44 εγγεγραμμένους φοιτητές του Προγράμματος οι 31 ήταν γυναίκες, δηλαδή το 70,50% των φοιτητών. Σημειωτέον ότι από τους 35 (τριάντα πέντε) αποφοίτους μέχρι τις 31 Δεκεμβρίου 2008 οι 28 είναι γυναίκες, ποσοστό 80%.

3.3. Πρόγραμμα Διδακτορικών Σπουδών.

Το Πρόγραμμα Διδακτορικών Σπουδών (ΠΔΣ) του Τμήματος Θεολογίας συγκροτήθηκε με βάση τον Νόμο 2083/1992 (τ. Α' ΦΕΚ 159) και τις υπουργικές αποφάσεις υπ' αριθμ. Β1/709/23.9.93 (τ. Β' ΦΕΚ 799/6.10.1993) και 711/212/Β7/663 (τ. Β' ΦΕΚ 1091/4.12.1996), 95973/Β7 (τ. Β' ΦΕΚ1578/18.12.2002).

3.3.1. Πώς κρίνετε τον βαθμό ανταπόκρισης του Προγράμματος Διδακτορικών Σπουδών στους στόχους του Τμήματος και τις απαιτήσεις της κοινωνίας;

Το ΠΔΣ ανταποκρίνεται ικανοποιητικά στους στόχους του Τμήματος, καθώς λειτουργεί ως φυτώριο νέων ερευνητών, προωθεί την επιστημονική έρευνα με τη σύνταξη εξειδικευμένων μονογραφιών, την κριτική έκδοση πηγαίων κειμένων, τη συγκρότηση θεματικών βιβλιογραφιών, τη διεξαγωγή συνεδρίων, ημερίδων, διαλέξεων ειδικού ενδιαφέροντος κ.λπ. Ο θεματικός χώρος, στον οποίο κινείται η όλη διαδικασία υλοποίησης του ΠΔΣ είναι αφενός μεν η ανάθεση εκπονήσεως Διδακτορικών Διατριβών που αφορούν στη διερεύνηση και ανάδειξη των θεολογικών και εκκλησιαστικών προβλημάτων κατά τις δύο χιλιετίες ζωής της Εκκλησίας και αναπτύξεως του θεολογικού προβληματισμού, αφετέρου δε στη μελέτη και επεξεργασία όλων των σχετικών θεμάτων που ανακύπτουν από την άρρηκτη σχέση της Θεολογίας με τη σύγχρονη κοινωνική και πολιτισμική πραγματικότητα.

Η ανταπόκριση στις απαιτήσεις της κοινωνίας κρίνεται σε μεγάλο βαθμό ικανοποιητική, αφού προτείνει λύσεις ή προοπτικές απαντήσεων σε σοβαρά ερωτήματα του σύγχρονου ανθρώπου. Ωστόσο και εδώ επισημαίνεται ότι υπάρχει περιθώριο βελτίωσης: α) κυρίως ως προς τη διασύνδεση με την κοινωνία και την πρακτική εφαρμογή των αποτελεσμάτων των εργασιών, β) ως προς τη διεπιστημονική και διατμηματική συνεργασία, και τέλος γ) ως προς την ουσιαστική αξιοποίηση από την Πολιτεία, την Εκκλησία και γενικότερα από τον δημόσιο και ιδιωτικό τομέα.

3.3.2. Πώς κρίνετε τη δομή του Προγράμματος Διδακτορικών Σπουδών;

Στο Πρόγραμμα Διδακτορικών Σπουδών (ΠΔΣ) δεν προσφέρονται συγκεκριμένα μαθήματα, αλλά κυριαρχεί η ερευνητική δραστηριότητα του υποψηφίου υπό την επίβλεψη και με τη συνεργασία του εποπτεύοντος και των άλλων δύο μελών της Τριμελούς Συμβουλευτικής Επιτροπής. Επιλεκτικά και προαιρετικά ενδέχεται να παρακολουθήσει ο υποψήφιος συγκεκριμένα μαθήματα του ΠΜΣ ή μαθήματα ΠΜΣ άλλων Τμημάτων και Σχολών. Σε αυτό το σημείο πρέπει να σημειωθεί ότι υπάρχει μια ουσιαστική διαφοροποίηση σε σχέση με τον τρόπο λειτουργίας άλλων ΠΔΣ, κυρίως των θετικών επιστημών, ακριβώς λόγω της ιδιαιτερότητας του αντικείμενου. Γενικά η δομή και η

λειτουργία του ΠΔΣ κρίνεται ικανοποιητική και απόλυτα εναρμονισμένη με το περιεχόμενο και τη φυσιογνωμία του εκπαιδευτικού και ερευνητικού έργου του Τμήματος.

3.3.3. Πώς κρίνετε τη διαδικασία επιλογής των υποψηφίων διδασκόντων;⁵

Η επιλογή των ΥΔ γίνεται από τη ΓΣΕΣ του Τμήματος μετά την υποβολή σχετικής αίτησης από τον ΥΔ στη Γραμματεία του Τμήματος. Η ΓΣΕΣ συνεκτιμά τα τυπικά και ουσιαστικά προσόντα του, ενώ συνυπολογίζεται η άποψη του σχετικού Τομέα και ασφαλώς η γνώμη του καθ' ύλη αρμόδιου καθηγητή. Η διαφάνεια και η αποτελεσματικότητα της διαδικασίας διασφαλίζονται από το γεγονός, ότι η τελική απόφαση λαμβάνεται και εγκρίνεται από τη Συνέλευση του Τομέα και από τη ΓΣΕΣ. Συνολικά εκτιμώνται τα ουσιαστικά και τυπικά προσόντα του υποψηφίου, όπως ο γενικός βαθμός του πτυχίου, ο μέσος όρος στα προπτυχιακά μαθήματα του Τομέα ειδίκευσης, ο βαθμός του Μεταπτυχιακού διπλώματος, η γλωσσομάθεια, η ύπαρξη συγγραφικού έργου κλπ.

3.3.4. Πώς κρίνετε την οργάνωση σεμιναρίων και ομιλιών;

Κατά Τομείς διοργανώνονται, εκτός των τακτικών σεμιναριακών και εργαστηριακών μαθημάτων, ομιλίες και ανοικτές συζητήσεις, με τη συμμετοχή ομοτίμων καθηγητών και ειδικών επιστημόνων και ερευνητών από την Ελλάδα και το εξωτερικό. Σε συνέχεια π.χ. ειδικού μαθήματος του Π.ΜΣ. του Ερμηνευτικού Τομέα διοργανώνεται τα τελευταία έτη Ημερίδα Πατερικής Ερμηνευτικής σε χώρο εκτός του Πανεπιστημίου. Στο πλαίσιο, εξάλλου, των δραστηριοτήτων του Συστηματικού Τομέως προσφέρεται σειρά ανοικτών για το κοινό ομιλιών επιφανών ακαδημαϊκών σχετικά με το παρόν και το μέλλον των Θεολογικών Σπουδών στην Ελλάδα.

Στο πλαίσιο, επίσης, των προγραμμάτων ERASMUS-SOCRATES διοργανώνονται κατ' έτος σεμιναριακά μαθήματα και ομιλίες καθηγητών από συνεργαζόμενα εκπαιδευτικά ιδρύματα του εξωτερικού.

Σε συνεργασία και με την καθοδήγηση του ΔΕΠ του Τμήματος, διοργανώνονται κάθε χρόνο Συνέδρια, Ημερίδες και άλλες εκπαιδευτικές δραστηριότητες από τον δραστήριο Μεταπτυχιακό Φοιτητικό Μεταπτυχιακό Σύνδεσμο του Τμήματος, δια των οποίων προβάλλεται προς τα έξω το έργο του ΠΜΣ.

Ανήκει βεβαίως στις προθέσεις-υποχρεώσεις και στον εκπαιδευτικό σχεδιασμό του Τμήματος να βελτιώσει και να προωθήσει περαιτέρω τη διοργάνωση σεμιναρίων και ομιλιών. Μπορεί έτσι να αυξηθεί ο αριθμός τους και να προσκαλούνται συχνότερα περισσότεροι ομιλητές από άλλα συγγενή Τμήματα εσωτερικού και εξωτερικού και να πραγματοποιούνται διατμηματικές, διασχολικές και διαπανεπιστημιακές συνεργασίες, αφού βέβαια επιλυθούν τα πολλά γραφειοκρατικά και οικονομοτεχνικά προβλήματα, για τα οποία δεν ευθύνεται το Τμήμα.

3.3.5. Πώς κρίνετε τη διεθνή διάσταση του Προγράμματος Διδακτορικών Σπουδών;

Η διεθνής διάσταση του ΠΔΣ κρίνεται ικανοποιητική στον βαθμό που συγκριτικά μεγάλος αριθμός ΥΔ προέρχεται από το εξωτερικό με ό,τι αυτό συνεπάγεται ως προς τη σύνδεση και συνεργασία του Τμήματός μας με τα Πανεπιστημιακά Ιδρύματα και τους διδάσκοντες στις χώρες προέλευσής τους.

---

⁵ . Βλ. στην Ενότητα 11, τον Πίνακα 11-4.

Ωστόσο κρίνεται απαραίτητη η εντονότερη διεθνοποίηση του ΠΔΣ, κυρίως με τη συστηματικότερη καλλιέργεια συνεργασιών με τα Πανεπιστήμια του εξωτερικού.

3.3.6. Πώς κρίνετε το εξεταστικό σύστημα;

Στο ΠΔΣ ασφαλώς και δεν προβλέπονται ενδιάμεσες εξετάσεις. Ο ΥΔ στο τέλος της έρευνάς του καταθέτει την εργασία του στην Τριμελή Συμβουλευτική Επιτροπή, η οποία προβαίνει στον έλεγχο της εργασίας και υποβάλλει σχετική Εισηγητική Έκθεση. Τελικά ο ΥΔ υποστηρίζει τη διατριβή του ενώπιον της Επταμελούς Εξεταστικής Επιτροπής. Η διαδικασία αυτή κρίνεται ικανοποιητική, καθώς διασφαλίζει τα κριτήρια αξιολογήσεως της επάρκειας του ερευνητή και της αρτιότητας της διατριβής.

4. Διδακτικό έργο.

Στην ενότητα αυτή το Τμήμα καλείται να αναλύσει κριτικά και να αξιολογήσει την ποιότητα του επιτελούμενου σ' αυτό διδακτικού έργου, σε όλα τα επίπεδα σπουδών (προπτυχιακών, μεταπτυχιακών και διδακτορικών), απαντώντας σε μια σειρά ερωτήσεων που αντιστοιχούν επακριβώς στα κριτήρια αξιολόγησης που περιγράφονται στο έντυπο «Διασφάλιση Ποιότητας στην Ανώτατη Εκπαίδευση: Ανάλυση κριτηρίων Διασφάλισης Ποιότητας Ακαδημαϊκών Μονάδων» Έκδοση 2.0, Ιούλιος 2007, ΑΔΙΠ, Αθήνα, (<http://www.adip.gr>).

Η απάντηση σε κάθε μία από τις ερωτήσεις πρέπει, τουλάχιστον, να περιλαμβάνει:

- (α) Ποια, κατά τη γνώμη του Τμήματος, είναι τα κυριότερα θετικά και αρνητικά σημεία του Τμήματος ως προς το αντίστοιχο κριτήριο
- (β) Ποιες ευκαιρίες αξιοποίησης των θετικών σημείων και ενδεχόμενους κινδύνους από τα αρνητικά σημεία διακρίνει το Τμήμα ως προς το αντίστοιχο κριτήριο

4.1. Πώς κρίνετε την αποτελεσματικότητα του διδακτικού προσωπικού;

Το διδακτικό προσωπικό επιτελεί με συνέπεια και αφοσίωση το διδακτικό του έργο, το οποίο υποστηρίζεται από την όλη ερευνητική δράση του.

Το διδακτικό έργο αξιολογείται κατά την εξέλιξη των μελών ΔΕΠ και από τους φοιτητές, οι οποίοι καταθέτουν τη γνώμη τους ενώπιον του Εκλεκτορικού Σώματος. Εξάλλου, σύμφωνα με την απαίτηση της παρούσας διαδικασίας αξιολόγησης, οι φοιτητές συμπληρώνουν το σχετικό με τις εκτιμήσεις τους για το εκάστοτε μάθημα ερωτηματολόγιο. Οι διδάσκοντες ανακοινώνουν τη διδακτέα ύλη τους στην αρχή του εξαμήνου, ώστε να είναι σαφής η πορεία της διδασκαλίας.

4.2. Πώς κρίνετε την ποιότητα και αποτελεσματικότητα της διδακτικής διαδικασίας;⁶

Λαμβάνοντας υπόψη όσα ήδη σημειώθηκαν, καθώς και τους παράγοντες που αφορούν στο σύνθετο χαρακτήρα της ποιοτικής αξιολόγησης της διδακτικής διαδικασίας, από πλευράς των μελών ΔΕΠ, το επίπεδο κρίνεται υψηλό και επιδιώκεται η συνεργασία και η επικοινωνία με τους φοιτητές για την καλύτερη απόδοση και επίτευξη των στόχων του κάθε μαθήματος.

---

⁶

Βλ. στην Ενότητα 11, τους Πίνακες 11-5.1 (για τα δύο τελευταία ακαδημαϊκά εξάμηνα), 11-5.2 (για τα δύο τελευταία ακαδημαϊκά εξάμηνα), 11-6.1, 11-6.2, 11-7.1 (για τα δύο τελευταία ακαδημαϊκά εξάμηνα) και 11-7.2. (για τα δύο τελευταία ακαδημαϊκά εξάμηνα)

Η έλλειψη βέβαια υλικοτεχνικών υποδομών, όπως σύγχρονων χώρων διδασκαλίας, οπτικοακουστικών μέσων κ.λπ., δυσχεραίνουν κατά πολύ το έργο του διδάσκοντος, ο οποίος συναντά επί πλέον προσκόμματα στη διδακτική του προσφορά και τα οποία συνήθως προσπαθεί να καλύψει με προσωπικές θυσίες.

Επιπλέον, ανασταλτικά λειτουργούν τα χρόνια προβλήματα της ελληνικής εκπαιδευτικής πραγματικότητας, τα οποία σε ορισμένες περιπτώσεις δυναμιτίζουν από πλευράς χρόνου αλλά και ποιότητας την εφαρμογή του διδακτικού έργου.

Σ' αυτά θα πρέπει να προσμετρηθούν και τα προβλήματα που ανακύπτουν από τη μη ικανοποίηση του διαρκώς επαναλαμβανόμενου αιτήματος του Τμήματος για την εφαρμογή ειδικής διαδικασίας εισαγωγής των φοιτητών σ' αυτό.

4.3. Πώς κρίνετε την οργάνωση και την εφαρμογή του διδακτικού έργου;

Λαμβάνοντας υπ' όψιν τα παραπάνω, το έργο κρίνεται σε γενικές γραμμές ικανοποιητικό, παρά τα επισημανθέντα προβλήματα.

4.4. Πώς κρίνετε τα εκπαιδευτικά βοηθήματα;

Τα διδακτικά βοηθήματα είναι αποτέλεσμα της γόνιμης χρήσης και αξιολόγησης της υπάρχουσας βιβλιογραφίας, ελληνικής και διεθνούς, από τα μέλη ΔΕΠ, καθώς και καρπός του γόνιμου ερευνητικού τους έργου. Στόχος είναι πάντοτε τόσο η κατά το δυνατόν πληρέστερη κάλυψη των μαθησιακών αναγκών των φοιτητών και η καλύτερη επιστημονική τους κατάρτιση όσο και η πλήρης ικανοποίηση των απαιτήσεων του εκάστοτε γνωστικού αντικειμένου. Από τα παρεχόμενα συγγράμματα καλύπτεται κατά προσέγγιση το 70-80% της διδακτέας ύλης, ενώ το εναπομένον ποσοστό συμπληρώνεται από τη διαδικασία των διαλέξεων, τη διανομή πρόσθετου μαθησιακού υλικού.

Όπως πολλαπλή βιβλιογραφία, σημειώσεις, συγκεκριμένα ηλεκτρονικά γράμματα, τα οποία αποβλέπουν στην περαιτέρω εμβάθυνση των σπουδών, στην αύξηση του ενδιαφέροντος των φοιτητών και στην πρόκληση του ζήλου τους για έρευνα. Στο σημείο αυτό θα πρέπει να επισημανθεί ότι υπάρχουν δύο σοβαρές δυσκολίες, που πρέπει να αντιμετωπισθούν. Η καθυστέρηση διανομής διδακτικών συγγραμμάτων, που προκύπτει συνήθως από γραφειοκρατικές δυσκολίες και η ανεπάρκεια των χώρων, του υλικοτεχνικού εξοπλισμού και η υποστελέχωση της κεντρικής βιβλιοθήκης.

4.5. Πώς κρίνετε τα διαθέσιμα μέσα και υποδομές;

Τα διαθέσιμα μέσα κρίνονται ανεπαρκή, δεδομένων των ελλείψεων σε επίπεδο υλικοτεχνικών υποδομών, σε επίπεδο κονδυλίων έρευνας με τα οποία θα ήταν δυνατή η ενίσχυση των κινήτρων και προς τους φοιτητές για τη συμμετοχή τους σε ερευνητικές ομάδες εργασίας, σε επίπεδο ηλεκτρονικών εποπτικών μέσων, καθώς και σε επίπεδο δυνατότητας πρόσβασης σε εξειδικευμένες διεθνείς και διαπανεπιστημιακές βάσεις δεδομένων, που υποστηρίζουν την έρευνα. Επιπρόσθετα θα πρέπει να προσμετρηθεί και η ανασταλτική

δράση των γραφειοκρατικών διαδικασιών, για την όποια προσπάθεια υλοποίησης εκπαιδευτικών και ερευνητικών προγραμμάτων.

4.6. Πώς κρίνετε τον βαθμό αξιοποίησης των τεχνολογιών πληροφορικής και επικοινωνιών;

Η αξιοποίηση των τεχνολογιών πληροφορικής και επικοινωνιών κρίνεται οριακά ικανοποιητική σε σχέση με την παρούσα κατάσταση. Δεν υπάρχει δυνατότητα ικανοποιητικής χρήσης λόγω έλλειψης των απαιραιτήτων εγκαταστάσεων και μόνιμης δυσλειτουργίας των υφιστάμενων.

4.7. Πώς κρίνετε την αναλογία διδασκόντων/διδασκομένων και τη μεταξύ τους συνεργασία;

Αν και η αναλογία διδασκόντων/διδασκομένων δεν είναι στα ευρωπαϊκά δεδομένα, με αποτέλεσμα οι διδάσκοντες να θυσιάζουν μεγάλο τμήμα του χρόνου και του δυναμικού τους για τους φοιτητές, η συνεργασία τους με αυτούς είναι άριστη. Επιτυγχάνεται με την ανακοίνωση ωρών επικοινωνίας και συνεργασίας, με επικοινωνία μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου, με την άμεση εποπτεία εθελοντικών εργασιών και γενικότερα με τη διάθεση των μελών ΔΕΠ να βρίσκονται δίπλα στους φοιτητές και τις ανάγκες τους.

4.8. Πώς κρίνετε τον βαθμό σύνδεσης της διδασκαλίας με την έρευνα;

Ο βαθμός σύνδεσης της διδασκαλίας με την έρευνα είναι υψηλός, καθώς η ποιότητα της πρώτης εν πολλοίς οφείλεται στο επίπεδο της δεύτερης. Παράλληλα παρέχονται οδηγίες και διδάσκονται ειδικά μαθήματα που αφορούν στη Μεθοδολογία της Επιστημονικής Έρευνας, καθώς και στη χρήση και αξιοποίηση των πηγών και πληροφορικών συστημάτων που αφορούν αρχειακό υλικό.

4.9. Πώς κρίνετε τις συνεργασίες με εκπαιδευτικά κέντρα του εσωτερικού και του εξωτερικού και με το κοινωνικό σύνολο;

Οι συνεργασίες με εκπαιδευτικά ιδρύματα και ερευνητικά κέντρα του εσωτερικού και του εξωτερικού, καθώς και με το κοινωνικό σύνολο, είναι πολυδιάστατες και αποτυπώνονται τόσο στην έρευνα όσο και στη διδασκαλία. Οργανώνονται διαλέξεις ξένων καθηγητών, σεμινάρια και ημερίδες, ανταλλαγές φοιτητών και καθηγητών στο πλαίσιο προγραμμάτων όπως το ERASMUS-SOCRATES, ενώ υπάρχει στενή συνεργασία με τα αντίστοιχα Τμήματα της Θεολογικής Σχολής του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης και των εν Ελλάδι Εκκλησιαστικών Σχολών και Ακαδημιών, με τις Ακαδημίες και τις Θεολογικές Σχολές των Πανεπιστημίων των Ορθόδοξων χωρών, με τις Θεολογικές Σχολές της Βοστώνης, του Πανεπιστημίου του Μονάχου, του Λιβάνου και της Συρίας, του Αγίου Βλαδιμήρου Νέας Υόρκης, του Αγίου Σεργίου Παρισίων, του Ινστιτούτου Μεταπτυχιακών Σπουδών Ορθοδόξου Θεολογίας Chambésy, των

Πανεπιστημίων Γενεύης και Freiburg, του Πανεπιστημίου του Στρασβούργου, του Καθολικού Ινστιτούτου των Παρισίων κ.α. Με φορείς, όπως η Εκκλησία της Ελλάδος, τα Ελληνο-Ορθόδοξα Πατριαρχεία, με διάφορα Υπουργεία, (όπως Παιδείας, Πολιτισμού, Εξωτερικών, Εθνικής Αμύνης, Υγείας κ.ά.), καθώς και με διεθνείς φορείς, όπως η Υπηρεσία Αρχαιοτήτων του Ισραήλ (διεξαγωγή από κοινού ανασκαφών με την ίδια αρχή και Πανεπιστήμια της Αμερικής) κ.ά. Εξυπακούεται, ότι και στον τομέα αυτό το Τμήμα επιδιώκει μόνιμα τη μεγαλύτερη ανάπτυξη παρόμοιων δράσεων στο εγγύς και το απώτερο μέλλον.

4.10. Πώς κρίνετε την κινητικότητα του διδακτικού προσωπικού και των φοιτητών;⁷

Η κινητικότητα των μελών ΔΕΠ είναι ιδιαίτερα ικανοποιητική, καθώς συμμετέχουν σε έρευνες τόσο στο εξωτερικό όσο και στο εσωτερικό, καλούνται για διαλέξεις και διδασκαλίες σε ξένα ΑΕΙ (π.χ. στο πλαίσιο των προγραμμάτων ERASMUS-SOCRATES), συμμετέχουν σε διεθνή συνέδρια και επιτροπές, ορίζονται μέλη διατμηματικών επιτροπών κρίσεων διδακτορικών διατριβών τόσο του εσωτερικού όσο και του εξωτερικού. Μετέχουν στους διορθόδοξους, διαχριστιανικούς, διαθρησκειακούς διαλόγους, καθώς και στα θεσμικά όργανα της Οικουμενικής Κίνησης (Π.Σ.Ε.-Κ.Ε.Κ.).

Ευχής έργο θα ήταν βέβαια η δυνατότητα χορήγησης περαιτέρω εκπαιδευτικών αδειών για τήν ακόμη μεγαλύτερη διευκόλυνση, ενίσχυση και προώθηση της έρευνας και του έργου τους, καθώς και για την καλύτερη ανταπόκρισή τους σε προσκλήσεις για διδακτικό έργο στο εξωτερικό. Η εμπειρία, η οποία αποκομίζεται από αυτή την κινητικότητα των μελών ΔΕΠ μεταφέρεται και στο εκπαιδευτικό έργο του Τμήματος, δίνοντας νέες προοπτικές και διαστάσεις στην πληρέστερη μόρφωση των φοιτητών.

Όσον αφορά στους φοιτητές, είναι κοινή διπίστωση ότι μεγάλο ποσοστό αλλοδαπών φοιτητών επιλέγουν το Τμήμα για προπτυχιακές και μεταπτυχιακές σπουδές, πολλοί από τους οποίους ενισχύονται και με υποτροφίες, είτε από τις χώρες τους είτε από εντόπιους φορείς όπως η Εκκλησία της Ελλάδος, το Υπουργείο Εξωτερικών το Ίδρυμα Κρατικών Υποτροφιών κ.ά.

---

⁷ . Βλ. στην Ενότητα 11, τον Πίνακα 11-8.

5. Ερευνητικό έργο.

Στην ενότητα αυτή το Τμήμα καλείται να αναλύσει κριτικά και να αξιολογήσει την ποιότητα του επιτελούμενου σ' αυτό ερευνητικού έργου, απαντώντας σε μια σειρά ερωτήσεων που αντιστοιχούν επακριβώς στα κριτήρια αξιολόγησης που περιγράφονται στο έντυπο «Διασφάλιση Ποιότητας στην Ανώτατη Εκπαίδευση: Ανάλυση κριτηρίων Διασφάλισης Ποιότητας Ακαδημαϊκών Μονάδων» Έκδοση 2.0, Ιούλιος 2007, ΑΔΙΠ, Αθήνα, (<http://www.adip.gr>).

Η απάντηση σε κάθε μία από τις ερωτήσεις πρέπει, τουλάχιστον, να περιλαμβάνει:

- (α) Ποια, κατά τη γνώμη του Τμήματος, είναι τα κυριότερα θετικά και αρνητικά σημεία του Τμήματος ως προς το αντίστοιχο κριτήριο
- (β) Ποιες ευκαιρίες αξιοποίησης των θετικών σημείων και ενδεχόμενους κινδύνους από τα αρνητικά σημεία διακρίνει το Τμήμα ως προς το αντίστοιχο κριτήριο

Η παραγωγή ερευνητικού έργου υψηλής ποιότητας αποτελεί στόχο πρώτης προτεραιότητας για τα μέλη ΔΕΠ του Τμήματος και όπως διαπιστώνεται από τα προσωπικά τους απογραφικά δελτία οι προσπάθειες όλων κατατείνουν προς αυτή την κατεύθυνση.

Ωστόσο, στο σημείο αυτό πρέπει να καταστεί απόλυτα σαφές, ότι γενικά δεν μπορεί να γίνει αντικειμενική ποιοτική και ποσοτική σύγκριση μεταξύ του ερευνητικού έργου Τμημάτων θεωρητικής και θετικής κατεύθυνσης, λόγω των ουσιαστικών διαφορών που υπάρχουν ως προς τη φύση του αντικειμένου της έρευνάς τους. Για παράδειγμα, η φύση, οι ιδιαιτερότητες και οι ειδικές συνθήκες διεξαγωγής του Ερευνητικού Έργου των μελών ΔΕΠ του Τμήματος Θεολογίας δεν μπορούν σε καμία περίπτωση να αξιολογηθούν με τα ίδια κριτήρια, με τα οποία αξιολογείται το αντίστοιχο έργο των μελών ΔΕΠ των Πολυτεχνικών τμημάτων ή της Ιατρικής Σχολής, αφού για τη θεολογική έρευνα δεν χρειάζονται π.χ. ούτε κλινικές ούτε συστηματικά οργανωμένα εργαστήρια, που αναλύουν και επεξεργάζονται πληθώρα μετρήσιμων μεγεθών, στατιστικών δεδομένων, πρακτικών στοιχείων κ.λπ.

Επίσης, εξίσου δύσκολο είναι να γίνουν αντικειμενικές συγκρίσεις μεταξύ του Τμήματος Θεολογίας και άλλων Τμημάτων *Ανθρωπιστικών Σπουδών*, όπως π.χ. με τα Τμήματα Κοινωνιολογίας και Ανθρωπολογίας, αφού στις θεολογικές σπουδές δεν απαιτείται συνήθως η επιτόπια έρευνα, η διεξαγωγή στατιστικών ερευνών, η λήψη προσωπικών συνεντεύξεων κ.λπ.

Υπό την έννοια αυτή, πρέπει να ληφθούν σοβαρά υπ' όψιν οι συγκεκριμένες, όσο και ουσιαστικές αυτές ιδιαιτερότητες του τρόπου και της μεθόδου ερευνητικής εργασίας των μελών ΔΕΠ του Τμήματος Θεολογίας, τα προϊόντα της οποίας αποτυπώνονται κυρίως με τη συγγραφή και δημοσίευση εξειδικευμένων μονογραφιών, καθώς και με τη συγγραφή επιστημονικών άρθρων σε περιοδικά, ή και με σχετικές εισηγήσεις σε συνέδρια. Σημειωτέον επίσης ότι όλες αυτές οι επιστημονικές μελέτες στηρίζονται στη χρήση ογκώδους βιβλιογραφίας, ελληνικής και ξένης, καθώς και στην επίπονη και χρονοβόρα αναζήτηση αρχαικού υλικού, διάσπαρτου στα διάφορα αρχεία του εσωτερικού και του εξωτερικού. Αυτό σημαίνει, ότι η συγγραφή μιας μονογραφίας στη θεολογική έρευνα μπορεί να διαρκέσει τρία ή και περισσότερα χρόνια, κατά τα οποία το μέλος ΔΕΠ μπορεί αναγκαστικά να εμφανίζεται με μικρότερο αριθμό άρθρων, συγκριτικά με ένα μέλος ΔΕΠ

ενός Τμήματος με διαφορετικό προσανατολισμό, όχι όμως και με κατώτερο σε επιστημονική αξία.

Είναι λοιπόν σαφές από τα παραπάνω, ότι το συγκεκριμένο μοντέλο αξιολόγησης χρήζει άμεσης αναθεώρησης ως προς διάφορες παραμέτρους του, αφού η δομή και το περιεχόμενό του αφορούν σχεδόν αποκλειστικά στον τρόπο οργάνωσης και λειτουργίας των Τμημάτων θετικής και τεχνολογικής κυρίως κατεύθυνσης, όπως είναι οι Ιατρικές Σχολές, τα Πολυτεχνικά Τμήματα κ.λπ. Το συγκεκριμένο σύστημα αξιολόγησης αγνοεί τις ειδικές παραμέτρους που ισχύουν σε διάφορα Τμήματα λόγω της φύσης του αντικειμένου τους, παρέχοντας συγχρόνως και την εντύπωση ότι υπερισχύουν τα ποσοτικά κριτήρια έναντι των ποιοτικών.

5.1. Πώς κρίνετε την προαγωγή της έρευνας στο πλαίσιο του Τμήματος;

Σύμφωνα με τις παραπάνω αφετηριακές επισημάνσεις, η προαγωγή της έρευνας στο πλαίσιο του Τμήματος κρίνεται ικανοποιητική ως προς την παραγωγή επιστημονικών μονογραφιών, βιβλίων και άρθρων.

Περιθώρια βελτίωσης εντοπίζονται ως προς τη συνεργασία των μελών ΔΕΠ με ερευνητές άλλων Τμημάτων και Ιδρυμάτων στο πλαίσιο διεπιστημονικών προγραμμάτων, ο αριθμός των οποίων κρίνεται ότι θα πρέπει να αυξηθεί.

Η ενημέρωση των μελών ΔΕΠ για δυνατότητες χρηματοδότησης ερευνητικών έργων γίνεται με τη διανομή εγγράφων σε έντυπη και ηλεκτρονική μορφή, την προφορική ενημέρωση κατά τις συνεδριάσεις της ΓΣ κ.λπ. Πολλές ανακοινώσεις όμως γνωστοποιούνται με αρκετή καθυστέρηση, με αποτέλεσμα να μην προλαβαίνουν τα μέλη ΔΕΠ να προετοιμαστούν για υποβολή προτάσεων, ενώ οι προκηρύξεις και οι σχετικές ενέργειες διατυπώνονται με δυσνόητο και υπερβολικά γραφειοκρατικό τρόπο.

Η διάχυση των ερευνητικών αποτελεσμάτων γίνεται μέσω ανακοινώσεων σε ελληνικά και διεθνή συνέδρια, δημοσιεύσεων σε ελληνικά και διεθνή επιστημονικά περιοδικά, συνεργασιών με την Εκκλησία της Ελλάδος και άλλους φορείς. Επισημαίνεται πάντως, ότι θα μπορούσε παράλληλα να συστηματοποιηθεί η ενημέρωση για τα πορίσματα των ερευνών των μελών ΔΕΠ του Τμήματος.

5.2. Πώς κρίνετε τα ερευνητικά προγράμματα και έργα που εκτελούνται στο Τμήμα;

Τα ερευνητικά προγράμματα και έργα που εκτελούνται στο Τμήμα κρίνονται γενικώς περιορισμένα σε αριθμό, κυρίως λόγω δυσκολιών στην ανεύρεση χρηματοδότησης, αλλά και εξαιτίας των ανωτέρω μνημονευθεισών εγγενών δυσλειτουργιών. Εκτιμάται όμως ότι περισσότερα μέλη ΔΕΠ θα μπορούσαν να συμμετέχουν ως επιστημονικοί υπεύθυνοι ή ερευνητές στην υλοποίηση έργων και ερευνητικών προγραμμάτων, ενώ παράλληλα θα μπορούσαν να δημιουργηθούν οι κατάλληλες εκείνες προϋποθέσεις, ώστε να αξιοποιούνται περισσότερο προς αυτή την κατεύθυνση και οι μεταδιδακτορικοί ερευνητές, οι εξωτερικοί συνεργάτες και οι μεταπτυχιακοί φοιτητές πρώτου και δεύτερου κύκλου. Ένα ιδιαίτερο χαρακτηριστικό του Τμήματος είναι ότι αρκετά μέλη ΔΕΠ διενεργούν

μακροχρόνιες και επίπονες έρευνες στη γνωστική τους περιοχή με αυτοχρηματοδότηση. Τα αποτελέσματα των ερευνών αυτών αποτυπώνονται σε αξιόλογες επιστημονικές δημοσιεύσεις, οι οποίες όμως δεν εμπίπτουν στα κριτήρια αξιολόγησης των ερευνητικών προγραμμάτων.

5.3. Πώς κρίνετε τις διαθέσιμες ερευνητικές υποδομές;

Οι ερευνητικές υποδομές χρήζουν άμεσης βελτίωσης. Συγκεκριμένα, το μεγαλύτερο μέρος του ηλεκτρονικού εξοπλισμού έχει ηλικία μεγαλύτερη των πέντε ετών, οπότε είναι άμεση η ανάγκη για αναβάθμιση ή αντικατάστασή του.

Απαιτείται επίσης και κτιριακή επέκταση της Βιβλιοθήκης του Τμήματος, καθώς και η πλήρης ηλεκτρονική καταγραφή και αποδελτίωση του υπάρχοντος υλικού ή η ψηφιοποίηση παλαιών και δυσεύρετων βιβλίων. Για τον σκοπό αυτό απαιτούνται περισσότερα στελέχη.

Ειδικότερα, για μια ουσιαστική βελτίωση των ερευνητικών υποδομών του Τμήματος απαιτούνται τα εξής:

- Αναβάθμιση της Γραμματειακής και Τεχνολογικής υποδομής των Τομέων.
- Βελτίωση της κατάστασης των αιθουσών, τεχνολογικός εξοπλισμός, μικροφωνικές εγκαταστάσεις.
- Δημιουργία αίθουσας εκδηλώσεων και πολλαπλών χρήσεων.
- Βιβλιογραφική ανανέωση της Κεντρικής Βιβλιοθήκης και επέκταση των εγκαταστάσεών της. Επέκταση του Αναγνωστηρίου. Σήμερα διαθέτει μόνον 70 θέσεις εργασίας για το σύνολο των φοιτητών της Θεολογικής Σχολής
- Αναβάθμιση του εξοπλισμού και του τρόπου λειτουργίας της Βιβλιοθήκης. Βελτίωση της υλικοτεχνικής υποδομής. Δημιουργία αίθουσας περιοδικών.
- Αναβάθμιση της λειτουργίας της Κεντρικής Γραμματείας.
- Καλύτερη αξιοποίηση της υπάρχουσας κτιριακής υποδομής (π.χ. αίθρια, ελεύθεροι χώροι).
- Δημιουργία Εργαστηρίων (π.χ. Διδακτικής μεθοδολογίας των Θρησκευτικών, Ποιμαντικής και Ψυχολογίας, Ιστορικών και Αρχαιολογικών Ερευνών, Λειτουργικής, Αγιογραφίας, Ηλεκτρονικών Υπολογιστών, Έκδοσης και μεταφράσης Εκκλησιαστικών κειμένων κ.ά.).
- Δεύτερη αίθουσα οπτικοακουστικών μέσων με δυνατότητα τηλεδιάσκεψης.
- Δημιουργία κατάλληλων αιθουσών διδασκαλίας για τα ΠΜΣ και άρτιος εξοπλισμός τους.

5.4. Πώς κρίνετε τις επιστημονικές δημοσιεύσεις των μελών του διδακτικού προσωπικού του Τμήματος κατά την τελευταία πενταετία;⁸

Αναπτύσσεται σημαντική ποσοτική και ποιοτική παραγωγή ερευνητικού συγγραφικού έργου, όπως αυτή καταδεικνύεται από τα ατομικά δελτία αξιολόγησής τους⁹. Η αξία της συγγραφικής αυτής παραγωγής αναδεικνύεται ακόμη περισσότερο, αν ληφθούν υπόψη οι δυσκολίες και οι ιδιαιτερότητες που καταγράφονται στις §§ 5.1 και 5.2.

5.5. Πώς κρίνετε τον βαθμό αναγνώρισης της έρευνας που γίνεται στο Τμήμα από τρίτους¹⁰;

Είναι επείγουσα ανάγκη να δημιουργηθεί (και να χρηματοδοτηθεί) ένας μηχανισμός τυποποίησης και ανεύρεσης ετεροαναφορών και κατάταξης περιοδικών (impact factor) για τον θεολογικό χώρο. Στο ζήτημα αυτό πρέπει να υπάρξει μια συνεργασία διαπανεπιστημιακή και με άλλες Θεολογικές Σχολές.

5.6. Πώς κρίνετε τις ερευνητικές συνεργασίες του Τμήματος;

Το Τμήμα Θεολογίας συνεργάζεται με άλλα τμήματα της ημεδαπής και της αλλοδαπής, όπως: Το Πάντειο Πανεπιστήμιο, στο πλαίσιο του ΝΠΙΜΣ «Φύλο και Θρησκεία», και με την Θεολογική Ακαδημία Μόσχας, στο πλαίσιο του κοινού ερευνητικού Προγράμματος ψηφιοποίησης βιβλιογραφικού υλικού.

5.7. Πώς κρίνετε τις διακρίσεις και τα βραβεία ερευνητικού έργου που έχουν απονεμηθεί σε μέλη του Τμήματος;

Απονομή επίτιμων Διδακτορικών τίτλων σε Καθηγητές του Τμήματος (Στυλιανός Παπαδόπουλος, Κωνσταντίνος Σκουτέρης, Δημήτριος Γόνης κ.ά.) αναδεικνύει το κύρος του Τμήματος σε Πανεπιστήμια του εξωτερικού και ισχυροποιεί τις υφιστάμενες συνεργασίες.

---

⁸ . Βλ. στην Ενότητα 11, τον Πίνακα 11-9.

⁹ . Βλ. Πίνακα 11.9 στην Ενότητα 11.

¹⁰ . Βλ. Πίνακα 11.10 στην Ενότητα 11.

5.8. Πώς κρίνετε τον βαθμό συμμετοχής των φοιτητών/σπουδαστών στην έρευνα;

Η συμμετοχή γενικά φοιτητών στην έρευνα ενθαρρύνεται από τα μέλη ΔΕΠ του Τμήματος. Ιδιαίτερα το ερευνητικό έργο των υποψηφίων διδασκόντων κρίνεται ως πολύ ικανοποιητικό, όπως αποτυπώνεται στις υψηλού επιπέδου διδακτορικές διατριβές, πολλές από τις οποίες αποκτούν διεθνή αναγνώριση.

6. Σχέσεις με κοινωνικούς/πολιτιστικούς/παραγωγικούς (ΚΠΠ) φορείς.

Στην ενότητα αυτή το Τμήμα καλείται να αναλύσει κριτικά και να αξιολογήσει την ποιότητα των σχέσεων του με ΚΠΠ φορείς, απαντώντας σε μια σειρά ερωτήσεων που αντιστοιχούν επακριβώς στα κριτήρια αξιολόγησης που περιγράφονται στο έντυπο «Διασφάλιση Ποιότητας στην Ανώτατη Εκπαίδευση: Ανάλυση κριτηρίων Διασφάλισης Ποιότητας Ακαδημαϊκών Μονάδων», Έκδοση 2.0, Ιούλιος 2007, ΑΔΙΠ, Αθήνα, (<http://www.adip.gr>).

Η απάντηση σε κάθε μία από τις ερωτήσεις πρέπει, τουλάχιστον, να περιλαμβάνει:

- (α) Ποια, κατά τη γνώμη του Τμήματος, είναι τα κυριότερα θετικά και αρνητικά σημεία του Τμήματος ως προς το αντίστοιχο κριτήριο
- (β) Ποιες ευκαιρίες αξιοποίησης των θετικών σημείων και ενδεχόμενους κινδύνους από τα αρνητικά σημεία διακρίνει το Τμήμα ως προς το αντίστοιχο κριτήριο

6.1. Πώς κρίνετε τις συνεργασίες του Τμήματος με ΚΠΠ φορείς;

Το Τμήμα Θεολογίας του ΕΚΠΑ έχει ενεργό σχέση με πολλούς ΚΠΠ φορείς, κυρίως με τη συμμετοχή και δραστηριοποίηση των μελών ΔΕΠ σε ποικίλους τομείς, ιδίως σ' εκείνους που έχουν σχέση με τα επιστημονικά πεδία του Τμήματος και την αξιοποίησή τους από τους εν λόγω ΚΠΠ φορείς.

Τέτοιοι ΚΠΠ φορείς είναι:

- Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών.
- Διορθόδοξο Κέντρο της Εκκλησίας της Ελλάδος.
- Κέντρο Βιοηθικής και Δεοντολογίας.
- Ίδρυμα Ποιμαντικής Επιμόρφωσης και Ερευνών της Ιεράς Αρχιεπισκοπής Αθηνών «Ελεύθερο Πανεπιστήμιο».
- Συμβούλιο των Ευρωπαϊκών Εκκλησιών (C.E.C.).
- Παγκόσμιο Συμβούλιο των Εκκλησιών (W.C.C).
- Παιδαγωγικό Ινστιτούτο.
- Ραδιόφωνο της Εκκλησίας της Ελλάδος.
- Τηλεόραση (EPT) ελληνική.
- Τηλεόραση (SNF) γερμανική.
- Τηλεόραση Σερβίας
- Ίδρυμα «Θησαυρός της Ελληνικής Γλώσσας».
- Ιστορικό-Παλαιογραφικό Αρχείο Μορφωτικού Ιδρύματος της Εθνικής Τραπέζης της Ελλάδος (MIET).

- Ιστορικό Αρχείο του Πανεπιστημίου Αθηνών.
- Μουσείο Ιστορίας του Πανεπιστημίου Αθηνών.
- Τμήμα Πληροφορικής και Τηλεπικοινωνιών του Πανεπιστημίου Αθηνών.
- Πολιτιστικός Τομέας Δήμου Αθηναίων.
- ΜΚΟ Oecumenica

Από την ανωτέρω ενδεικτική καταγραφή και από όσα λεπτομερέστερα καταγράφονται στα ατομικά δελτία των μελών ΔΕΠ γίνεται εμφανές ότι η σχέση του Τμήματος Θεολογίας με ΚΠΠ φορείς είναι αρκετά ανεπτυγμένη. Πάντοτε όμως υπάρχουν περιθώρια περαιτέρω αναπτύξεως.

Αξιολογώντας συνολικά τη σχέση του Τμήματος με ΚΠΠ φορείς, σημειώνουμε ότι σε τέτοιες δραστηριότητες συμμετέχει ένας μεγάλος αριθμός μελών ΔΕΠ.

Πρέπει να σημειώσουμε επίσης, ότι σε πολλές από αυτές τις δραστηριότητες συμμετέχουν ενεργά τόσο μεταπτυχιακοί φοιτητές και υποψήφιοι διδάκτορες, όσο και, σε συγκεκριμένες περιπτώσεις, προπτυχιακοί φοιτητές.

6.2. Πώς κρίνετε τη δυναμική του Τμήματος για ανάπτυξη συνεργασιών με ΚΠΠ φορείς;

Τόσο από τα προαναφερθέντα, όσο και από το γεγονός ότι τα νεότερα Μέλη ΔΕΠ είναι πρόθυμα και έχουν ενδιαφέρον συμμετοχής τους σε ΚΠΠ φορείς, είναι ευνόητο ότι η δυναμική του Τμήματος προς αυτή την κατεύθυνση είναι ισχυρή.

Ωστόσο, θα πρέπει να σημειώσουμε και το γεγονός ότι πολλές από αυτές τις αξιόλογες και μεγάλης επιστημονικής, κοινωνικής και πολιτιστικής εμβέλειας δραστηριότητες δεν λαμβάνονται όσο θα έπρεπε υπ' όψιν κατά την αξιολόγηση προς ακαδημαϊκή εξέλιξη των Μελών ΔΕΠ και αυτό λειτουργεί αρνητικά, μειώνοντας το κίνητρο για παρόμοιες ενασχολήσεις.

6.3. Πώς κρίνετε τις δραστηριότητες του Τμήματος προς την κατεύθυνση της ανάπτυξης και ενίσχυσης συνεργασιών με ΚΠΠ φορείς;

Θεωρούμε ότι οι σχέσεις του Τμήματος με ΚΠΠ είναι αναγκαίο να επεκταθούν και να ενισχυθούν. Πέραν όμως των επιμέρους σχέσεων και συνεργασιών, θα ήταν σκόπιμο να αναπτυχθούν συγκεκριμένες πρωτοβουλίες και για συλλογικές δράσεις και συνεργασίες με ΚΠΠ φορείς, οι οποίες είναι βέβαιο ότι θα αποβούν ωφέλιμες, τόσο για το Τμήμα όσο και για τους συνεργαζόμενους ΚΠΠ φορείς.

Η κατ' αυτό τον τρόπο προβολή του έργου και της σημασίας του Τμήματος στον ευρύτερο πολιτισμικό και παραγωγικό χώρο, όχι μόνον εμπλουτίζει με τρόπο έγκυρο τις δραστηριότητες των ΚΠΠ, αλλά επιπλέον διευρύνει και τις περιοχές πρακτικής άσκησης, κοινωνικής συμμετοχής και επαγγελματικής απασχόλησης των φοιτητών μας.

Ως εκ τούτου, παράλληλα με την αρχική εκτίμηση ότι οι υπάρχουσες δραστηριότητες είναι αρκετές και σημαντικές, δεν παραθεωρείται και η διαπίστωση ότι και στον τομέα

αυτό υπάρχουν πολλά περιθώρια ανάπτυξης και περαιτέρω προαγωγής του έργου του Τμήματος.

6.4. Πώς κρίνετε τον βαθμό σύνδεσης της συνεργασίας με ΚΠΠ φορείς με την εκπαιδευτική διαδικασία;

Όπως φαίνεται από όσα προαναφέρθηκαν, η αύξηση του βαθμού συνεργασίας του Τμήματος με ΚΠΠ φορείς είναι ένας από τους σημαντικότερους στόχους του, για την επίτευξη του οποίου απαιτείται να δοθεί ιδιαίτερη έμφαση στη μεγαλύτερη αξιοποίηση των προσφερομένων δυνατοτήτων στην εκπαιδευτική διαδικασία.

6.5. Πώς κρίνετε τη συμβολή του Τμήματος στην τοπική, περιφερειακή και εθνική ανάπτυξη;

Από όσα έχουν αναπτυχθεί ανωτέρω, είναι προφανές ότι η συμβολή του Τμήματος στην τοπική, περιφερειακή και εθνική ανάπτυξη δεν μπορεί να αξιολογηθεί με αυστηρά τεχνοκρατικά ή οικονομικοτεχνικά κριτήρια, ούτε με ποσοτικά μετρήσιμα στατιστικά στοιχεία άμεσων αποτελεσμάτων.

Στην περίπτωση του Τμήματος Θεολογίας είναι απαραίτητο να ισχύσουν άλλα κριτήρια, όπως η συμβολή και συμμετοχή στο επίπεδο πολιτισμού ή πολιτιστικής ανάπτυξης τοπικά, αφού τόσο οι απόφοιτοι ιερείς όσο και οι λαϊκοί θεολόγοι, όχι μόνον ως εκπαιδευτικοί, αλλά και ως συνεργάτες των κατά τόπους Ιερών Μητροπόλεων, έχουν καίριο ρόλο στα κατά τόπους δρώμενα σε όλη την ελλαδική επικράτεια, αλλά και σε ολόκληρο τον πλανήτη, αφού κατά την συντριπτική τους πλειοψηφία οι αρχιερείς, οι λοιποί κληρικοί και τα ποιμαντικά στελέχη τόσο στην Ελλάδα όσο και στο εξωτερικό, είναι πτυχιούχοι, κάτοχοι Master's ή διδάκτορες των ελληνικών Θεολογικών Σχολών.

Εδώ θα πρέπει να συνυπολογισθεί και η συμβολή στην περιφερειακή ανάπτυξη, κυρίως όσον αφορά στον πολιτισμό και την πνευματική καλλιέργεια του λαού, η οποία επιτυγχάνεται μέσω του ποιμαντικού, κοινωνικού και φιλανθρωπικού έργου των κληρικών που είναι απόφοιτοι του Τμήματός μας. Σημειωτέον δε, ότι και με κοινωνιολογικά κριτήρια οι ιερείς θεωρούνται «πρόσωπα-κλειδιά» (key persons), ιδιαίτερα στις μικρότερες, περιφερειακές κοινότητες.

Δεν πρέπει ωστόσο να παραβλεφθεί και η συμβολή των αποφοίτων κληρικών του Τμήματός μας, που κατέχουν υψηλές διοικητικές θέσεις και στην οικονομική και ευρύτερη παραγωγική ανάπτυξη τοπικά και περιφερειακά, εφόσον πολλά έργα που σχετίζονται με αποκατάσταση και συντήρηση μνημείων ή και άλλα κοινωνικοπρονοιακού ή πολιτισμικού χαρακτήρα έργα προάγονται από τις κατά τόπους Ιερές Μητροπόλεις, Μονές ή Ενορίες, οι επικεφαλής των οποίων κατέχουν αυτές τις θέσεις ως κάτοχοι πτυχίου Θεολογίας.

Επιπλέον, στο εθνικό επίπεδο πρέπει να ληφθεί υπ' όψιν όχι μόνο το γεγονός ότι μεγάλος αριθμός εκ των Προκαθημένων ή των λοιπών κληρικών ανά την οικουμένη έχουν φοιτήσει στο Τμήμα μας, αλλά και το γεγονός ότι πολύ συχνά μέλη ΔΕΠ του Τμήματος καλούνται να τους στηρίξουν στο έργο τους. Σημειωτέον τέλος, ότι μέσω αυτών προάγεται η γλώσσα και ο ελληνικός πολιτισμός διεθνώς.

7. Στρατηγική ακαδημαϊκής ανάπτυξης.

Στην ενότητα αυτή το Τμήμα καλείται να αναλύσει κριτικά και να αξιολογήσει την ποιότητα της στρατηγικής ακαδημαϊκής ανάπτυξής του, απαντώντας σε μια σειρά ερωτήσεων που αντιστοιχούν επακριβώς στα κριτήρια αξιολόγησης που περιγράφονται στο έντυπο «Διασφάλιση Ποιότητας στην Ανώτατη Εκπαίδευση: Ανάλυση κριτηρίων Διασφάλισης Ποιότητας Ακαδημαϊκών Μονάδων» Έκδοση 2.0, Ιούλιος 2007, ΑΔΙΠ, Αθήνα, (<http://www.adip.gr>).

Η απάντηση σε κάθε μία από τις ερωτήσεις πρέπει, τουλάχιστον, να περιλαμβάνει:

- (α) Ποια, κατά τη γνώμη του Τμήματος, είναι τα κυριότερα θετικά και αρνητικά σημεία του Τμήματος ως προς το αντίστοιχο κριτήριο
- (β) Ποιες ευκαιρίες αξιοποίησης των θετικών σημείων και ενδεχόμενους κινδύνους από τα αρνητικά σημεία διακρίνει το Τμήμα ως προς το αντίστοιχο κριτήριο

7.1. Πώς κρίνετε τη στρατηγική ακαδημαϊκής ανάπτυξης του Τμήματος;

Λαμβάνοντας υπ' όψιν τις προκλήσεις της σύγχρονης εποχής, τα νέα δεδομένα της ευρωπαϊκής πραγματικότητας και τη ραγδαία μεταμόρφωση των ιστορικών αναγκών του ανθρώπου και της κοινωνίας, το Τμήμα Θεολογίας στο πλαίσιο της στρατηγικής ανάπτυξής του εντάσσει :

- (α) Την περαιτέρω καλλιέργεια της έρευνας και την εφαρμογή της με τρόπους που να καθιστούν φανερή τη λειτουργικότητα και τον πάντα επίκαιρο χαρακτήρα του θεολογικού λόγου και της εκκλησιαστικής πράξης.
- (β) Την ανάπτυξη και επέκταση του διεπιστημονικού και διαθρησκευτικού διαλόγου σε επίπεδο, τόσο τοπικό όσο και διεθνές, τον οποίο κρίνει αναγκαίο.
- (γ) Την έμφαση στη σύνδεση του παραγόμενου εκπαιδευτικού και ερευνητικού έργου του με θέματα ακόμη ευρύτερου κοινωνικού ενδιαφέροντος και προβληματισμού.
- (δ) Το ενδιαφέρον του για την επαγγελματική στήριξη των αποφοίτων του σε χώρους όχι αποκλειστικά της εκπαίδευσης.
- (ε) την ενεργό συμμετοχή του στην προώθηση της ειρήνης και στην περαιτέρω σύσφιξη των σχέσεων των Ορθόδοξων Βαλκανικών λαών και των λαών της Ανατολικής Μεσογείου, μέσω της ακαδημαϊκής συνεργασίας με τις αντίστοιχες Θεολογικές Σχολές και τα ερευνητικά ιδρύματα
- (στ) Την ενεργό συμμετοχή των μελών ΔΕΠ στην Οικουμενική Κίνηση και στον Διάλογο με τους ετεροδόξους σε διεθνές επίπεδο.
- (ζ) Την μέσω των Διαχριστιανικών και Διαθρησκευτικών Διαλόγων προβολή και καταξίωση της πολύπλευρης δυναμικής της Ορθόδοξης Θεολογίας μέσα στο σύγχρονο πολυπολιτισμικό και πολυθρησκευτικό περιβάλλον.

Κριτήριο βασικό σε όλη αυτή τη διαδικασία είναι η διατήρηση του υψηλού επιπέδου στο ερευνητικό και διδακτικό έργο, καθώς και η διαφύλαξη του ιδιαίτερου χαρακτήρα και της φυσιογνωμίας των θεολογικών σπουδών, οι οποίες δεν αντικαθιστούν ούτε συγχέονται με άλλους επιστημονικούς χώρους, αλλά προσφέρουν με συνέπεια τον δυναμισμό του θεολογικού λόγου, ο οποίος συμβάλλει στη διαμόρφωση της κοινωνίας και του πολιτισμού.

7.2. Πώς κρίνετε τη διαδικασία διαμόρφωσης στρατηγικής ακαδημαϊκής ανάπτυξης του Τμήματος;

Η όλη διαδικασία είναι καρπός ενδελεχούς μελέτης και συζητήσεων από τα συλλογικά όργανα του Τμήματος, με τη συμπαράσταση και στήριξη των αποφάσεών του από τους φοιτητικούς συνδέσμους, έτσι ώστε το Τμήμα να ανταποκρίνεται στον ιδιαίτερο ρόλο του στον ακαδημαϊκό χώρο και στον χαρακτήρα της αποστολής του στη σύγχρονη κοινωνία.

8. Διοικητικές υπηρεσίες και υποδομές

Στην ενότητα αυτή το Τμήμα καλείται να αναλύσει κριτικά και να αξιολογήσει την ποιότητα των διοικητικών υπηρεσιών και των υποδομών του, απαντώντας σε μια σειρά ερωτήσεων που αντιστοιχούν επακριβώς στα κριτήρια αξιολόγησης που περιγράφονται στο έντυπο «Διασφάλιση Ποιότητας στην Ανώτατη Εκπαίδευση: Ανάλυση κριτηρίων Διασφάλισης Ποιότητας Ακαδημαϊκών Μονάδων» Έκδοση 2.0, Ιούλιος 2007, ΑΔΙΠ, Αθήνα, (<http://www.adip.gr>).

Η απάντηση σε κάθε μία από τις ερωτήσεις πρέπει, τουλάχιστον, να περιλαμβάνει:

- (α) Ποια, κατά τη γνώμη του Τμήματος, είναι τα κυριότερα θετικά και αρνητικά σημεία του Τμήματος ως προς το αντίστοιχο κριτήριο
- (β) Ποιες ευκαιρίες αξιοποίησης των θετικών σημείων και ενδεχόμενους κινδύνους από τα αρνητικά σημεία διακρίνει το Τμήμα ως προς το αντίστοιχο κριτήριο

8.1. Πώς κρίνετε την αποτελεσματικότητα των διοικητικών και τεχνικών υπηρεσιών;

Από πλευράς διοικητικής υποστήριξης, το Τμήμα εξυπηρετείται από τη Γραμματεία του Τμήματος, δηλαδή τη Γραμματέα και τέσσερεις (4) διοικητικούς υπαλλήλους. Σε κάθε Τομέα υπάρχει κατά κανόνα ένας/μία μόνον Γραμματέας. Πέραν των ικανοτήτων και της προθυμίας του εν λόγω προσωπικού, είναι εμφανές ότι αυτό δεν επαρκεί για την κάλυψη των αναγκών του Τμήματος και των Τομέων, με αποτέλεσμα την πολύ συχνή υπέρβαση του ωραρίου του και την επιστράτευση μεταπτυχιακών φοιτητών και (ελάχιστων) αποσπασμένων υπαλλήλων, προκειμένου να ανταποκριθεί έστω και στοιχειωδώς στις αυξημένες απαιτήσεις του διδακτικού προσωπικού και των φοιτητών. Μεγάλο μέρος της δυσκολίας προέρχεται και από την ανάγκη ανανέωσης και βελτίωσης της τεχνολογικής υποδομής, κυρίως όσον αφορά στα συστήματα πληροφορικής (Hard-Soft Ware) και μηχανοργάνωσης, με επίπτωση και στην ελλιπή εκπαίδευση των φοιτητών στον τομέα της πληροφορικής

Προβλήματα παρουσιάζονται και στη λειτουργία της Βιβλιοθήκης, της οποίας το προσωπικό είναι ανεπαρκές, με αποτέλεσμα να παρουσιάζονται σοβαρά προβλήματα ωραρίου, οργάνωσης και υποδομής, καθώς και βιβλιογραφικής ενημέρωσης, συμπεριλαμβανομένης και της έλλειψης χρηματοδότησης. Η μοναδική αίθουσα με σχετικά καλή υλικοτεχνική υποδομή είναι αυτή των «Οπτικοακουστικών Μέσων», την οποία μοιράζονται τα δύο Τμήματα της Θεολογικής Σχολής του ΕΚΠΑ, και όπως είναι προφανές δεν καλύπτει επαρκώς τις διδακτικές ανάγκες αμφοτέρων των Τμημάτων.

8.2. Πώς κρίνετε τις υπηρεσίες φοιτητικής μέριμνας;

Όλα τα μέλη ΔΕΠ του Τμήματος, έχοντας καθιερώσει ειδικές ημέρες και ώρες, που δέχονται τους φοιτητές, με σκοπό πέρα από τη διδακτική τους ενασχόληση να συζητούν τυχόν υπάρχοντα σε αυτούς προβλήματα, άλλοτε σχετιζόμενα με την κατανόηση της ύλης των μαθημάτων και άλλοτε με πρακτικής ή προσωπικής φύσεως θέματα είτε πνευματικά είτε υλικά και να τους προτείνουν την αρμόζουσα αντιμετώπιση. Επιπρόσθετα, στο Τμήμα Θεολογίας λειτουργεί συμβουλευτική-υποστηρικτική υπηρεσία με τη συνεργασία του «Ελληνικού Κέντρου Ψυχικής Υγιεινής και Ερευνών». Έτσι μια φορά την εβδομάδα υπάρχει διαθέσιμος ειδικός ψυχολόγος, τον οποίο είναι δυνατό να επισκεφθεί όποιος φοιτητής/τρια χρειάζεται βοήθεια.

8.3. Πώς κρίνετε τις υποδομές πάσης φύσεως που χρησιμοποιεί το Τμήμα;

Οι υποδομές του Τμήματος κρίνονται σε συνάρτηση με το κτίριο της Θεολογικής Σχολής και τα γενικότερα προβλήματα που παρουσιάζει αυτό. Κατ' αρχάς τα γραφεία των διδασκόντων δεν επαρκούν για τα μέλη ΔΕΠ του Τμήματος με αποτέλεσμα ενίοτε να δημιουργούνται προστριβές με το έτερο Τμήμα της Σχολής στη διεκδίκηση των αναγκαίων προς στέγαση των μελών τους χώρων.

Ανεπάρκεια παρουσιάζουν ως προς την υλικοτεχνική υποδομή οι αίθουσες διδασκαλίας, καθόσον δεν δίδεται η ευχέρεια στους διδάσκοντες να χρησιμοποιούν σύγχρονα μέσα διδασκαλίας προς μεγαλύτερη διευκόλυνση του εκπαιδευτικού τους έργου. Γενικώς όλο το κτιριακό συγκρότημα χρήζει γενικής συντήρησης και ανακαίνισης, καθόσον οι όποιες μεμονωμένες εργασίες συντηρήσεως έχουν γίνει μέχρι σήμερα με τη φιλότιμη προσπάθεια των θεσμικών οργάνων, δεν αρκούν για να καλύψουν τη θεμελιώδη ανάγκη μιας γενικής επισκευαστικής και ανακαινιστικής παρεμβάσεως του κτιρίου, κάτι που δεν έχει γίνει ποτέ στα 35 χρόνια ζωής του και αδιάκοπης λειτουργίας της Σχολής.

8.4. Πώς κρίνετε τον βαθμό αξιοποίησης νέων τεχνολογιών από τις διάφορες υπηρεσίες του Τμήματος (πλην εκπαιδευτικού και ερευνητικού έργου);

Ο βαθμός αξιοποίησης νέων τεχνολογιών από τις διάφορες υπηρεσίες του Τμήματος κρίνεται μη ικανοποιητικός, δεδομένου ότι χρειάζεται οπωσδήποτε, όπως προαναφέρθηκε, αναβάθμιση και επέκταση των αναγκαίων υποδομών, οι οποίες θα καταστήσουν δυνατή την καλύτερη αξιοποίηση των νέων τεχνολογιών. Πάντως, η πρόσφατη αξιοποίηση του Διαδικτύου από τις διοικητικές υπηρεσίες του Πανεπιστημίου, καθώς και η νέα ιστοσελίδα του Τμήματος αξιολογούνται ως πολύ θετικά βήματα προς την κατεύθυνση αυτή.

8.5. Πώς κρίνετε τον βαθμό διαφάνειας και την αποτελεσματικότητα στη χρήση υποδομών και εξοπλισμού;

Ικανοποιητικό, λαμβανομένων υπόψη των περιορισμών που θέτουν οι ανεπάρκειες των υποδομών και του εξοπλισμού.

8.6. Πώς κρίνετε τον βαθμό διαφάνειας και την αποτελεσματικότητα στη διαχείριση οικονομικών πόρων;

Η διαφάνεια στην οικονομική διαχείριση είναι δεδομένη και εξασφαλίζεται από τη συζήτηση όλων των οικονομικών θεμάτων στον Τομέα, τις προτάσεις του οποίου επεξεργάζεται η ολομέλεια του Τμήματος στις γενικές συνεδρίες του ή σε συνελεύσεις του, όπου λαμβάνονται οι οριστικές αποφάσεις και κατανέμονται τα κονδύλια ισόποσα σε όλους τους Τομείς.

9. Συμπεράσματα

Στην Ενότητα αυτή το Τμήμα καλείται να εντοπίσει τα κυριότερα θετικά και αρνητικά του σημεία, όπως αυτά συνάγονται από τις προηγούμενες ενότητες και να αναγνωρίσει ευκαιρίες αξιοποίησης των θετικών του σημείων και ενδεχόμενους κινδύνους που προκύπτουν από τα αρνητικά του σημεία.

9.1. Ποια, κατά την γνώμη σας, είναι τα κυριότερα θετικά και αρνητικά σημεία του Τμήματος, όπως αυτά προκύπτουν μέσα από την Έκθεση Εσωτερικής Αξιολόγησης; Διακρίνετε ευκαιρίες αξιοποίησης των θετικών σημείων και ενδεχόμενους κινδύνους από τα αρνητικά σημεία;

Τό κυριότερο από τα θετικά στοιχεία, τα οποία αναδεικνύονται μέσα από την παρούσα έκθεση εσωτερικής αξιολόγησης, είναι η αναγνώριση του Τμήματος Θεολογίας τόσο από διεθνή Πανεπιστήμια όσο και από Οργανισμούς και Ιδρύματα εντός και εκτός Ελλάδος, τα οποία λαμβάνοντας υπ' όψιν το διεθνές επιστημονικό και ακαδημαϊκό κύρος του επιζητούν την ένταξη των αποφοίτων του στις τάξεις τους, είτε για μεταπτυχιακές σπουδές είτε για στελέχωση θέσεων.

Επίσης καθίσταται προφανές το υψηλό επίπεδο μελών ΔΕΠ, τόσο στο εκπαιδευτικό όσο και στο ερευνητικό έργο, παρά τις εγγενείς ελλείψεις και άλλες δυσκολίες, όπως αυτές επισημάνθηκαν λεπτομερώς σε προηγούμενες ενότητες.

Οι απόφοιτοι του Τμήματος είναι κάτοχοι ενός ευρέως φάσματος γνώσεων, όχι μόνο αυστηρά θεολογικών αλλά και κοινωνικών και πολιτιστικών, οι οποίες τους παρέχουν τη δυνατότητα στελέχωσης θέσεων σε διάφορα πεδία της επαγγελματικής δραστηριότητας πέραν της Μέσης Εκπαιδευσεως, όπως σε νοσοκομεία, μουσεία, βιβλιοθήκες, ιδρύματα κοινωφελούς χαρακτήρα, αρχαιολογικές δραστηριότητες, ιδρύματα γενικότερου πολιτιστικού και πολιτισμικού ενδιαφέροντος σε τοπικό ή εθνικό επίπεδο κ.ά.

Το Τμήμα διαθέτει ένα ευέλικτο πρόγραμμα σπουδών και δε διστάζει να προβαίνει σε αναθεώρησή του ή σε περαιτέρω εμπλουτισμό του. Στο πλαίσιο αυτό, παρακολουθώντας τις εξελίξεις σε διεθνές επιστημονικό επίπεδο, εμπλουτίζει το πρόγραμμά του με νέα γνωστικά αντικείμενα, αναπτύσσοντας έτσι τον διάλογο με την επιστημονική κοινότητα. Ο διάλογος αυτός εφαρμόζεται στην πράξη με τη συμμετοχή στην διεθνή έρευνα (άρθρα, συνέδρια, ανακοινώσεις, διεπιστημονικές συνεργασίες).

Ταυτόχρονα, μέσω των προγραμμάτων Προπτυχιακών/Μεταπτυχιακών Σπουδών το Τμήμα ανοίγεται στην κοινωνία, διαλέγεται με αυτή και συνδέει την παραγωγική του διαδικασία με ζητήματα που άπτονται ευρύτερου κοινωνικού ενδιαφέροντος (χαρακτηριστικό παράδειγμα το ΝΜΠΣ «Φύλο και θρησκεία»).

Το Τμήμα αναδεικνύει νέα στελέχη, μεταπτυχιακούς και διδακτορικούς φοιτητές, αλλά και μέλη ΔΕΠ, τα οποία αναπτύσσουν διεπιστημονικές συνεργασίες και πέραν των συνόρων της χώρας (Erasmus, επισκέψεις και διαλέξεις σε διεθνή Πανεπιστήμια, συνεργασία με Πατριαρχεία, συμμετοχή στο Παγκόσμιο Συμβούλιο Εκκλησιών και στο Συμβούλιο Ευρωπαϊκών Εκκλησιών, κ.λπ.).

Παράλληλα, έχοντας πάντα ανοιχτούς τους ορίζοντές του στα μεγάλα κοινωνικά και πολιτισμικά προβλήματα της ανθρωπότητας, διαλέγεται σε θεολογικό επίπεδο με τον υπόλοιπο χριστιανικό κόσμο, καθώς επίσης και με τις σημαντικότερες θρησκείες του κόσμου, συμβάλλοντας έτσι στο σύγχρονο αίτημα της εποχής μας για διάλογο και απάλειψη των εντάσεων στη συνύπαρξη των λαών.

Το Τμήμα συνδράμει και σε εθνικό επίπεδο, καθώς αναδεικνύει στελέχη-κληρικούς, τα οποία καθίστανται αρωγοί στη διατήρηση του ελληνικού χαρακτήρα διαφόρων ιδρυμάτων στο εξωτερικό (Πατριαρχεία Κωνσταντινουπόλεως, Αλεξανδρείας, Αντιοχείας, Ιεροσολύμων), ενώ οι αλλοδαποί απόφοιτοί του καθίστανται πρέσβεις του ελληνικού πολιτισμού και της ορθόδοξης πνευματικότητας μέσα από το υψηλό επίπεδο της ακαδημαϊκής του διδασκαλίας.

Ωστόσο, μέσα από την έκθεση εσωτερικής αξιολόγησης αναδεικνύονται και αρνητικές διαπιστώσεις, όπως π.χ. η έλλειψη αναλυτικών στοιχείων για τη φοίτηση και μηχανισμών τυποποίησης στοιχείων αξιολογήσεως του ερευνητικού έργου (αναφορές, δημοσιεύσεις κ.λπ.), η πλημμελής χρηματοδότηση των ερευνητικών προγραμμάτων, η έλλειψη των κτιριακών υποδομών, η απουσία τεχνολογικής υποδομής, η μη επαρκής στελέχωση των διοικητικών τομέων (Βιβλιοθήκη, Γραμματεία Τμήματος, Γραμματείες Τομέων κ.λπ.).

Οι ανεπαρκείς κτιριακές υποδομές και ο ελλιπής τεχνολογικός εξοπλισμός, σε συνδυασμό και με την έλλειψη πόρων για ερευνητικά προγράμματα, λειτουργούν οπωσδήποτε ανασταλτικά και παρεμποδίζουν τις όποιες προσπάθειες ανάπτυξης ερευνητικών πρωτοβουλιών και παρακολούθησεως των εξελίξεων σε διεθνές επίπεδο. Το βάρος αυτής της ευθύνης τις περισσότερες φορές το αναλαμβάνουν τα μέλη ΔΕΠ σε προσωπικό επίπεδο, μη υπολογίζοντας το κόστος σε χρόνο και οικονομική συνεισφορά.

10. Σχέδια βελτίωσης

Στην Ενότητα αυτή το Τμήμα καλείται να καταρτίσει σχέδιο δράσης για την άρση των αρνητικών σημείων και την ενίσχυση των θετικών του, καθορίζοντας προτεραιότητες με βάση τις δυνατότητές του.

10.1. Περιγράψτε το βραχυπρόθεσμο σχέδιο δράσης από το Τμήμα για την άρση των αρνητικών και την ενίσχυση των θετικών σημείων. Περιγράψτε το μεσοπρόθεσμο σχέδιο δράσης από το Τμήμα για την άρση των αρνητικών και την ενίσχυση των θετικών σημείων. Διατυπώστε προτάσεις προς δράση από τη Διοίκηση του Ιδρύματος. Διατυπώστε προτάσεις προς δράση από την Πολιτεία.

Βραχυπρόθεσμα προγραμματίζεται:

- Αναθεώρηση του προγράμματος των Προπτυχιακών Σπουδών.
Χαρακτηρισμός Μαθημάτων Κορμού, Ειδίκευσης, Κατεύθυνσης, Υποχρεωτικών, Υποχρεωτικών Επιλογής, Ελεύθερης Επιλογής κ.α.
- Αναθεώρηση και εμπλουτισμός των γνωστικών αντικειμένων με εισαγωγή νέων σύγχρονων μαθημάτων.
- Περιορισμός ή αντίστοιχη αύξηση ωρών διδασκαλίας ορισμένων μαθημάτων.
- Σχεδιασμός Σεμιναριακού χαρακτήρα μαθημάτων με συνάφεια γνωστικών αντικειμένων κατά ομάδες
- Αναθεώρηση του Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών.
- Εξασφάλιση μηχανοργανωμένου συστήματος προς συλλογή στοιχείων, σχετικών με τα ποσοστά μέσου χρόνου σπουδών και βαθμολογίας, προπτυχιακών και μεταπτυχιακών φοιτητών και αξιοποίηση των στοιχείων αυτών προς αρτιότερη κατάρτισή τους. Το σύστημα αυτό θα αποτελεί βασικό εργαλείο στη διαδικασία της αξιολόγησης.
- Βελτίωση των όρων λειτουργίας της Βιβλιοθήκης με αύξηση των δαπανών για αγορά βιβλίων, εξασφάλιση των αναγκαίων συνδρομών για τα εξειδικευμένα επιστημονικά περιοδικά, ολοκλήρωση των εκκρεμοτήτων στην καταλογογράφηση, αποπεράτωση το συντομότερο δυνατό της διαδικασίας ηλεκτρονικής καταγραφής των βιβλίων, αντικατάσταση των απολεσθέντων βιβλίων και τέλος επέκταση του ωραρίου λειτουργίας.
- Επέκταση των διεθνών συνεργασιών και με άλλα προγράμματα εκτός Erasmus.
- Το Τμήμα Θεολογίας έχει εγκρίνει την ίδρυση και λειτουργία Μεταπτυχιακού Προγράμματος Βιβλικών Σπουδών. Το πρόγραμμα αυτό υπολογίζεται να τεθεί σε λειτουργία μόλις λάβει την σχετική έγκριση από την Διεύθυνση του Ιδρύματος. Σκοπός του είναι η προαγωγή της βιβλικής έρευνας μέσα από όλα τα γνωστικά

πεδία της Θεολογικής Επιστήμης, με τη συμμετοχή όλων των Τομέων του Τμήματος.

Μεσοπρόθεσμα προγραμματίζεται:

- Η διερεύνηση δυνατότητας δημιουργίας διακριτών ΠΜΣ, τα οποία θα συμβάλλουν στην περαιτέρω κάλυψη των κοινωνικών και παραγωγικών αναγκών, καθώς και στην καλύτερη ανάπτυξη του ερευνητικού έργου.
- Το Τμήμα θα μπορούσε να προγραμματίσει την ίδρυση *Μεταπτυχιακού Ινστιτούτου Εικονογραφικής τέχνης*, το οποίο θα παρέχει στους μεταπτυχιακούς φοιτητές τη δυνατότητα θεωρητικής κατάρτισης κα πρακτικής άσκησης, σχετικής με την Ορθόδοξη εικονογραφική τέχνη. Στο Ινστιτούτο αυτό θα μπορούσαν να διδάξουν διακεκριμένοι επιστήμονες και ερευνητές με διεθνή προβολή από άλλα Ιδρύματα και Πανεπιστήμια του εσωτερικού και του εξωτερικού.
- Μελλοντική αναδιάρθρωση του Προγράμματος Σπουδών και επέκταση των γνωστικών αντικειμένων του Τμήματος, ίσως συμβάλλει στη δημιουργία νέων Τομέων.
- Σχεδιάζεται η δημιουργία Κέντρων και Εργαστηρίων, τα οποία θα προωθήσουν την έρευνα, τη διδακτική πράξη και τη διάχυση του παραγόμενου έργου στην κοινωνία.
- Προγραμματίζεται Διατομεακό Σεμινάριο 15 δυναμικών μονάδων με θέμα: «Από την ερμηνεία της εμπειρίας στην διατύπωση του Εκκλησιαστικού Δόγματος κατά τους τρεις πρώτους αιώνες». Πηγές-Βοηθήματα.

Τομείς: Βιβλικός, Πατερικός, Ιστορικός και Λειτουργικός, Ιστορικοδογματικός (για μεταπτυχιακούς φοιτητές ή κατόχους Μάστερ και προ-διδασκτορικούς. Σχεδιάζεται διατμηματικό πρόγραμμα των Θεολογικών Σχολών Αθηνών-Θεσσαλονίκης με άξονα την ηλεκτρονική καταγραφή, την επεξεργασία, τη μετάφραση, τη θεματική κατανομή και την προοπτική κριτικής έκδοσης ανέκδοτων κειμένων ανατολικών γλωσσών.

- Σχεδιάζεται ανάπτυξη συνεργασίας με το Πανεπιστήμιο Antonianum της Ρώμης (Τμήμα Μεσαιωνικής Πνευματικότητας) με σκοπό την ανταλλαγή επισκεπτών καθηγητών. Τομέας Πατρολογίας-Εκκλησιαστικής Γραμματολογίας.
- Σχεδιάζεται συνεργασία με το Πανεπιστήμιο Augustinianum της Ρώμης (Τμήμα Πατερικής Γραμματείας) με σκοπό την ανταλλαγή επισκεπτών καθηγητών. Τομέας Πατρολογίας, Ειδίκευση: Αυγουστίνος-Συγγράμματα-Διδασκαλία-Έρευνα σε ειδικά θέματα της θεολογικής σκέψης του Αυγουστίνου, όπως Αυγουστίνος και Βυζάντιο.
- Συζητείται η διαμόρφωση μεταπτυχιακών Τμημάτων: α) Οικολογία και κτισιολογία στους τέσσερις τομείς: Βιβλικός, Πατερικός, Ιστορικός, Συστηματικός. β) Οικουμενικότητα, Παγκοσμιοποίηση και Πολυπολιτισμικότητα. γ) Θεολογία και Βιοηθική.
- Σχεδιάζεται δημιουργία σεμιναρίου Οικουμενικής Κινήσεως και Διεκκλησιαστικών Σχέσεων με επιμέρους θέματα: Ειδικά προβλήματα της Οικουμενικής Κίνησης, β) Η προβληματική των συγχρόνων διεκκλησιαστικών και διομολογιακών διαλόγων, γ) Ειδικά Θέματα της Αγίας και Μεγάλης Συνόδου της Ορθοδόξου Εκκλησίας, δ) Η συμβολή των λεγομένων Ομολογιακών και

Συμβολικών Κειμένων στον σύγχρονο Διομολογιακό Διάλογο, ε) Διαθρησκειακός Διάλογος, Ορθόδοξη Εκκλησία και Πολυπολυτισμικότητα, στ) Ορθόδοξη Εκκλησία και διεθνείς Εκκλησιαστικοί Οργανισμοί.

- Προγραμματίζεται η κατά το δυνατόν μέγιστη αξιοποίηση του ερευνητικού προγράμματος Θαλής.
- Προς επίτευξη όλων των ανωτέρω σχεδίων είναι αναγκαία η συμπαράσταση της κεντρικής διοίκησης του Ιδρύματος με μείωση της γραφειοκρατίας, κάλυψη οργανικών διοικητικών θέσεων, εκπαίδευση και περαιτέρω κατάρτιση του υπάρχοντος στελεχιακού δυναμικού, ώστε να ανταποκρίνεται με επάρκεια στις αυξημένες απαιτήσεις του Τμήματος.
- Επίσης, η Πολιτεία θα μπορούσε να ανταποκριθεί στην κάλυψη των αναγκών και την ικανοποίηση των αιτημάτων του Τμήματος, όπως κατά καιρούς αυτά κατατίθενται. Πέραν τούτου έχει τη δυνατότητα της αξιοποίησως του ερευνητικού έργου και του ανθρώπινου δυναμικού του Τμήματος σε ποικίλους τομείς σύγχρονου ενδιαφέροντος.

11. ΠΙΝΑΚΕΣ

Πίνακας 11-1. Εξέλιξη του προσωπικού του Τμήματος

		2007- 2008	2006- 2007	2005- 2006	2004- 2005	2003- 2004
Καθηγητές	Σύνολο	7	5	8	13	13
	Από εξέλιξη*	0		2		
	Νέες προσλήψεις*	1	1		1	2
	Συνταξιοδοτήσεις*	0	2	2	3	
	Παρατήσεις*	0	1			
Αναπληρωτές Καθηγητές	Σύνολο	2	2			
	Από εξέλιξη*			1		
	Νέες προσλήψεις*	1				
	Συνταξιοδοτήσεις*					
	Παρατήσεις*					
Επικουροι Καθηγητές	Σύνολο	4	4		2	
	Από εξέλιξη*			1		
	Νέες προσλήψεις*		2			1
	Συνταξιοδοτήσεις*					

	Παραιτήσεις*					
Λέκτορες/Καθηγητές Εφαρμογών	Σύνολο	11	9	9	7	7
	Νέες προσλήψεις*	3	4	2		2
	Συνταξιοδοτήσεις *					
	Παραιτήσεις*					
		6	6			
		5	5		6	6

Πίνακας 11-2.1. Εξέλιξη των εγγεγραμμένων φοιτητών του Τμήματος σε όλα τα έτη σπουδών

	2007- 2008	2006- 2007	2005- 2006	2004- 2005	2003- 2004
Προπτυχιακοί	194	251	221	216	201
Μεταπτυχιακοί	10	19	19	21	29
Διδακτορικοί	-	9	1	10	9

Πίνακας 11-2.2. Εξέλιξη των εισερχομένων προπτυχιακών φοιτητών του Τμήματος

	2007- 2008	2006- 2007	2005- 2006	2004- 2005	2003- 2004
Εισαγωγικές εξετάσεις	303	253	222	271	271
Μετεγγραφές¹¹	12	7	1	5	9
Κατατακτήριες εξετάσεις	9	19	9	33	17
Άλλες κατηγορίες	28	31	35	29	38
Σύνολο	252	310	267	338	335

---

¹¹ . Στη γραμμή «Μετεγγραφές» αναγράφεται ο καθαρός αριθμός μετεγγραφομένων φοιτητών (εισροές-εκροές)

Πίνακας 11-3. Εξέλιξη του αριθμού αιτήσεων, προσφορών θέσεων από το Τμήμα, εισακτέων (εγγραφών) και αποφοίτων στο Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Σπουδών (ΜΠΣ)

Τίτλος ΜΠΣ:		«Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών του Τμήματος Θεολογίας»				
		2007- 2008	2006- 2007	2005- 2006	2004- 2005	2003- 2004
Αιτήσεις (α+β)		38	39	39	44	47
	(α) Πτυχιούχοι του Τμήματος					
	(β) Πτυχιούχοι άλλων Τμημάτων					
Προσφερόμενες θέσεις						
Εγγραφέντες		15	24	21	23	27
Απόφοιτοι		10	19	19	21	29
Τίτλος ΜΠΣ:		«Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών Φύλο και Θρησκεία»				
		2007- 2008	2006- 2007	2005- 2006	2004- 2005	2003- 2004
Αιτήσεις (α+β)		24	24	28	17	10
	(α) Πτυχιούχοι του Τμήματος	9	13	14	10	6
	(β) Πτυχιούχοι άλλων Τμημάτων	15	11	14	7	4
Προσφερόμενες θέσεις		7	7	14	10	10
Εγγραφέντες		7	8	15	7	10
Απόφοιτοι		4	7	11	7	7

Πίνακας 11-4. Εξέλιξη του αριθμού αιτήσεων, προσφορών θέσεων από το Τμήμα, εισακτέων (εγγραφών) και αποφοίτων στο Πρόγραμμα Διδακτορικών Σπουδών

	2007-2008	2006-2007	2005-2006	2004-2005	2003-2004
Αιτήσεις (α+β)	13	13	21	15	17
(α) Πτυχιούχοι του Τμήματος					
(β) Πτυχιούχοι άλλων Τμημάτων					
Προσφερόμενες θέσεις	Το Τμήμα Θεολογίας δεν έχει σύστημα προσφερόμενων θέσεων διδακτορικών φοιτητών. Η επιλογή γίνεται μετά από αίτηση στον Τομέα και έγκριση από τη ΓΣΕΣ, σύμφωνα με τις διατάξεις του Κανονισμού Σπουδών και εφόσον ο υποψήφιος είναι κάτοχος αναγνωρισμένου μεταπτυχιακού τίτλου.				
Εγγραφέντες	10	11	21	15	17
Απόφοιτοι¹²	-		1	10	9
Μέση διάρκεια σπουδών αποφοίτων					

¹² . Απόφοιτοι: Αριθμός Διδακτόρων που ανακηρύχθηκαν στο έτος που αφορά η στήλη.

Πίνακας 11-5.1. Μαθήματα Προπτυχιακού Προγράμματος Σπουδών

ΜΑΘΗΜΑ	Ιστότοπος	Σελίδα Οδηγού Σπουδών ¹³	Διδάσκοντες (Συνεργάτες)	Υποχρεωτικό (Υ) / Κατ' επιλογήν (Ε)	Η αξιολόγηση από τους φοιτητές έγινε οντολικά ¹⁴	Διαλέξεις
ΤΟΜΕΑΣ ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΟΣ						
Εισαγωγή στην Παλαιά Διαθήκη	http://www.theol.uoa.gr/index.php?id=35	σ. 46	Ν.Π.ΟΛΥΜΠΙΟΥ-Χ.Γ. ΚΑΡΑΓΙΑΝΝΗΣ	Υ	ΝΑΙ	78
Βιβλική Αρχαιολογία	http://www.theol.uoa.gr/index.php?id=35	σ. 47	Ν.Π.ΟΛΥΜΠΙΟΥ-Χ.Γ. ΚΑΡΑΓΙΑΝΝΗΣ	Υ	ΟΧΙ	52
Ερμηνεία Παλαιάς Διαθήκης Α'	http://www.theol.uoa.gr/index.php?id=35	σ. 47	Β. ΣΙΔΕΡΗ-ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ	Υ	ΟΧΙ	52
Ερμηνεία Παλαιάς Διαθήκης Β'	http://www.theol.uoa.gr/index.php?id=35	σ. 47	Ν.Π.ΟΛΥΜΠΙΟΥ	Υ	ΟΧΙ	78
Ιστορική Γεωγραφία της Αγίας Γης	http://www.theol.uoa.gr/index.php?id=35	σ. 47	Χ.Γ. ΚΑΡΑΓΙΑΝΝΗΣ	Ε	ΟΧΙ	39
Ιστορία και Αρχαιολογία της Παλαιάς Διαθήκης	http://www.theol.uoa.gr/index.php?id=35	σ. 47	Χ.Γ. ΚΑΡΑΓΙΑΝΝΗΣ	Ε	ΝΑΙ	39
Ερμηνεία Παλαιάς Διαθήκης εκ των Προφητικών Βιβλίων	http://www.theol.uoa.gr/index.php?id=35	σ. 47	Β. ΣΙΔΕΡΗ-ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ	Ε	ΝΑΙ	39

¹³ . Δώστε τη σελίδα του οδηγού σπουδών (αν υπάρχει) που περιγράφει τους στόχους, την ύλη και τον τρόπο διδασκαλίας και εξέτασης του μαθήματος.

¹⁴ . Αν η απάντηση είναι θετική, περιγράψτε στην Έκθεση Εσωτερικής Αξιολόγησης τα κριτήρια και τους τρόπους αξιολόγησης της διδασκαλίας (προσθέστε στοιχεία της απόδοσης των φοιτητών, στοιχεία που δείχνουν τον βαθμό ικανοποίησης των φοιτητών, με βάση π.χ το ερωτηματολόγιο κατά την αποφοίτηση ή τα αποτελέσματα αξιολόγησης μαθημάτων από τους φοιτητές ή άλλα δεδομένα που αποδεικνύουν την επιτυχία του μαθήματος, καθώς και τυχόν δυσκολίες).

Λαοί και πολιτισμοί του Β' Ναού	http://www.theol.uoa.gr/index.php?id=35	σ. 49	Κ.ΖΑΡΡΑΣ	E	OXI	39
Εισαγωγή στην Καινή Διαθήκη	http://www.theol.uoa.gr/index.php?id=35	σ. 48	Θ.ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ	Y	NAI	65
Ιστορία Εποχής Καινής Διαθήκης	http://www.theol.uoa.gr/index.php?id=35	σ. 48	Κ.ΖΑΡΡΑΣ	Y	OXI	65
Ερμηνεία Καινής Διαθήκης Α'	http://www.theol.uoa.gr/index.php?id=35	σ. 48	ΣΤ. ΧΑΤΖΗΣΤΑΜΑΤΙΟΥ	Y	NAI	52
Ερμηνεία Καινής Διαθήκης Β'	http://www.theol.uoa.gr/index.php?id=35	σ. 48	ΣΤ. ΧΑΤΖΗΣΤΑΜΑΤΙΟΥ/Κ.ΜΠΕΛΕΖΟΣ	Y	NAI	52
Ερμηνευτική και Ερμηνεία Καινής Διαθήκης	http://www.theol.uoa.gr/index.php?id=35	σ. 48	Κ. ΜΠΕΛΕΖΟΣ	Y	NAI	65
Τα Χειρόγραφα της Νεκράς Θαλάσσης	http://www.theol.uoa.gr/index.php?id=35	σ. 49	ΣΤ. ΧΑΤΖΗΣΤΑΜΑΤΙΟΥ	E	OXI	39
Ερμηνεία του Κατά Μάρκον Ευαγγελίου	http://www.theol.uoa.gr/index.php?id=35	σ. 49	Θ.ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ	E	OXI	39
Περιβάλλον: Αγία Γραφή και Ορθόδοξη Παράδοση	http://www.theol.uoa.gr/index.php?id=35	σ. 49	Κ. ΜΠΕΛΕΖΟΣ	E	NAI	39
Αρχαία Γλώσσα (Εβραϊκή)	http://www.theol.uoa.gr/index.php?id=35	σ. 50	Β. ΣΙΔΕΡΗ-ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ	Y	NAI	52
Αρχαία Ελληνική Γλώσσα	http://www.theol.uoa.gr/index.php?id=35	σ. 50	Ν.Π.ΟΛΥΜΠΙΟΥ	Y	OXI	52
Η Γλώσσα της Παλαιάς Διαθήκης	http://www.theol.uoa.gr/index.php?id=35	σ. 50	Β. ΣΙΔΕΡΗ-ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ	E	NAI	39
ΤΟΜΕΑΣ ΙΣΤΟΡΙΚΟΣ						
Γενική Εκκλησιαστική Ιστορία Α'	http://www.theol.uoa.gr/index.php?id=36	σ. 53	Δ.ΜΟΣΧΟΣ	Y	OXI	78
Γενική Εκκλησιαστική Ιστορία Β'	http://www.theol.uoa.gr/index.php?id=36	σ. 54-55	Δ.ΜΟΣΧΟΣ	Y	OXI	65
Βυζαντινή Ιστορία	http://www.theol.uoa.gr/index.php?id=36	σ. 53-54	Δ.ΜΟΣΧΟΣ	Y	OXI	52
Ιστορία Σλαβικών Εκκλησιών	http://www.theol.uoa.gr/index.php?id=36	σ. 54	π.Ν.ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ	Y	OXI	65
Πηγές Εκκλησιαστικής και Βυζαντινής Ιστορίας	http://www.theol.uoa.gr/index.php?id=36	σ. 55	Δ.ΜΟΣΧΟΣ	E	OXI	39
Εκκλησιαστική Ιστορία της Ελλάδος	http://www.theol.uoa.gr/index.php?id=36	σ. 56	Κ. ΜΑΝΙΚΑΣ	Y	OXI	65

Θέματα Εκκλησιαστικής Ιστορίας της Ελλάδος	http://www.theol.uoa.gr/index.php?id=36	σ. 56	Κ. ΜΑΝΙΚΑΣ	E	OXI	39
Εκκλησιαστική Καταστατική Νομοθεσία και Κανονική Παράδοση	http://www.theol.uoa.gr/index.php?id=36	σ. 57	Κ. ΜΑΝΙΚΑΣ	E	OXI	39
Χριστιανική και Βυζαντινή Αρχαιολογία και Επιγραφική	http://www.theol.uoa.gr/index.php?id=36	σ. 57-58	Ι. ΣΤΟΥΦΗ-ΠΟΥΛΗΜΕΝΟΥ	Y	OXI	65
Αισθητική Θεώρηση του Βυζαντινού Ζωγραφικού Τρόπου	http://www.theol.uoa.gr/index.php?id=36	σ. 57-58	Γ.ΚΟΡΔΗΣ	E	OXI	39
Η Θεολογία της εικονογραφικής τέχνης. Εικόνας και η Θεωρία της Βυζαντινής Ζωγραφικής	http://www.theol.uoa.gr/index.php?id=36	σ. 58	Γ.ΚΟΡΔΗΣ	Y	OXI	52
Εισαγωγή στη Χριστιανική Τέχνη	http://www.theol.uoa.gr/index.php?id=36	σ. 59	Ι. ΣΤΟΥΦΗ-ΠΟΥΛΗΜΕΝΟΥ	E	OXI	39
Χριστιανική Τέχνη της Δύσεως	http://www.theol.uoa.gr/index.php?id=36	σ. 60	Ι. ΣΤΟΥΦΗ-ΠΟΥΛΗΜΕΝΟΥ	E	OXI	39
Αγιογραφία Α'	http://www.theol.uoa.gr/index.php?id=36	σ. 61	Γ.ΚΟΡΔΗΣ	E	OXI	39
Αγιογραφία Β'	http://www.theol.uoa.gr/index.php?id=36	σ. 61	Γ.ΚΟΡΔΗΣ	E	OXI	39
Συγκριτική Θρησκευολογία	http://www.theol.uoa.gr/index.php?id=36	σ. 62	Μ. ΜΑΡΙΟΡΑΣ	Y	OXI	65
Ιστορία Αρχαίας Ελληνικής Θρησκείας	http://www.theol.uoa.gr/index.php?id=36	σ. 62	Μ. ΜΑΡΙΟΡΑΣ	E	OXI	39
Ιστορία Θρησκευμάτων	http://www.theol.uoa.gr/index.php?id=36	σ. 62	Μ. ΜΑΡΙΟΡΑΣ	E	OXI	39
Λειτουργική	http://www.theol.uoa.gr/index.php?id=36	σ. 63	π.Δ. ΤΖΕΡΠΟΣ	Y	OXI	65
Εισαγωγή στη Θεία Λατρεία	http://www.theol.uoa.gr/index.php?id=36	σ. 63	π.Δ. ΤΖΕΡΠΟΣ	E	OXI	39
Πρακτική άσκηση Λειτουργικής-Ομιλικής Α'	http://www.theol.uoa.gr/index.php?id=36	σ. 63	π.Δ. ΤΖΕΡΠΟΣ	E	OXI	39
Πρακτική άσκηση Λειτουργικής-Ομιλικής Β'	http://www.theol.uoa.gr/index.php?id=36	σ. 63	π.Δ. ΤΖΕΡΠΟΣ	E	OXI	39
Βυζαντινή Μουσική (Ιστορία-Θεωρία-Πράξη)	http://www.theol.uoa.gr/index.php?id=36	σ. 63	Α.ΒΟΥΡΛΗΣ	E	OXI	39
Μεθοδολογία Επιστημονικής Έρευνας	http://www.theol.uoa.gr/index.php?id=36	σ. 64	Κ. ΜΑΝΙΚΑΣ	E	OXI	39

ΤΟΜΕΑΣ ΣΥΣΤΗΜΑΤΙΚΗΣ ΘΕΟΛΟΓΙΑΣ

Δογματική Α'	http://www.theol.uoa.gr/index.php?id=38	σ. 65	Ν.ΕΙΩΝΗΣ	Y	OXI	65
Δογματική Β'	http://www.theol.uoa.gr/index.php?id=38	σ. 66	Ν.ΕΙΩΝΗΣ	Y	OXI	65
Χριστιανική Ηθική Α'	http://www.theol.uoa.gr/index.php?id=38	σ. 66	Κ.ΚΟΡΝΑΡΑΚΗΣ	Y	OXI	78
Απολογητική	http://www.theol.uoa.gr/index.php?id=38	σ. 66	Μ.ΜΠΙΕΓΖΟΣ	Y	OXI	52
Εισαγωγή στη Θεολογία	http://www.theol.uoa.gr/index.php?id=38	σ. 66	Ν.ΕΙΩΝΗΣ	E	OXI	39
Θέματα Δογματικής	http://www.theol.uoa.gr/index.php?id=38	σ. 67	Ν.ΕΙΩΝΗΣ	E	OXI	39
Φιλοσοφία	http://www.theol.uoa.gr/index.php?id=38	σ. 68	Κ.ΔΕΛΗΚΩΣΤΑΝΤΗΣ	Y	OXI	52
Συγκριτική Φιλοσοφία της Θρησκείας	http://www.theol.uoa.gr/index.php?id=38	σ. 68	Μ.ΜΠΙΕΓΖΟΣ	Y	OXI	52
Θρησκεία και Φύλο	http://www.theol.uoa.gr/index.php?id=38	σ. 68	Μ.ΜΠΙΕΓΖΟΣ	E	OXI	39
Διδακτική των Θρησκευτικών	http://www.theol.uoa.gr/index.php?id=38	σ. 69	Κ.ΔΕΛΗΚΩΣΤΑΝΤΗΣ	Y	OXI	52
Παιδαγωγικά	http://www.theol.uoa.gr/index.php?id=38	σ. 69	Ν.ΣΠΑΝΟΣ-Μ.Ζ. ΦΟΥΝΤΟΠΟΥΛΟΥ	Y	OXI	52
Φύλο και Παιδεία	http://www.theol.uoa.gr/index.php?id=38	σ. 70	Κ.ΔΕΛΗΚΩΣΤΑΝΤΗΣ	E	OXI	39
Ειδική Διδακτική του μαθήματος των Θρησκευτικών Α'	http://www.theol.uoa.gr/index.php?id=38	σ. 70	Κ.ΔΕΛΗΚΩΣΤΑΝΤΗΣ	E	OXI	39
Ειδική Διδακτική του μαθήματος των Θρησκευτικών Β'	http://www.theol.uoa.gr/index.php?id=38	σ. 70	Κ.ΔΕΛΗΚΩΣΤΑΝΤΗΣ	E	OXI	39
Εισαγωγή στην Κοινωνιολογία	http://www.theol.uoa.gr/index.php?id=38	σ. 71	Κ.ΔΕΛΗΚΩΣΤΑΝΤΗΣ	Y	OXI	52
Κοινωνιολογία της Θρησκείας	http://www.theol.uoa.gr/index.php?id=38	σ. 71	Μ.ΜΠΙΕΓΖΟΣ	E	OXI	39
Ψυχολογία	http://www.theol.uoa.gr/index.php?id=38	σ. 71	π. Α. ΑΥΓΟΥΣΤΙΔΗΣ	E	OXI	39
Ψυχολογία της Θρησκείας	http://www.theol.uoa.gr/index.php?id=38	σ. 72	π. Α. ΑΥΓΟΥΣΤΙΔΗΣ	E	OXI	39
Ψυχολογία μετά Στοιχείων Ψυχιατρικής	http://www.theol.uoa.gr/index.php?id=38	σ. 72	π. Α. ΑΥΓΟΥΣΤΙΔΗΣ	E	OXI	39
Ποιμαντική θεολογία	http://www.theol.uoa.gr/index.php?id=38	σ. 72-73	π. Α. ΑΥΓΟΥΣΤΙΔΗΣ	E	OXI	39
ΤΟΜΕΑΣ ΠΑΤΕΡΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ, ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΔΟΓΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΣΥΜΒΟΛΙΚΗΣ						

Εισαγωγή στην Πατρολογία και Πατρολογία Α'	http://www.theol.uoa.gr/index.php?id=37	σ. 88	Κ. ΛΙΑΚΟΥΡΑΣ	Y	OXI	65
Πατρολογία Β' και Ερμηνεία Πατερικών Κειμένων	http://www.theol.uoa.gr/index.php?id=37	σ.75	Κ. ΛΙΑΚΟΥΡΑΣ	Y	OXI	52
Εκκλησιαστική Γραμματολογία από τον Θ' αιώνα	http://www.theol.uoa.gr/index.php?id=37	σ.90	π. Ν.ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ	Y	OXI	52
Πατερική Θεολογία	http://www.theol.uoa.gr/index.php?id=37	σ. 91	π. Ν.ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ, Κ. ΛΙΑΚΟΥΡΑΣ	Y	OXI	65
Ειδικά Θέματα Θεολογίας Μαξίμου του Ομολογητού	http://www.theol.uoa.gr/index.php?id=37			E	OXI	39
Θέματα Πατερικής Γραμματείας και Θεολογίας	http://www.theol.uoa.gr/index.php?id=37	σ.91	Κ. ΛΙΑΚΟΥΡΑΣ	E	OXI	39
Αντιρρητικοί Θεολόγοι από τον ΙΑ' αιώνα	http://www.theol.uoa.gr/index.php?id=37	σ. 92	π. Ν.ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ	E	OXI	39
Θεολογία της Υστεροβυζαντινής Περιόδου	http://www.theol.uoa.gr/index.php?id=37	σ. 92	Κ. ΛΙΑΚΟΥΡΑΣ	E	OXI	39
Μυσταγωγικά Κείμενα	http://www.theol.uoa.gr/index.php?id=37	σ. 93	π. Ν.ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ	E	OXI	39
Τα Χριστολογικά Προβλήματα του ΙΒ' αιώνα	http://www.theol.uoa.gr/index.php?id=37	σ. 93	ΜΗΤΡ. ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ ΣΑΒΒΑΤΟΣ	E	OXI	39
Ιστορία των Δογμάτων Α'	http://www.theol.uoa.gr/index.php?id=37	σ.90	ΜΗΤΡ. ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ ΣΑΒΒΑΤΟΣ Μ. ΚΟΛΟΒΟΠΟΥΛΟΥ	Y	NAI	78
Ιστορία των Δογμάτων Β' (Θεολογία Οικουμενικών Συνόδων/ Θεολογία Πατέρων 4 ^{ου} -8 ^{ου} αιώνων)	http://www.theol.uoa.gr/index.php?id=37	σ.91	Μ. ΚΟΛΟΒΟΠΟΥΛΟΥ	Y	NAI	52
Ιστορία Θεολογικής Ορολογίας	http://www.theol.uoa.gr/index.php?id=37	σ.86	Μ. ΚΟΛΟΒΟΠΟΥΛΟΥ	E	OXI	39
Συμβολική και Ιστορία Οικουμενικής Κινήσεως	http://www.theol.uoa.gr/index.php?id=37	σ.78	Β. ΣΤΑΘΟΚΩΣΤΑ	Y	OXI	78
Χριστιανικές Ομολογίες	http://www.theol.uoa.gr/index.php?id=37	σ.87	Μ. ΚΟΛΟΒΟΠΟΥΛΟΥ	E	OXI	39
Πληροφορική Α'	http://www.theol.uoa.gr/index.php?id=37	σ.79	Σ. ΘΕΟΔΩΡΙΔΗΣ	E	OXI	39
Πληροφορική Β'	http://www.theol.uoa.gr/index.php?id=37	σ.79	Σ. ΘΕΟΔΩΡΙΔΗΣ	E	OXI	39

Πίνακας 11-5.2. Μαθήματα Προπτυχιακού Προγράμματος Σπουδών

Μάθημα	Πολύστυχη Βιβλιογραφία	Σύνολο Ωρών	Διδακτικές Μονάδες	Υπόβαθρου (Υ) Επιστημονικής Περιοχής (ΕΠ) Γενικών Γνώσεων (ΓΓ) Ανάπτυξης Δεξιοτήτων (ΑΔ)	Κορμόϊ(Κο) Ειδικότητας(Ε) Κατεύθυνσης(Κα)	Εγγεγραμμένοι φοιτητές	Αριθμός Φοιτητών που συμμετείχαν στις εξετάσεις	Επίκρουμα Εκπαιδευτικών Μέσων Ναι/Όχι ¹⁵	Αριθμός Φοιτητών που πέτυχε επιτυχώς στην κανονική & επαναληπτική εξέταση
ΤΟΜΕΑΣ ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΟΣ									
Εισαγωγή στην Παλαιά Διαθήκη 663	NAI	78	6			1332	516	NAI	255
Βιβλική Αρχαιολογία 740	NAI	52	4			685	440	NAI	209
Ερμηνεία Παλαιάς Διαθήκης Α' 677	NAI	52	4			887	279	NAI	242
Ερμηνεία Παλαιάς Διαθήκης Β' 666	NAI	78	6			769	388	NAI	228
Ιστορική Γεωγραφία της Αγίας Γης 734	NAI	39	3			360	139	NAI	123
Ιστορία και Αρχαιολογία της Παλαιάς Διαθήκης 768	NAI	39	3			629	154	NAI	140
Ερμηνεία Παλαιάς Διαθήκης εκ των Προφητικών Βιβλίων 761	NAI	39	3			81	21	NAI	21
Θέματα Βιβλικής Θεολογίας της Παλαιάς Διαθήκης 785	NAI	39	3			185	37	NAI	37
Λαοί και πολιτισμοί του Β' Ναού 783	NAI	39	3			499	121	NAI	121
Εισαγωγή στην Καινή Διαθήκη 670	NAI	65	5			1392	487	NAI	303
Ιστορία Εποχής Καινής Διαθήκης 604	NAI	65	5			498	321	NAI	142
Ερμηνεία Καινής Διαθήκης Α' 565	NAI	52	4			951	303	NAI	199

¹⁵ . Υπάρχουν επαρκή εκπαιδευτικά μέσα, όπως χώροι διδασκαλίας, υπολογιστές, εκπαιδευτικά λογισμικά; Αν η απάντηση είναι αρνητική, δώστε σύντομη αναφορά των ελλείψεων

Ερμηνεία Καινής Διαθήκης Β' 624	NAI	52	4			830	313	NAI	165
Ερμηνευτική και Ερμηνεία Καινής Διαθήκης 750	NAI	65	5			827	283	NAI	199
Αρχαία Ελληνική Θεματογραφία 784	NAI	39	3			59	22	NAI	18
Αρχαία Γλώσσα (Τριώνυμο) Αρχαία Γλώσσα 694	NAI	39	3			698	240	NAI	203
Αρχαία Γλώσσα (Τριώνυμο) Λατινική 695	NAI	39	3			221	78	NAI	39
Τα Χειρόγραφα της Νεκράς Θαλάσσης 765	NAI	39	3			515	261	NAI	216
Ερμηνεία του Κατά Μάρκον Ευαγγελίου 769	NAI	39	3			259	120	NAI	120
Περιβάλλον: Αγία Γραφή και Ορθόδοξη Παράδοση 743	NAI	39	3			428	197	NAI	190
Αρχαία Γλώσσα (Τριώνυμο: Αρχαία Εβραϊκή) 693	NAI	52	4			305	115	NAI	102
Αρχαία Ελληνική Γλώσσα 607	NAI	52	4			643	331	NAI	251
Η Γλώσσα της Παλαιάς Διαθήκης 763	NAI	39	3			73	54	NAI	54
Θέματα Βιβλικής Θεολογίας: Κ.Δ 786	NAI	39	3			84	39	NAI	35
ΤΟΜΕΑΣ ΙΣΤΟΡΙΚΟΣ									
Γενική Εκκλησιαστική Ιστορία Α'	NAI	60	6			1437	511	OXI	182
Γενική Εκκλησιαστική Ιστορία Β'	NAI	50	5			993	400	OXI	222

Βυζαντινή Ιστορία	ΝΑΙ	40	4			673	450	ΟΧΙ	155
Ιστορία Σλαβικών Εκκλησιών	ΝΑΙ	50	5			1515	403	ΟΧΙ	104
Πηγές Εκκλησιαστικής και Βυζαντινής Ιστορίας	ΝΑΙ	30	3			233	68	ΟΧΙ	68
Εκκλησιαστική Ιστορία της Ελλάδος	ΝΑΙ	50	5			1240	451	ΟΧΙ	181
Θέματα Εκκλησιαστικής Ιστορίας της Ελλάδος	ΝΑΙ	30	3			74	11	ΟΧΙ	7
Εκκλησιαστική Καταστατική Νομοθεσία και Κανονική Παράδοση	ΝΑΙ	50	5			70	8	ΟΧΙ	3
Χριστιανική και Βυζαντινή Αρχαιολογία και Επιγραφική	ΝΑΙ	30	3			817	214	ΟΧΙ	160
Αισθητική Θεώρηση του Βυζαντινού Ζωγραφικού Τρόπου	ΝΑΙ	40	4			140	36	ΟΧΙ	32
Η Θεολογία της Εικονογραφικής Τέχνης	ΝΑΙ	30	3			520	328	ΟΧΙ	258
Εισαγωγή στη Χριστιανική Τέχνη	ΝΑΙ	30	3			172	38	ΟΧΙ	38
Χριστιανική Τέχνη της Δύσεως	ΝΑΙ	30	3			203	43	ΟΧΙ	41
Αγιογραφία Α'	ΝΑΙ	30	3			55	11	ΟΧΙ	11
Η Ορθόδοξη Εικονογραφική Τέχνη στο πλαίσιο της Σύγχρονης Τέχνης (Παράδοση και Πρόοδος)	ΝΑΙ	30	3			59	24	ΟΧΙ	22
Αγιογραφία Β'	ΝΑΙ	50	5			28	5	ΟΧΙ	5
Συγκριτική Θρησκειολογία	ΝΑΙ	30	3			375	79	ΟΧΙ	56
Ιστορία Αρχαίας Ελληνικής Θρησκείας	ΝΑΙ	30	3			231	53	ΟΧΙ	43
Ιστορία Θρησκευμάτων	ΝΑΙ	50	5			90	20	ΟΧΙ	19

Λειτουργική	ΝΑΙ	30	3			641	335	ΟΧΙ	221
Εισαγωγή στη Θεία Λατρεία	ΝΑΙ	30	3			264	71	ΟΧΙ	59
Πρακτική άσκηση Λειτουργικής-Ομιλικής Α'	ΝΑΙ	30	3			104	24	ΟΧΙ	24
Πρακτική άσκηση Λειτουργικής-Ομιλικής Β'	ΝΑΙ	30	3			60	29	ΟΧΙ	27
Βυζαντινή Μουσική (Ιστορία-Θεωρία-Πράξη)	ΝΑΙ	30	3			62	10	ΟΧΙ	10
Μεθοδολογία Επιστημονικής Έρευνας	ΝΑΙ	60	6			309	96	ΟΧΙ	55
ΤΟΜΕΑΣ ΣΥΣΤΗΜΑΤΙΚΗΣ ΘΕΟΛΟΓΙΑΣ									
Δογματική Α'	ΝΑΙ	65	5			1122	423	ΟΧΙ	161
Δογματική Β'	ΝΑΙ	65	5			849	453	ΟΧΙ	145
Χριστιανική Ηθική Α'	ΝΑΙ	91	7			953	387	ΟΧΙ	190
Απολογητική	ΝΑΙ	52	4			538	351	ΟΧΙ	227
Θέματα Δογματικής	ΝΑΙ	39	3			66	18	ΟΧΙ	17
Χριστολογική Ορολογία	ΝΑΙ	39	3			117	18	ΟΧΙ	15
Εισαγωγή στη Θεολογία	ΝΑΙ	39	3			242	49	ΟΧΙ	34
Θέματα Ανθρωπολογίας	ΝΑΙ	39	3			221	32	ΟΧΙ	24
Φιλοσοφία	ΝΑΙ	52	4			1452	535	ΝΑΙ	207
Συγκριτική Φιλοσοφία της Θρησκείας	ΝΑΙ	52	4			746	245	ΟΧΙ	160
Θρησκεία και Φύλο	ΝΑΙ	39	3			426	224	ΟΧΙ	208

Διδακτική των Θρησκευτικών	NAI	52	4			626	408	NAI	196
Παιδαγωγικά	NAI	52	4			816	223	OXI	185
Φύλο και Παιδεία	NAI	39	3			254	50	OXI	38
Ειδική Διδακτική του μαθήματος των Θρησκευτικών Α'	NAI	39	3			144	29	NAI	24
Ειδική Διδακτική του μαθήματος των Θρησκευτικών Β'	NAI	39	3			77	26	NAI	23
Εισαγωγή στην Κοινωνιολογία	NAI	52	4			761	461	NAI	187
Κοινωνιολογία της Θρησκείας	NAI	39	3			375	237	OXI	203
Ψυχολογία	NAI	39	3			718	247	OXI	170
Ψυχολογία της Θρησκείας	NAI	39	3			568	182	OXI	141
Ψυχολογία μετά Στοιχείων Ψυχιατρικής	NAI	39	3			237	105	OXI	87
Εισαγωγή στην Ποιμαντική Θεολογία	NAI	39	3			89	35	OXI	32
ΤΟΜΕΑΣ ΠΑΤΕΡΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ, ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΔΟΓΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΣΥΜΒΟΛΙΚΗΣ									
Εισαγωγή στην Πατρολογία και Πατρολογία Α'	NAI	65	5			1384	485	OXI	197
Πατρολογία Β' και Ερμηνεία Πατερικών Κειμένων	NAI	65	5			1016	627	OXI	269
Εκκλησιαστική Γραμματολογία από τον Θ' αιώνα	NAI	52	4			1015	240	OXI	165
Πατερική Θεολογία	NAI	65	5			615	341	OXI	121

Ειδικά Θέματα Θεολογίας Μαξίμου του Ομολογητού								OXI	
Θέματα Πατερικής Γραμματείας και Θεολογίας	NAI	39	3			49	23	OXI	22
Αντιρρητικοί Θεολόγοι από τον ΙΑ' αιώνα	NAI	39	3			315	79	OXI	73
Θεολογία της Υστεροβυζαντινής Περιόδου	NAI	39	3			120	32	OXI	32
Μυσταγωγικά Κείμενα	NAI	39	3			199	24	OXI	20
Χριστολογικές Αιρέσεις	NAI	39	3			43	13	OXI	13
Ιστορία των Δογμάτων Α'	NAI	78	6			947	339	OXI	169
Ιστορία των Δογμάτων Β' (Θεολογία Οικουμενικών Συνόδων/ Θεολογία Πατέρων 4ου -8ου αιώνων)	NAI	52	4			688	456	OXI	146
Ιστορία Θεολογικής Ορολογίας	NAI	39	3			737	166	OXI	89
Συμβολική και Ιστορία Οικουμενικής Κινήσεως	NAI	78	6			669	401	OXI	173
Χριστιανικές Ομολογίες	NAI	39	3			227	86	OXI	59
Πληροφορική Α'	NAI	39	3			32	7	OXI	4
Πληροφορική Β'	NAI	39	3			31	7	OXI	7

Πίνακας 11-6.1 Κατανομή βαθμολογίας και μέσος βαθμός πτυχίου των αποφοίτων του Προπτυχιακού Προγράμματος Σπουδών

Έτος Αποφοίτησης	Κατανομή Βαθμών (%)				Μέσος όρος Βαθμολογίας (Σύνολο αποφοίτων)
	5.0-5.9	6.0-6.9	7.0-8.4	8.5-10.0	
2001-2002	8,7	54,3	37,0	0,0	6,84
2002-2003	8,0	61,2	26,6	4,3	6,79
2003-2004	7,8	69,9	20,2	2,1	6,71
2004-2005	15,2	64,5	18,0	2,4	6,59
2005-2006	9,9	76,4	12,4	1,2	6,54
Σύνολο	10,2	66,20	21,40	2,2	6,69

Πίνακας 11-6.2 Εξέλιξη του αριθμού των αποφοίτων του Προπτυχιακού Προγράμματος Σπουδών και διάρκεια σπουδών

Έτος εισαγωγής	Διάρκεια σπουδών (χρόνια)									Φοιτητές που έκαναν διαγραφή (ανά έτος Εισαγωγής)	Εγγεγραμμένοι Φοιτητές (Ανά έτος Εισαγωγής)
	K	K+1	K+2	K+3	K+4	K+5	K+6	Δεν έχουν αποφοιτήσει	Σύνολο		
2000-2001 ¹⁶	17	80	52	40	19	9	1	92	100	79	389
2001-2002	15	49	77	39	15	5	0	110	100	65	375
2002-2003	0	93	43	35	7	1	0	153	100	48	380
2003-2004	28	39	41	14	4	0	0	164	100	52	342
2004-2005	19	55	21	1	0	0	0	214	100	26	336
2005-2006	19	9	0	0	0	0	0	206	100	26	260
2006-2007	-	-	-	-	-	-	-	-	100	-	-

Πίνακας 11-7.1. Μαθήματα Μεταπτυχιακού Προγράμματος Σπουδών¹⁷

Τίτλος ΠΜΣ: «ΤΜΗΜΑΤΟΣ ΘΕΟΛΟΓΙΑΣ»

¹⁶ . K: κανονική διάρκεια σπουδών (σε έτη) στο Τμήμα.

¹⁷ . Σε περίπτωση περισσοτέρων του ενός ΠΜΣ συμπληρώνεται ένας πίνακας ανά ΠΜΣ. Για τη στήλη «Αξιολόγηση από φοιτητή» ακολουθείτε τις οδηγίες του Πίνακα 11-5.1.

ΤΟΜΕΑΣ ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΟΣ						
Μάθημα	Ιστότοπος	Σελίδα Οδηγού Σπουδών	Διδάσκοντες (Συνεργάτες)	Υποχρεωτικό / Κατ'επιλογήν	Αξιολόγηση από φοιτητή (Ναι / Όχι)	Διαλέξεις
Βιβλική Αρχαιολογία Π.Δ.		σ. 118	Ν. ΟΛΥΜΠΙΟΥ		ΟΧΙ	20
Τα κύρια προβλήματα του προφήτου Αββακούμ		σ. 118	Β. ΣΙΔΕΡΗ-ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ		ΟΧΙ	20
Μέση και Ύστερη Εποχή του Χαλκού		σ. 118	Χ. ΚΑΡΑΓΙΑΝΝΗΣ		ΟΧΙ	20
Θεολογία της Κ.Δ. και Φύλο		σ. 118	Κ. ΜΠΕΛΕΖΟΣ		ΟΧΙ	20
Instrumenta Studiorum		σ. 118	Χ. ΚΑΡΑΚΟΛΗΣ		ΟΧΙ	20
Κριτική του Κειμένου της Κ.Δ.		σ. 118	ΣΤ. ΧΑΤΖΗΣΤΑΜΑΤΙΟΥ		ΟΧΙ	20
Τα χριστολογικά προσωνύμια της Κ.Δ.		σ. 118	Θ. ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ		ΟΧΙ	20
Εισαγωγή στη Ραββινική Γραμματεία		σ. 118	Κ.ΖΑΡΡΑΣ		ΟΧΙ	20
Βιβλική Αρχαιολογία Κ.Δ.		σ. 118	Ν.ΟΛΥΜΠΙΟΥ		ΟΧΙ	20
Ο Προφήτης Οβδιού		σ. 118	Β. ΣΙΔΕΡΗ-ΠΑΠΑΔΟΥΠΟΥΛΟΥ		ΟΧΙ	20
Η Εποχή του Σιδήρου		σ. 118	Χ. ΚΑΡΑΓΙΑΝΝΗΣ		ΟΧΙ	20
Κ.Δ. και Πατερική Ερμηνευτική		σ. 118	Κ. ΜΠΕΛΕΖΟΣ		ΟΧΙ	20
Αποκαλυπτική Γραμματεία			ΣΤ. ΧΑΤΖΗΣΤΑΜΑΤΙΟΥ		ΟΧΙ	20
Κριτήρια Γένεσης και διαμορφώσης του Κανόνα της Κ.Δ.		σ. 119	Θ.ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ		ΟΧΙ	20

Στοιχεία Ραββινικής Θεολογίας		σ. 119	Κ.ΖΑΡΡΑΣ		OXI	20
-------------------------------	--	--------	----------	--	-----	----

Πίνακας 11-7.2 Μαθήματα Μεταπτυχιακού Προγράμματος Σπουδών^[18]

Τίτλος ΠΜΣ: «ΤΜΗΜΑΤΟΣ ΘΕΟΛΟΓΙΑΣ»								
ΤΟΜΕΑΣ ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΟΣ								
Μάθημα	Πολλαπλή Βιβλιογραφία	Σύνολο Ωρών	Διδακτικές Μονάδες	Υπόβαθρου(Υ) Επιστημονικής Περιοχής(ΕΠ) Γενικών Γνώσεων(ΓΓ) Ανάπτυξης Δεξιοτήτων(ΑΔ)	Κορμού(Κο) Ειδίκευσης(Ε) Κατεύθυνσης(Κα)	Εγγεγραμμένοι φοιτητές	Αριθμός Φοιτητών που συμμετείχαν στις εξετάσεις	Αριθμός Φοιτητών που πέρασε επιτυχώς στην κανονική & επαναληπτική εξέταση
Βιβλική Αρχαιολογία Π.Δ.	NAI	20		ΕΠ	Κο	3	3	3
Τα κύρια προβλήματα του προφήτου Αββακούμ	NAI	20		ΕΠ	Κο	1	1	1
Μέση και Ύστερη Εποχή του Χαλκού	NAI	20		ΕΠ	Κο	2	2	2
Θεολογία της Κ.Δ. και Φύλο	NAI	20		ΕΠ	Κο	-	-	-
Instrumenta Studiorum	NAI	20		Υ	Κο	5	5	5
Κριτική του Κειμένου της Κ.Δ.	NAI	20		ΕΠ	Κο	1	-	1

¹⁸ . Σε περίπτωση περισσότερων του ενός ΠΜΣ συμπληρώνεται ένας πίνακας ανά ΠΜΣ.

Τα χριστολογικά προσωνύμια της Κ.Δ.	ΝΑΙ	20		ΕΠ	Κο	2	2	2
Εισαγωγή στη Ραβ- βινική Γραμματεία	ΝΑΙ	20		ΕΠ	Κο	2	2	2
Βιβλική Αρχαιολογία Κ.Δ.	ΝΑΙ	20		ΕΠ	Κο	4	-	4
Ο Προφήτης Οβδιού	ΝΑΙ	20		ΕΠ	Κο	3	-	2
Η Εποχή του Σιδή- ρου	ΝΑΙ	20		ΕΠ	Κο	3	-	3
Κ.Δ. και Πατερική Ερμηνευτική	ΝΑΙ	20		ΕΠ	Κο	-	-	-
Αποκαλυπτική Γραμ- ματεία	ΝΑΙ	20		ΕΠ	Κο	3	3	3
Κριτήρια Γένεσης και διαμορφώσης του Κανόνα της Κ.Δ.	ΝΑΙ	20		ΕΠ	Κο	3	3	3
Στοιχεία Ραββινικής Θεολογίας	ΝΑΙ	20		ΕΠ	Κο	3	3	3

Πίνακας 11-7.1. Μαθήματα Μεταπτυχιακού Προγράμματος Σπουδών^[19]

¹⁹ . Σε περίπτωση περισσότερων του ενός ΠΜΣ συμπληρώνεται ένας πίνακας ανά ΠΜΣ. Για τη στήλη «Αξιολόγηση από φοιτητή» ακολουθείτε τις οδηγίες του Πίνακα 11-5.1.

Τίτλος ΠΜΣ: «ΤΜΗΜΑΤΟΣ ΘΕΟΛΟΓΙΑΣ»

ΤΟΜΕΑΣ ΙΣΤΟΡΙΚΟΣ

Μάθημα	Ιστότοπος	Σελίδα Οδηγού Σπουδών	Διδάσκοντες (Συνεργάτες)	Υποχρεωτικό / Κατ'επιλογήν	Αξιολόγηση από φοιτητή (Ναι / Όχι)	Διαλέξεις
Συνοδικός Τόμος του 1850 – Το Αυτοκέφαλον της Εκκλησίας της Ελλάδος		119	Κωνσταντινίδης Εμμ.		OXI	20
Ο Συνοδικός θεσμός		119	Φειδάς Βλ.		OXI	20
Πηγές της Λειτουργικής		119	π. Δ. Τζέρπος		OXI	20
Μεθοδολογία Επιστημονικής Έρευνας		119	Μανίκας Κ.		OXI	20
Η Εκκλησιαστική Αρχιτεκτονική στον ελλαδικό χώρο κατά το 13ο αιώνα		119	Στουφή-Πουλημένου Ιω.		OXI	20
Ο Χριστιανισμός και η κοινωνία κατά την ύστερη αρχαιότητα		119	Μόσχος Δ.		OXI	20
Σύγχρονα θέματα Ισλαμολογίας		119	Μαριόρας Μ.		OXI	20
Νεοελληνικές μεταφράσεις εκκλησιαστικών έργων		119	Γόνης Δ.		OXI	20
Η συμμετοχή της γυναίκας στη λειτουργική ζωή της Ορθοδόξου Εκκλησίας		119	π. Δ. Τζέρπος		OXI	20
Σχέσεις Εκκλησίας και Πολιτείας εν Ελλάδι		120	Μανίκας Κ.		OXI	20

Η Μεταβυζαντινή ζωγραφική. «Σχολή» Θηβών ή Βορειοδυτικής Ελλάδος		120	Στουφή-Πουλημένου Ιω.		OXI	20
Η ταυτότητα του ζωγράφου. Η περίπτωση του ζωγράφου των τοιχογραφιών του Αγίου Ευθυμίου Θεσσαλονίκης		120	Κόρδης Γ.		OXI	20
Η χριστιανική Εκκλησία στο Μέσο και Ύστερο Βυζάντιο (7ος – 15ος αι.)		120	Μόσχος Δ.		OXI	20
Η ζωγραφική του Μανουήλ Πανσέληνου. Αισθητική θεώρηση.		120	Κόρδης Γ.		OXI	20
Ισλαμικός Μυστικισμός		120	Μαριόρας Μ.		OXI	20
Συνοδικός Τόμος του 1850 – Το Αυτοκέφαλον της Εκκλησίας της Ελλάδος		119	Κωνσταντινίδης Εμμ.		OXI	20

Πίνακας 11-7.2 Μαθήματα Μεταπτυχιακού Προγράμματος Σπουδών^[20]

Τίτλος ΠΜΣ: «ΤΜΗΜΑΤΟΣ ΘΕΟΛΟΓΙΑΣ»								
ΤΟΜΕΑΣ ΙΣΤΟΡΙΚΟΣ								
Μάθημα	Πολλαπλή Βιβλιογραφία	Σύνολο Ωρών	Διδακτικές Μονάδες	Υπόβαθρου(Υ) Επιστημονικής Περιοχής(ΕΠ) Γενικών Γνώσεων(ΓΓ)	Κορμού(Κο) Ειδίκευσης(Ε) Κατεύθυνσης(Κα)	Εγγεγραμμένοι φοιτητές	Αριθμός Φοιτητών που συμμετείχαν στις	Αριθμός Φοιτητών που πέρασε επιτυχώς στην κανονική &

²⁰ . Σε περίπτωση περισσότερων του ενός ΠΜΣ συμπληρώνεται ένας πίνακας ανά ΠΜΣ.

				Ανάπτυξης Δεξιοτήτων(ΑΔ)			εξετάσεις	επαναληπτική εξέταση
Συνοδικός Τόμος του 1850 – Το Αυτοκέφαλον της Εκκλησίας της Ελλάδος	Ναι	20		ΕΠ	ΚΟ	1	1	1
Ο Συνοδικός θεσμός	Ναι	20		ΕΠ	ΚΟ	5	5	5
Πηγές της Λειτουργικής	Ναι	20		ΕΠ	ΚΟ	4	-	2
Μεθοδολογία Επιστημονικής Έρευνας	Ναι	20		Υ	ΚΟ	30	6	14
Η Εκκλησιαστική Αρχιτεκτονική στον ελλαδικό χώρο κατά το 13ο αιώνα	Ναι	20		ΕΠ	ΚΟ	4	4	4
Ο Χριστιανισμός και η κοινωνία κατά την ύστερη αρχαιότητα	Ναι	20		ΕΠ	ΚΟ	9	7	7
Σύγχρονα θέματα Ισλαμολογίας	Ναι	20		ΕΠ	ΚΟ	1	-	-
Νεοελληνικές μεταφράσεις εκκλησιαστικών έργων	Ναι	20		ΕΠ	ΚΟ	-	-	-
Η συμμετοχή της γυναίκας στη	Ναι	20		ΕΠ	ΚΟ	7	2	6

Λειτουργική ζωή της Ορθοδόξου Εκκλησίας								
Σχέσεις Εκκλησίας και Πολιτείας εν Ελλάδι	Ναι	20		ΕΠ	ΚΟ	-	-	-
Η Μεταβυζαντινή ζωγραφική. «Σχολή» Θηβών ή Βορειοδυτικής Ελλάδος	Ναι	20		ΕΠ	ΚΟ	8	7	8
Η ταυτότητα του ζωγράφου. Η περίπτωση του ζωγράφου των τοιχογραφιών του Αγίου Ευθυμίου Θεσσαλονίκης	Ναι	20		ΕΠ	ΚΟ	6	-	6
Η χριστιανική Εκκλησία στο Μέσο και Ύστερο Βυζάντιο (7ος – 15ος αι.)	Ναι	20		ΕΠ	ΚΟ	7	5	6
Η ζωγραφική του Μανουήλ Πανσέληνου. Αισθητική θεώρηση.	Ναι	20		ΕΠ	ΚΟ	7	6	6
Ισλαμικός Μυστικισμός	Ναι	20		ΕΠ	ΚΟ	3	2	2

Πίνακας 11-7.1. Μαθήματα Μεταπτυχιακού Προγράμματος Σπουδών^[21]

Τίτλος ΠΜΣ: «ΤΜΗΜΑΤΟΣ ΘΕΟΛΟΓΙΑΣ»						
ΤΟΜΕΑΣ ΣΥΣΤΗΜΑΤΙΚΗΣ ΘΕΟΛΟΓΙΑΣ						
Μάθημα	Ιστότοπος	Σελίδα Οδηγού Σπουδών	Διδάσκοντες (Συνεργάτες)	Υποχρεωτικό / Κατ'επιλογήν	Αξιολόγηση από φοιτητή (Ναι / Όχι)	Διαλέξεις
Θέματα Θεολογίας και Φιλοσοφίας της Παιδείας		121	Δεληκωσταντής Κ.		ΟΧΙ	20
Συγκριτική Φιλοσοφία της Θρησκείας		121	Μπέγγος Μ.		ΟΧΙ	20
Μεθοδολογία Συστηματικής Θεολογίας		121	Κορναράκης Κ.		ΟΧΙ	20
Θέματα Θεολογίας, Ανθρωπολογίας και Ηθικής		121	Κορναράκης Κ.		ΟΧΙ	20
Θέματα Δογματικής Θεολογίας Α'		121	Ξιώνης Ν.		ΟΧΙ	20
Θέματα Δογματικής Θεολογίας Β'		122	Ξιώνης Ν.		ΟΧΙ	20
Θέματα Δογματικής και Ηθικής Α'		121	Ξιώνης Ν.		ΟΧΙ	20
Συστηματική Θεολογία και Φιλοσοφία		121	Δεληκωσταντής Κ.		ΟΧΙ	20

²¹ . Σε περίπτωση περισσότερων του ενός ΠΜΣ συμπληρώνεται ένας πίνακας ανά ΠΜΣ. Για τη στήλη «Αξιολόγηση από φοιτητή» ακολουθείτε τις οδηγίες του Πίνακα 11-5.1.

Ειδικά Θέματα Ποιμαντικής Θεολογίας και Ψυχολογίας		121	Αυγουστίδης π.Α.		OXI	20
Θέματα Ψυχολογίας της Θρησκείας		-	Αυγουστίδης π.Α.		OXI	

Πίνακας 11-7.2 Μαθήματα Μεταπτυχιακού Προγράμματος Σπουδών^[22]

Τίτλος ΠΜΣ: «ΤΜΗΜΑΤΟΣ ΘΕΟΛΟΓΙΑΣ» ΤΟΜΕΑΣ ΣΥΣΤΗΜΑΤΙΚΗΣ ΘΕΟΛΟΓΙΑΣ								
Μάθημα	Πολλαπλή Βιβλιογραφία	Σύνολο Ωρών	Διδακτικές Μονάδες	Υπόβαθρου(Υ) Επιστημονικής Περιοχής(ΕΠ) Γενικών Γνώσεων(ΓΓ) Ανάπτυξης Δεξιοτήτων(ΑΔ)	Κορμού(Κο) Ειδίκευσης(Ε) Κατεύθυνσης(Κα)	Εγγεγραμμένοι φοιτητές	Αριθμός Φοιτητών που συμμετείχαν στις εξετάσεις	Αριθμός Φοιτητών που πέρασε επιτυχώς στην κανονική & επαναληπτική εξέταση
Θέματα Θεολογίας και Φιλοσοφίας της Παιδείας	Ναι	20		ΕΠ	ΚΟ	5	4	5
Συγκριτική Φιλοσοφία της Θρησκείας	Ναι	20		ΕΠ	ΚΟ	6	5	6
Μεθοδολογία Συστηματικής Θεολογίας	Ναι	20		ΕΠ	ΚΟ	1	-	-
Θέματα Θεολογίας, Ανθρωπολογίας και Ηθικής	Ναι	20		ΕΠ	ΚΟ	7	5	6
Θέματα Δογματικής Θεολογίας Α'	Ναι	20		ΕΠ	ΚΟ	6	4	6
Θέματα Δογματικής Θεολογίας Β'	Ναι	20		ΕΠ	ΚΟ	4	2	3

²² . Σε περίπτωση περισσότερων του ενός ΠΜΣ συμπληρώνεται ένας πίνακας ανά ΠΜΣ.

Θέματα Δογματικής και Ηθικής Α΄	Ναι	20		ΕΠ	ΚΟ	-	-	-
Συστηματική Θεολογία και Φιλοσοφία	Ναι	20		ΕΠ	ΚΟ	5	5	5
Θέματα Θεολογίας και Φιλοσοφίας της Παιδείας	Ναι	20		ΕΠ	ΚΟ	5	4	5
Συγκριτική Φιλοσοφία της Θρησκείας	Ναι	20		ΕΠ	ΚΟ	6	5	6
Μεθοδολογία Συστηματικής Θεολογίας	Ναι	20		ΕΠ	ΚΟ	1	-	-
Θέματα Θεολογίας, Ανθρωπολογίας και Ηθικής	Ναι	20		ΕΠ	ΚΟ	7	5	6
Θέματα Δογματικής Θεολογίας Α΄	Ναι	20		ΕΠ	ΚΟ	6	4	6
Θέματα Δογματικής Θεολογίας Β΄	Ναι	20		ΕΠ	ΚΟ	4	2	3
Θέματα Δογματικής και Ηθικής Α΄	Ναι	20		ΕΠ	ΚΟ	-	-	-

Πίνακας 11-7.1. Μαθήματα Μεταπτυχιακού Προγράμματος Σπουδών^[23]

Τίτλος ΠΜΣ: «ΤΜΗΜΑΤΟΣ ΘΕΟΛΟΓΙΑΣ»						
ΤΟΜΕΑΣ ΠΑΤΕΡΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ, ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΔΟΓΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΣΥΜΒΟΛΙΚΗΣ						
Μάθημα	Ιστότοπος	Σελίδα Οδηγού Σπουδών	Διδάσκοντες (Συνεργάτες)	Υποχρεωτικό / Κατ'επιλογήν	Αξιολόγηση από φοιτητή (Ναι / Όχι)	Διαλέξεις
Φύλο και Ποιμαντική Διακονία			π. Α.ΑΥΓΟΥΣΤΙΔΗΣ		ΟΧΙ	20
Φύλο και ηθική			Α. ΝΙΚΟΛΑΪΔΗΣ		ΟΧΙ	20
Φύλο και Οικουμενική Κίνηση			Κ.ΣΚΟΥΤΕΡΗΣ		ΟΧΙ	20
Φύλο και Βιβλική Θεολογία			Κ. ΜΠΕΛΕΖΟΣ		ΟΧΙ	20
Φύλο και λειτουργική ζωή			π.Δ. ΤΖΕΡΠΙΟΣ		ΟΧΙ	20
Μεθοδολογία Επιστημονικής Έρευνας			Δ. ΓΟΝΗΣ		ΟΧΙ	20
Φύλο και ορθόδοξη Παράδοση			π.Γ. ΜΕΤΑΛΛΗΝΟΣ		ΟΧΙ	20
Σεμινάριο: Θρησκευοφιλοσοφική θεώρηση του φύλου			Κ. ΔΕΛΗΚΩΣΤΑΝΤΗΣ-Μ.ΜΠΙΕΓΖΟΣ		ΟΧΙ	20
Παράδοση και φύλο			Α. ΛΥΔΑΚΗ		ΟΧΙ	20
Ψυχολογία του φύλου			π. Α.ΑΥΓΟΥΣΤΙΔΗΣ		ΟΧΙ	20
Φύλο και Εκκλησία			Β.ΦΕΙΔΑΣ		ΟΧΙ	20

²³ . Σε περίπτωση περισσότερων του ενός ΠΜΣ συμπληρώνεται ένας πίνακας ανά ΠΜΣ. Για τη στήλη «Αξιολόγηση από φοιτητή» ακολουθείστε τις οδηγίες του Πίνακα 11-5.1.

Φύλο και ορθόδοξη πνευματικότητα			Κ. ΚΟΡΝΑΡΑΚΗΣ		ΟΧΙ	20
Χριστιανισμός και φύλο			Μ. ΜΠΕΓΖΟΣ		ΟΧΙ	20
Φύλο και Εκπαίδευση			Κ. ΔΕΛΗΚΩΣΤΑΝΤΗΣ		ΟΧΙ	20
Σεμινάριο: Κοινωνικές ανισότητες – θεωρίες και έρευνα			Ν. ΚΥΡΙΑΖΗ-Α. ΠΑΠΑΡΙΖΟΣ		ΟΧΙ	20
Φύλο και αγιότητα			Σ. ΕΥΘΥΜΙΑΔΗΣ		ΟΧΙ	20
Γυναίκα και Ισλάμ			Α. ΔΗΜΟΣΘΕΝΟΥΣ		ΟΧΙ	20
Η γυναίκα στο Μοναχισμό			Ι. ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ		ΟΧΙ	20
Ο ρόλος του Φύλου σε χριστολογικές παραστάσεις της ορθόδοξης εικονογραφίας			Ι. ΣΤΟΥΦΗ-ΠΟΥΛΗΜΕΝΟΥ		ΟΧΙ	20
Η γυναίκα στον Ινδουισμό			Α. ΜΙΧΑΗΛΙΔΗΣ		ΟΧΙ	20

Πίνακας 11-7.2 Μαθήματα Μεταπτυχιακού Προγράμματος Σπουδών^[24]

Τίτλος ΠΜΣ: «ΤΜΗΜΑΤΟΣ ΘΕΟΛΟΓΙΑΣ»								
ΤΟΜΕΑΣ ΠΑΤΕΡΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ, ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΔΟΓΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΣΥΜΒΟΛΙΚΗΣ								
Μάθημα	Πολλαπλή Βιβλιογραφία	Σύνολο Ωρών	Διδακτικές Μονάδες	Υπόβαθρου(Υ) Επιστημονικής Περιοχής(ΕΠ) Γενικών Γνώσεων(ΓΓ) Ανάπτυξης Δεξιοτήτων(ΑΔ)	Κορμού(Κο) Ειδικευσης(Ε) Κατεύθυνσης(Κα)	Εγγεγραμμένοι φοιτητές	Αριθμός Φοιτητών που συμμετείχαν στις εξετάσεις	Αριθμός Φοιτητών που πέρασε επιτυχώς στην κανονική & επαναληπτική εξέταση
Σχέσεις Ορθοδόξου και Σχολ. Θεολογίας στο Βυζάντιο	ΝΑΙ	20		ΕΠ	Κο	3	2	2
Αντιρρητικοί Θεολόγοι Υστεροβυζαντινής Περιόδου	ΝΑΙ	20		ΕΠ	Κο	4	-	3
Ειδικά Θέματα Πατερικής Γραμματείας	ΝΑΙ	20		ΕΠ	Κο	3	3	3

²⁴ . Σε περίπτωση περισσότερων του ενός ΠΜΣ συμπληρώνεται ένας πίνακας ανά ΠΜΣ.

Ειδικά Θέματα Υστεροβυζαντινής Θεολογίας	NAI	20		ΕΠ	Ko	4	4	4
Instrumenta Studiorum	NAI	20		ΕΠ	Ko	6	6	6
Χριστολογικά Θέματα Δ' Αιώνα	NAI	20		ΕΠ	Ko	4	-	4
Θέματα Ιστορίας Δογμάτων Α'	NAI	20		ΕΠ	Ko	5	3	3
Θέματα Ιστορίας Δογμάτων Β'	NAI	20		ΕΠ	Ko	5	2	5

Πίνακας 11-7.2 Μαθήματα Μεταπτυχιακού Προγράμματος Σπουδών^[25]

Τίτλος ΝΠΜΣ: «ΦΥΛΟ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΙΑ								
Μάθημα	Πολλαπλή Βιβλιογραφία	Σύνολο Ωρών	Διδακτικές Μονάδες	Υπόβαθρου(Υ) Επιστημονικής Περιοχής(ΕΠ) Γενικών Γνώσεων(ΓΓ) Ανάπτυξης Δεξιοτήτων(ΑΔ)	Κορμού(Κο) Ειδίκευσης(Ε) Κατεύθυνσης(Κα)	Εγγεγραμμένοι φοιτητές	Αριθμός Φοιτητών που συμμετείχαν στις εξετάσεις	Αριθμός Φοιτητών που πέρασε επιτυχώς στην κανονική & επαναληπτική εξέταση
1.	ΝΑΙ	20	2	ΕΠ	Κα	32	30	30
2.	ΝΑΙ	20	2	ΕΠ	Κα	30	30	30
3.	ΝΑΙ	20	2	ΕΠ	Κα	20	20	20
4.	ΝΑΙ	20	2	ΕΠ	Κα	23	22	22
5.	ΝΑΙ	20	2	ΕΠ	Κα	11	10	10
6.	ΝΑΙ	20	2	Υ	Κο	41	35	35
7.	ΝΑΙ	20	2	ΕΠ	Κα	10	6	6
8.	ΝΑΙ	20	2	ΑΔ	Κο	44	43	43
9.	ΝΑΙ	20	2	ΕΠ	Κα	29	29	29
10.	ΝΑΙ	20	2	ΕΠ	Κα	31	31	31
11.	ΝΑΙ	20	2	ΕΠ	Κα	11	11	11
12.	ΝΑΙ	20	2	ΕΠ	Κα	38	37	37
13.	ΝΑΙ	20	2	ΕΠ	Κα	22	22	22

²⁵ . Σε περίπτωση περισσότερων του ενός ΠΜΣ συμπληρώνεται ένας πίνακας ανά ΠΜΣ.

14.	NAI	20	2	ΕΠ	Κα	41	41	41
15.	NAI	20	2	ΑΔ	Κο	45	43	43
16.	NAI	20	2	ΕΠ	Κα	7	5	5
17.	NAI	20	2	ΕΠ	Κα	15	12	12
18.	NAI	20	2	ΕΠ	Κα	3	3	3
19.	NAI	20	2	ΕΠ	Κα	6	6	6
20.	NAI	20	2	ΕΠ	Κα	7	7	7

Πίνακας 11-8. Συμμετοχή σε Διαπανεπιστημιακά Προγράμματα Σπουδών

	2009-2008	2008-2007	2007-2006	2006-2005	2005-2004	Σύνολο
Φοιτητές του Τμήματος που φοίτησαν σε ξένο ΑΕΙ		4	4	3	2	13
Επισκέπτες φοιτητές ξένων ΑΕΙ στο Τμήμα			4	4	2	10
Μέλη ακαδημαϊκού προσωπικού του Τμήματος που μετακινήθηκαν σε άλλο ΑΕΙ		1	2	1	2	6
Μέλη ακαδημαϊκού προσωπικού άλλων ΑΕΙ που μετακινήθηκαν στο Τμήμα		5	3	1	1	10

Πίνακας 11-9. Επιστημονικές δημοσιεύσεις

	A	B	Γ	Δ	E	Z	H	Θ	I
2009	8	10	1	17	4	14	10	11	16
2008	15	10	1	7	4	6	8	10	16
2007	13	11	7	19	5	8	18	10	17
2006	14	14	7	18	9	9	30	5	25
2005	8	7	5	19	11	3	32	6	25
2004	7	13	8	15	11	8	36	4	16
Σύνολο	65	65	29	95	44	48	132	44	115

Επεξηγήσεις:

A: Βιβλία/μονογραφίες

B: Εργασίες σε επιστημονικά περιοδικά με κριτές

Γ: Εργασίες σε επιστημονικά περιοδικά χωρίς κριτές

Δ: Εργασίες σε πρακτικά συνεδρίων με κριτές

E: Εργασίες σε πρακτικά συνεδρίων χωρίς κριτές

Z: Κεφάλαια σε συλλογικούς τόμους

H: Άλλες εργασίες

Θ: Ανακοινώσεις σε επιστημονικά συνέδρια (με κριτές) που εκδίδουν πρακτικά

I: Ανακοινώσεις σε επιστημονικά συνέδρια (χωρίς κριτές) που δεν εκδίδουν πρακτικά

Πίνακας 11-10. Αναγνώριση του ερευνητικού έργου

	A	B	Γ	Δ	Ε	Z	H
2009	33	3	8	1	15	12	0
2008	52	29	12	5	13	9	0
2007	37	3	22	8	14	11	0
2006	33	1	11	3	5	6	0
2005	34	6	3	7	7	16	0
2004	26	0	2	1	7	8	0
Σύνολο	216	39	58	25	61	62	0

Επεξηγήσεις:

A: Ετεροαναφορές

B: Αναφορές του ειδικού/επιστημονικού τύπου

Γ: Βιβλιοκρισίες

Δ: Συμμετοχές σε επιτροπές επιστημονικών συνεδρίων

Ε: Συμμετοχές σε συντακτικές επιτροπές επιστημονικών περιοδικών

Z: Προσκλήσεις για διαλέξεις

H: Διπλώματα ευρεσιτεχνίας

12. Παραρτήματα

Στην Ενότητα αυτή το Τμήμα μπορεί, αν το επιθυμεί, να παραθέσει οποιαδήποτε στοιχεία θεωρεί ότι θα είναι χρήσιμα στην Επιτροπή Εξωτερικής Αξιολόγησης και τα οποία ενδεχομένως δεν καλύπτονται επαρκώς στο κυρίως σώμα της Έκθεσης.

Σε κάθε περίπτωση, στα Παραρτήματα αναμένεται οπωσδήποτε να περιληφθεί ο Οδηγός Σπουδών του Τμήματος και ο κατάλογος των επιστημονικών δημοσιεύσεων των μελών του Τμήματος κατά την τελευταία πενταετία.

ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΤΙΚΟΣ ΠΙΝΑΚΑΣ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑΣ

Βιβλία/μονογραφίες

- Αυγουστίδης Α. (Πρωτοπρ.), Γόνιμες Συγκρούσεις, Ψυχολογική και Θεολογική προσέγγιση του Χάσματος των Γενεών, εκδ. Έννοια, Αθήνα, 2008, σελ. 326.
- Αυγουστίδης Α. (Πρωτοπρ.), Εκκλησία και Ψυχική Υγεία, Σύγχρονες Προκλήσεις, εκδ. Έννοια, Αθήνα, 2008, σελ. 208.
- Αυγουστίδης Α. (Πρωτοπρ.), Παραμυθητική Θεολογία, εκδ. Δομή, Αθήνα, 2008.
- Γόνης Δ., (Σε συνεργασία με τον Μοναχό Πατάπιο Καυσοκαλυβίτη), Η Οσία Φιλοθέα του Άρτζες. Μια βυζαντινή Αγία από τη Μικρά Ασία στη Ρουμανία, εκδ. Νεκτάριος Παναγόπουλος, Αθήνα, 2004.
- Δακουράς Δ., Θέματα Θρησκευολογίας, εκδ. Συμμετρία, Αθήνα, 2005.
- Δεληκωσταντής Κ., Η σχολική θρησκευτική αγωγή μεταξύ Θεολογίας και Παιδαγωγικής, εκδ. Έννοια, Αθήνα 2009.
- Δεληκωσταντής Κ., Η παιδεία ως πολιτισμός του προσώπου, εκδ. Έννοια, Αθήνα 2009.
- Δεληκωσταντής Κ., Φιλοσοφική ανθρωπολογία. Περιπέτειες του ανθρωπολογικού στοχασμού, εκδ. Έννοια, Αθήνα 2007.
- Ζάρρας Κ., Λαοί και Πολιτισμοί της Περιόδου του Δεύτερου Ναού, εκδ. Έννοια, Αθήνα 2008, σελίδες 207.
- Ζάρρας Κ., Ιστορία της Εποχής της Καινής Διαθήκης – τόμος Α', εκδ. Έννοια, Αθήνα 2005, σελίδες 640.
- Ζάρρας Κ., Ιστορία της Εποχής της Καινής Διαθήκης – τόμος Β' : Ιουδαίοι και Χριστιανοί σε Αναζήτηση Ορίων, εκδ. Έννοια, Αθήνα 2008, σελίδες 350.
- Ιωαννίδης Θ., Αγία Γραφή και Παγκοσμιοποίηση (Σημεία σύγκλισης και απόκλισης), [ΕΚΟ 15], εκδ. Π. Πουρναρά, Θεσσαλονίκη 2009, σελ. 296.
- Ιωαννίδης Θ., Άνθρωπος και κόσμος κατά τον Απόστολο Παύλο, [ΒΒ 41], εκδ. Π. Πουρναρά, Θεσσαλονίκη 2008, σελ. 219.
- Ιωαννίδης Ν. (Αρχιμ.), Θέματα Πατερικής και Αντιρρητικής διδασκαλίας των μετά τον Θ' αι. Θεολόγων, Αθήνα 2008.
- Ιωαννίδης Ν. (Αρχιμ.), Θεολογία και Γραμματεία από τον Θ' αιώνα και εξής, Αθήνα 2007, σελ. 610
- Ιωαννίδης Ν. (Αρχιμ.), Ο Ιερομόναχος Ιερόθεος (ΙΓ αι) και το ανέκδοτο συγγραφικό έργο του. Κριτική έκδοση (Β' έκδοση συμπληρωμένη), Αθήνα 2007, σελ. 282.
- Καραγιάννης Χρ., Η Είσοδος των Ισραηλιτών στη Γη της Επαγγελίας, Ιστορική αναδρομή και αρχαιολογική προσέγγιση, εκδ. Έννοια Αθήνα 2006, σελ. 180.

- Καραγιάννης Χρ., Η Έννοια του Υπολοίπου στην Παλαιά Διαθήκη, Αθήνα 2006, σελ. 339.
- Καρακόλης Χρ.: A. Alexeev, Ch. Karakolis, U. Luz unter Mitarbeit von K.-W. Niebuhr (εκδ.), Einheit der Kirche im Neuen Testament. Vorträge des Dritten ostwestlichen Symposiums europäischer Neutestamentler, St. Petersburg, 24-31.08.2005, [WUNT 218], εκδ. Mohr Siebeck, Tübingen 2008), σελ. 311.
- Καρακόλης Χρ.: Ι. Γαλάνης, Ι. Καραβιδόπουλος, Γ. Πατρόνος, Χρ. Οικονόμου, Χρ. Καρακόλης, Κ. Μπελέζος, Σ. Δεσπότης (εκδ.), Διακονία, Λειτουργία, Χάρισμα: Πατερική και σύγχρονη ερμηνεία της Καινής Διαθήκης. Τιμητικός τόμος προς τον Ομότιμο Καθηγητή του Πανεπιστημίου Αθηνών Γεώργιο Αντ. Γαλίτη, εκδ. Κέντρο αρχαιολογικών, φιλολογικών και θεολογικών σπουδών/Εν πλω, Αθήνα 2006, σελ. 615. (Συμμετοχή στη Συντακτική Επιτροπή)
- Καρακόλης Χρ.: Κ.Ι. Μπελέζος συνεργεία Σ.Σ. Δεσπότη, Χ.Κ. Καρακόλη, Απόστολος Παύλος και Κόρινθος: 1950 χρόνια από τη συγγραφή των επιστολών προς Κορινθίους. Ερμηνεία, Θεολογία, Ιστορία Ερμηνείας, Φιλολογία, Φιλοσοφία, Εποχή. Πρακτικά διεθνούς επιστημονικού συνεδρίου (Κόρινθος, 23-25 Σεπτεμβρίου 2007), 2 τόμοι, εκδ. Ψυχογιός, Αθήνα 2009, σελ. 870.
- Καρακόλης Χρ.: H. Klein, V. Mihoc, K.-W. Niebuhr, unter Mitarbeit von Ch. Karakolis (εκδ.), Das Gebet im Neuen Testament: Vierte europäische orthodox-westliche Exegetenkonferenz in Sambata de Sus, 4.-8. August 2007, [WUNT I 249], εκδ. Mohr Siebeck, Tübingen 2009), σελ. 483.
- Κοντογιάννης Σπ., Βυζαντινά Παράτιτλα II (Κ-Μ), Αθήνα 2004, σελ. 232.
- Κοντογιάννης Σπ., Βυζαντινά Παράτιτλα III (Ν-Ω), Αθήνα 2004, σελ. 247
- Κόρδης Γ., Ο χαρακτήρας και ο λόγος των αφαιρετικών τάσεων της βυζαντινής ζωγραφικής, εκδ. Αρμός, Αθήνα 2007, σελ. 80.
- Κόρδης Γ., Η ερμηνεία της ζωγραφικής τέχνης του Διονυσίου του εκ Φουρνά. Αισθητικά και εικαστικά σχόλια, εκδ. Αρμός, Αθήνα 2006, σελ. 175 και πίνακες,
- Κόρδης Γ., Παράδοση και δημιουργία στο εικαστικό έργο του Φώτη Κόντογλου, εκδ. Αρμός, Αθήνα 2006, σελ. 202 και πίνακες.
- Λιάκουρας Κ., Το μυστήριο της Αγίας Τριάδος κατά τον Θησαυρόν του Κυρίλλου Αλεξανδρείας, Αθήνα 2005.
- Μανίκας Κ., Ευγένιος Βούλγαρης και Ανεξιθρησκεία. Ιστορική και θεολογική προσέγγιση, εκδ. Παρρησία, Αθήνα 2007, σελ. 96.
- Μανίκας Κ., Η Διαμόρφωση των σχέσεων Εκκλησίας και Πολιτείας στη νεώτερη Ελλάδα (1821-1852). Ιστορική και κανονική θεώρηση των θεσμικών πλαισίων της πολιτειοκρατίας. Α', Η περίοδος της Επαναστάσεως, εκδ. Παρρησία, Αθήνα 2008, σελ. 212.
- Μαριόρας Μ., Η Shari'a και το νομικό σύστημα του Ισλάμ, (Διδακτορική Διατριβή), Αθήνα, 2005.
- Μόσχος Δ., Συνοπτική ιστορία της Χριστιανικής Εκκλησίας, εκδ. Ακρίτας, Αθήνα 2008.
- Μπέγζος Μ., Δοκίμια Ψυχολογίας της Θρησκείας, εκδ. Εξάντας, Αθήνα 2004, σελ. 112.
- Μπέγζος Μ., Εισαγωγή στη Θρησκευσιολογία, εκδ. Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα, 2006, σελ. 277.

- Μπέγζος Μ., Ευρωελληνισμός, Η φιλοσοφία της θρησκείας στον νεοελληνισμό, εκδ. Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα, 2007, σελ. 417.
- Μπέγζος Μ., Ευρωπαϊκή Φιλοσοφία της Θρησκείας. Από το μεσαιωνικό εκχριστιανισμό στο νεωτερικό αποχριστιανισμό της Ευρώπης, εκδ. Γρηγόρης, Αθήνα 2004, σελ. 340.
- Μπέγζος Μ., Θεοκρατία ή Δημοκρατία; Μελέτες Κοινωνιολογίας της Θρησκείας, εκδ. Γρηγόρη, Αθήνα, 2005, σελ. 272.
- Μπελέζος Κ., Χρυσόστομος και Απόστολος Παύλος: Η χρονολογική ταξινόμηση των παύλειων επιστολών. Αθήνα 2005 (εκδόσεις «Διήγηση») (ISBN 960-7951-52-2), 263 σελίδες.
- Μπελέζος Κ., Η Σημειολογία του Γαμου στην Αποκάλυψη του Ιωάννου. (Πρόσωπα και συμβολισμοί). Αθήνα 2007 (εκδόσεις «Εριφύλη») (ISBN 960-7633-78-4), 192 σελίδες.
- Μπελέζος Κ., Οι Διδάκτορες της Θεολογικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών κατά τα έτη 1911-2006. Αθήνα 2007 (ISBN 978-960-7951-65-6), 112 σελίδες.
- Μπελέζος Κ., Χρυσόστομος και Απόστολος Παύλος: Χρονολόγηση των παύλειων επιστολών και χρυσοστόμεια Ερμηνευτική). 'Αθήνα 2008 (εκδόσεις «Διήγηση») (ISBN 978-960-7951-52-6), 277 σελίδες.
- Εξεάκης Ν, Ορθόδοξος Δογματική, τόμ. Α': Προλεγόμενα, εκδ. Έννοια, Αθήνα 2006.
- Εξεάκης Ν, Ορθόδοξος Δογματική, τόμ. Β': Η Θεολογία του Ομοουσίου, εκδ. Έννοια, Αθήνα 2006.
- Εξεάκης Ν, Ορθόδοξος Δογματική, τόμ. Γ': Η εξ ουκ όντων δημιουργία, εκδ. Έννοια, Αθήνα 2006.
- Ειώνης Ν., Προλεγόμενα Θεολογικής Ανθρωπολογίας. Προχριστιανική, ετερόδοξη και ορθόδοξη θεώρηση του ανθρώπου ως προσώπου, εκδ. Γρηγόρη, Αθήνα 2007, σελ. 172.
- Ολυμπίου Ν., Ερμηνεία Παλαιάς Διαθήκης, τόμ. Β': Το Βαμά ως χώρος Λατρείας στο αρχαίο Ισραήλ, εκδ. Έννοια, Αθήνα 2008
- Ολυμπίου Ν., Αγία Γραφή: Εικαστική απόδοση, εκδ. Έννοια, Αθήνα 2009.
- Ολυμπίου Ν., Άτλας της Βίβλου: Ιστορικός-Αρχαιολογικός, εκδ. Έννοια, Αθήνα 2008, σελ. 144.
- Ολυμπίου Ν., Ερμηνεία Παλαιάς Διαθήκης, τόμ. Α': Από τη Θυσία του Αβραάμ στην Akedah Yitzhak. Το Γεν. 22,1-19 στην Παλαιά Διαθήκη και τον Πρώιμο Ιουδαϊσμό, εκδ. Έννοια, Αθήνα 2006, σελ. 638.
- Ολυμπίου Ν., Ιερά Κειμήλια του Παναγίου Τάφου, Τόμος Α': Χρυσοκέντητα, Αθήνα 2006, σελ. 640.
- Ολυμπίου Ν., Ιερά Κειμήλια του Παναγίου Τάφου, Τόμος Β': Αρχιερατικά, Αθήνα 2009, σελ. 392.
- Σιδέρη-Παπαδοπούλου Β., Το βιβλίο των Θρήνων της Παλαιάς Διαθήκης και η σχέση του προς τους σουμερικούς θρήνους για την καταστροφή πόλεων, Αθήνα 2004, σελ. 314.
- Σιδέρη-Παπαδοπούλου Β., Η Βαρβερινή μετάφραση του τρίτου κεφαλαίου του βιβλίου του προφήτη Αββακούμ. Η σχέση της προς το Μασωριτικό κείμενο και τις άλλες αρχαίες ελληνικές μεταφράσεις, Αθήνα 2008, σελ. 81.
- Σιδέρη-Παπαδοπούλου Β., Μέθοδος διδασκαλίας της αρχαίας εβραϊκής γλώσσας, Αθήνα, Έννοια 2009, σελ. 248.

- Σιδέρη-Παπαδοπούλου Β., Το βιβλίο του Προφήτη Αββακούμ, εκδ. Έννοια, Αθήνα 2008, σελ. 256.
- Σιδέρη-Παπαδοπούλου Β., Το βιβλίο του Προφήτη Ιωνά, εκδ. Έννοια, Αθήνα 2008, σελ. 249.
- Σκουτέρη Κ., Καθηγητή, Ecclesial Being. Contributions to the Theological Dialogue, (ed. C. Veniamin), Mount Thabor Publishing, S. Canaan PA 2005
- Στουφή-Πουλημένου Ι., Βυζαντινές εκκλησίες στον κάμπο των Μεγάρων, εκδ. Αρμός, Αθήνα 2007, σελ. 357.
- Στουφή-Πουλημένου Ι., Από τους Ναζαρηνούς στον Φ. Κόντογλου. Θέματα νεοελληνικής εκκλησιαστικής ζωγραφικής, εκδ. Αρμός, Αθήνα 2007, σελ. 174.
- Τζέρπος, Δ (Πρωτοπρ.), Ο Αγιασμός της ζωής των πιστών, εκδ. Τήνος, Αθήνα 2006.
- Χρυσοστόμου Μεσσηνίας (Σαββάτου), Corpus Arolinarianum. Συμβολή στην έρευνα για τη γένεση και την εξέλιξη του απολιναρισμού, Αθήνα 2006.
- Χρυσοστόμου Μεσσηνίας (Σαββάτου), Η Χριστολογία του Απολιναρίου Λαοδικείας και η γένεση του απολιναρισμού, Αθήνα 2006.
- Χρυσοστόμου Μεσσηνίας (Σαββάτου), Ο Αλέξανδρος Λυκούργος, Αρχιεπίσκοπος Σύρου, Τήνου και Μήλου (1866-1875), και η συμβολή του στην ανάπτυξη της Οικουμενικής Κινήσεως, Αθήνα 2006.
- Χρυσοστόμου Μεσσηνίας (Σαββάτου), Οι Egregii Doctores Ecclesiae και η αξιοπιστία των συγγραμμάτων τους. Συμβολή στην ιστορικοδογματική διερεύνηση της διαμόρφωσης των κριτηρίων αυθεντικότητας στα πλαίσια της συνοδικής λειτουργίας της ύστερης βυζαντινής περιόδου, Αθήνα 2006.

Επιστημονικά περιοδικά με κριτές

- Αυγουστίδης Α. (Πρωτοπρ.), «Are Psychiatric Preconceptions Against Pastoral Care Scientifically Approved?», *Scottish Journal of Healthcare Chaplaincy*, 7, 1 (2004) 17-20.
- Αυγουστίδης Α. (Πρωτοπρ.), «Physician Assisted Suicide (“PAS”), A theological and psychological perspective», *Επετηρίδα Θεολογικής Σχολής Πανεπιστημίου Αθηνών ΜΑ'* (2006) σσ. 449-467.
- Αυγουστίδης Α. (Πρωτοπρ.), «Ποιμαντική Διακονία των Νοσηλευτηρίων: Προκλήσεις και προοπτικές», *Θεολογία* 78, 1 (2007) 68-94.
- Αυγουστίδης Α. (Πρωτοπρ.), «My area or your area? Assumptions about pastoral care, spirituality and mental health», *Scottish Journal of Healthcare Chaplaincy* II, 2 (2008) 31-38. (Εναρκτήρια Διάλεξη)
- Γόνης Δ., «Situacia patriarchatu Konstanyopolia w latach 1918-1924, Autokefalie Kosciola Prawoslawnego w Polse», εκδ. Πανεπιστημίου του Bialystok-Ινστιτούτο Ιστορίας, Bialystok, 2006, 115-121.
- Γόνης Δ., «Γεώργιος Σκυλίτσος βιογράφος του οσίου Ιωάννη του Ριλιώτη», *ΕΕΘΣΠΑ ΜΒ'* (2007) 333-355.

- Γόνης Δ., «Εμμανουήλ Ιω. Κωνσταντινίδης», *ΕΕΘΣΠΑ Μ'* (2005) 7-21.
- Γόνης Δ., «Καθηγητής Παναγιώτης Ι. Μπούμης Ένας κανονολόγος του τέλους του 20^{ου} και των αρχών του 21^{ου} αιώνα», *ΕΕΘΣΠΑ ΜΒ'* (2007) 43-48.
- Δεληκωσταντής Κ., «Η σχολική θρησκευτική αγωγή σήμερα. Παιδευτικές λειτουργίες, δυσκολίες, προοπτικές», *ΕΕΘΣΠΑ Μ'* (2005) 263-272.
- Δεληκωσταντής Κ., « Οι προοπτικές του διαθρησκειακού διαλόγου στην εποχή του πλουραλισμού», *ΕΕΘΣΠΑ ΜΒ'* (2007) 321-331.
- Δεληκωσταντής Κ., «Die Menschenrechte im Kontext der Orthodoxen Theologie», *Ökumenische Rundschau* 56/1 (2007) 19-35.
- Δεληκωσταντής Κ., «Ende der Luthervergessenheit ? Der fremde Martin Luther im Kontext der Orthodoxen Theologie», *ΕΕΘΣΠΑ ΛΘ'* (2004) 239-250.
- Δεληκωσταντής Κ., «Η νέα Οδύσσεια του δασκάλου», *Το βήμα των κοινωνικών επιστημών*, ΙΒ /48 (2006) 105-119.
- Δεληκωσταντής Κ., «Συνοδικότητα: Το ήθος της εκκλησιαστικής ελευθερίας. Σύγχρονες θεολογικές προσεγγίσεις», *Θεολογία* 80/2 (2009) 215-229.
- Δεληκωσταντής Κ., «Το μάθημα των Θρησκευτικών στο Δημοτικό Σχολείο μεταξύ Παιδαγωγικής και Θεολογίας», *ΕΕΘΣΠΑ ΜΑ'* (2006) 185-194.
- Ζάρρας Κ., «Το Γεν. 5,21-24 και η μορφή του Ενώχ σε μεταγενέστερα Ιουδαϊκά κείμενα», στην *Επιστημονική Επετηρίδα Θεολογικής Σχολής Αθηνών* 2004.
- Ιωαννίδης Θ., «Η γλώσσα της Καινής Διαθήκης» *ΕΕΘΣΠΑ Μ'* (2005), σελ. 403-437.
- Ιωαννίδης Θ., «Ο Γεώργιος Σεφέρης ως μεταφραστής της Αποκάλυψης του Ιωάννη», *Θείος Λόγος, Λόγος Τέχνης. Δια-κείμενα*. Ετήσια έκδοση εργαστηρίου συγκριτικής γραμματολογίας ΑΠΘ 6 (2004), σελ. 23-39.
- Ιωαννίδης Θ., «Οι τρεις Ιεράρχες και η Καινή Διαθήκη», *ΕΕΘΣΠΑ ΜΑ'* (2006), σελ. 469-497.
- Ιωαννίδης Θ., «Το κατά Λουκάν Ευαγγέλιο και οι Πράξεις των Αποστόλων (Ο πρώτος και ο δεύτερος λόγος του Λουκά)» *ΕΕΘΣΑΠΘ ΤΠΚΘ* 9 (2004), σελ. 287 – 303.
- Ιωαννίδης Ν. (Αρχιμ.), « Sviatoi Grigorij Palama o Bozestuennoi susnosti i bozestrenijh energijah» (Ο άγιος Γρηγόριος ο Παλαμάς περί της θείας ουσίας και θείων ενεργειών), στο περιοδικό *Hristianskaja Misl, Kievskoe Religiozno-Filosofskoe Obsestbo*, Kiev 2006, σελ. 12-17.
- Ιωαννίδης Ν. (Αρχιμ.), «Adaosul Filioque in Simbolum de Credinta ca element de sciziune a unitatii bisericesti conceptia palamit», ανακοίνωση σε διεθνές επιστημονικό συνέδριο του Πανεπιστημίου Οβίδιος της Κοστάντζας Ρουμανίας τον Οκτώβριο 2008 και δημοσιευμένο στα ρουμανικά από τα *Annales Universitatis Valachiae, Facultatea de Theologie*, Targoviste 2008.
- Καραγιάννης Χρ., «Ο Πανάγιος Τάφος και ο Τάφος του προαστίου Talriot στην Ιερουσαλήμ», *Εκκλησία ΠΔ'/τεύχ. 3* (2007) 225-226.
- Καραγιάννης Χρ., Ο Πύργος της Βαβέλ και τα βαθμιδωτά Οικοδομήματα της Εγγύς Ανατολής, *Θεολογία* 75/τεύχ. 2, (2004) 689-702.
- Καρακόλης Χρ., «Erste internationale Konferenz Der Apostel Paulus und Korinth: 1950 Jahre nach der Abfassung der Korintherbriefe», *ZNW* 99 (2007) 139-141.

- Καρακόλης Χρ., «Alle schlug Sosthenes, Gallio aber kümmerte sich nicht darum (Apg 18,17): Zur Bedeutung eines narrativen Details», *ZNW* 100 (2008) 233-246.
- Κολοβοπούλου Μ., «Ο Ομότιμος Καθηγητής Κωνσταντίνος Σκουτέρης», Παρουσίαση της επιστημονικής δράσης και του έργου του, στο περιοδικό *Θεολογία* (in pressum, στο τεύχος Μαρτίου 2010)
- Κολοβοπούλου Μ., «Interfaith dialogue in St. Gregory Palamas and its contribution to multicultural European reality», Εισήγηση σε διεθνές συνέδριο οργανωμένο από το Πανεπιστήμιο Οβίδιος της Κοστάντζας στη Ρουμανία, Οκτώβριος 2008, δημοσιευμένο στα ρουμανικά από τα *Annales Universitatis Valachiae, Facultatea de Theologie*, Targoviste 2008.
- Κολοβοπούλου Μ., «Ο Ομότιμος Καθηγητής Βασίλειος Γιαννόπουλος. Παρουσίαση του έργου και της δράσης του», *Επιστημονική Επετηρίδα της Θεολογικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών*, τόμ. ΜΒ.
- Κοντογιάννης Σπ., «Αι πατριαρχικά Εγκύκλιοι 1902 και 1920», *Θεολογία* 75 (2004) 24-25.
- Κόρδης Γ., «Τρείς φορητές εικόνες αποδιδόμενες στον Μανουήλ Πανσέληνο. Η μαρτυρία του ζωγραφικού τρόπου για τον δημιουργό τους», *ΕΕΘΣΠΑ ΛΗ* (2005) 571-604.
- Κορναράκης Κ., Τα βυζαντινά *Κάτοπτρα Ηγεμόνος* της ύστερης περιόδου (1254 - 1403). Εκφράσεις του βυζαντινού βασιλικού ιδεώδους. Athens 2006, pp. 197 ISBN 960-333-447-2», *Byzantinische Zeitschrift* 101.1 (2008) 265-269.
- Κορναράκης Κ., «Konstantinos Paidas, Η θεματική των βυζαντινών *Κατόπτρων Ηγεμόνος* της πρώιμης και μέσης περιόδου (398 - 1085). Συμβολή στην πολιτική θεωρία των βυζαντινών, Athens 2005, pp. 327 ISBN 960-333-437-5, (Βιβλιοκρισία) .
- Λιάκουρας Κ., Η Χριστολογική διδασκαλία του Παχωμίου Ρουσάνου, *ΕΕΘΣΠΑ* 39 (2004), σ. 341-370.
- Μανίκας Κ., *Σοφοκλής Οικονόμος ο εξ Οικονόμων. Βιογραφικό διάγραμμα και συγγραφικό έργο*, *ΕΕΘΣΠΑ Μ'* (2005) 369-402. (Ανάτυπο 2005)
- Μαριόρας Μ., «The Relationship between Qur'an and Law in the early Islam», *Graeco-Arabica* (υπό δημοσίευση), 2005.
- Μαριόρας Μ., «Ιδιαιτερότητες των μουσουλμάνων κατά τη ψυχοθεραπευτική διαδικασία», *Σύναψις* (υπό δημοσίευση), 2007.
- Μαριόρας Μ., «Σχεδιάσμα Ισλαμικής Οικολογίας», *Θεολογία* 79 (2008) 121-146.
- Μαριόρας Μ., «Islamisches Rechtssystem und gesellschaftliche Herausforderung aus griechisch-orthodoxer Perspektive. Der Kasus von West-Thrazien», *Zeitschrift für Missionswissenschaft und Religionswissenschaft*, 91/3-4 (2007) 231-242.
- Μόσχος Δ., «Kontinuität und Umbruch in mittelägyptischen Mönchsgruppen nach der Historia Monachorum in Aegypto», *Zeitschrift für Antikes Christentum* 12 (2009) 267-285.
- Μόσχος Δ., «Όψεις συνοδικότητας κατά την εμφάνιση του μοναχισμού (4^{ος} αί.)», *Θεολογία* 80/2 (2009), 87-102.
- Μπέγγος Μ., «The Unknown God. Negative Theology Between Classical Philosophy and Greek Patristic Theology», *ΕΕΘΣΠΑ* 39 (2004) 301-310.

- Μπέγζος Μ., «Imago Dei» in Greek Orthodox Theology», *ΕΕΘΣΠΑ* 41 (2006)
- Μπέγζος Μ., «The Greek Church Fathers and the Contemporary Inter-Religious Dialogue of the Orthodox Church», *ΕΕΘΣΠΑ* 43 (2008).
- Μπέγζος Μ., «The Priority of Energy in Gregory Palamas and in Modern Physics», *ΕΕΘΣΠΑ* 42 (2007).
- Μπέγζος Μ., «Ο Χρόνος στη Θρησκευολογία», *Σύναψις* 4 (2008) 82-89.
- Μπέγζος Μ., «Πρόσωπο και Συνοδικότητα, η νεωτερική εμπειρία της Εκκλησίας και η σύγχρονη πλουραλιστική κοινωνία, *Θεολογία*, 80/2 (2009) 231-244.
- Μπέγζος Μ., «Το σώμα του ανθρώπου στην αρχαία ελληνική φιλοσοφία και στην ελληνική πατερική Θεολογία», *Σύναψις* 4α (2006-2007), 4-7.
- Μπέγζος Μ., «Das Katholische und das Römische. Eine orthodoxe Perspektive des theologischen Dialogs», *Orthodoxes Forum* 21 (2007) 181-187.
- Μπελέζος Κ., «Johannes Chrysostomos als Exeget: Prämissen und Folgerungen seines exegetischen Hauptanliegens», *Orthodoxes Forum* 22/1 (2008) 43-51.
- Μπελέζος Κ., «Απόκρυφα της Καινής Διαθήκης: Ελληνόφωνες εκδόσεις των σωζόμενων κειμένων τους», *Δελτίο Βιβλικών Μελετών* 24/2 (2006) 237-239.
- Μπελέζος Κ., «Συλλογή παλαιτύπων βιβλίων της Θεολογικής Σχολής στο Μουσείο Ιστορίας του Πανεπιστημίου Αθηνών» [σε συνεργασία με την υπ. Δρα Α. Κονταλή], *Θεολογία* 77/2 (2006) 503-555.
- Ειώνη Ν., «Θεσσαλονίκης παράδοση πίστεως κατά τη μαρτυρία του αγ. Αθανασίου Αλεξανδρείας», *ΕΕΘΣΘ -Τμήμα Ποιμαντικής και Κοινωνικής Θεολογίας* 13 (2006).
- Ειώνη Ν., «Die Bedeutung des Begriffs personaler Freiheit bei den kappadozischen Kirchenvätern für die Gegenwart», *Gezwungene Freiheit? Personale Freiheit im pluralistischen Europa*, εκδ. Vandenhoeck & Ruprecht, Göttingen 2009.
- Ειώνη Ν., Η προαίρεση ως παράγων διαμορφώσεως της ανθρωπίνης κοινωνίας κατά τον αγ. Ιωάννη το Χρυσόστομο, στο «*Διεθνές συνέδριο για τα 1600 χρόνια από την κοίμηση του αγ. Ιωάννου του Χρυσοστόμου*» (υπό δημοσίευση).
- Ολυμπίου Ν., «Η Ερμηνεία της θυσίας του Ισαάκ (Γεν. 22,1-19 κατά τον Φίλωνα τον Αλεξανδρέα», *ΕΕΘΣΠΑ* ΛΘ' (2004).
- Σιδέρη-Παπαδοπούλου Β., «Η κατάρα εναντίον της Ακκάδης», *ΕΕΘΣΠΑ* ΛΘ' (2004) 399-428.
- Σιδέρη-Παπαδοπούλου Β., «Νικόλαος Μ. Παπαδόπουλος, «Σπουδές και δράση – Συγγραφικό έργο», *ΕΕΘΣΠΑ* ΛΘ' (2004) 7-29.
- Σκουτέρης Κ., «Πατερικά σημειώματα για την έννοια της Θεολογίας και η σημερινή ευθύνη του Ορθοδόξου Θεολόγου», *Θεολογικός Κήρυκας, Επετηρίδα Θεολογικής Ακαδημίας της Μόσχας* (2005).
- Στουφή-Πουλημένου Ι., «Ο ναός του Αγίου Αθανασίου στον κάμπο των Μεγάρων», *Δελτίον της Χριστιανικής Αρχαιολογικής Εταιρείας* ΚΣΤ' (2005) 73-84.
- Στουφή-Πουλημένου Ι., «Παρατηρήσεις στο καθολικό της μονής Αστερίου», *Δελτίον της Χριστιανικής Αρχαιολογικής Εταιρείας* Λ' (2009) 109-118.

- Στουφή-Πουλημένου Ι., «Χριστιανισμός και αρχαία τέχνη. Ρήξη ή σχέση διαλεκτική;», *Θεολογία* 80/3 (2009) 187-216.
- Στουφή-Πουλημένου Ι., « Οι εικόνες του τέμπλου στο ναό των Αγίων Θεοδώρων του Α' Κοιμητηρίου Αθηνών. (Νεώτερες παρατηρήσεις), *ΕΕΘΣΠΑ ΜΑ'* (2006) 443-448.
- Χατζησταματίου Στ., «Βασίλειος Τσάκωνας, Βίος-Δράση και συγγραφικό έργο», *Επιστημονική Επετηρίδα Θεολογικής Σχολής Πανεπιστημίου Αθηνών ΛΘ'* (2004).
- Χατζησταματίου Στ., «Τριμερές δομικό πρότυπο στις παραβολές της βασιλείας του κατά Θωμάν Ευαγγελίου». *Επιστημονική Επετηρίδα Θεολογικής Σχολής Πανεπιστημίου Αθηνών ΛΘ'* (2004).
- Χρυσόστομος Μεσσηνίας (Σαββάτος), «Η προβληματική της εκκλησιαστικής αποδοχής των κοινών κειμένων του Θεολογικού Διαλόγου μεταξύ της Ορθοδόξου και της Ρωμαιοκαθολικής Εκκλησίας», *Επιστημονική Επετηρίς της Θεολογικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών ΜΓ'* (2008), 000-000.
- Χρυσόστομος Μεσσηνίας (Σαββάτος), «Ηλίας Μουτσούλας. Ο Έλληνας μελετητής του Γρηγορίου Νύσσης», *Επιστημονική Επετηρίς της Θεολογικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών ΜΑ'* (2006), 7-26.
- Χρυσόστομος Μεσσηνίας (Σαββάτος), «Συμβολή στην ιστορικοδογματική διερεύνηση των πηγών του Συμβόλου της Α' Οικουμενικής Συνόδου», *Επιστημονική Επετηρίς της Θεολογικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών ΛΘ'* (2004), 429-454.
- Χρυσόστομος Μεσσηνίας (Σαββάτος), «Τα μυστήρια της Εκκλησίας ως θεμέλιο της πνευματικής εν Χριστώ ζωής κατά τον Νικόλαο Καβάσιλα», *Επιστημονική Επετηρίς της Θεολογικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών Μ'* (2005), 283-296.
- Χρυσόστομος Μεσσηνίας (Σαββάτος), «Το αίτημα της συμμετοχής των πρεσβυτέρων και των λαϊκών στην εκλογή των επισκόπων», *ΘΕΟΛΟΓΙΑ* 80 (2009), 143-150.

Επιστημονικά περιοδικά χωρίς κριτές

- Γόνης Δ., «Τα μετόχια της Μονής Δοχειαρίου στη Μάνη», *Φιλογένεια* Η' /2 (2006), 17-22.
- Δεληκωσταντής Κ., «Η ορθόδοξη χριστιανική αγωγή απέναντι στις σύγχρονες πολιτισμικές προκλήσεις», *Ορθοδοξία και Παιδεία* 5 (2006) 61-71.
- Δεληκωσταντής Κ., «Η σχολική θρησκευτική αγωγή ως παιδεία ελευθερίας», *Επιστημονική Παρουσία Εστίας Θεολόγων Χάλκης* ΣΤ' (2006) 231-240.
- Δεληκωσταντής Κ., «'Αθηναίοι και Βησιγότθοι' στην εκπαίδευση», *Βελλά. Επιστημονική Επετηρίδα*, Δ' (2007) 381-392.
- Δεληκωσταντής Κ., «Η νέα γενιά των δασκάλων και το μάθημα των Θρησκευτικών», *Σύναξη* 93/1 (2005) 67-76.
- Κοντογιάννης Σπ., «Βασίλειος Θ. Σταυρίδης. Βίος-έργον-δράσις», *«Κληρονομία»* 34 (2004), 161-165 (και Ανάτυπο, Θεσσαλονίκη 2004).
- Μόσχος Δ., «Η εικόνα της πρώτης Εκκλησίας στα κείμενα του Nag Hammadi», *Δελτίο Βιβλικών Μελετών* 24/2 (2006) 201-210.
- Μόσχος Δ., «Η ιστορία της Εκκλησίας στο τοπίο της σύγχρονης ιστοριογραφίας – προκλήσεις και δυνατότητες», *Εκκλησιαστικός Κήρυξ* 14 (2008) 123-147.
- Μόσχος Δ., «Ο διάλογος Ορθόδοξης Θεολογίας και νεωτερικότητας στην εκκλησιαστική ιστοριογραφία», *Σύναξη* 107/3 (2008) 17-31.
- Μόσχος Δ., Το εκκλησιαστικό αξίωμα του Οικονόμου-Εξέλιξη και σχέση με την επισκοπική εξουσία, *ΕΕΘΣΠΑ* 42 (2007) 507-533.
- Μπέγζος Μ., «Aporhatic Theology and the Contemporary World View», *Philotheos* 4 (2004) 3-11.
- Μπέγζος Μ., «Αυτοκτονία και θρησκεία», *Αρχαιολογία και τέχνες*, 99 (Ιούνιος 2006) 23-29.
- Μπέγζος Μ., «Βιογραφική προσωπογράφηση του Κώστα Αξελού. Για την ογδοηκοστή επέτειο των γενεθλίων του», *Σύναξη*, 95 (Ιούλιος-Σεπτέμβριος 2005) 66-71.
- Μπέγζος Μ., «Μιχάλης Γρηγόρης (1931-2007)», *Σύναξη* 104 (Οκτώβριος-Δεκέμβριος 2007) 91.
- Μπέγζος Μ., «Οι Έλληνες και οι Εβραίοι. Οι δύο πλουσιότεροι σε παράδοση λαοί της Μεσογείου», *Χρονικά* 193 (2004) 2-16.
- Μπέγζος Μ., «Ορθοδοξία και νεωτερικότητα. Ο διαφωτισμός του Διαφωτισμού», *Διάπλους* 5 (2004) 48-50.
- Μπέγζος Μ., «Πατήρ Πέτρος Ντυπρέ (Père Pierre Dupré), 1931-2007», *Σύναξη* 104 (Οκτώβριος-Δεκέμβριος 2007) 92.
- Μπελέζος Κ., «Χρονικά της Θεολογικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών κατά το έτος 2004» [με τη συνεργασία του Δρος Θ. Ιωαννίδη], *'Επιστημονική 'Επετηρίς της Θεολογικής Σχολής του Πανεπιστημίου 'Αθηνών* 39 (2004) 659-698 [και ανάτυπο].

- Μπελέζος Κ., «"Οι θεολογικές σπουδές στην Ελλάδα". Α΄ Συμπόσιον Θεολογικών Σχολών Πανεπιστημίων Αθηνών και Θεσσαλονίκης (Θεσσαλονίκη, 1-2 Ιουνίου 2004)», *Κοινωνία* 46/2 (2004) 206-207.
- Μπελέζος Κ., «Το δικαίωμα του γάμου και της αγαμίας στις Επιστολές του αποστόλου Παύλου προς Κορινθίους», *Επιστημονική Επετηρίς της Θεολογικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών* 42 (2007) 481-506 [και ανάτυπο].
- Μπελέζος Κ., «Johannes Chrysostomos und die Prinzipien seines exegetischen Denkens», *Zur Debatte. Themen der Katholischen Akademie in Bayern* 38/1(2008) 37-38.
- Μπελέζος Κ., «Γεώργιος Π. Πατρώνος: Βίος - Δράση - Συγγραφικό έργο», *Επιστημονική Επετηρίς της Θεολογικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών* 41 (2006) 27-59 [και ανάτυπο].

Πρακτικά συνεδρίων με κριτές

- Αυγουστίδης Α. (Πρωτοπρ.), «Violence and the Freudian "Death instinct": A Christian Orthodox point of view», Rev. Emm. Clapsis (επιμ.), *Violence and Christian Spirituality, An Ecumenical conversation*, [World Council of Churches Publication], εκδ. Holy Cross Orthodox Press, Boston, 2007, σελ. 126-132.
- Γόνης Δ., «Stranowisko patriarchy jerozolimskiego Dosyteusza w sprawie przyłączenia metropolii kijowskiej do patriarchatu moskiewskiego. Analiza krytyczna», *The orthodox Church in the Balkans and Poland. Connections and Common Tradition*, Białystok, 2007, σελ. 105-115.
- Γόνης Δ., «Grackoto "Zitie na sveta Filoteja" (Rumanska versija) I problemite okolo "Zitieto na prepodobnata Filoteja" (Balgarska versija)», *Tarnowska knizovna skola* 8(2007), σελ. 83-93.
- Γόνης Δ., «Sytuacja patriarchatu Konstantynopola w latach 1918-1924», *Autokefalie Kosciola Prawoslawnego w Polsce*, εκδ. Πανεπιστημίου του Białystok 2006, σελ. 115-121.
- Γόνης Δ., «Η οσία Πελαγία. Η εύρεση της εικόνας και η σημασία της για την Τήνο», *Τήνος-Κεχροβούνι-Μεγαλόχαρη. Πρακτικά Ημερίδας «Η Τήνος, το Πανελλήνιο Ιερό Ίδρυμα Ευαγγελιστρίας, η ιερά Μονή Κεχροβουνίου της Κυρίας των Αγγέλων»*, 22 Ιουλίου 2000, Τήνος 2004, σελ. 29-48.
- Γόνης Δ., «Βουλγαρικά μαρτυρολόγια στο Νέον Μαρτυλόγιον του οσίου Νικοδήμου του Αγιορείτου», *Πρακτικά Επιστημονικού Συνεδρίου: Άγιος Νικόδημος ο Αγιορείτης ο Νάξιος 250 χρόνια από τη γέννησή του, Επετηρίδα Εταιρείας Κυκλαδικών Μελετών, ΙΘ΄ (2004-2005)* 52-76.
- Γόνης Δ., «Λόγιο χελιδόνισμα σε σλαβικό χειρόγραφο της βιβλιοθήκης της Φιλιππουπόλεως», *Μεταβυζαντινή Θράκη (ΙΕ-ΙΘ αιώνας) Πρακτικά 3 Διεθνούς Συμποσίου Θρακικών Σπουδών*, Κομοτηνή, 2006, σελ. 27-43.

- Γόνης Δ., «Παχώμιος Ρουσάνος, χθες, σήμερα, αύριο», *Παχώμιος Ρουσάνος 450 χρόνια από τη κοίμησή του (+1553) Πρακτικά Διεθνούς Επιστημονικού Συμποσίου*, (Ζάκυνθος 9-12 Οκτωβρίου 2003), Αθήνα, 2005, σελ. 19-32.
- Δεληκωσταντής Κ., «Die Eine und die Vielen - gleichursprünglich. Die Einheit der Kirche in orthodoxer Sicht», *3rd European Ecumenical Assembly (Sibiu Ρουμανίας, 4-9 Σεπτεμβρίου 2007)*, Frankfurt a. M., Nr. 41-42, 2 Oktober 2007, σσ. 44-47.
- Δεληκωσταντής Κ., «Die Menschenrechte aus orthodoxer Sicht», I. Gabriel (επιμ.) *Politik und Theologie in Europa. Perspektiven Ökumenischer Sozialethik*, εκδ. Ostfildern Matthias-Grünewald, Ostfildern 2008, σελ. 81-98.
- Δεληκωσταντής Κ., «Dimensiunea Europeană a Ortodoxiei – Dimensiunea Orthodoxă a Europei», *Orthodoxia. parte integrantă din spiritualitatea și cultura Europeană, Sâmbăta de Sus, Romania* (28 Απριλίου – 2 Μαΐου 2004), Brașov 2004, σελ. 92-101.
- Δεληκωσταντής Κ., «Η ευρωπαϊκή διάσταση της σχολικής θρησκευτικής αγωγής», *Βουλή των Ελλήνων - Διακοινοβουλευτική Συνέλευση Ορθοδοξίας*, «Τα θρησκευτικά ως μάθημα ταυτότητας και πολιτισμού» (Βόλος 15-17 Μαΐου 2004), Αθήνα 2005, σσ. 48-55.
- Δεληκωσταντής Κ., «Identity as Communion. Basic Elements of Orthodox Ecclesiology», *Consultations between the Conference of European Churches (CEC) and the Community of Protestant Churches in Europe (CPCE), Third Consultation about the Question of Ecclesiology (Phanar, 27-30 April 2006)*, [Leuenberg Documents 11], Frankfurt a. M. 2007, σελ. 198-213. (και στα γερμανικά στον ίδιο τόμο).
- Δεληκωσταντής Κ., «Unterwegs zum Post-Europa? Einsprüche eines Orthodoxen» H. Pribyl/ H. Renöckl (επιμ.), *Was macht Europa zukunftsfähig? Sozialethische Perspektiven*, εκδ. Echter-Verlag, Wien-Würzburg 2004, σελ. 66-84.
- Δεληκωσταντής Κ., «Η δημιουργική σύζευξη Φιλοσοφίας και Θεολογίας στο έργο του Γρηγορίου του Θεολόγου», *Η Ορθοδοξία ως πρόταση πολιτισμού*, εκδ. Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας, Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης Φλώρινας, Φλώρινα 2006. σελ. 75-84.
- Δεληκωσταντής Κ., «Οι προοπτικές στη σχέση Θεολογίας και εκκλησιαστικής εκπαίδευσης», *Β' συνέδριο Θεολογικών Σχολών Αθηνών και Θεσσαλονίκης, Πρακτικά, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών - Θεολογική Σχολή*, Αθήνα 23-24 Μαΐου 2005, σσ. 97-110.
- Δεληκωσταντής Κ., «Ορθοδοξία και δικαιώματα του ανθρώπου. Προτάσεις για την υπέρβαση της άγονης αντιπαράθεσης 'Ορθοδοξισμού' και 'φονταμενταλισμού της νεωτερικότητας'», *Ορθοδοξία και Νεωτερικότητα*, *Ιερά Μητρόπολις Δημητριάδος, Ακαδημία Θεολογικών Σπουδών*, εκδ. Ίνδικτος, Αθήνα 2007, σελ. 181- 201.
- Δεληκωσταντής Κ., «Το μάθημα των Θρησκευτικών: ταυτότητα και προοπτικές», *Θεολογική Σχολή, Το μάθημα των Θρησκευτικών στην εκπαίδευση – Πρακτικά ημερίδας – Εισηγήσεις*, εκδ. Ε.Κ.Π.Α., Αθήνα 2009, σελ. 35-55.
- Δεληκωσταντής Κ., Η καθ' ημάς Φιλοσοφία, στον τόμο: Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης-Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας, *Η καθ' ημάς Ανατολή. Αφιερωματικός τόμος στον Κωνσταντίνο Δεληκωσταντή*, Φλώρινα 2005, 19-27.

- Δεληκωσταντής Κ., Ο Απόστολος Παύλος ως θεολόγος της ελευθερίας - σήμερα, *Απόστολος Τίτος* 10, (2008) σελ. 133-139.
- Ζάρρας Κ., «'No one has ascended to heaven': Traditions of Heavenly Ascension in the New Testament (with special reference to Jn 3:13)», ανακοινώθηκε στο Συνέδριο της *Studiorum Novi Testamenti Societas* (SNTS), Vienna 2009 (υπό έκδοση).
- Ζάρρας Κ., «'Whoever practices and teaches' in Mt 5:19 as Describing the Type of Truly Righteous: Elements of an Insisting Paradigm», *The Third Session of the Princeton-Prague Biennale for Jesus Research*, Prague 2009 (υπό έκδοση από το Princeton Theological Seminar Series).
- Ζάρρας Κ., «Death and Burial Customs in Earliest Christianity», *Third Princeton Symposium for Judaism and Christian Origins*, "Jewish Views of the After Life and Burial Practices in Second Temple Judaism: Evaluating the Talpiot Tomb in Context", Jerusalem 2008 (υπό έκδοση από το Princeton Theological Seminar Series).
- Ζάρρας Κ., «Silence and Proper Intention in Late Second Temple and Early Rabbinic Prayer: The case for mBerakhot 5:1», H. Klein, Christos Karakolis (et al. εκδ.), *Das Gebet im Neuen Testament (Prayer in the New Testament. Fourth European Orthodox-Western Conference of Exegetes in Sambata de Sus from August 4-8, 2007)*, εκδ. Mohr Siebeck, Tübingen 2009.
- Ιωαννίδης Θ., «Η Καινή Διαθήκη ως πολιτισμικό κείμενο», *Θεολογία* 78 (2007) 147-169 [= «Η διαχρονική αξία της Αγίας Γραφής», *Πρακτικά 2^{ης} Επιστημονικής Συνάντησης Θεολόγων Γ' Δ/σης Αθηνών, Δυτικής Αττικής*, Αθήνα 2007, σελ. 19-42]
- Ιωαννίδης Θ., «Ο Πλίνιος ο Νεότερος και οι πρώτοι χριστιανοί», *Πρακτικά ΚΕ' Πανελληνίου Ιστορικού Συνεδρίου* (21-23 Μαΐου 2004) *Ελληνικής Ιστορικής Εταιρείας*, Θεσσαλονίκη 2005, σελ. 15-36.
- Ιωαννίδης Θ., «Ο Χριστός στην ποίηση του Γιάννη Ρίτσου», *Γιάννης Ρίτσος: Ποιητής της λογοσύνης του λαού. Διεπιστημονική Ημερίδα του Εργαστηρίου Συγκριτικής Γραμματολογίας Τμήματος Γαλλικής Γλώσσας και Φιλολογίας, ΑΠΘ* (Θεσσαλονίκη 12 Οκτωβρίου 2009), (Υπό έκδοση)
- Ιωαννίδης Θ., «Οι ύστεροι καιροί και οι έσχατες ημέρες στις Α' και Β' προς Τιμόθεον επιστολές», *Η πνευματική παρακαταθήκη του Απ. Παύλου ποιμαντικές επιστολές. Εισηγήσεις ΙΑ' Συνάξεως Ορθοδόξων Βιβλικών Θεολόγων* (Λευκάδα 25-28 Σεπτεμβρίου 2003), Θεσσαλονίκη 2004, σελ. 163-191.
- Ιωαννίδης Θ., «Ότι Κύριον αυτόν και Χριστόν εποίησεν ο Θεός, τούτον τον Ιησούν ον υμείς εσταυρώσατε» (Πραξ. 2,36) κατά την ερμηνεία του αγίου Γρηγορίου Νύσσης», *Ο Ιησούς Χριστός εις την Θεολογίαν του Αγ. Γρηγορίου Νύσσης*, *Πρακτικά Θ' Διεθνούς Συνεδρίου περί του Αγ. Γρηγορίου Νύσσης* (Αθήναι 7-12 Σεπτεμβρίου 2000), Αθήναι 2005, σελ. 763-778.
- Ιωαννίδης Θ., «Πρωτοχριστιανική προφητεία. Ιστορικές και Θεολογικές προσεγγίσεις», *Πρακτικά ΚΔ' Πανελληνίου Ιστορικού Συνεδρίου* (30 Μαΐου-1 Ιουνίου 2003) *Ελληνικής Ιστορικής Εταιρείας*, Θεσσαλονίκη 2004 σελ. 15-38.

- Ιωαννίδης Θ., Παγκρήτιο Θεολογικό Συνέδριο με κεντρικό θέμα: «Η σύγχρονη Διαπολιτισμικότητα και ο ρόλος της Θεολογίας» (Πλακιά Ν. Ρεθύμνου 15-17 Οκτωβρίου 2009), εισηγητής στο θέμα: «Καινή Διαθήκη και πολυπολιτισμική κοινωνία». (Υπό έκδοση)
- Ιωαννίδης Ν. (Αρχιμ.), «Η κατανόηση του χαρίσματος της Ιερωσύνης ως εργαλείο για το ενοριακό ποιμαντικό έργο», ανακοίνωση στο Β' Ιερατικό Συνέδριο της Ι. Μητροπόλεως Σύρου με θέμα: «Σύγχρονες ποιμαντικές διαστάσεις του ενοριακού έργου» (Τήνος, 18-20 Σεπτεμβρίου 2007).
- Ιωαννίδης Ν. (Αρχιμ.), «Οι παραμυθητικές επιστολές των Πατέρων της Εκκλησίας», ανακοίνωση στο Θ' Πανελλήνιο Λειτουργικό συμπόσιο (Βόλος 5-7 Νοεμβρίου 2007).
- Ιωαννίδης Ν. (Αρχιμ.), « Το πρόβλημα της συχνότητας της θείας Μεταλήψεως στον Άγιο Μακάριο Κορίνθου και σε προγενέστερους συγγραφείς» στο « Άγιος Μακάριος (Νοταράς) γενάρχης του φιλοκαλισμού» Μητροπολίτου Κορίνθου, Πρακτικά Συνεδρίου, Αθήνα 2006, σελ. 269-298.
- Ιωαννίδης Ν. (Αρχιμ.), «Vstrecna pravoslavnogo I sholasticeskogo bogoslovija v Vizantii» στο Διεθνές Συνέδριο με θέμα: «Εκκλησία σε Ανατολή και Δύση» στο Κίεβο (Οκτώβριος 2006).
- Ιωαννίδης Ν. (Αρχιμ.), «Η ανθρώπινη ασθένεια και ο πόνος στην πατερική θεολογία», ανακοίνωση στο Ι' Πανελλήνιο Λειτουργικό Συμπόσιο (Βόλος 20-22 Οκτωβρίου 2008).
- Ιωαννίδης Ν. (Αρχιμ.), «Η ανθρώπινη ασθένεια και ο πόνος στην πατερική θεολογία», στον Τόμο «Υγεία και ασθένεια», Πρακτικά Ι' Πανελληνίου Λειτουργικού Συμποσίου, Αθήνα 2009.
- Ιωαννίδης Ν. (Αρχιμ.), «Η εορτή των Χριστουγέννων- Θεοφανείων» στο Η' Πανελλήνιο Λειτουργικό Συμπόσιο (Βόλος 18-20 Σεπτ. 2006)
- Ιωαννίδης Ν. (Αρχιμ.), «Η εορτή των Χριστουγέννων- Θεοφανείων» στον τόμο « Το χριστιανικόν εορτολόγιον», Πρακτικά Η' Πανελλαδικού Λειτουργικού Συμποσίου, Αθήνα 2007, 129-185.
- Ιωαννίδης Ν. (Αρχιμ.), «Η ιερωσύνη κατά την πατερική παράδοση», στο «Το μυστήριο της ιερωσύνης» Πρακτικά Ζ' Πανελληνίου Λειτουργικού Συμποσίου, Αθήνα 2006, σελ. 131-173.
- Ιωαννίδης Ν. (Αρχιμ.), «Η κατανόηση του χαρίσματος της Ιερωσύνης ως εργαλείο για το ενοριακό ποιμαντικό έργο», Πρακτικά Β' Ιερατικού Συνεδρίου Μητροπόλεως Σύρου, Αθήνα 2009.
- Ιωαννίδης Ν. (Αρχιμ.), «Οι παραμυθητικές επιστολές των Πατέρων της Εκκλησίας» στον Τόμο «Το Μυστήριο του θανάτου εις την λατρείαν της Εκκλησίας», Πρακτικά Θ' Πανελληνίου Λειτουργικού Συμποσίου, Αθήνα 2009, σελ. 193-230.
- Ιωαννίδης Ν. (Αρχιμ.), «Τα έσχατα στις Α' και Β' προς Κορινθίους Επιστολές του Απ. Παύλου κατά τον Ευθύμιο Ζιγαβηνό» στο «Απόστολος Παύλος και Κόρινθος» Πρακτικά Διεθνούς Επιστημονικού Συνεδρίου, Αθήνα 2009.
- Καρακόλης Χρ., «Ο ξυλοδαρμός του αρχισυναγώγου Σωσθένους (Πρ. 18,17): Η σημασία μιας αφηγηματικής λεπτομέρειας», Κ.Ι. Μπελέζος συνεργεία Σ.Σ. Δεσπότη, Χ.Κ. Καρακόλη,

- Απόστολος Παύλος και Κόρινθος: 1950 χρόνια από τη συγγραφή των επιστολών προς Κορινθίους. Ερμηνεία, Θεολογία, Ιστορία Ερμηνείας, Φιλολογία, Φιλοσοφία, Εποχή. Πρακτικά διεθνούς επιστημονικού συνεδρίου (Κόρινθος, 23-25 Σεπτεμβρίου 2007), 2 τόμοι, εκδ. Ψυχογιός, Αθήνα 2009.
- Καρακόλης Χρ., «Το ιερό μυστήριο του Αγίου Βαπτίσματος και οι μυστηριακές λατρείες», *Χριστιανική Λατρεία και ειδωλολατρία. Πρακτικά Στ' Πανελληνίου Λειτουργικού Συμποσίου*, εκδ. Επικοινωνιακή και μορφωτική Υπηρεσία της Εκκλησίας της Ελλάδος, Αθήνα 2005, σελ. 199-226,
- Καρακόλης Χρ., «A Mystery Hidden to Be Revealed? Philological and Theological Correlations between Eph 3 and 1», M. Wolter (εκδ.), *Ethik als angewandte Ekklesiologie. Der Brief an die Epheser*, εκδ. Benedictina, Rom 2005, σελ. 65-108.
- Καρακόλης Χρ., «Across the Kidron Brook, Where There Was a Garden: Two Old Testament Allusions and the Theme of the Heavenly King in the Johannine Passion Narrative», G. van Belle (εκδ.), *The Death of Jesus in the Fourth Gospel. 54th Colloquium Biblicum Lovaniense*, [BETL 200], Peeters, Leuven 2007, σελ. 751-760.
- Καρακόλης Χρ., «Paul Praying in the Post-Pauline Era: A Structural and Theological Study of Paul's Prayer in Eph 3,14-19», *Das Gebet im Neuen Testament: Vierte europäische orthodox-westliche Exegetenkonferenz in Sambata de Sus, 4.-8. August 2007*, εκδ. H. Klein, V. Mihoc, K.-W. Niebuhr, unter Mitarbeit von Ch. Karakolis, [WUNT I 249], εκδ. Mohr Siebeck, Tübingen 2009.
- Κολοβοπούλου Μ., «Science and Technology- Sources of Violence against the Earth. A Theological Perspective». Παρουσίαση σε διεθνές συνέδριο οργανωμένο από το Παγκόσμιο Συμβούλιο Εκκλησιών στη Γενεύη 14-18 Σεπτεμβρίου 2008, *John Knox series 20*, ed. Geiko Muller-Fahrenholz, Geneva 2008
- Κολοβοπούλου Μ., «Οι Ιουδαίοι στις επιστολές του Αποστόλου Παύλου και στα έργα του Ιερού Χρυσόστομου», Πρακτικά Διεθνούς Επιστημονικού Συνεδρίου «Από τον Απόστολο Παύλο στον Ιερό Χρυσόστομο», Βέροια 2007.
- Κορναράκης Κ., «*Out of my depths I cried to you Lord (Ps. 129, 2LXX)*. Models of crying and St. John Chrysostom's positions on the origins of a human cry as prayer. Ethical analysis», *Das Gebet im Neuen Testament. Vierte europäische orthodox-westliche Exegetenkonferenz in Sambata de Sus, 4.--8. August 2007*. Hrsg. v. Hans Klein, Vasile Mihoc u. Karl-Wilhelm Niebuhr unter Mitarb. v. Christos Karakolis, Tübingen 2009.
- Λιάκουρας Κ., Η Τριαδολογική διδασκαλία του Παχωμίου Ρουσάνου. Ανάτυπο από τα Πρακτικά Διεθνούς Επιστημονικού Συμποσίου «*Παχώμιος Ρουσάνος*», Αθήναι 2005, σ. 571-609.
- Μεταλληνός Γ. (Πρωτοπρ.), «"Αντιδυτικοί" ορθόδοξοι πατέρες, ευεργέτες της Ευρώπης», Επιστημονικό Συμπόσιο, με θέμα: «Χριστιανική ταυτότητα και διάλογος στο νέο ευρωπαϊκό πλαίσιο» που διοργάνωσε το Πανεπιστήμιο του Alba Julia (Ρουμανία, 5-7 Μαΐου 2006).

- Μεταλληνός Γ. (Πρωτοπρ.), «Από τις επαναστάσεις στην Ανάσταση», Επιστημονικό Ιστορικό Συμπόσιο του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας, με θέμα «Διονύσιος ο Φιλόσοφος και η εποχή του» (Τρίκαλα, 12-13 Μαΐου 2006).
- Μεταλληνός Γ. (Πρωτοπρ.), «Επιβιώσεις και επιβολές αρχαίων ειδωλολατρικών ηθών και εθίμων στον ελληνορθόδοξο κόσμο», Διεθνές Συνέδριο IB' Παύλεια, με θέμα: «Παύλεια Θεολογία και σύγχρονη ειδωλολατρία», που διοργάνωσε η Ιερά Μητρόπολη Βεροίας, Ναούσης και Καμπανίας (Βέροια, 26-28 Ιουνίου 2006).
- Μεταλληνός Γ. (Πρωτοπρ.), «Η "εκκλησιαστική αφομοίωση" της Επτανήσου ως πτυχή του Ελλαδικού Αυτοκεφάλου (με αρχαιακά στοιχεία)», Επιστημονικό Συνέδριο: «Η Ένωση της Επτανήσου με την Ελλάδα 1864-2004», που διοργανώθηκε από τη Βουλή των Ελλήνων και την Ακαδημία Αθηνών, στο πλαίσιο των εορταστικών εκδηλώσεων της Βουλής για τα 140 χρόνια από την Ένωση της Επτανήσου με την Ελλάδα (Αθήνα, 24-27 Φεβρουαρίου 2004),
- Μεταλληνός Γ. (Πρωτοπρ.), «Το ναυάγιο του Αποστόλου Παύλου και η αποστολικότητα της Εκκλησίας της Κεφαλληνίας: Απλή θεωρία ή επιστημονική αλήθεια;» Διεθνές Συνέδριο Γ' Παύλεια «Ο Απόστολος Παύλος και ο αρχαίος πολιτισμός», που οργάνωσε η Ιερά Μητρόπολη Βεροίας, Ναούσης και Καμπανίας (Βέροια, 26-28 Ιουνίου 2004).
- Μεταλληνός Γ. (Πρωτοπρ.), «Η αγιότητα του Μακαρίου Νοταρά κατά την Ακολουθία Του- Τα κριτήριά της στην λαϊκή- εκκλησιαστική τους έκφραση», Διεθνές Συνέδριο «Ο άγιος Μακάριος (Νοταράς) Μητροπολίτης Κορίνθου και ο περίγυρός του», που διοργάνωσαν η Περιφέρεια Πελοποννήσου, η Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Κορινθίας, κ.ά (Κόρινθος, 9-12 Μαΐου 2005).
- Μεταλληνός Γ. (Πρωτοπρ.), «Η θεολογία ως εκκλησιαστική λειτουργία», Β' Συνέδριο των Θεολογικών Σχολών Αθηνών και Θεσσαλονίκης «Θεολογικές Σχολές και Εκκλησιαστική Εκπαίδευση», που οργάνωσε η Θεολογική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών (Αθήνα, 23-24 Μαΐου 2005),.
- Μόσχος Δ., «A Harbor for the World in Stormy Times: Ecclesiological Reflections in the Orthodox Church and Theology», H. P. Grosshans (επιμ.), *One, Holy, Catholic and Apostolic Church. Some Lutheran and ecumenical perspectives*, [LWF Studies 1/2009], εκδ. Lutheran University Press, Minneapolis 2009, σελ. 77-92.
- Μόσχος Δ., «An alternative "enlightenment": The Philokalia», ΣΤ' Διεθνές Συνέδριο *Ιστορίας/Sixth International History Congress, The Enlightenment and Religion: The orthodox world*, 4-9 Δεκεμβρίου 2009, Αθήνα, διοργ. INE/EIE (υπό έκδοση)
- Μόσχος Δ., «Ideologische Wandlungen in der Kirche Griechenlands während des Kampfes zwischen Kommunisten und Antikommunisten (1945-1974)» Διεθνές Συνέδριο *Kommunismus im Rückblick (1989-2009): Ökumenische Perspektiven aus Ost und West*, 26-28 Νοεμβρίου 2009, Βιέννη, διοργ. Καθολική Θεολογική Σχολή Παν/μίου Βιέννης (υπό έκδοση)
- Μόσχος Δ., Πολιτισμός και Χριστιανική Εκκλησία κατά τους πρώτους χριστιανικούς αιώνες- απόπειρα περιγραφής των σχέσεων τους στο παράδειγμα του χριστιανικού μαρτυρίου»,

- Εκκλησία και Πολιτισμός. Διεθνές συνέδριο, 7-10 Μαΐου 2009, Βόλος, Διοργάνωση Ακαδημία Θεολογικών Σπουδών. (υπό έκδοση)*
- Μόσχος Δ., «Aspects of modernity as seen by the Christians of 4th c. – The case of St. Basil of Caesarea and *Historia Monachorum in Aegypto*», *Theological Conference: The witnessing of the Church and the expectations of society*, Veliko Tarnovo Βουλγαρία, 5-10 Νοεμβρίου 2007, διοργ. Ορθόδοξη Θεολογική Σχολή Παν/μίου «Άγ. Κύριλλος και Μεθόδιος», Veliko Tarnovo/Ίδρυμα Pokron Bogorodich. (υπό έκδοση)
- Μπέγζος Μ., «Η έννοια “πρόσωπον” στον Άγιο Γρηγόριο Νύσσης και η απήχησή του στην σύγχρονη φιλοσοφία της θρησκείας της ελληνικής και της ρωσικής Ορθοδοξίας (Ν. Νησιώτης και Ν. Μπερντιάεφ)»: *Ο Ιησούς Χριστός εις την θεολογίαν του αγίου Γρηγορίου Νύσσης. Πρακτικά Θ' Διεθνούς Συνεδρίου περί του Αγίου Γρηγορίου Νύσσης (Αθήναι 7-12 Σεπτεμβρίου 2000)*, Αθήναι 2005, σελ. 327-333.
- Μπελέζος Κ., «Το δικαίωμα του γάμου και της αγαμίας στις επιστολές του αποστόλου Παύλου προς Κορινθίους», στο περιοδικό: *Απόστολος Τίτος [= επίσημο Δελτίο της Εκκλησίας Κρήτης]* περίοδος Γ, τεύχος 10 (Αύγουστος 2008) [Μέρος Β : *Πρακτικά Παγκρητίου Θεολογικού Συνεδρίου της Εκκλησίας της Κρήτης, με θέμα: «Παύλος, ο Απόστολος των Εθνών» (Ηράκλειο, Ίδρυμα Τεχνολογίας και Έρευνας, 13-15 Νοεμβρίου 2008)*], σ. 177-197.
- Μπελέζος Κ., «”Προσευχομεναι” και “προφητεύουσαι” στην Εκκλησία της Κορίνθου: Ρητορικο-θεολογική ερμηνευτική προσέγγιση του Α' Κορ. 11,3-16 (Συμβολή στην έρευνα για τη θέση των γυναικών κατά τον απόστολο Παύλο)», *Saint Paul and Corinth: 1950 Years since the Writing of the Epistles to the Corinthians (Exegesis - Theology - History of Interpretation - Philology - Philosophy - St Paul's Time). International Scholarly Conference Proceedings (Corinth, 23-25 September 2007)*. Edited by Constantine Belezos, in collaboration with Sotirios Despotis and Christos Karakolis, on behalf of the Scientific Organizing Committee (Chair: Stylianos G. Papadopoulos), Volume II. Athens 2009], σ. 310-351.
- Μπελέζος Κ., «Γυναίκες και δικαίωμα λόγου στην πρωτοχριστιανική κοινωνία της Κορίνθου: Ερμηνεία της περί σιγής των γυναικών παύλεια προτροπής (Α Κορ. 14,34)», στον τόμο: *Πρακτικά Γ Παγκορινθιακού Συνεδρίου* [Κιάτο, Δερβένι, Ξυλόκαστρο, Νεμέα, Γκούρα, Κόρινθος, 16 Μαρτίου, 6 και 20 Απριλίου, 11, 18 και 25 Μαΐου 2008] (επιμέλεια: Σεβαστή Χαβιάρα-Καραχάλιου). Ίδρυμα Κορινθιακών Μελετών: Κιάτο 2009, σ. 273-279.
- Μπελέζος Κ., «Εισαγωγικά στο βίο του αποστόλου Παύλου: Σταθμοί της πορείας του με βάση την αφήγηση των Πράξεων», *Saint Paul and Corinth: 1950 Years since the Writing of the Epistles to the Corinthians (Exegesis - Theology - History of Interpretation - Philology - Philosophy - St Paul's Time). International Scholarly Conference Proceedings (Corinth, 23-25 September 2007)*. Edited by Constantine Belezos, in collaboration with Sotirios Despotis and Christos Karakolis, on behalf of the Scientific

- Organizing Committee (Chair: Stylianos G. Papadopoulos), Volume I. Athens 2009], σ. 81-90.
- Ολυμπίου Ν., «Παχώμιος Ρουσάνος και Παλαιά Διαθήκη. Ερμηνευτικές Προσεγγίσεις», *Παχώμιος Ρουσάνος. 450 χρόνια από την κοίμησή του (+1553). Πρακτικά Διεθνούς Επιστημονικού Συμποσίου*, εκδ. Ι.Μ. Ζακύνθου και Στροφάδων, Αθήνα 2005, σελ. 499-526.
- Σιδέρη-Παπαδοπούλου Β., «Η υπό του ιερού Χρυσοστόμου ερμηνεία του ονείρου του Ναβουχοδονόσορα» (*Δαν. 2,1-49*) *Χρυσοστομικό Συμπόσιο: Η προσωπικότητα και η θεολογία του αγίου Ιωάννου του Χρυσοστόμου*, Αθήνα 2007, σ. 747-764.
- Σιδέρη-Παπαδοπούλου Β., «Η χρήση της Παλαιάς Διαθήκης στις Α' και Β' προς Κορινθίους Επιστολές του Αποστόλου Παύλου». *Πρακτικά Πρώτου Διεθνούς Συνεδρίου: Απόστολος Παύλος & Κόρινθος*, (23-25 Σεπτεμβρίου 2007), Κόρινθος 2009, σ. 20.
- Σκουτέρης Κ., «Εκκλησία στον αρχαίο ελληνικό κόσμο και στον απόστολο Παύλο», Διεθνές Συνέδριο «Παύλεια», Βέροια (27-29 Ιουνίου 2004).
- Σκουτέρης Κ., «Ορθόδοξη Ελληνική Θεολογία. Παρελθόν, παρόν, προοπτικές (εισαγωγικές παρατηρήσεις). Α' Συνέδριο των Θεολογικών Σχολών Αθηνών και Θεσσαλονίκης (Θεσσαλονίκη, 1-2 Ιουνίου 2004).
- Σκουτέρης Κ., Καθηγητή, «Οι ευρωπαϊκές προκλήσεις για τις Θεολογικές Σχολές και την Εκκλησία». Β' Συνέδριο Θεολογικών Σχολών Αθηνών και Θεσσαλονίκης με θέμα: «Θεολογικές Σχολές και Εκκλησιαστική Εκπαίδευση» (Αθήνα, 23-24 Μαΐου 2005).
- Στουφή-Πουλημένου Ι., «Η εικονογράφηση του καθολικού της μονής Πετράκη από τον Αργείο ζωγράφο Γ. Μάρκου. Ένα πελοποννησιακό εργαστήριο του 18^{ου} αιώνα στην Αθήνα», *Πρακτικά Γ' Τοπικού Συνεδρίου Αργολικών Σπουδών (Ναύπλιο 18-20 Φεβρουαρίου 2005)*, Αθήνα 2006, σελ. 269-288, πίν. ΜΕ'-ΜΗ'.
- Στουφή-Πουλημένου Ι., «Μεταβυζαντινές τοιχογραφίες από τη βόρεια Ζάκυνθο», *Πρακτικά Η' Διεθνούς Πανιονίου Συνεδρίου, Κύθηρα, 21-25 Μαΐου 2006*, Κύθηρα 2009, τόμ. Ι, σελ. 395-424.
- Στουφή-Πουλημένου Ι., «Το καθολικό της μονής Αγίου Γεωργίου των Κρημνών. Αρχιτεκτονική και ζωγραφικός διάκοσμος», *Πρακτικά Διεθνούς Επιστημονικού Συμποσίου «Παχώμιος Ρουσάνος. 450 χρόνια από την κοίμησή του (+1533)»*, Αθήνα 2005, σελ. 141-177, πίν. 729-744.
- Τζέρπος Δ (Πρωτοπρ.), «Από τη λειτουργική στην περιβαλλοντική Αγωγή», *ΙΑ' Λειτουργικό Συμπόσιο Στελεχών Ιερών Μητροπόλεων* (19-21 Οκτωβρίου 2009), Βόλος,
- Τζέρπος Δ (Πρωτοπρ.), «Η αναθεώρηση των λειτουργικών βιβλίων ως βασική προϋπόθεση λειτουργικής ανανέωσης στην ορθόδοξη Εκκλησία σήμερα», Διεθνές επιστημονικό συνέδριο: «Ρωσία και Άθως, χιλιετία πνευματικής ενότητας (1-4 Οκτωβρίου 2006)», Μόσχα.
- Τζέρπος Δ (Πρωτοπρ.), «Η εορτή της Μεταμορφώσεως του Κυρίου», *Το Χριστιανικών Εορτολόγιον, Η' Πανελλήνιο Λειτουργικό Συμπόσιο Στελεχών Ιερών Μητροπόλεων* (18-20 Σεπτεμβρίου 2006), Βόλος.

- Τζέρπος Δ (Πρωτοπρ.), «Η καταχραστική τέλεση του μυστηρίου του Αγίου Ευχελαίου», *Ι΄ Πανελλήνιο Λειτουργικό Συμπόσιο Στελεχών Ιερών Μητροπόλεων* (20-22 Οκτωβρίου 2008), Βόλος.
- Τζέρπος Δ (Πρωτοπρ.), «Οι λειτουργικές ευχές του γέροντος Σωφρονίου (Σαχάρωφ)», Γέροντας Σωφρόνιος, ο θεολόγος του ακτίστου φωτός Πρακτικά διορθόδοξου επιστημονικού συνεδρίου, Αθήνα (19 - 21 Οκτωβρίου 2007), εκδ. Ι.Μ. Βατοπεδίου, Άγιο Όρος 2008.
- Τζέρπος Δ (Πρωτοπρ.), «Το πνεύμα της Νεκρώσιμης Ακολουθίας και η καύση των νεκρών», *Θ΄ Πανελλήνιο Λειτουργικό Συμπόσιο Στελεχών Ιερών Μητροπόλεων* (5-7 Νοεμβρίου 2007), Βόλος.
- Χατζησταματίου Στ., «Η θλίψις ημών η γενομένη εν τη Ασία (Β΄ Κορ. 1,8) – Μια ποιμαντική αποσιώπηση». Κ.Ι. Μπελέζος συνεργεία Σ.Σ. Δεσπότη, Χ.Κ. Καρακόλη, *Απόστολος Παύλος και Κόρινθος: 1950 χρόνια από τη συγγραφή των επιστολών προς Κορινθίους. Ερμηνεία, Θεολογία, Ιστορία Ερμηνείας, Φιλολογία, Φιλοσοφία, Εποχή. Πρακτικά διεθνούς επιστημονικού συνεδρίου (Κόρινθος, 23-25 Σεπτεμβρίου 2007)*, τόμος Β΄, εκδ. Ψυχογιός, Αθήνα 2009.
- Χατζησταματίου Στ., «Η Χριστιανή γυναίκα στον ελληνορωμαϊκό κόσμο». Ανακοίνωση σε συνέδριο της Μητροπόλεως Ηλείας με θέμα «Η Γυναίκα στην Ορθόδοξη Εκκλησία». 2007.
- Χατζησταματίου Στ., *Η Θέση της γυναίκας στην Παλαιά Διαθήκη*, Πύργος 2008, σ. 1-24.
- Χρυσσοστόμου Μεσσηνίας (Σαββάτου), «I misteri della Chiesa: Fondamento della vita spirituale in Cristo», *Nicolaos Cabasilas e la Divina Liturgia. Atti dell' XIV Convegno ecumenico internazionale di spiritualita orthodoxa-sessione bizantina. Bose 14-16 settembre 2006*, Edizioni Qiqajon. Comunita di Bose 2007, σελ. 67-81.
- Χρυσσοστόμου Μεσσηνίας (Σαββάτου), «Από τη λατρεία των ειδώλων στη λατρεία της Εκκλησίας. Η συμβολή της πατερικής θεολογίας», *Πρακτικά ΣΤ΄ Πανελληνίου Λειτουργικού Συμποσίου Στελεχών Ιερών Μητροπόλεων, με θέμα : Χριστιανική Λατρεία και Ειδωλολατρία* (Τήνος, 20-23 Σεπτεμβρίου), Αθήνα 2005, σελ. 143-170.
- Χρυσσοστόμου Μεσσηνίας (Σαββάτου), «Η περί ενότητας και καθολικότητας της Εκκλησίας διδα-σκαλία του Ιερού Χρυσσοστόμου με βάση την παύλεια εκκλησιολογία και η οικουμενική σημασία της», Πρακτικά Διεθνούς Επιστημονικού Συνεδρίου «Από τον Απόστολο Παύλο στον Ιερό Χρυσόστομο», Βέροια 2007, 239-252.**
- Χρυσσοστόμου Μεσσηνίας (Σαββάτου), «Η συλλογή “Φιλοκαλία“ και η συμβολή του Οσίου Μακα-ρίου Νοταρά στη συγκρότησή της», Πρακτικά του Διεθνούς Επιστημονικού Συνεδρίου, με θέμα: «ΑΓΙΟΣ ΜΑΚΑΡΙΟΣ (ΝΟΤΑΡΑΣ) ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ ΚΟΡΙΝΘΟΥ (+1805) ΚΑΙ Ο ΠΕΡΙΓΥΡΟΣ ΤΟΥ» (Κόρινθος, Ξυλόκαστρον, 9-12 Μαΐου 2005), Αθήνα 2006, σελ. 145-158.

Πρακτικά συνεδρίων χωρίς κριτές

- Αυγουστίδης Α. (Πρωτοπρ.), «Ψυχολογία και Θεολογία σε διάλογο», *Πρακτικά του Συνεδρίου «Προοπτικές του διεπιστημονικού διαλόγου: Θεολογία, ανθρωπιστικές σπουδές και θετικές επιστήμες»*, εκδ. Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Θεσσαλονίκη 2006, σσ. 133-158.
- Κορναράκης Κ., «Η αρετή της Δικαιοσύνης κατά τη Νηπτική Θεολογία», *Ορθόδοξη σκέψη και δικαιοσύνη, Α΄ Συνέδριο Καλαβρύτων* (επιμ. εκδ. Στ. Πάνου), Εκδ. Αρμός, Αθήνα 2005, σσ. 55-93.
- Κορναράκης Κ., «Η έκφραση Νηπτικής Θεολογίας κατά τον ΙΣΤ΄ αι. στο έργο του Παχωμίου Ρουσάνου», ΠΑΧΩΜΙΟΣ ΡΟΥΣΑΝΟΣ - 450 χρόνια από την κοίμησή του († 1553), Πρακτικά Διεθνούς επιστημονικού συμποσίου, Ιερά Μητρόπολις Ζακύνθου και Στροφάδων, Αθήνα 2005, 611-655.
- Κορναράκης Κ., «Ο βιωματικός χαρακτήρας του δόγματος κατά τον Άγιο Γρηγόριο Νύσσης» *Ο Ιησούς Χριστός εις την θεολογίαν του Αγ. Γρηγορίου Νύσσης*, Πρακτικά Θ΄ Διεθνούς Συνεδρίου περί του Αγ. Γρηγορίου Νύσσης (Αθήνα 7 – 12 Σεπτεμβρίου 2000), Αθήνα 2005 σσ. 669-724.
- Κορναράκης Κ., «Η επιστημονική ταυτότητα της Θεολογίας και η θέση της στον διεπιστημονικό διάλογο», *Προοπτικές του διεπιστημονικού διαλόγου: Θεολογία, Ανθρωπιστικές επιστήμες, θετικές επιστήμες*, Πρακτικά Γ΄ Συμποσίου Θεολογικών Σχολών Αθηνών – Θεσσαλονίκης, 9-10 Μαΐου 2006, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Θεσσαλονίκη 2006, σσ 99-132.
- Κορναράκης Κ., «Η θεολογική ερμηνεία της ιστορίας κατά τους κολυβάδες Πατέρες» *Άγιος Μακάριος (Νοταράς), Γενάρχης του Φιλοκαλισμού – Μητροπολίτης Κορίνθου*, Πρακτικά Συνεδρίου, Αθήνα 2006, 503 – 549
- Κορναράκης Κ., «Η ασκητική του πόνου κατά τον γέροντα Ιωσήφ τον ησυχαστή», *Γέροντας Ιωσήφ ο Ησυχαστής, Άγιον Όρος – Φιλοκαλική Εμπειρία*, Πρακτικά Διορθοδόξων Επιστημονικών Συνεδρίων Αθηνών Λεμεσού (εποπτεία Γ. Ι. Μαντζαρίδη), Ιερά Μεγίστη Μονή Βατοπαιδίου, Άγιον Όρος 2007, σσ. 755 – 802.
- Κορναράκης Κ., «Το μάθημα των Θρησκευτικών στην Πρωτοβάθμια εκπαίδευση», *Η Παγκοσμιοποίηση και η Οικουμενικότητα της Ορθοδοξίας*, Θ΄ Πανελλήνιο Θεολογικό Συνέδριο (Αθήνα 7-9 Σεπτεμβρίου 2007), Αθήνα 2009, σσ. 291-314.
- Κοντογιάννης Σπ., «Ιστορική διαδρομή του Ορθοδόξου Μοναχισμού και ο Μοναστικός βίος στις Κυκλάδες», *στον Τόμο «Η Αγία Πελαγία της Ιεράς Μονής Κεχροβουνίου Τήνου. 250 χρόνια από τη γέννησή της (1752-2002)*. Πρακτικά Ημερίδας 5 Οκτ. 2002), Αθήνα 2005, σελ. 63-115 και Ανάτυπον Αθήνα 2005.
- Μεταλληνός Γ. (Πρωτοπρ.), «Η Θεολογική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών στη μέχρι σήμερα διαδρομή της (1837-2004)», Α΄ Συμπόσιο Θεολογικών Σχολών Αθηνών και Θεσσαλονίκης «Οι θεολογικές Σπουδές στην Ελλάδα» (Θεσσαλονίκη, 1-2 Ιουνίου 2004).

- Μεταλληνός Γ. (Πρωτοπρ.), «Ο Απ. Παύλος μεταξύ ελληνικής θρησκευτικότητας και χριστιανικής αλήθειας».Επιστημονική Ημερίδα «Από τόν Μέγα Αλέξανδρο στον Απόστολο Παύλο», που οργάνωσε η Αρχιερατική Περιφέρεια Βεργίνας Ιεράς Μητροπόλεως Βεροίας, Ναούσης και Καμπανίας (Βεργίνα, 19 Ιουνίου 2004).
- Μεταλληνός Γ. (Πρωτοπρ.),«Οικουμενικό Πατριαρχείο και Οικουμενισμός»Διορθόδοξο Θεολογικό Συνέδριο «Οικουμενισμός: Γένεση-Προσδοκίες-Διαφεύσεις», που διοργανώθηκε από το Τμήμα Ποιμαντικής και Κοινωνικής Θεολογίας της Θεολογικής Σχολής Α.Π.Θ. και από την Εταιρεία Ορθοδόξων Σπουδών (Θεσσαλονίκη, 20-24 Σεπτεμβρίου 2004).
- Μεταλληνός Γ. (Πρωτοπρ.), «Η εκκλησιαστική και πνευματική κατάσταση στην Εκκλησία της Ελλάδας και το Άγιον Όρος κατά την εποχή του Γέροντος Ιωσήφ του Ησυχαστού».Διορθόδοξο Επιστημονικό Συνέδριο «Γέροντας Ιωσήφ ο Ησυχαστής:: Άγιον Όρος-Φιλοκαλική εμπειρία», που διοργάνωσε η Ι. Μονή Βατοπεδίου και το Κέντρο Ελληνικού και Ορθοδόξου Πολιτισμού (Αθήνα, 22-23 Οκτωβρίου 2004).
- Μεταλληνός Γ. (Πρωτοπρ.),«Η άλωση του 1204 και οι συνέπειές της», Ημερίδα «1054-1204-2004, δύο επέτειοι με κοινή δυναμική στις σχέσεις Ανατολής-Δύσεως», που οργάνωσε η Θεολογική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών (Αθήνα, 12 Ιανουαρίου 2005).
- Μεταλληνός Γ. (Πρωτοπρ.), «Η Παναγία στην ιστορία του Γένους», Επιστημονικό Θεομητορικό Συνέδριο, που διοργάνωσαν η Ι. Μητρόπολη Κυδωνίας και Αποκορώνου και η Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Χανίων (Χανιά, 19-20 Νοεμβρίου 2005).
- Μεταλληνός Γ. (Πρωτοπρ.), «Η σχέση Πολιτείας και Εκκλησίας μέσα από την ελληνορθόδοξη παράδοση», Συμμετείχε ως ομιλητής στην Επιστημονική Ημερίδα «Η παγκοσμιοποίηση και η Ελληνική πρόταση», που διοργάνωσε ο Σύλλογος Αλληλεγγύη πολιτών Β. Έβρου «Ακρίτες» (Διδυμότειχο, 24 Φεβρουαρίου 2006).
- Μεταλληνός Γ. (Πρωτοπρ.), «Μια βρετανική επιμαρτυρία για την πολιτική δράση του μητροπολίτου Κερκύρας Αθανασίου (Πολίτη, 1848/50-1870)», Η' Διεθνές Πανιώνιο Συνέδριο (Κύθηρα, 21-25 Μαΐου 2006).
- Μεταλληνός Γ. (Πρωτοπρ.), «Οι παραδόσεις της Δογματικής του Κωνσταντίνου Τυπάλδου στην Ίονο Ακαδημία (χειρόγραφα και περιεχόμενο)», Συνέδριο «Πηγές Επτανησιακής Φιλολογίας (1500-1900)» που διοργάνωσε η Εταιρεία Κεφαλληνιακών Ιστορικών Ερευνών (Κεφαλληνία, 28-30 Οκτωβρίου 2006).

Κεφάλαια σε συλλογικούς τόμους

- Αυγουστίδης Α. (Πρωτοπρ.), (σε συνεργασία με τον Peter J. Verhagen), «Assumptions about Pastoral Care, Spirituality and Mental Health», Peter J. Verhagen, Herman M. Van Praag, Juan J. Lopez-Ibor Jr, John L Cox, Driss Moussaoui, *Religion and Psychology: Beyond Boundaries*, εκδ. John Wiley & Sons-Blackwell, London (υπό έκδοση).

- Αυγουστίδης Α. (Πρωτοπρ.), (σε συνεργασία με τον Γ. Ν. Χριστοδούλου), «Η συνεργασία εκκλησιαστικών φορέων στην ψυχιατρική πρόληψη», Β. Π. Κονταξάκης, Μ. Ι. Χαβάκη – Κονταξάκη, Γ. Ν. Χριστοδούλου (επιμ.), *Προληπτική Ψυχιατρική και Ψυχική Υγιεινή*, εκδ. Βητα medical art, Αθήνα, 2005.
- Αυγουστίδης Α. (Πρωτοπρ.), «Το άγχος ως ποιμαντικό πρόβλημα», Β. Αλεβίζος (εκδ.), *Άγχος. Ιατρικές και Κοινωνικές Διαστάσεις*, εκδ. Βητα medical art, Αθήνα, 2008.
- Γόνης Δ., «Catena problem despre Martirologiul Sfantului Ioan Nou, cel din Cetatea Alba (+1330)», *Omagiului profesorului Nicolae V.Dura la 60 de ani*, εκδ. Archiepiscopiei Tomisului, Constantoz 2006, σελ. 556-566.
- Γόνης Δ., «Ο Π.Β.Πάσχος ως ερευνητής και λογοτέχνης», *Θεολογία και Λογοτεχνία. Αφιέρωμα στο Καθηγητή Π.Β.Πάσχο*, εκδ. Ακρίτας, Αθήνα 2005, σελ. 11-17.
- Γόνης Δ., «Στα ίχνη του πρώτου ρουμανικού βίου της αγίας Φιλοθέας», *Διακονία και Λόγος*, χαριστήριος τόμος προς τιμήν του Αρχιεπισκόπου Αθηνών και Πάσης Ελλάδος Χριστοδούλου, εκδ. Αρμός, Αθήνα 2004, σελ. 167-180.
- Γόνης Δ., «Ζητεία Δοχειαριτών στη Θεσσαλία με αφορμή μία επιστολή τοπικού Επισκόπου», *Αντίδωρον τω Μητροπολίτη Μεσσηνίας Χρυσσοτόμω Θέμελη, τ.Δ' , Καλαμάτα*, 2006, σελ. 311-327.
- Δεληκωσταντής Κ., «Die Menschenrechte als Herausforderung der orthodoxen Theologie und Kirche», *Die Bedeutung der Theologie für die Gesellschaft. Festschrift für Hans Schwarz zum 65. Geburtstag*, [Glaube und Denken], εκδ. Lang, Frankfurt a. M. 2004, σελ. 99-111.
- Δεληκωσταντής Κ., «Ελευθερία και κοινωνία. Κριτικές σημειώσεις στη φιλοσοφία των θεσμών του Arnold Gehlen», *Δώρημα στον καθηγητή Βασίλειο Ν. Αναγνωστόπουλο*, εκδ. Εταιρία Μελέτης της καθ' ημάς Ανατολής, Αθήνα 2007, σελ. 326-336.
- Δεληκωσταντής Κ., «Η εκπαίδευση μετά τον “αίωνα του παιδιού” και η επικαιρότητα της ορθόδοξης “παιδείας του προσώπου”», *Θεολογία και κόσμος σε διάλογο. Τμητικός τόμος στον καθηγητή Γεώργιο Ι. Μαντζαρίδη, Α.Π.Θ. Τμήμα Θεολογίας, Τομέας Ηθικής και Κοινωνιολογίας*, εκδ. Πουρναρά, Θεσσαλονίκη 2004, σελ. 243-254.
- Δεληκωσταντής Κ., «Η Ευρωπαϊκή διάσταση του μαθήματος των Θρησκευτικών», Σ. Φωτίου (επιμ.), *Ανθρωποποιός Αγωγή*, εκδ. Αρμός, Αθήνα 2009, σελ. 46-61.
- Δεληκωσταντής Κ., «Μετανεωτερική Παιδαγωγική», Π. Ξωχέλλη (επιμ.), *Λεξικό της Παιδαγωγικής*, εκδ. Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 2007, σελ. 448-451.
- Δεληκωσταντής Κ., «Πολιτισμός», Π. Ξωχέλλη (επιμ.), *Λεξικό της Παιδαγωγικής*, εκδ. Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 2007, σελ. 582-585.
- Δεληκωσταντής Κ., «Τα δικαιώματα του ανθρώπου στα πλαίσια της σχολικής θρησκευτικής αγωγής», Β. Οικονομίδης/Θ. Ελευθεράκης (επιμ.), *Εκπαίδευση, δημοκρατία και ανθρώπινα δικαιώματα*, εκδ. Ατραπός, Αθήνα 2009, σελ. 185-203.
- Δεληκωσταντής Κ., Πολιτική και Κοινωνία: Η επικαιρότητα της πολιτικής σκέψης της Hannah Arendt, στο έργο: Σπουδή στην κατακόρυφη και οριζόντια κοινωνικότητα. Τμητικός Τόμος στον Ομότιμο Καθηγητή Βασίλειο Τ. Γιούλτση, εκδ. Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 2007, σελ. 263-276.

- Ζάρρας Κ., «Άνθρωπος χοϊκός και άνθρωπος ουράνιος: Μια Ιουδαϊκή ανάγνωση του Α΄ Κορ. 15,45 εξ», Κ.Ι. Μπελέζος συνεργεία Σ.Σ. Δεσπότη, Χ.Κ. Καρακόλη, *Απόστολος Παύλος και Κόρινθος: 1950 χρόνια από τη συγγραφή των επιστολών προς Κορινθίους. Ερμηνεία, Θεολογία, Ιστορία Ερμηνείας, Φιλολογία, Φιλοσοφία, Εποχή. Πρακτικά διεθνούς επιστημονικού συνεδρίου (Κόρινθος, 23-25 Σεπτεμβρίου 2007)*, 2 τόμοι, εκδ. Ψυχογιός, Αθήνα 2009.
- Ζάρρας Κ., «Ειρήνην την εμήν δίδωμι υμίν' (Ιω. 14,27): Χρήσεις, διαστάσεις, και αποχρώσεις της ειρήνης κατά την εποχή του Χριστού», στο Συνέδριο της Ακαδημίας Θεολογικών Σπουδών με θέμα *Προς μια Οικουμενική Διακήρυξη για την Ειρήνη και την Καταλλαγή: Μια Ορθόδοξη Συμβολή*, Βόλος 2009. Υπό έκδοση.
- Ζάρρας Κ., «Απαρχές και επιρροές στο σώμα των Γνωστικών κινήματων: Μια σύντομη πρόταση», στο συλλογικό *Το Μυστήριο του Ιούδα*, εκδ. Αρχέτυπο, Θεσσαλονίκη 2006.
- Ζάρρας Κ., «Η θεωρία του "Γαλιλαίου χασίδ": τα όρια της εφαρμογής», στον τιμητικό τόμο *Διακονία, Λειτουργία, Χάρισμα – Τιμητικός Τόμος προς τον Ομότιμο Καθηγητή του Πανεπιστημίου Αθηνών Γεώργιο Α. Γαλίτη*, εκδ. Εν Πλω, Αθήνα 2006.
- Ζάρρας Κ., «Ο *גַּבְרִיֵּל* και η παρουσία των αγγέλων Γαβριήλ και Μιχαήλ στο *Όραμα Γαβριήλ*», στον συλλογικό τόμο προς τιμήν του Ομότιμου Καθηγητή κ. Γαλάνη. Υπό έκδοση.
- Ζάρρας Κ., «Οι παραδόσεις για τον ραββί Ακίβα μπεν Γιοσήφ στα Μιδρασίμ και το Ταλμούδ», στο συλλογικό *Φιλία και Κοινωνία: Τιμητικός τόμος στον Καθηγητή Γρηγόριο Δ. Ζιάκα*, εκδ. Βάνιας, Θεσσαλονίκη 2008.
- Ζάρρας Κ., «Στοιχεία επιρροής του Ιεζ. 1 και της Παράδοσης του Θρόνου στην *Αποκάλυψη* του Ιωάννη (κεφ. 4)», στον τιμητικό τόμο *Αγία Γραφή και Σύγχρονος Άνθρωπος – Τιμητικός Τόμος στον Καθηγητή Ιωάννη Δ. Καραβιδόπουλο*, εκδ. Π. Πουρναρά, Θεσσαλονίκη 2006.
- Ζάρρας Κ., «Αρχαία Γνώση και Γνωστικοί στην αυγή του Χριστιανισμού», S. Martin, *Γνωστικοί, Όλη η αλήθεια για τους πρώτους 'αιρετικούς' του Χριστιανισμού*, εκδ. Αρχέτυπο, Θεσσαλονίκη 2008. (Εισαγωγή στο έργο)
- Ζάρρας Κ., «Η Μυστική Παράδοση του Θρόνου (Αρχαίος Ιουδαϊσμός)», Στ. Ελμάζης (επιμ.), *Μυστικές Διδασκαλίες και Θεωρίες*, εκδ. Αρχέτυπο, Θεσσαλονίκη 2008.
- Ιωαννίδης Θ., «Ο απόστολος Θωμάς και η Ανάσταση του Χριστού (από την πρώτη απιστία στην ύστερη ομολογία)», *Διακονία – Λειτουργία – Χάρισμα*. Πατερική και σύγχρονη ερμηνεία της Καινής Διαθήκης, Τιμητικός Τόμος προς τον Ομότιμο Καθηγητή του Πανεπιστημίου Αθηνών Γεώργιο Αντ. Γαλίτη (Κέντρο Αρχαιολογικών Ιστορικών και Θεολογικών Μελετών), Λεβάδεια 2006, σσ. 309 – 326.
- Ιωαννίδης Ν. (Αρχιμ.), «Crkonnata Katihisa v suremennije svjat» (Εκκλησιαστική Κατήχηση στον σύγχρονο κόσμο) στο *Crkvata i svremennoto obtstvo, Pravoslavne bogoslovska konferncija*, Ruse 2005.
- Ιωαννίδης Ν. (Αρχιμ.), «Δύο έργα του Νικηφόρου Βλεμμύδη αναφερόμενα στο Ψαλτήριο», στον Τόμο «*Φιόρα Τιμής*», Ζάκυνθος 2009.

- Καρακόλης Χρ., «Ελλαδική Εκκλησία και Επιστήμη της Καινής Διαθήκης: Προβλήματα και προοπτικές», *Εσωστρέφεια: Διαπίστωση και αντιμετώπιση ενός νεοελληνικού φαινομένου*, Αθήνα: Ακρίτας, 2009, 161-171.
- Κορναράκης Κ., Εισήγηση με θέμα: «Η θεολογική θεώρηση των γενετικών εξετάσεων ως υπόμνημα κριτικής ανθρωπολογίας στη σύγχρονη κοινωνία», Ζ' Συνέδριο Βιοϊατρικής Ηθικής: *Γενετικές εξετάσεις, Ηθικά διλήμματα – προβληματισμοί*, Ένωση Ορθοδόξων Επιστημόνων Λεμεσού, Λεμεσός 2-3 Ιουνίου 2007.
- Μόσχος Δ., «Kirchengeschichte aus dem Blickwinkel der Orthodoxie», W. Kinzig, V. Leppin, G. Wartenberg (εκδ.), *Historiographie und Theologie, Kirchen- und Theologiegeschichte im Spannungsfeld von geschichtswissenschaftlicher Methode und theologischem Anspruch*, εκδ. Evangelische Verlangsanstalt, Leipzig 2004, σελ. 87-101.
- Μπέγζος Μ., “Die Theologie der Ikone in der Ostkirche”, Friedericke Schönemann-Th. Maaßen (εκδ.), *Prüft alles, und das Gute behaltet! Zum Wechselspiel von Kirchen, Religionen und säkularen Welt. Festschrift für Hans-Martin Barth zum 65. Geburtstag*, εκδ. Otto Lembeck, Frankfurt a.M. 2004, σελ. 177-189.
- Μπέγζος Μ., «Ειδωλολατρία, Εικονομαχία και Εικονοφιλία: Η εικόνα στην τέχνη και στην τεχνική σήμερα», *Τιμητικός Τόμος Σεβ. Γέροντος Μητροπολίτου κ. Αθανασίου*, Γενεύη, 2009 (υπό δημοσίευση)
- Μπέγζος Μ., «Η θεραπευτική σχέση της Εκκλησίας με τον σύγχρονο άνθρωπο»: Π. Δούδαλη-Γ. Βασιλάκος (επιμ.), *Ψυχιατρική και σπουδές του ανθρώπου*, τόμ. Δ', εκδ. Θεραπευτηρίου Σπινάρη, Κοζάνη 2004, σελ. 47-55.
- Μπέγζος Μ., «Ιχνηλασία Θεολογίας στον Διονύσιο Σολωμό», *Φιόρα Τιμής, Χαριστήριος Τόμος για τον Μητροπολίτη Ζακύνθου Χρυσόστομο Β' Συνετό*, εκδ. Φοινίκη, Ζάκυνθος 2009.
- Μπέγζος Μ., «Νεολαία, Αμφισβήτηση και Αναζήτηση», *Τιμητικός Τόμος Καθηγητή Γιάννη Πυργιωτάκη*, Ρέθυμνο, 2009 (υπό δημοσίευση).
- Μπέγζος Μ., «Ο διαφωτισμός του Διαφωτισμού. Μια ενδεχόμενη συμβολή της Ορθοδοξίας στην νεωτερικότητα και στην Μετανεωτερικότητα», Παντελής Καλαϊτζίδης-Νίκος Ντόντος (επιμ.), *Ορθοδοξία και Νεωτερικότητα*, Ιερά Μητρόπολις Δημητριάδος / Ακαδημία Θεολογικών Σπουδών, εκδ. Ίνδικτος, Αθήνα 2007, σελ. 407-413.
- Μπέγζος Μ., «Φονταμενταλισμός και Ισλάμ σήμερα», Π. Καλαϊτζίδης-Ν. Ντόντος (επιμ.), *Ισλάμ και Φονταμενταλισμός–Ορθοδοξία και παγκοσμιοποίηση*, Ιερά Μητρόπολις Δημητριάδος/ Ακαδημία Θεολογικών Σπουδών, εκδ. Ίνδικτος, Αθήνα 2004, 59-64.
- Μπέγζος Μ., «Φύλο και θρησκεία», Παντελής Καλαϊτζίδης- Νίκος Ντόντος (επιμ.), *Φύλο και θρησκεία. Η θέση της γυναίκας στην Εκκλησία*, Ιερά Μητρόπολις Δημητριάδος/ Ακαδημία Θεολογικών Σπουδών, εκδ. Ίνδικτος, Αθήνα 2004, 31-41.
- Μπέγζος Μ., “Reformation und Ostkirche”: A. M. Madsen (Hg.), *Die Bedeutung der Theologie für die Gesellschaft. Festschrift für Hans Schwarz zum 65. Geburtstag*, [Glaube und Denken], εκδ. Lang, Frankfurt a. M. 2004, σελ. 329-334.
- Μπελέζος Κ., «Γεώργιος Άντ. Γαλίτης (*8.11.1926): Βίος– Δράση– Συγγραφικό έργο», στον τόμο: *Διακονία–Λειτουργία– Χάρισμα. Πατερική και σύγχρονη ερμηνεία της Καινής*

- Διαθήκης. Τιμητικός Τομος στον Ομότιμο Καθηγητή του Πανεπιστημίου Αθηνών Γεώργιο Αντ. Γαλίτη* [εκδ. επιτροπή: Ι. Καραβιδόπουλος, Γ. Πατρώνος, Χρ. Οικονόμου, Χρ. Καρακόλης, Σ. Δεσπότης, Κ. Μπελέζος]. Λεβάδεια/ Αθήνα 2006 (Ι. Μητρόπολις Θηβών και Λεβαδείας. Κέντρο Αρχαιολογικών, Ιστορικών και Θεολογικών Μελετών/ εκδόσεις «Εν πλω»), σελ. 23-97.
- Μπελέζος Κ., «Αγία Γραφή και Παράδοση: Μια αδιάσπαστη εν Χριστώ ενότητα», στον τόμο: *Αγία Γραφή και σύγχρονος Άνθρωπος. Τιμητικός Τομος στον Καθηγητή Ιωάννη Δ. Καραβιδόπουλο*. Θεσσαλονίκη 2006 (εκδόσεις Π. Πουρναρά), σελ. 317-324.
- Μπελέζος Κ., «Ίωάννης ο Χρυσόστομος και Απόστολος Παύλος: Η χρονολόγηση του *Corpus Paulinum* από τον 1. Χρυσόστομο ως έκφραση της χριστοκεντρικής του Ερμηνευτικής», στον τόμο: *Χρυσοστομικό Συμπόσιο: Η προσωπικότητα και η θεολογία αγίου Ιωάννου του Χρυσοστόμου*. Αθήνα (εκδόσεις «Αποστολικής Διακονίας» της Εκκλησίας της Ελλάδος) 2007, 589-610.
- Μπελέζος Κ., «Αρμαγεδδών», *Εγκυκλοπαιδεία του Ελληνικού Τύπου 1784-1974* (επιμ. Λ. Δρούλια- Γ. Κουτσοπανάγου), τομ. Α : Α-Δ. Αθήνα 2008 (Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών/ Ινστιτούτο Νεοελληνικών Ερευνών: 103), σ. 284-285.
- Μπελέζος Κ., «Κιβωτός», *Εγκυκλοπαιδεία του Ελληνικού Τύπου 1784-1974* (επιμ. Λ. Δρούλια- Γ. Κουτσοπανάγου), τομ. Β : Ε-Κ. Αθήνα 2008 (Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών/ Ινστιτούτο Νεοελληνικών Ερευνών: 103), σ. 559-560.
- Ολυμπίου Ν., «Η Ερμηνεία της θυσίας του Ισαάκ (Γεν. 22,1-19 κατά τον Φίλωνα τον Αλεξανδρέα», Χρ. Οικονόμου, Π. Βασιλειάδη, Ι. Γαλάνη κ.ά. (εκδ.), *Αγία Γραφή και σύγχρονος άνθρωπος. Τιμητικός Τόμος στον Καθηγητή Ιωάννη Δ. Καραβιδόπουλο*, εκδ. Πουρναράς, Θεσσαλονίκη, 2006.
- Στουφή-Πουλημένου Ι., «Οι εικόνες του τέμπλου της Παναγίας Φανερωμένης στο Καταστάρι Ζακύνθου», *Φιόρα Τιμής, Χαριστήριος Τόμος για τον Μητροπολίτη Ζακύνθου Χρυσόστομο Β΄ Συνετό*, εκδ. Φοινίκη, Ζάκυνθος 2009, 919-950.
- Στουφή-Πουλημένου Ι., «Από το αισθητό στο νοητό κάλλος. Μια προσέγγιση στην αισθητική του αγίου Γρηγορίου Νύσσης», *Στα βήματα του απόστολου Βαρνάβα. Χαριστήριος Τόμος προς τιμήν του Αρχιεπισκόπου Νέας Ιουστινιανής και πάσης Κύπρου κ.κ. Χρυσοστόμου Β΄ για τα τριάντα χρόνια αρχιερατικής του διακονίας*, Λευκωσία 2008, σσ.677-692.
- Χρυσοστόμου Μεσσηνίας (Σαββάτου), «Δοκίμιο για την Ιδεολογία. «Αλήθεια» και «Ιδεολογία» για μία κοινωνία ανθρώπινη και ουσιαστική», «*Ιδεολογία στο χρόνο μέσα από εκφάνσεις του πολιτιστικού φαινομένου*» (επιμ. Δημ. Γ. Μαγριπλής), Αθήνα 2009 (εκδ. Αντ. Σταμούλη), 271-280.
- Χρυσοστόμου Μεσσηνίας (Σαββάτου), «Οι πηγές του έργου *Ιερατικών Εγκόλπων* του αγίου Νεκταρίου επισκόπου Πενταπόλεως», *Αντίδωρον τω Μητροπολίτη Μεσσηνίας Χρυσοστόμω Θέμελη*, Καλαμάτα 2006, σελ. 163-173.

Χρυσόστομου Μεσσηνίας (Σαββάτου), «Οι σχέσεις Εκκλησίας και Πολιτείας και το δικαίωμα του προσώπου», «*Φιόρα Τιμής*». *Χαριστήριος Τόμος για τον Μητροπολίτη Ζακύνθου Χρυσόστομο Β' Συνετό*, Ζάκυνθος 2009, 103-110.

Άλλες εργασίες

Γόνης Δ., «Η Ουνία με την Εκκλησία της Βουλγαρίας», *Τόλμη*, 46 (Νοέμβρ. 2004) 30-32.

Γόνης Δ., «Κωνσταντίνος Οικονόμος ο εξ Οικονόμων και ο Θεόφιλος Καΐρης», Εισήγηση στο Συνέδριο «Κωνσταντίνος Οικονόμος ο εξ Οικονόμων. 150 χρόνια από την κοιμήσή του (1857-2007)», Τσαρίτσανη Θεσσαλίας 2007.

Γόνης Δ., «Μέριμνα του Κωνσταντίνου Οικονόμου για την κατήχηση των παιδιών μαθητών», *Τόλμη*, 74 (Ιούνιος 2007) 30-32.

Γόνης Δ., «Οι Άγιοι Κύριλλος και Μεθόδιος και η ενότητα της Εκκλησίας στο χώρο της Σλαβικής Ορθοδοξίας», *Διάλογοι Καταλλαγής*, Απρ.-Μάιος-Ιούνιος 2006, αρ.φύλλου 81, σσ.868-869 και 872-875.

Γόνης Δ., Βιβλιοκρισίες στα περιοδικά Θεολογία, Σύναξη, Βαλκανικά Σύμμεικτα.

Γόνης Δ., Ομιλίες σε Συλλόγους

Γόνης Δ., Σειρά μαθημάτων στο Λαϊκό Πανεπιστήμιο της Εκκλησίας Φίλων του Λαού.

Δεληκωσταντής Κ., (μαζί με τον κ. Κ. Γούλα και την κ. Ι. Κομνηνού), *Αναζητώντας την Αλήθεια στη ζωή μας. Βιβλίο Θρησκευτικών Στ' Δημοτικού*, Αθήνα 2005.

Δεληκωσταντής Κ., «La Theologie orthodoxe face au défi des droits de l' homme», *Episkepsis*, 688 (2008) 20-28.

Δεληκωσταντής Κ., «Εισαγωγή», Friedrich Nietzsche, *Ο Αντίχριστος. Ανάθεμα κατά του Χριστιανισμού*, εκδ. Ιδεόγραμμα, Αθήνα 2007, σελ. 9-14.

Δεληκωσταντής Κ., Μ. Καρδαμάκη (Πρωτοπρ), *Μετάληψις πυρός. Λειτουργία και Ευχαριστία της Εκκλησίας*, εκδ. Εν Πλω, Αθήνα 2009, Επίμετρο σελ. 225-233 (Επιμέλεια).

Ζάρρας Κ., «[Το θέμα της ελεύθερης βούλησης] Στον Μέσο και Ύστερο Ιουδαϊσμό», *Άβατον*, Απρίλιος.

Ζάρρας Κ., «Μαθητές του 21^{ου} Αιώνα», *Άβατον*, Οκτώβριος.

Ζάρρας Κ., «Ο Απόστολος Παύλος Ξανά στην Κόρινθο», *Άβατον*, Νοέμβριος.

Ζάρρας Κ., «Πέρα από το χώρο των απαντήσεων» (στο ερώτημα για την ύπαρξη του Θεού), *Άβατον*, Σεπτέμβριος 2009.

Ζάρρας Κ., «Τα Χειρόγραφα της Νεκράς Θάλασσας: Εξήντα χρόνια μελέτης και ερευνών», στο *Forbidden History*, Απρίλιος 2009.

Ζάρρας Κ., «Το Όραμα Γαβριήλ: Ένα αρχαίο κείμενο για την ανάσταση του μεσσία πριν τον Χριστό», *Άβατον*, Σεπτέμβριος 2008.

Καρακόλης Χρ., (μελέτη δημοσιευμένη σε τιμητικό τόμο): «Δομή και θεολογία στην προς Εφεσίους Επιστολή: Το παράδειγμα της προσευχής του Παύλου στο Εφ. 3,14-19», Χρ. Οικονόμου, Π. Βασιλειάδη, Ι. Γαλάνη κ.ά. (εκδ.), *Αγία Γραφή και σύγχρονος άνθρωπος*.

Τιμητικός Τόμος στον Καθηγητή Ιωάννη Δ. Καραβιδόπουλο, εκδ. Πουρναράς, Θεσσαλονίκη 2006, σελ. 213-233.

Κολοβοπούλου Μ., «The Unity of the Church, an orthodox perspective», Εισήγηση στη μεικτή συμβουλευτική επιτροπή διαλόγου μεταξύ των Πεντηκοστιανών και του Παγκοσμίου Συμβουλίου των Εκκλησιών, ως εκπρόσωπος της Εκκλησίας της Ελλάδος, στη Zug της Ελβετίας τον Σεπτέμβριο του 2007.

Κολοβοπούλου Μ., «Η Φιλοσοφία στον Άγιο Γρηγόριο Νύσσης», Συμβολή στην παρουσίαση του τόμου Πρακτικών του Θ' Διεθνούς Συνεδρίου περί του Αγ. Γρηγορίου Νύσσης, στην αίουσα τελετών του Πανεπιστημίου Αθηνών τον Νοέμβριο 2006. Στην αντίστοιχη έκδοση επισήμων λόγων του Πανεπιστημίου Αθηνών.

Κολοβοπούλου Μ., «Πού ήσουν εσύ όταν εγώ θεμέλιωνα τη γη; Πές μου το αν το γνωρίζεις» (Ιώβ 38,4) Προϋποθέσεις θεολογικής θεώρησης των φυσικών επιστημών». Εισήγηση για τον εορτασμό των 170 χρόνων του Πανεπιστημίου Αθηνών στην Εσπερίδα που οργάνωσε το Τμήμα Θεολογίας στο Πνευματικό Κέντρο του Δήμου Αθηναίων το Δεκέμβριο 2007 .

Κολοβοπούλου Μ., Εισηγήσεις με θέμα την κατανόηση της φύσεως της Εκκλησίας από πλευράς ορθοδόξου, και επίκαιρα ζητήματα χριστιανικής ηθικής στην θεολογική επιτροπή «Πίστις και Τάξις» του Παγκοσμίου Συμβουλίου Εκκλησιών (Σεπτέμβριος 2009), ως εκπρόσωπος της Εκκλησίας της Ελλάδος.

Κολοβοπούλου Μ., «The Sacraments in the Orthodox Church», Εισήγηση στη μεικτή συμβουλευτική επιτροπή διαλόγου μεταξύ των Πεντηκοστιανών και του Παγκοσμίου Συμβουλίου των Εκκλησιών, ως εκπρόσωπος της Εκκλησίας της Ελλάδος, στο Ελσίνκι της Φινλανδίας τον Δεκέμβριο 2008.

Κόρδης Γ., *Κίχλη. Εικαστική προσέγγιση στο ποίημα του Γιώργου Σεφέρη*, εκδ. Αρμός, Αθήνα 2007 (Ζωγραφικό Λεύκωμα).

Κόρδης Γ., *Η ζωγραφική ως τρόπος. Τέσσερα κείμενα για τον χαρακτήρα της καθ' ημάς ζωγραφικής*, εκδ. Αρμός, Αθήνα 2005. σελ. 116.

Κόρδης Γ., *Λένε για μένα οι ναυτικοί. Εικαστική αναφορά στην ποίηση του Νίκου Καββαδία*, εκδ. Αρμός, Αθήνα 2006. Ζωγραφικό Λεύκωμα.

Κόρδης Γ., *Τα κατά Ματθαίον πάθη*. Έκδ. Αρμός, Αθήνα 2007. (Λεύκωμα με 15 εικόνες και εισαγωγικό σημείωμα).

Κόρδης Γ., *Το Δώμα των Αθώων*, εκδ. Αρμός, Αθήνα 2005. Ζωγραφικό Λεύκωμα.

Κορναράκης Κ.- Κωνσταντίνος Πρέντος - π. Δημήτριος Γιαννακόπουλος, *Θρησκευτικά Ε' Δημοτικού*, Βιβλίο του Δασκάλου, Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, Οργανισμός Εκδόσεων Διδακτικών Βιβλίων, Αθήνα 2006(σσ 100).

Κορναράκης Κ., «Heu me miserum! Tulerunt a me deum meum» (Abba Cassianus, *Conferences* X, 3): Θεολογικές παρατηρήσεις πάνω στο ζήτημα της θρησκευτικοποίησης της πνευματικής ζωής με αφορμή μια ιστορία από τα κοινόβια της αιγυπτιακής ερήμου, *Φιόρα Τιμής για τον Μητροπολίτη Ζακύνθου Χρυσόστομο Β' Συνετό*, Ζάκυνθος 2009, σσ. 471-481.

Κορναράκης Κ., «*Si vis vitam, para mortem*: Η αγωνία της υπάρξεως ενώπιον του θανάτου στη διαλεκτική μεταξύ θεολογικής και κοσμικής επιστημονικής σκέψεως», στο: Δ.

- Μαγριπής (επιμ.), Όψεις του πολιτιστικού φαινομένου. Επιστημολογικές προσεγγίσεις του θανάτου και της ζωής, [ΘΕΟΣ-ΑΝΘΡΩΠΟΣ-ΚΟΙΝΩΝΙΑ 2] Εκδ. Οίκος Αντ. Σταμούλη, Θεσσαλονίκη 2008, σσ. 169-204.
- Κορναράκης Κ., «Επιστημονική Ελετηρίς της Θεολογικής Σχολής του Αθήνησι Πανεπιστημίου», Λουκία Δρούλια – Γιούλα Κουτσοπανάγου (Επιμ.), *Εγκυκλοπαίδεια του Ελληνικού Τύπου 1784-1974, Εφημερίδες, Περιοδικά, Δημοσιογράφοι, Εκδότες*, τ. Β', Ε-Κ, Ινστιτούτο Νεοελληνικών Ερευνών / 103, Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών, Αθήνα 2008, 220-222.
- Κορναράκης Κ., «Ζητήματα μεθοδολογίας και πνευματικής ζωής κατά τον διάλογο μεταξύ Εκκλησίας και κόσμου περί των διαφυλικών σχέσεων», *ΔΙΑΚΟΝΙΑ ΚΑΙ ΛΟΓΟΣ*. Χαριστήριος τόμος προς τιμήν του Αρχιεπισκόπου Αθηνών και πάσης Ελλάδος Χριστοδούλου(Επιτρ. Εκδ. Σ. Πάνου, Γ. Γαλίτης, Ε. Θεοδώρου, Γ. Πατρώνος, Π. Δρακάτος, Ν. Ματσούκας, Χ. Κρικώνης, Μ. Μακράκης, Γ. Μαντζαρίδης, Ι. Μαρκαντώνης), Εκδ. Αρμός, Αθήνα 2004, 403-430.
- Κορναράκης Κ., «Ζωή του Παιδιού», *Εγκυκλοπαίδεια του Ελληνικού Τύπου 1784-1974*, τ. Β', 343-345.
- Κορναράκης Κ., «Ζωή», *Εγκυκλοπαίδεια του Ελληνικού Τύπου 1784-1974*, τ. Β', 341-343.
- Κορναράκης Κ., «Η θεολογική θεώρηση των *Γενετικών Εξετάσεων* (Genetic Tests) ως υπόμνημα κριτικής ανθρωπολογίας στη σύγχρονη κοινωνία», *Κήρυγμα και Ευχαριστία, Χαριστήριος Τόμος προς τιμήν του Παναγιωτάτου Μητροπολίτου Θεσσαλονίκης Ανθίμου*, Εκδόσεις Αρμός, Αθήνα 2009, σσ. 397-427.
- Κορναράκης Κ., «Ο Άθως», Λουκία Δρούλια – Γιούλα Κουτσοπανάγου (Επιμ.), *Εγκυκλοπαίδεια του Ελληνικού Τύπου 1784-1974, Εφημερίδες, Περιοδικά, Δημοσιογράφοι, Εκδότες*, τ. Α', Α-Δ, Ινστιτούτο Νεοελληνικών Ερευνών / 103, Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών, Αθήνα 2008, 139-140.
- Κορναράκης Κ., «Ο θεμελιώδης χαρακτήρας του νηπτικού βιώματος κατά την προσκύνηση των ιερών εικόνων», *Κωνσταντίνος Δωρ. Μουρατιδής, Πρόμαχος Ορθοδοξίας*(Τιμητικό αφιέρωμα), Αθήνα 2004, 695- 711.
- Κορναράκης Κ., «Τι ἔστιν ἔργον ἀρχοντος: Επισημάνσεις διαχρονικής αξίας από τον ι. Φώτιο περί των ὄρων και προϋποθέσεων του ἀρχεῖν, στην επιστολή του προς τον ηγεμόνα της Βουλγαρίας Μιχαήλ-Βόριδα» *Εκκλησία* 14 (2007) 119-128
- Κορναράκης Κ., Κωνσταντίνος Πρέντος - π. Δημήτριος Γιαννακόπουλος, *Θρησκευτικά Ε' Δημοτικού, Οι Χριστιανοί στον αγώνα της ζωής*, Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, Οργανισμός Εκδόσεων Διδακτικών Βιβλίων, Αθήνα 2006 (σσ 128).
- Κορναράκης Κ., *Ο Θρήνος της Ραχήλ και το ταξίδι των Μάγων*, [Σειρά: ΥΠΕΡ ΜΕΛΙ ΚΑΙ ΚΗΡΙΟΝ - 1], Άργος 2008
- Μεταλληνός Γ. (Πρωτοπρ.), «Η συνέχεια του Γένους μετά το 1453», Συνέδριο «Η μετά την Άλωση του 1453 συμβολή των Κωνσταντινοπολιτών σε κάθε ζωτική εκδήλωση της Ανατολής και της Δύσεως», που οργάνωσε η Ένωση Κωνσταντινοπολιτών (Αθήνα, 27-29 Μαΐου 2005).

- Μεταλληνός Γ. (Πρωτοπρ.), Συμμετείχε ως μέλος της Επιτροπής Εθνικής Άμυνας και Εξωτερικών Υποθέσεων του Εκπαιδευτικού Προγράμματος «Βουλή των Εφήβων», που πραγματοποιήθηκε στις Αίθουσες του Εθνικού Κοινοβουλίου το α' δεκαπενθήμερο του Σεπτεμβρίου 2004.
- Μεταλληνός Γ. (Πρωτοπρ.), Ως επισκέπτης, μετά από πρόσκληση του Πατριαρχείου Ρουμανίας, ομίλησε στις πέντε από τις δεκατέσσερις Θεολογικές Σχολές της Ρουμανίας (Βουκουρεστίου, Σιμπίου, Τιμισοάρας, Αράντ, Άλμπα Γιούλια), με θέματα: α) «Εκκλησία και Πολιτεία στην ορθόδοξη παράδοση» (Βουκουρέστι, 22-11-2004), β) «Εκκλησία και Πολιτεία στην ορθόδοξη παράδοση» (Σιμπίου, 23-11-2004), γ) «Πίστη και επιστήμη» (Τιμισοάρα, 24-11-2004), δ) «Θεολογική Παιδεία και εκκλησιαστική αγωγή» και «Λατρεία και άσκηση στην ορθόδοξη πνευματικότητα» (Αράντ, 25-11-2004) και ε) «Η Πανεπιστημιακή Θεολογική Παιδεία» (Άλμπα Γιούλια, 26-11-2004).
- Μπέγζος Μ., «Αιτιότητα και αναγκαιότητα», *Ευθύνη* 406 (2005) 508-510.
- Μπέγζος Μ., «Αιτιότητα και νομοτέλεια», *Ευθύνη* 404 (2005) 411-412.
- Μπέγζος Μ., «Δημοκρατία και φιλοσοφία», *Ευθύνη* 432 (2007) 635-636.
- Μπέγζος Μ., «Δημοκρατία και φιλοσοφία», *Ευθύνη* 432 (2007) 635-636.
- Μπέγζος Μ., «Ελευθερία και ευθύνη», *Ευθύνη* 418 (2006) 522-523.
- Μπέγζος Μ., «Ελληνική προσωποκρατία και λατινική ουσιοκρατία στον Μεσαίωνα», *Ευθύνη* 416 (2006) 417-418.
- Μπέγζος Μ., «Η αμφισημία της εκκοσμικευσης», *Ευθύνη* 396 (2004) 620-622.
- Μπέγζος Μ., «Η κτητικότητα ως κτηνωδία», *Ευθύνη* 390 (2004) 306-307.
- Μπέγζος Μ., «Η πλανητική σκέψη», *Ευθύνη* 386 (2004) 80-82.
- Μπέγζος Μ., «Νομιναλισμός και ατομικισμός», *Ευθύνη* 410 (2006) 82-83.
- Μπέγζος Μ., «Ο “κύκλος της Χαϊδελβέργης” και η νεοελληνική φιλοσοφία», *Ευθύνη* 426 (2007) 314-315.
- Μπέγζος Μ., «Ο ενεργητισμός της σύγχρονης φυσικής φιλοσοφίας», *Ευθύνη* 430 (2007) 506-508.
- Μπέγζος Μ., «Ο κοινωνισμός του ανθρωπισμού», *Ευθύνη* 420 (2006) 647-648.
- Μπέγζος Μ., «Ο κοινωνισμός του ανθρώπου», *Ευθύνη* 420 (2006) 647-648.
- Μπέγζος Μ., «Ο φιλοσοφικός εκλεκτικισμός της ελληνικής πατερικής θεολογίας», *Ευθύνη* 414 (2006) 322-323.
- Μπέγζος Μ., «Οι εκπαιδευτικοί φιλόσοφοι του σύγχρονου νεοελληνισμού», *Ευθύνη* 428 (2007) 409-410.
- Μπέγζος Μ., «Ολιγάρκεια και αντάρκεια», *Ευθύνη* 424 (2007) 215-216.
- Μπέγζος Μ., «Ολυμπισμός: Ανταγωνισμός ή συναγωνισμός;», *Ευθύνη* 392 (2004) 401-403.
- Μπέγζος Μ., «Ομαδικότητα και κοινωνικότητα», *Ευθύνη* 394 (2004) 499-501.
- Μπέγζος Μ., «Παλαιότητα ή ποιότητα;», *Ευθύνη* 408 (2005) 653-654.
- Μπέγζος Μ., «Τεχνολογία με ανθρώπινο πρόσωπο», *Ευθύνη* 412 (2006) 217-218.
- Μπέγζος Μ., «Τρομοκρατία και ατομοκρατία», *Ευθύνη* 388 (2004) 212-215.
- Μπέγζος Μ., Ενεργητισμός της σύγχρονης φυσικής φιλοσοφίας», *Ευθύνη* 430 (2007) 506-508.

- Μπελέζος Κ., «"Αντίχριστος" και Φρειδερίκος Νίτσε: Η μετανοηματοδότηση του χριστιανικού», Επίμετρο της ελληνικής εκδόσεως του Friedrich Nietzsche, *Ο Αντίχριστος. Ανάθεμα κατά του Χριστιανισμού*. (Εισαγωγικά Κ. Ζ. Δεληκωσταντής, Μετάφραση- προλεγόμενα- σημειώσεις- γλωσσάριο Β. Δουβαλήρης, Φιλολογική θεώρηση Δ. Πολυχρονάκης, Γενική επιμέλεια- επίμετρο Κ. Ι. Μπελέζος). [Αθήνα] (εκδ. «Ίδεόγραμμα») 2007, σελ. 217-228.
- Μπελέζος Κ., «Ο Οικουμένιος και τα αποδιδόμενα εις αυτόν ερμηνευτικά σχόλια κατά την έκδοσιν του J.-P. Migne», Εισαγωγικά της ελληνικής εκδόσεως του J.-P. Migne, *Patrologia Graeca* 118 (= Οικουμένιος). Αθήνα 2006 (επιμ. π. Ιωάν. Διώτη/ Κέντρον Πατερικών Εκδόσεων), σελ. I-XXIX [και ανάτυπο].
- Σκουτέρης Κ., Διαλέξεις το 2006, κατόπιν προσκλήσεως στις ΗΠΑ από το Ίδρυμα Υποτροφιών «Αλέξανδρος Ωνάσης», στα Πανεπιστήμια Νοτίου Φλώριδας, Αγ. Τύχωνος Pennsylvania, Berkley, Τιμίου Σταυρού Massachusetts.
- Σκουτέρης Κ., Διάλεξη στη Θεολογική Σχολή του Πανεπιστημίου Tergoviste της Ρουμανίας με θέμα: «Βιοηθικά διλήμματα υπό το φως της Ορθοδόξου ανθρωπολογίας» (25 Οκτωβρίου 2005).
- Σκουτέρης Κ., Διάλεξη στην Ιατρική Σχολή του Πανεπιστημίου του Βουκουρεστίου με θέμα: «Βιοηθικά διλήμματα υπο το φως της Ορθοδόξου ανθρωπολογίας». Η διάλεξη δημοσιεύθηκε σε φοιτητικό περιοδικό (19 Οκτωβρίου 2005).
- Σκουτέρης Κ., διάλεξη στο Οικουμενικό Πατριαρχείο, παρουσία της Α.Θ. Παναγιότητος, Ιεραρχών του Θρόνου και των Οφφικιάλων της ΑΧΜΕ με θέμα: «Ιερά Θεολογική Σχολή Χάλκης (Τρία στοιχεία τα οποία προσδιορίζουν το ήθος της)».
- Σκουτέρης Κ., Διάλεξη στο Ουμανιστικό Πανεπιστήμιο της Μόσχας «Άγιος Τύχων», με θέμα: «Βιοηθική και Χριστιανική Ανθρωπολογία» (18 Νοεμβρίου 2005).
- Σκουτέρης Κ., Διάλεξη στο Πανεπιστήμιο της Alba Julia της Ρουμανίας με θέμα: «Βασικές κατευθύνσεις της θεολογίας του Αγίου Γρηγορίου Παλαμά» (24 Οκτωβρίου 2005).
- Σκουτέρης Κ., Διαλέξεις στη Θεολογική Ακαδημία της Μόσχας. 19 Απριλίου: διάλεξη περί Βιοηθικής στη Θεολογική Σχολή του Πανεπιστημίου Yaroslav της Ρωσίας. Την 21η Απριλίου ανακηρύχθηκε διδάκτωρ Honoris Causa της Θεολογικής Ακαδημίας της Μόσχας και έδωσε διάλεξη με θέμα: «Πατερικά σημειώματα για την έννοια της Θεολογίας και η σημερινή ευθύνη του Ορθόδοξου Θεολόγου». Η διάλεξη δημοσιεύθηκε ρωσικά στην ιστορική *Επετηρίδα της Θεολογικής Ακαδημίας της Μόσχας (Θεολογικός Κήρυκας)*
- Σκουτέρης Κ., Διδασκαλία στο Πανεπιστήμιο Balamand του Λιβάνου, του μαθήματος της Ιστορίας Δογμάτων (24 Φεβρουαρίου έως 6 Μαρτίου 2004).
- Σκουτέρης Κ., Διδασκαλία του μαθήματος της Ιστορίας Δογμάτων στη Θεολογική Σχολή του Πανεπιστημίου Balamand του Λιβάνου, 1-12 Μαρτίου 2005.
- Σκουτέρης Κ., Εκφώνηση του πανηγυρικού λόγου της εορτής των Τριών Ιεραρχών στο Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου, με θέμα: «Το οικουμενικό όραμα των Τριών Ιεραρχών» (30 Ιανουαρίου 2004).

- Σκουτέρης Κ., έλαβε μέρος στη σύσκεψη της Διεθνούς Επιτροπής επι του Διαλόγου Ορθοδόξων και Αγγλικανών, ως εκπρόσωπος της Εκκλησίας της Ελλάδος, που έλαβε χώρα στην Ιερά Μονή Κύκκου στην Κύπρο. Στις 6 Ιουνίου παρουσίασε σε εκδήλωση στη Λάρνακα της Κύπρου το έργο «Λόγοι Μητροπολίτου Κιτίου Χρυσοστόμου».
- Σκουτέρης Κ., Παρουσίαση στην αίθουσα διαλέξεων του Υπουργείου Εξωτερικών, παρουσία του Προέδρου της Δημοκρατίας και του Αρχιεπισκόπου Αθηνών, το Λεύκωμα «Θρησκευτικά μνημεία στο νομό Ξάνθης» «Religious Monuments in the Perfecture of Xanthi»(3 Νοεμβρίου 2005).
- Σκουτέρης Κ., Στο πλαίσιο ανταλλαγής καθηγητών έδωσε 4 διαλέξεις στο Ινστιτούτο Ορθόδοξης Θεολογίας στο Πανεπιστήμιο Καίμπριτζ. Τα θέματα των διαλέξεων ήταν τα ακόλουθα: α) Ορθοδοξία και πολιτισμική ταυτότητα, β) Ορθοδοξία και βιοηθική, γ) Πνευματολογία του Αγίου Γρηγορίου του Παλαμά, δ) Χριστιανική ιερωσύνη και εκκλησιαστική ενότητα (11-16 Ιουνίου).
- Στουφή-Πουλημένου Ι., «Η εκκλησία της Αγίας Θέκλας». *Η Φωνή των Βολυμιατών*, 74, 2007.
- Στουφή-Πουλημένου Ι., «Η Καταπολιανή της Πάρου», *Τόλμη*.
- Στουφή-Πουλημένου Ι., «Το καθολικό της μονής Πετράκη και η εικονογράφηση του από τον Αργείο ζωγράφο Γ. Μάρκου», *Σύναξη* 105 (2008) (ένθετα τέχνης).
- Στουφή-Πουλημένου Ι., «Η Επτανησιακή Εκκλησιαστική Αρχιτεκτονική», *Ενοριακή Παρουσία*, 34 (2006).
- Στουφή-Πουλημένου Ι., «Ο μητροπολίτης Αθηνών Μιχαήλ Χωνιάτης και η εικονογράφηση του σε βυζαντινούς ναούς της Αττικής», *Τόλμη*.
- Στουφή-Πουλημένου Ι., Antony Kandellis, *The Christian Parthenon. Classicism and Pilgrimage in Byzantine Athens*, Cambridge University Press, New York 2009 (βιβλιοκρισία), *ΘΕΟΛΟΓΙΑ*, τόμ. 80, τεύχ. 3, Ιουλ.-Σεπτ. 2009, 377-381.
- Χρυσοστόμου Μεσσηνίας (Σαββάτου), «Θεολογική Προσέγγιση του Κειμένου της Ραβέννας», *ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΠΣΤ'* (2009), 544-548.
- Χρυσοστόμου Μεσσηνίας (Σαββάτου), «Οι δύο κύριοι οφθαλμοί του κοινού της Βενετίας, Κορώνη και Μεθώνη, και η εκκλησιαστική τους κατάσταση (ΙΔ'-ΙΕ' αιώνες)», *ΜΕΣΣΗΝΙΑΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ Δ'* (2008-2009), 51-54.
- Χρυσοστόμου Μεσσηνίας (Σαββάτου), *Νεκταρίου Κεφαλά, Μητροπολίτου Πενταπόλεως, Απαντα. Τόμος Β' Ιερατικών Εγκόλπιον*. Προλεγόμενα, επιμέλεια κειμένων, σχο-λια, ευρετήρια : Αρχιμ. Χρυσοστόμου Σαββάτου, Ιερά Μητρόπολις Ύδρας, Σπετσών και Αιγίνης-Ιερά Μονή Αγίας Τριάδος (Αγίου Νεκταρίου) Αιγίνης, Αθήνα 2006, σσ.178.
- Χρυσοστόμου Μεσσηνίας (Σαββάτου), Το παπικό πρωτείο στο Διάλογο μεταξύ Ορθοδόξων και Ρω-μαιοκαθολικών, Αθήνα 2006.
- Χρυσοστόμου Μεσσηνίας (Σαββάτου), «Παρατηρήσεις επί των πορισμάτων του Διορθοδόξου Θεολογικού Συνεδρίου με θέμα: Οικουμενισμός. Γένεση, Προσδοκίες, Διαφεύσεις», *ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΠΓ'* (2006), 205-208.

Ανακοινώσεις σε επιστ. συνέδρια (με κριτές) χωρίς πρακτικά

- Αυγουστίδης Α. (Πρωτοπρ.), *“The Psychiatric and Pastoral Care Service”*: a challenging proposal, Regional and Intersectional Congress of the Word Psychiatric Association 12-15/3/2005, Advances in Psychiatry, Athens, 15/3/2005.
- Αυγουστίδης Α. (Πρωτοπρ.), *The Contribution of the Church in Preventive Psychiatry*, Regional and Intersectional Congress of the Word Psychiatric Association 12-15/3/2005, Advances in Psychiatry, Athens, 14/3/2005.
- Αυγουστίδης Α. (Πρωτοπρ.), Προσκεκλημένος Ομιλητής στο 29^ο Πανελλήνιο Συνέδριο Γαστρεντερολογίας, με Θέμα: «Τα όρια και η δυναμική της σχέσης ιατρού – ασθενούς: θεώρηση στο ευρύτερο πλαίσιο της Ορθόδοξης Ανατολικής Εκκλησίας και Θεολογίας», Χαλκιδική 15-18/11/2009.
- Αυγουστίδης Α. (Πρωτοπρ.), *Συμβολή της Ποιμαντικής Πράξης στην Προαγωγή της Ψυχικής Υγείας*, 19^ο Πανελλήνιο Συνέδριο Ψυχιατρικής (4-8/5/2006), Αθήνα, 4/5/2006.
- Αυγουστίδης Α. (Πρωτοπρ.), *Ψυχιατρική και Θρησκεία: Επιστημολογικοί προβληματισμοί*, 18^ο Πανελλήνιο Συνέδριο Ψυχιατρικής, 14-18/5/2004, Διεθνές Συνεδριακό Κέντρο Κω, 17/5/2004.
- Δεληκωσταντής Κ., «Die Menschenrechte in der Orthodoxie», Universität Heidelberg, Ökumenisches Institut, 17 Ιουλίου 2008.
- Δεληκωσταντής Κ., «Luther und die Orthodoxie», Universität Regensburg, Institut für Evangelische Theologie, 14 Juni 2005.
- Δεληκωσταντής Κ., «Martin Luther im Kontext der Orthodoxen Theologie»» Ludwig Maximilians - Universität Halle – Wittenberg, Theologisches Seminar, 27 Μαΐου 2004,
- Δεληκωσταντής Κ., «Menschenrechte und Orthodoxe Theologie Universität Munchen, Τμήμα Ορθοδόξου Θεολογίας, 16 Ιουνίου 2005.
- Ζάρρας Κ., “Whoever practices and teaches’ in Mt 5:19 as Describing the Type of the Truly Righteous: Elements of an Insisting Paradigm”, στο *The Third Session of the Princeton-Prague Biennale for Jesus Research*, Prague 2009. Βλ. πιο πάνω.
- Ζάρρας Κ., «‘No one has ascended to heaven’: Traditions of Heavenly Ascension in the New Testament (with special reference to Jn 3:13)», *Seminar “Shaping Traditions about Jesus”* [Διεθνούς Συνεδρίου της Studiorum Novi Testamenti Societas (SNTS) στη Βιέννη, με εκτενή (50’) παρουσίαση του θέματος. Βλ. πιο πάνω].
- Ζάρρας Κ., «‘Ειρήνην την εμήν δίδωμι υμίν’ (Ιω. 14,27): Χρήσεις, διαστάσεις, και αποχρώσεις της ειρήνης κατά την εποχή του Χριστού», σε Συνέδριο της Ακαδημίας Θεολογικών Σπουδών με θέμα *Προς μια Οικουμενική Διακήρυξη για την Ειρήνη και την Καταλλαγή: Μια Ορθόδοξη Συμβολή*, τον Μάρτιο του 2009 στο Βόλο. Βλ. πιο πάνω.
- Ζάρρας Κ., «Death and Burial Customs in Earliest Christianity», *Third Princeton Symposium for Judaism and Christian Origins*, «*Jewish Views of the After Life and Burial Practices in Second Temple Judaism: Evaluating the Talpiot Tomb in Context*», Jerusalem 2008. Βλ. πιο πάνω.

- Ζάρρας Κ., «Silence and Proper Intention in Late Second Temple and Early Rabbinic Prayer: The case for mBerakhot 5:1», [Διεθνές Συνέδριο της Studiorum Novi Testamenti Societas (SNTS), στο Sibiu/Sambata, με εκτενή εισήγηση (50΄). Βλ. πιο πάνω].
- Ζάρρας Κ., «Άνθρωπος χοϊκός και άνθρωπος ουράνιος: Μια Ιουδαϊκή ανάγνωση του Α΄ Κορ. 15,45 εξ», [Πρώτο Διεθνές Συνέδριο της Κορίνθου «Απόστολος Παύλος και Κόρινθος». Βλ. πιο πάνω].
- Ζάρρας Κ., «Το Φιλί του Θεού και ο εκστατικός Θάνατος του Μυστικού», [Συνέδριο Λειτουργικής, Βόλος. Βλ. πιο πάνω].
- Ιωαννίδης Θ., «Η γλώσσα της Καινής Διαθήκης», *Η ελληνική γλώσσα και ο πολιτισμός της Ελλάδος από την αρχαιότητα μέχρι σήμερα. Διεθνές Συνέδριο της Ορθόδοξης Θεολογικής Σχολής του Πανεπιστημίου Πρέσοβ της Σλοβακίας*, (Πρέσοβ, 26-28 Οκτωβρίου 2005)
- Ιωαννίδης Ν. (Αρχιμ.), «Οι στόχοι της αποστολής των αγίων Κυρίλλου και Μεθοδίου στους Σλάβους», ανακοίνωση στο Επιστημονικό Συνέδριο με θέμα: «Οι Άγιοι Κύριλλος και Μεθόδιος φωτιστές των Σλάβων. Ορθόδοξη Ιεραποστολή» στην Πράγα (21-24 Μαΐου 2009)
- Ιωαννίδης Ν. (Αρχιμ.), «Adaosul Filioque in Simbolum de Credinta ca element de sciziune a unitatii bisericessti conceptia palamit», ανακοίνωση σε διεθνές επιστημονικό συνέδριο του Πανεπιστημίου Οβίδιος της Κουστάντζας Ρουμανίας τον Οκτώβριο 2008.
- Ιωαννίδης Ν. (Αρχιμ.), «Η μελέτη των έργων του αγίου Γρηγορίου του Παλαμά στους Ρώσους και τους Έλληνες», ανακοίνωση στο διεθνές συνέδριο με θέμα: «Θεολογία και σύγχρονη εποχή», στο Κίεβο (1-4 Μαΐου 2009).
- Ιωαννίδης Ν. (Αρχιμ.), «Οι Εκκλησίες Κωνσταντινουπόλεως και Ρωσίας, μία πτυχή των σχέσεών τους», ανακοίνωση στο Επιστημονικό Συνέδριο με θέμα: «Η Ορθόδοξη δικαιοδοσία στην Τσεχοσλαβία και τα σύγχρονα κανονικά της όρια», στην Πράγα (28-30 Οκτωβρίου 2008).
- Ιωαννίδης Ν. (Αρχιμ.), «Σχέσεις Εκκλησίας Κωνσταντινουπόλεως και Ρωσίας κατά τον ΙΕ αι.» στο Διεθνές Συνέδριο με θέμα: «Άθως-Ρωσία. Χίλια έτη συνεργασία» στη Μόσχα (Οκτώβριος 2006).
- Ιωαννίδης Ν. (Αρχιμ.), «Το Βυζάντιο στις θεολογικές σπουδές», ανακοίνωση στο Β΄ Διεθνές Συνέδριο του Δήμου Αθηναίων με θέμα: «Η Ελλάδα στον κόσμο – Βυζαντινές Σπουδές» (Αθήνα, Ιούνιος 2009)
- Καραγιάννης Χρ., «Βασιλείου Μητροπολίτου Ν. Πατρών, Ερμηνεία στην προφητεία περι Εμμανουήλ στο βιβλίο του Ησαΐα», Υπάτη 8-10 Μαΐου 2009, σελ. 16.
- Καραγιάννης Χρ., «Η Περίοδος των Κριτών και η Εγκαθίδρυση του Θεσμού της Βασιλείας στο Βιβλικό Ισραήλ», Πάρος 3-5 Ιουλίου 2009, σελ. 16.
- Κολοβοπούλου Μ., «Φιλοκαλία. Η πορεία της εν Χριστώ ανακαινίσεως του ανθρώπου», Εισήγηση στο θεολογικό συνέδριο με γενικό θέμα: «Οι Κολλυβάδες Πατέρες και η σχέση τους με τη Χίο», Σεπτέμβριος 2009.

- Κολοβοπούλου Μ., «Interfaith dialogue in St. Gregory Palamas and its contribution to multicultural European reality», Εισήγηση σε διεθνές συνέδριο οργανωμένο από το Πανεπιστήμιο Οβίδιος της Κοσταντζας στη Ρουμανία, Οκτώβριος 2008.
- Κολοβοπούλου Μ., «Ορθόδοξος Καθολική Εκκλησία και Οικουμενική Κίνησης του Παγκοσμίου Συμβουλίου των Εκκλησιών», Εισήγηση στο Θεολογικό Συνέδριο με θέμα «Η ενότης της Εκκλησίας και η ένωση των Εκκλησιών» της Μητροπόλεως Ηλείας, το Φεβρουάριο 2008.
- Κοντογιάννης Σπ., «Για ένα παγκόσμιο πολιτιστικό Συμβόλαιο», 3η Διεθνής Συνάντησις Θρησκειών και πολιτισμών (Διοργάνωση: Παγκόσμιο Βήμα Θρησκειών και Πολιτισμών-Ιερά Μονή Κύκκου-Τμήματος Επικοινωνίας, Μέσων και Πολιτισμού του Παντείου Πανεπιστημίου, Αθήνα 7-9 Μαΐου 2004).
- Κοντογιάννης Σπ., «Η Αγία Γραφή στην Ορθόδοξη Παράδοση», Διεθνές Συμπόσιο, (Διοργάνωση Ιερά Μητρόπολη Δημητριάδος και Αλμυρού, Ελληνική Βιβλική Εταιρεία (Βόλος 14-15 Οκτωβρίου 2005).
- Κοντογιάννης Σπ., «Η γοητεία του Βυζαντίου άλλοτε και τώρα», ΣΤ΄ Συνάντηση Βυζαντινολόγων Ελλάδος και Κύπρου (Διοργάνωση: Φιλοσοφική Σχολή του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών (Αθήνα 22-25 Σεπτεμβρίου 2005).
- Κοντογιάννης Σπ., «Θεολογικές Σχολές και εκκλησιαστική εκπαίδευση», Β΄ Συνέδριο Θεολογικών Σχολών Αθηνών και Θεσσαλονίκης (Αθήνα 22-24 Μαΐου 2005).
- Κοντογιάννης Σπ., «Ιατροί της αγάπης», Συνέδριο, (Διοργάνωση: Ιερά Μητρόπολη Δημητριάδος και Αλμυρού (Βόλος 22-23 Οκτωβρίου 2004).
- Κοντογιάννης Σπ., «Μνήμη Μανούσου Ιω. Μανούσακα», Ημερίδα του Κέντρου Έρευνας του Μεσαιωνικού και Νέου Ελληνισμού της Ακαδημίας Αθηνών και του Ελληνικού Ινστιτούτου Βυζαντινών και Μεταβυζαντινών Σπουδών Βενετίας (Αθήνα, Γεννάδιος Βιβλιοθήκη 15 Ιανουαρίου 2005).
- Κοντογιάννης Σπ., «Ο Άγιος Αθανάσιος και ο μοναχισμός στο Άγιο Όρος» (Athanasius and Monasticism on Mount Athos), XII Διεθνές Οικουμενικό Συνέδριο (Διοργάνωση: Οικουμενικό πατριαρχείο Κωνσταντινουπόλεως, Monastero di Bose (Bose, Magnano (BI) Italia, 12-14 Σεπτεμβρίου 2004).
- Κοντογιάννης Σπ., «Ο άγιος Ιωάννης ο Δαμασκηνός. Ένας πατέρας στις απαρχές του Ισλάμ». (John of Damascus. A Church Father at the Dawning of Islam), 13ο Διεθνές Οικουμενικό Συνέδριο (Διοργάνωση: Οικουμενικό πατριαρχείο Κωνσταντινουπόλεως, Monastero di Bose (Bose, Magnano (BI), Italia 11-13 Σεπτεμβρίου 2005).
- Κοντογιάννης Σπ., «Οι Σταυροφορίες και τα αναθέματα του 1054», Ημερίδα της Θεολογικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών με θέμα: «1054-1204. Δύο επέτειοι με κοινή δυναμική στις σχέσεις Ανατολής και Δύσεως» (Αθήνα, 12 Ιανουαρίου 2005).
- Κοντογιάννης Σπ., «Ορθόδοξος μοναχισμός. Ιστορική διαδρομή», 1500 χρόνια από της ιδρύσεως της Λαύρας του Οσίου Πατρός ημών Σάββα του Ηγιασμένου (4 Ιανουαρίου 2004).

- Κοντογιάννης Σπ., «Ορθόδοξος μοναχισμός. Ιστορική διαδρομή», *Ημερίδα με θέμα: «1500 χρόνια από της ιδρύσεως της Λαύρας του Οσίου Πατρός ημών Σάββα του Ηγιασμένου»* Πατριαρχείο Ιεροσολύμων (4 Ιανουαρίου 2004).
- Κοντογιάννης Σπ., «Τα χειρόγραφα της Γενναδίου Βιβλιοθήκης», *Ημερίδα της Γενναδείου Βιβλιοθήκης-Έκθεση-Παρουσίαση Καταλόγου της Εθνικής Παλαιογραφικής Εταιρείας*, Γεννάδιος Βιβλιοθήκη, 10 Μαΐου 2004.
- Κοντογιάννης Σπ., «Τα χειρόγραφα της Γενναδίου Βιβλιοθήκης», *Ημερίδα (Διοργάνωση: Ελληνική Παλαιογραφική Εταιρεία, Γεννάδιος Βιβλιοθήκη, Αμερικάνικη Σχολή Κλασικών Σπουδών, Αθήνα, Γεννάδιος Βιβλιοθήκη, 10 Μαΐου 2004)*.
- Κοντογιάννης Σπ., «Το βιβλίο στο Βυζάντιο: Βυζαντινή και μεταβυζαντινή βιβλιοδεσία» *Διεθνές Συμπόσιο (Διοργάνωση Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών, (Αθήνα 13-16 Οκτωβρίου 2005)*. **2008**: «Οι θεολογικές σπουδές στην Ελλάδα», *Α΄ Συμπόσιο Θεολογικών Σχολών Αθηνών και Θεσσαλονίκης (Θεσσαλονίκη 1-2 Ιουνίου 2008)*.
- Κόρδης Γ., «Η διδασκαλία της σύνθεσης στη Βυζαντινή ζωγραφική», *Atelier International de Pictura Bisericeasca, Facultatea de teologie Ortodoxa Dumitru Staniloae, Iasi, 16–19 Noiembrie 2009*.
- Κόρδης Γ., «Ζώσα εικόνα. Η λειτουργία του φωτός στη βυζαντινή ζωγραφική», *20 Διεθνές επιστημονικό Συνέδριο. Επιστήμη και τέχνη: κοινή πορεία προς το Ωραίο και την Αλήθεια» Οργάνωση ελλήνων Φυσικών. Τεχνόπολη Δήμου Αθηναίων, 16-19 Ιανουαρίου 2008*.
- Κόρδης Γ., «Η εικονογράφηση του ναού της Ζωοδόχου πηγής Παιανίας. Μιά αισθητική ανάγνωση», *Διημερίδα Ι.Ν. Ζωοδόχου πηγής Παιανίας, Παιανία 21-22 Μαΐου 2005*.
- Κόρδης Γ., «Η εικονογραφία ως μέσον αγωγής των πιστών», *ΙΑ Πανελλήνιο Λειτουργικό Συμπόσιο Στελεχών Ιερών Μητροπόλεων, Ειδική Συνοδική επιτροπή Λειτουργικής Αναγεννήσεως, Βόλος 19-21 Οκτωβρίου 2009*.
- Κόρδης Γ., «Η ζωγραφική Παράσταση της Υποδοχής των Αγγέλων απο τον Αβραάμ και η Θυσίας του Αβραάμ», (εκτέλεση τοιχογραφική επί τοίχου στον 4^ο όροφο του κτιρίου της Θεολογικής Σχολής Θεσσαλονίκης) Συμμετοχή στο Α Διεθνές Συμπόσιο Εκκλησιαστικής ζωγραφικής, Τμήμα Ποιμαντικής και κοινωνικής Θεολογίας της Θεολογικής Σχολής Θεσσαλονίκης Μαΐος 2009.
- Κόρδης Γ., «Ο ρυθμός ως βασική συνιστώσα του βυζαντινού ζωγραφικού τρόπου», *Διεπιστημονικό Συμπόσιο του Τμήματος Θεολογίας ΑΠΘ, Θεσσαλονίκη, Μάρτιος 2005*. **2006**: «Ο Φώτης Κόντογλου ως εικονογράφος», *Επιστημονική ημερίδα: «Ο Φώτης Κόντογλου και η συμβολή του στη διαφύλαξη και συνέχεια της Παράδοσης»*, Θεολογική Σχολή Αθηνών, Φεβρουάριος 2006.
- Κόρδης Γ., «Ο Φώτης Κόντογλου και το εγχείρημα της επανόδου στη βυζαντινή εικονογραφική παράδοση. Η διαμόρφωση μιας νέας αντίληψης για τη λειτουργία της ζωγραφικής τέχνης και οι συνέπειές της» «Από το Διονύσιο τον εκ Φουρνά στο Φώτη Κόντογλου», *Αγορευτική Εστία, Θεσσαλονίκη Νοέμβριος 2008*.

- Κόρδης Γ., «Οι τοιχογραφίες του Αγήνορα Αστεριάδη στην Παλαιά Επισκοπή Τεγέας. Μια αισθητική αποτίμηση», Α' Συνέδριο Νεοελληνικής εκκλησιαστικής τέχνης, Θεολογική Σχολή Αθηνών, Τμήμα Θεολογίας, Φεβρουάριος 2008.
- Κόρδης Γ., «Τα στοιχεία της εικόνας και η λειτουργία τους στο εκκλησιαστικό σώμα», «Zilele Artei Bizantine», Cluj-Napoca 7-10 Decembrie 2007 (=Ημέρες Βυζαντινής τέχνης. Cluj-Napoca 7-10 Δεκέμβριος 2007 [Διεθνές συμπόσιο υπο την αιγίδα της Μητρόπολης Cluj-Napoca]).
- Μεταλληνός Γ. (Πρωτοπρ.), «Η εκκλησιαστική αφομοίωση της Επτανήσου (1866) και η στάση του Μητροπολίτη Κερκύρας Αθανασίου», Επιστημονικό Συνέδριο «Όψεις της Εκκλησιαστικής Ιστορίας Κερκύρας», που διοργάνωσαν το Τμήμα Ιστορίας του Ιονίου Πανεπιστημίου και η Εταιρεία Κερκυραϊκών Σπουδών (Κέρκυρα, 7-8 Δεκεμβρίου 2005).
- Μεταλληνός Γ. (Πρωτοπρ.), «Θεολογική αναφορά στον Ευγένιο Βούλγαρη», Επιστημονική Ημερίδα της Θεολογικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών, με θέμα: «Ευγένιος Βούλγαρης, Διακόσια χρόνια από την κοίμησή του (1806-2006), Θεολογική Σχολή (Αθήνα, 13 Νοεμβρίου 2006).
- Μεταλληνός Γ. (Πρωτοπρ.), «Η Ορθόδοξη Θεολογία στη συνάντησή της με τις Επιστήμες», Γ' Συμπόσιο Θεολογικών Σχολών Αθηνών-Θεσσαλονίκης: Προοπτικές του Διεπιστημονικού Διαλόγου (Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, 9-10 Μαΐου 2006).
- Μεταλληνός Γ. (Πρωτοπρ.), «Θεολογικά και εκκλησιολογικά της εποχής των Ζυγομαλάδων και η συμμετοχή τους σ' αυτά», Διεθνές Συμπόσιο του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου, με θέμα: «Ο Ιωάννης και ο Θεοδόσιος Ζυγομαλάς και η εποχή τους», (Άργος 1-4 Ιουνίου 2006).
- Μεταλληνός Γ. (Πρωτοπρ.), «Θεολογική αναφορά στον Ευγένιο Βούλγαρη», Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο του Ιονίου Πανεπιστημίου-Τμήματος Ιστορίας, με θέμα: «Ευγένιος Βούλγαρης, Ο άνδρας και το έργο του. Παν/μιο, Κέρκυρα» (Αθήνα 1-3 Δεκεμβρίου 2006).
- Μεταλληνός Γ. (Πρωτοπρ.), «Πίστη και επιστήμη ως θεολογικό πρόβλημα», Επιστημονική Ημερίδα «Επιστήμη και Θεός», που διοργάνωσε η Ένωση Ελλήνων Φυσικών, στο Ε.Ι.Ε. (Αθήνα, 22 Ιανουαρίου 2006).
- Μόσχος Δ., «Η εικόνα της ευρωπαϊκής Δύσης στον Νικηφόρο Γρηγορά (14ος αι.)», Ανακοίνωση στην ΣΤ' Συνάντηση Βυζαντινολόγων Ελλάδος και Κύπρου («Η γοητεία του Βυζαντίου άλλοτε και τώρα») 22-25 Σεπτεμβρίου 2005 Αθήνα.
- Μπέγζος Μ., *Βία και Θυσία. Μια θρησκευολογική θεώρηση*. Συνέδριο του Μεταπτυχιακού Θεολογικού Συνδέσμου, Πάτρα, 10-11-2007
- Μπέγζος Μ., *Βίβλος και Μεσόγειος*, Συνέδριο Μεταπτυχιακού Φοιτητικού Συλλόγου, Πάρος, 5-7-2009
- Μπέγζος Μ., *Η βιβλική ταυτότητα της Ευρώπης*, Συνέδριο Ελληνικής Βιβλικής Εταιρείας, 1-12-2007.
- Μπέγζος Μ., *Η Ορθόδοξη Εκκλησία και ο Διαθρησκευτικός Διάλογος*, Διεθνές Συνέδριο ΜΚΟ «Αιγαίου Πολιτεία» με θέμα ο «Πολιτισμός της Αλληλεγγύης», Κωνσταντινούπολη, 19-11-2009.

- Μπέγζος Μ., *Η φιλοσοφία της θρησκείας του Βενιαμίν Λέσβιου*, Πανελλήνιο Συνέδριο «Νεοελληνικός Διαφωτισμός: Η περίπτωση του Βενιαμίν Λέσβιου, Λέσβος, 20-6-2009
- Μπέγζος Μ., *Φαινομενολογία της διαφοράς Εκκλησίας και Θρησκείας*, Ημερίδα Μεταπτυχιακού Θεολογικού Συνδέσμου, Πεντέλη, 8-11-2008.
- Μπελέζος Κ., «'Η Αγία Γραφή ερμηνεύει εαυτήν'»: Σπουδή στην μείζονα εξηγητική αρχή του αγίου Ιωάννου του Χρυσοστόμου», στο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο «Άγιος Ιωάννης Χρυσόστομος: 1600 έτη (407-2007)», που διοργάνωσε το Τμήμα Ποιμαντικής και Κοινωνικής Θεολογίας του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης (Θεσσαλονίκη, 22-25 Νοεμβρίου 2007).
- Ειώνη Ν., *Η Ορθόδοξος Καθολική Εκκλησία εν Διαλόγω Θεολογικά μετά των ετεροδόξων. Κριτήρια και Προϋποθέσεις*, Πύργος Ηλείας.
- Σκουτέρης Κ., «Θεολογία της Προσδοκίας (Θεολογικές παρατηρήσεις στην εσχατολογία του Συμβόλου της Νικαίας-Κωνσταντινουπόλεως, 381)», εισήγηση στο Διεθνές Θεολογικό Συνέδριο με θέμα: «Εσχατολογία», το οποίο οργάνωσε η Θεολογική Επιτροπή του Πατριαρχείου Μόσχας (18-20 Νοεμβρίου 2005).
- Σκουτέρης Κ., «Ορθόδοξη Απολογητική και Βιοηθικά διλήμματα», εισήγηση στο Διεθνές Θεολογικό Συμπόσιο της Θεολογικής Σχολής του Πανεπιστημίου Bades-Bolyai στο Clouj της Ρουμανίας με θέμα: «Απολογητική στη σύγχρονη πραγματικότητα» (20-22 Οκτωβρίου 2005).
- Σκουτέρης Κ., «Ορθοδοξία και Ευρώπη. Μια κριτική θεώρηση με βάση την ιστορία και την πραγματικότητα», εισήγηση σε Διεθνή Ημερίδα στα Ιεροσόλυμα (3 Ιανουαρίου 2004) με θέμα: «1500 χρόνια από την ίδρυση της Λαύρας του Αγίου Σάββα.
- Στουφή-Πουλημένου Ι., «Η εικονογράφηση του καθολικού της μονής Πετράκη από τον Αργείο ζωγράφο Γ. Μάρκου. Ένα πελοποννησιακό εργαστήριο του 18^{ου} αιώνα στην Αθήνα», *Γ' Τοπικό Συνέδριο Αργολικών Σπουδών, Ναύπλιο, 18-20 Φεβρουαρίου 2005.*
- Στουφή-Πουλημένου Ι., «Η εικονογράφηση του ναού του Αγίου Δημητρίου στου Ψυρρή», *Α' Συμπόσιο Νεοελληνικής Εκκλησιαστικής Τέχνης, 14-15 Μαρτίου 2008*, Κτήριο Θεολογικής Σχολής Πανεπιστημίου Αθηνών. (σε συνεργασία με καθηγητές της Φιλοσοφικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών και του Εθνικού Μετσόβιου Πολυτεχνείου).
- Στουφή-Πουλημένου Ι., «Παρατηρήσεις σε βυζαντινές τοιχογραφίες της Αττικής κατά την περίοδο της φραγκικής κυριαρχίας των De la Roche (1204-1308)», *Ημερίδα με θέμα: 1054-1204-2004. Δύο επέτειοι με κοινή δυναμική στις σχέσεις Ανατολής-Δύσεως*, Αθήνα (Θεολογική Σχολή), 12 Ιανουαρίου 2005.
- Στουφή-Πουλημένου Ι., «Στοιχεία της ζωγραφικής του Μανουήλ Πανσέληνου στο εικονογραφικό έργο του Φώτη Κόντογλου», *Γ' Συνέδριο «Από τον Διονύσιο εκ Φουρνά στον Φώτη Κόντογλου και τα Σύγχρονα Εικονογραφικά Εργαστήρια του Αγίου Όρους»*, *Αγιορείτικη Εστία*, 7-9 Νοεμβρ. 2008, Θεσσαλονίκη.

- Στουφή-Πουλημένου Ι., A Byzantine epistyle with a Deesis from Arcadia, *21st International Congress of Byzantine Studies, London 21-26 2006, vol. III, Abstracts of Communications*, σελ. 254.
- Στουφή-Πουλημένου Ι., Μεταβυζαντινές τοιχογραφίες στη Ζάκυνθο, *Η' Διεθνές Πανιώνιο Συνέδριο, Χώρα Κυθήρων, 21-25 Μαΐου 2006, Πρόγραμμα Συνεδρίου*. σελ. 25.
- Στουφή-Πουλημένου Ι., Οι ναοί του Αγίου Γεωργίου και Αγίου Δημητρίου Καρδατά Μεγάρων, *Εικοστό πέμπτο Συμπόσιο βυζαντινής και μεταβυζαντινής αρχαιολογίας και τέχνης, Πρόγραμμα και περιλήψεις εισηγήσεων και ανακοινώσεων, Αθήνα, 13-15 Μαΐου 2005*, σελ. 126.
- Στουφή-Πουλημένου Ι., Παρατηρήσεις στο καθολικό της μονής Αστερίου, *Εικοστό έβδομο Συμπόσιο βυζαντινής και μεταβυζαντινής αρχαιολογίας και τέχνης, Πρόγραμμα και περιλήψεις εισηγήσεων και ανακοινώσεων, Αθήνα, 11-13 Μαΐου 2007*, 104.
- Χατζησταματίου Στ., «Η διεύρυνση της εκκλησίας στα έθνη και ο απόστολος Παύλος», *Απόστολος Τίτος 10* (2008). (Πρακτικά επιστημονικού συνεδρίου του Ιδρύματος Τεχνολογίας και Έρευνας Κρήτης με θέμα «Παύλος, ο απόστολος των εθνών»)

Ανακοινώσεις σε επιστ. συνέδρια (χωρίς κριτές) χωρίς πρακτικά

Άλλα

- Αυγουστίδης Α. (Πρωτοπρ.), «One Hope in Christ: A Christian Orthodox point of view», *13th Assembly of the Conference of European Churches, Lyon, France, July 15-21 2009*.
- Αυγουστίδης Α. (Πρωτοπρ.), *Building bridges between theology and pastoral care: A Christian Orthodox point of view*, 9th Consultation of the European Network of Health Care Chaplaincy (ENHCC), «Building Bridges, Growing Hope», 17-21/5/2006, Lisbon, Portugal, 18/5/2006.
- Αυγουστίδης Α. (Πρωτοπρ.), *My Area or your Area? Assumptions about Hospital Chaplaincy, Spirituality and Mental Health*, Ε ν α ρ κ τ ή ρ ι α Δ ι ά λ ε ξ η στο Συνέδριο της Association of Professional Healthcare Chaplaincy of Latvia, με θέμα: «Spirituality and Health: The Integration of Professional Chaplaincy in Healthcare», Riga, Latvia, 15-16/9/2005.
- Αυγουστίδης Α. (Πρωτοπρ.), *Sacerdos η ... σαν-κέρδος; (ιερωσύνη: επάγγελμα ή διακονία;)*, ΙΑ' Θεολογικό Συνέδριο Μεταπτυχιακών Φοιτητών της Θεολογικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών (2-5/7/2005) με θέμα: «Ο “λαός του Θεού” και το λαϊκό στοιχείο στην Εκκλησία», Αίγινα, 4/7/2005.
- Αυγουστίδης Α. (Πρωτοπρ.), *The meaning of Suffering*, Διεθνές Συνέδριο, VI Κυθηραϊκές Ημέρες Υπέρτασης και Νεφρολογίας, 31/8/2005-3/9/2005, Κύθηρα, 2/9/2005.

- Αυγουστίδης Α. (Πρωτοπρ.), *Violence and the Freudian "Death Instinct" from a Christian Orthodox Point View*, International Conference on Violence and Christian Spirituality, 27-29/10/2005, Boston, USA, 2005.
- Αυγουστίδης Α. (Πρωτοπρ.), *Εκκλησία και Ψυχική Υγεία*, Επιστημονική Ημερίδα που οργάνωσε η Συνοδική Επιτροπή Ειδικών Ποιμαντικών Υποθέσεων και Καταστάσεων με θέμα: «Η αντιμετώπιση των ψυχικών διαταραχών των πιστών στο πλαίσιο του Μυστηρίου της Ιεράς Εξομολογήσεως», Θεσσαλονίκη, 12/2/2009.
- Αυγουστίδης Α. (Πρωτοπρ.), *Εφηβεία και Οικογένεια*, Επιστημονική Ημερίδα με θέμα: «Σύγχρονες ανάγκες της οικογένειας και του παιδιού», Ιατρικός Σύλλογος Μεσσηνίας – Σύνδεσμος Κοινωνικών Λειτουργών Ελλάδος, Συνεδριακό Κέντρο Elite, Καλαμάτα, 8/12/2007.
- Αυγουστίδης Α. (Πρωτοπρ.), *Η ποιμαντική ευθύνη της Εκκλησίας μπροστά στις σύγχρονες ιδεολογικές και τεχνολογικές προκλήσεις*, Ημερίδα των Θεολογικών Σχολών Αθηνών και Θεσσαλονίκης και της Πανελληνίου Ενώσεως Θεολόγων, Διορθόδοξο Συνεδριακό Κέντρο Ιεράς Μονής Κοιμήσεως Θεοτόκου Πεντέλης, Πεντέλη, 22/11/2008.
- Αυγουστίδης Α. (Πρωτοπρ.), *Η πολιτική της Ψυχικής Υγείας στη χώρα μας: Προβληματισμοί και προοπτικές*, Επετειακή Ημερίδα του Ελληνικού Κέντρου Ψυχικής Υγιεινής και Ερευνών, Διεθνές Συνεδριακό Κέντρο Μεγάλου Μουσικής Αθηνών, Αθήνα, 15/12/2006.
- Αυγουστίδης Α. (Πρωτοπρ.), *Η πορεία προς την ενηλικίωση στη σύγχρονη κοινωνία*, Επιστημονική Ημερίδα με θέμα: Ναρκωτικά: Ενημέρωση-Πρόληψη, Αθήνα, 2004
- Αυγουστίδης Α. (Πρωτοπρ.), Ημερίδα με θέμα «Διαστάσεις της σεξουαλικής αγωγής», Κύπρος, 4-3-2009.
- Αυγουστίδης Α. (Πρωτοπρ.), Ημερίδα με θέμα «Η αντιμετώπιση των ψυχιατρικών διαταραχών στο πλαίσιο της Ιεράς Εξομολογήσεως», Ρόδος, 19-2-2009.
- Αυγουστίδης Α. (Πρωτοπρ.), *Θεολογία και Ψυχολογία: Συγκλίσεις και αποκλίσεις*, Ημερίδα του Τμήματος Θεολογίας της Θεολογικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών με θέμα: «Ο διάλογος της Θεολογίας με τις σύγχρονες επιστήμες και την κοινωνία», Πνευματικό Κέντρο δήμου Αθηναίων, Αθήνα, 19/12/2007.
- Αυγουστίδης Α. (Πρωτοπρ.), *Θεολογικό σχόλιο στην Ψυχιατρική Μεταρρύθμιση*, 19^ο Πανελλήνιο Συνέδριο Ψυχιατρικής (4-8/5/2006), Αθήνα, 5/5/2006.
- Αυγουστίδης Α. (Πρωτοπρ.), Μονάδες Ψυχικής Υγείας στην κοινότητα: Οργάνωση και λειτουργία στο πλαίσιο της κοινοτικής ψυχιατρικής-δικτύωση και λειτουργική διασύνδεση, Πανελλήνια Σύνοδος Εργαζομένων σε Μονάδες Ψυχικής Υγείας (23-25/2/2006), Υπουργείο Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης, Αθήνα, 24/2/2006.
- Αυγουστίδης Α. (Πρωτοπρ.), *Ο νοσηλευόμενος ασθενής με βιοψυχοκοινωνικά προβλήματα*, εναρκτήρια διάλεξη στην ημερίδα της Κεντρικής Διεύθυνσης Ποιμαντικού Έργου της Ιεράς Αρχιεπισκοπής Αθηνών, 12/6/2005.
- Αυγουστίδης Α. (Πρωτοπρ.), *Οι Σημερινές Ανάγκες για Ποιμαντική Εκπαίδευση στον Χώρο της Υγείας*, 1^ο Διεθνές Συνέδριο στο χώρο της υγείας, Οικουμενικό Πατριαρχείο, 8-12/10/2008, Ρόδος, 9/10/2008.

- Αυγουστίδης Α. (Πρωτοπρ.), *Οι Σωματόμορφες Διαταραχές στην Ποιμαντική Εμπειρία*, 2^ο Επιστημονικό Συμπόσιο (15-16/10/2005) με θέμα: «Σωματόμορφες Διαταραχές: Πεδίο τριβής ή συνάντησης της “Σωματικής” Ιατρικής με την Ψυχιατρική», Συνεδριακό Κέντρο Πανεπιστημίου Πατρών, Πάτρα, 15/10/2005.
- Αυγουστίδης Α. (Πρωτοπρ.), *Οικογένεια: Ένας ζωντανός οργανισμός*, διάλεξη σε επιστημονική εκδήλωση της Λέσχης Πολιτισμικής Παρέμβασης Γυναικών Αιγίου, Αίγιο, 2004.
- Αυγουστίδης Α. (Πρωτοπρ.), *Παιδεία, Πολιτισμός και Εκκλησία: Σύγχρονοι προβληματισμοί*, ΙΔ' Θεολογικό Συνέδριο Μεταπτυχιακών Φοιτητών με θέμα: «Παιδεία, Πολιτισμός και Εκκλησία. Η συμβολή της Θεολογίας», 4-6/7/2008, Καλαμάτα, 6/7/2008.
- Αυγουστίδης Α. (Πρωτοπρ.), *Πιθανά λάθη στην αντιμετώπιση των αιρετικών και οι συνέπειές τους*, ICT' Πανορθόδοξος συνδιάσκεψις εντεταλμένων Ορθοδόξων Εκκλησιών και Ιερών Μητροπόλεων δια θέματα αιρέσεων και παραθρησκείας (1-4/11/2004) με θέμα: «Η αίρεση στη ζωή της Εκκλησίας», Συνοδική Επιτροπή επί των αιρέσεων, Προκόπι Ευβοίας, 2/11/2004.
- Αυγουστίδης Α. (Πρωτοπρ.), *Ποιμαντική προσέγγιση του επαναστατημένου νέου*, διάλεξη στη συνάντηση επιστημόνων του Χριστιανικού Ομίλου Φοιτητών και Επιστημόνων, Αθήνα 2004.
- Αυγουστίδης Α. (Πρωτοπρ.), *Ποιμένας και Θεραπευτής*, Γ' Πανελλήνιο Λειτουργικό Συμπόσιο Στελεχών Ιερών Μητροπόλεων, 20-22/10/2008, Ειδική Συνοδική Επιτροπή Λειτουργικής Αναγεννήσεως, Βόλος, 21/10/2008.
- Αυγουστίδης Α. (Πρωτοπρ.), Προεδρία της Στρογγύλης Τράπεζας με θέμα «Η Ελευθερία της βουλήσεως» σε ομώνυμη Διημερίδα της Ελληνικής Ψυχιατρικής Εταιρείας, Δελφοί, 26/9/2009.
- Αυγουστίδης Α. (Πρωτοπρ.), Πρόεδρος στο 11th European Conference of the European Council for Pastoral Care and Counseling in Cooperation with the Academic Centre for Practical Theology of the School of Theology, University of Leuven, με Θέμα «Prophetic Pastoral Care and Counseling», August, 20-25/2009, Leuven, Belgium.
- Αυγουστίδης Α. (Πρωτοπρ.), Προσκεκλημένος Ομιλητής στο Διεθνές Συνέδριο Υπέρτασης και Νεφρολογίας, σε στρογγύλη τράπεζα με Θέμα: «The end of our lives be pain free, with dignity and peaceful»: «Τέλη ειρηνικά: Ποιμαντική και ψυχολογική προσέγγιση του καταληκτικού ασθενούς», Κύθηρα, 2-5/9/2009.
- Αυγουστίδης Α. (Πρωτοπρ.), *Σχέση Θεολογίας, Ανθρωπολογίας και Πολιτιστικών Σπουδών*, Γ' συμπόσιο Θεολογικών Σχολών Αθηνών και Θεσσαλονίκης με θέμα: «Προοπτικές του διεπιστημονικού διαλόγου: Θεολογία, Ανθρωπιστικές Σπουδές και Θετικές Επιστήμες», 9-10/5/2006, Θεσσαλονίκη, 10/5/2006.
- Γόνης Δ., «Graco zitié nor Sv. Filoteja (Rumanska versija) I problem okolo zitiéto na prep. Filoteja (Balgarska versija)», Η' Διεθνές Συμπόσιο «Γραμματειακή Σχολή του Τυρνόβου», 14-16 Οκτωβρίου 2004, Veliko Βουλγαρίας.

- Γόνης Δ., «Κωνσταντίνος Οικονόμος ο εξ Οικονόμων και ο Θεόφιλος Καΐρης», Εισήγηση στο Συνέδριο «Κωνσταντίνος Οικονόμος ο εξ Οικονόμων. 150 χρόνια από την κοίμησή του (1857-2007)», Τσαρίτσανη Θεσσαλίας 2007.
- Γόνης Δ., «Ο Άγιος Ανδρέας και το ψευδοπρόβλημα της αποστολικότητας της Εκκλησίας της Ρωσίας», Εισήγηση στο Διεθνές Συνέδριο «Ο Απόστολος Ανδρέας στην Ιστορία και στην τέχνη», Πάτρα, 2006.
- Γόνης Δ., «Οι θέσεις του Ιεροσολύμων Δοσίθεου για την ένταξη της Μητροπόλεως Κιέβου στο Πατριαρχείο Μόσχας. Κριτική θεώρηση», Ανακοίνωση στο Διεθνές Συνέδριο με τίτλο Orthodox Church in the Balkans and Poland. Connections and Common Tradition, Bialystok Πολωνία, 2006
- Γόνης Δ., «Η κοινή πολιτιστική κληρονομιά των Ορθοδόξων Σλάβων και η Ευρώπη», *Η Μεγάλη Ευρώπη και η θέση της Ορθοδοξίας στη διαμόρφωση του ευρωπαϊκού γίνεσθαι*, 16.2.2005, Αθήνα.
- Γόνης Δ., «Το Πατριαρχείο Κωνσταντινουπόλεως από το τέλος του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου ως το τέλος του 1924», Ημερίδα «Τα Αυτοκέφαλα στην Ορθόδοξη Εκκλησία της Πολωνίας», Bialystok, Πολωνία, 13.5.2005.
- Δεληκωσταντή Κ., «Τα δικαιώματα του ανθρώπου μεταξύ θρησκείας και πολιτικής», Μεταπτυχιακός Φοιτητικός Θεολογικός Σύνδεσμος, *Θρησκεία και πολιτική. Η θεολογία της Εκκλησίας σε διάλογο με την πολιτική. ΙΒ΄ Θεολογικό Συνέδριο*, (Αλιάρτος Βοιωτίας 10-12 Νοεμβρίου 2006).
- Δεληκωσταντής Κ., (από κοινού με τον καθηγητή κ. Μάριο Μπέγζο), «Theology and Ecology in Orthodox Christianity», European Science Foundation, *Religion and Environment in Europe*, Benediktbeuern Bayern (4 Ιουνίου 2005),.
- Δεληκωσταντής Κ., “Das Heilige den Heiligen”, *Heiligkeit und Eucharistie in orthodox – theologischer Sicht*, (Ναύπακτος, 21-25 Σεπτεμβρίου 2008), [Blockseminar der Universität Regensburg].
- Δεληκωσταντής Κ., “Die Bedeutung der Heiligen im heutigen Griechenland”, *Götter, Heroen und Heilige* Regensburg Universität, (Regensburg 9-11 Ιουλίου 2009).
- Δεληκωσταντής Κ., “Die Einheit der Kirche nach Calvin in orthodoxer Sicht”, *Calvinus Catholicus* Fribourg (20 – 21 Νοεμβρίου 2008), (=Διεθνές συνέδριο του Πανεπιστημίου του Fribourg Ελβετίας) . Δεληκωσταντής Κ., «Η σχολική θρησκευτική αγωγή απέναντι στην πρόκληση της πολυπολιτισμικότητας», *Ελλάδα τόπος πολυθρησκευτικός*, Αθήνα 29-11-2008.
- Δεληκωσταντής Κ., “Ökumenische Praktiken der Versöhnung Kontext der Türkei”, *Ertinnerungskultur und Versöhnung*, (Πανεπιστήμιο Oldenburg Γερμανίας, 27-30 Σεπτεμβρίου 2009). [Διεθνές Workshop]
- Δεληκωσταντής Κ., “Rezeption und Bedeutung der Menschenrechtsidee in der Orthodoxie”, “*Gesprächskreis*” *Orthodoxe Soziallehre: Menschenwürde und Menschenrechte-Orthodoxe Positionen*, (Βουκουρέστι, 21-23 Σεπτεμβρίου 2009).

- Δεληκωσταντής Κ., “The Nature of the Church”: the Attributes and the Marks of the Church”, *Lutheran-Orthodox Joint Commission* (Preparatory Session) (Rejkjavik Ισλανδίας, 4-9 Μαΐου 2009).
- Δεληκωσταντής Κ., «‘Αθηναίοι’ και ‘Βησιγότθοι’ στην Εκπαίδευση. Θρησκευοπαιδαγωγικά σχόλια στον Neil Postman». *Παιδεία και κάλλος: Ἡ προσφορά του μαθήματος των θρησκευτικών. Ημερίδα Περιφερειακής Διεύθυνσης Α/βάθμιας και Β/βάθμιας Εκπαίδευσης Δυτικής Ελλάδος με πρωτοβουλία του Σχολικού Συμβούλου Θεολόγων* (Πάτρα, 21.1.2005).
- Δεληκωσταντής Κ., «Der normative Charakter der Lehre der Ökumenischen Konzile für die Orthodoxe Kirche», *14η Συνάντηση διαλόγου μεταξύ του Οικουμενικού Πατριαρχείου και της Ευαγγελικής Εκκλησίας της Γερμανίας* (EKD) (Oppurg/ Thüringen, 10-15 Οκτωβρίου 2007) (Μέλος της Αντιπροσωπείας του Οικουμενικού Πατριαρχείου).
- Δεληκωσταντής Κ., «Die Katholizität der Kirche in orthodoxer Sicht» (Ναύπακτος, Σεπτέμβριος 2006), [Blockseminar der Universität Regensburg].
- Δεληκωσταντής Κ., «Die Menschenrechte als Herausforderung der Orthodoxen Theologie und Kirche», *Die Bedeutung der Theologie für die Gesellschaft* Regensburg (14-16 Ιουνίου 2004).
- Δεληκωσταντής Κ., «Eucharistische Askese», *Antike Mysterien, christliche Mystik und das Mysterium Christi*, (Ναύπακτος, 25 Σεπτεμβρίου 2005), [Blockseminar der Universität Regensburg].
- Δεληκωσταντής Κ., «Fotis Kontoglou und die Orthodoxe Ikone » (Ναύπακτος, Σεπτέμβριος 2007), [Blockseminar der Universität Regensburg].
- Δεληκωσταντής Κ., «Orthodox Perspectives on Human Rights», *Christian-Muslim Relation in 21 st Century Europe* (Αθήνα, 26-27 Νοεμβρίου 2004), ΕΛΙΑΜΕΠ.
- Δεληκωσταντής Κ., «Religion zwischen Identitätspolitik und Wahrheitssuche – eine christlich – orthodoxe Perspektive», *Religionen und Religionsfreiheit. Menschenrechtliche Perspektiven im Spannungsfeld von Mission und Konversion*, Πανεπιστήμιο Bamberg Γερμανίας, (18-20 Φεβρουαρίου 2009)
- Δεληκωσταντής Κ., «The Challenge of Religions Education. The Greek Case», Εισήγηση στην Ημερίδα «Το μάθημα των Θρησκευτικών στην Ελλάδα και τη Φιλανδία». Αθήνα, Θεολογική Σχολή, 9 Ιουνίου 2008,
- Δεληκωσταντής Κ., «Άσκηση και Ελευθερία», *Η έννοια του αγώνα: Θεολογικές και φιλοσοφικές προσεγγίσεις. Ι΄ Θεολογικό Συνέδριο Μεταπτυχιακών Φοιτητών*, (Χίος, 26-28 Ιουνίου 2004).
- Δεληκωσταντής Κ., «Δικαιώματα του ανθρώπου και αλληλεγγύη», *Ο Πολιτισμός της αλληλεγγύη. Κοινωνικές, οικονομικές, πολιτισμικές, θρησκευτικές προσεγγίσεις. Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο Ελληνοτουρκικής Συνεργασίας* (Κωνσταντινούπολη, 19-20 Νοεμβρίου 2009).
- Δεληκωσταντής Κ., «Είναι δυνατή η συμφιλίωση μεταξύ Ελλήνων και Τούρκων», *Forgiveness, Peace and Reconciliation* (Βόλος, 17-20 Μαΐου 2007).

- Δεληκωσταντής Κ., «Έλληνες και Τούρκοι κι ανάμεσά τους το Αιγαίο», *Mare Nostrum. Μεσόγειος και Χριστιανισμός δια μέσου των αιώνων. ΙΕ' Θεολογικό Συνέδριο*, (Πάρος, 3-5 Ιουλίου 2009)
- Δεληκωσταντής Κ., «Η Εκκλησία και η Παγκοσμιοποίηση», *Μέλη της Εκκλησίας - Πολίτες του Κόσμου. Β' Συνέδριο Ορθόδοξου Νεολαίας*, (Κωνσταντινούπολη, 11-16 Ιουλίου 2007).
- Δεληκωσταντής Κ., «Η λειτουργική αγωγή των παιδιών δια μέσου του μαθήματος των Θρησκευτικών», *Λειτουργική Αγωγή. Πανελλήνιο Λειτουργικών Συμπόσιον Στελεχών Ιερών Μητροπόλεων*, (Βόλος, 19-21 Οκτωβρίου 2009).
- Δεληκωσταντής Κ., «Η Ορθόδοξη Εκκλησία απέναντι στις προκλήσεις της Νεωτερικότητας», *Ιερά Συνόδος της Εκκλησίας της Ελλάδος, Ο Δημόσιος ρόλος και λόγος της Ορθόδοξης Εκκλησίας στην Ελλάδα*, (Μονή Πεντέλης, 24 Μαΐου 2007).
- Δεληκωσταντής Κ., «Η Ορθόδοξη Παιδεία απέναντι στον σύγχρονο πλουραλισμό», *Η θεολογία στη σύγχρονη πολυπολιτισμική κοινωνία. Ημερίδα του Μεταπτυχιακού Φοιτητικού Θεολογικού Συνδέσμου*, Λίμνη Πλαστήρα (7-9 Μαΐου 2004).
- Δεληκωσταντής Κ., «Η σύγχρονη εκπαίδευση μεταξύ χρησιμοθηρίας και παιδείας του προσώπου», *Εκπαίδευση και παιδεία στη σημερινή Ελλάδα*, Εκπαιδευτήρια Ελληνική Παιδεία (Αθήνα 29 Νοεμβρίου 2009).
- Δεληκωσταντής Κ., «Ο Επίκτητος και η χριστιανική θεολογία», *Gotteserkenntnis zwischen altgriechischer Philosophie und patristischer Theologie*, (Ναύπακτος, 29.9.2004), [Blockseminar der Universität Regensburg].
- Δεληκωσταντής Κ., «Ο μοναχισμός και η ποικιλία των πολιτιστικών παραδόσεων των λαών», *Διεθνές συνέδριο Ο μοναχισμός και η σύγχρονη ορθόδοξη μαρτυρία* (30 Οκτωβρίου – 2 Νοεμβρίου 2008), Centre Orthodoxe du Patriarchat Oecuménique, Γενεύη.
- Δεληκωσταντής Κ., «Ο ρόλος των λαϊκών σύμφωνα με τα σχολικά βιβλία των Θρησκευτικών», *Μεταπτυχιακός Φοιτητικός Θεολογικός Συνδέσμος, Ο 'λαός του Θεού' και το λαϊκό στοιχείο στην Εκκλησία. ΙΑ' Θεολογικό Συνέδριο*, (Αίγινα, 2-5 Ιουλίου 2005).
- Δεληκωσταντής Κ., «Τα δικαιώματα του ανθρώπου και η ορθόδοξη παράδοση», *Σεμινάριο Ψυχολογίας και Αγωγής της Αδελφότητας Θεολόγων «Η ΖΩΗ»* (25 Φεβρουαρίου 2007).
- Δεληκωσταντής Κ., «Το μάθημα των θρησκευτικών και η σύγχρονη Παιδαγωγική», *Επιμόρφωση Σχολικών Συμβούλων και Εκπαιδευτικών Πρωτοβάθμιας και Προσχολικής Εκπαίδευσης στο ΔΕΠΠΣ και ΑΠΣ, ΥΠΕΠΘ-Παιδαγωγικό Ινστιτούτο*, (Αθήνα, 12-14 Δεκεμβρίου 2005).
- Δεληκωσταντής Κ., «Το μάθημα των Θρησκευτικών σήμερα στο σύγχρονο σχολείο», *Εισήγηση στην επιμορφωτική Ημερίδα Θεολόγων του Νομού Ευρυτανίας*, (Καρπενήσι, 10 Μαΐου 2007).
- Δεληκωσταντής Κ., «Το μάθημα των Θρησκευτικών σήμερα. Ταυτότητα και προοπτικές», *Επιμορφωτική Ημερίδα Θεολόγων του Νομού Φθιώτιδας* (Λαμία, 11 Μαΐου 2007).
- Δεληκωσταντής Κ., «Το μέλλον της Θεολογίας ως επιστήμης στην εποχή της πολυπολιτισμικότητας και μετανεωτερικότητας», *Ορθοδοξία και πολυπολιτισμικότητα*,

- Πρόγραμμα Μαθημάτων της Ακαδημίας Θεολογικών Σπουδών της Ιεράς Μητροπόλεως Δημητριάδος (Βόλος, 22 Μαΐου 2004).
- Ζάρρας Κ., «Το όραμα του νέου ναού στον προφήτη Ιεζεκιήλ και η επίδρασή του στην Χριστιανική Εκκλησία», [Συνέδριο με θέμα τη συμβολή της Παλαιάς Διαθήκης στον Ορθόδοξο Εκκλησιαστικό βίο, στην Αμαλιάδα Ηλείας το 2005 (υπό έκδοση)].
- Ζάρρας Κ., Peter Kingsley, *Ο Εμπεδοκλής στον 21^ο αιώνα*, μτφ. Κ. Ζάρρας, εκδ. Αρχέτυπο, Θεσσαλονίκη 2008.
- Καρακόλης Χρ., «Der Tod Johannes des Täufers (Mk 6,14-29): Erzähltechnik und Christologie im Markusevangelium», στο πλαίσιο του Neutestamentliches Kolloquium που οργανώθηκε από το Seminar für Neues Testament, Theologische Fakultät, Humboldt Universität zu Berlin (23-1-2008).
- Καρακόλης Χρ., «Συνέχεια και ασυνέχεια στη σχέση μεταξύ των δύο Διαθηκών», στο πλαίσιο της «Ημερίδας για την Αγία Γραφή» που οργανώθηκε από την Ελληνική Βιβλική Εταιρία στην Κατερίνη (27-2-2006).
- Καρακόλης Χρ., CD-ROM για τα Θρησκευτικά των τριών τάξεων του Γυμνασίου, Αθήνα: Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, 2006.
- Καρακόλης Χρ., Επηρεασμένη επανέκδοση βιβλίου: Ερμηνευτικές προσεγγίσεις: Απαντήσεις σε απορίες από την Καινή Διαθήκη, Αθήνα: Αποστολική Διακονία, 2005, σελ. 173.
- Καρακόλης Χρ., «Die Termini Christos-Messias und basileus-basileia im Johannesevangelium: Grundsätzliche Erwägungen zu ihrer narrativen Funktion und theologischen Bedeutung im Rahmen einer gesamtheitlichen Untersuchung des königlichen Motivs im johanneischen Erzählmythos», στο πλαίσιο του Neutestamentliches Kolloquium, που οργανώθηκε από το Institut für neutestamentliche Theologie, Evangelisch-Theologische Fakultät, Ludwig-Maximilians-Universität München (7-5-2009).
- Καρακόλης Χρ., «Paul Praying in the Post-Pauline Era: A Structural and Theological Study of Paul's Prayer in Eph 3,14-19», στο πλαίσιο του Neutestamentliches Kolloquium, που οργανώθηκε από το Institut für neutestamentliche Theologie, Evangelisch-Theologische Fakultät, Ludwig-Maximilians-Universität München (9-5-2008).
- Κοντογιάννης Σπ., «Η αυτοκτονία και η θέση της Ορθοδόξης Εκκλησίας», «*Ενοριακή Παρουσία*» (Περιοδικόν της Ενορίας Καθεδρικού Ναού Εισοδίων της Θεοτόκου, Ρεθύμνου-Κρήτης της Ιεράς Μητροπόλεως Ρεθύμνης και Αυλοποτάμου, Έτος Η'. Αρ. 27. Μάιος-Ιούλιος 2004, σελ. 16.
- Κοντογιάννης Σπ., «Η Παναγία στην πίστη του λαού μας («Τα ονόματα της Παναγίας) «Το Πάσχα του Καλοκαιριού» 15 Αύγουστος 2004, Εβδομαδιαία Εφημερίδα «*Τα Μετέωρα*» Καλαμπάκας αριθ. φύλλου 525, Παρασκευή 13 Αυγούστου 2004, σελ. 6
- Κοντογιάννης Σπ., «Η πορεία του Θεολογικού Διαλόγου», *Ημερίδα της Συνοδικής Επιτροπής Διορθοδόξων και Διαχριστιανικών Σχέσεων της Ιεράς Συνόδου της Εκκλησίας της Ελλάδος* (Αθήνα, Ιερά Μονή Πεντέλης 25 Ιουνίου 2005).
- Κοντογιάννης Σπ., «Κομποσχοίνοι. Ένα παραδοσιακό βοήθημα για την προσευχή», «*Ανάκτιση*» (Περιοδική Έκδοση ανεξαρτήτων Φοιτητών της Θεολογικής Σχολής), Τεύχος Α' (Απρίλιος 2004), σελ. 3-4, τεύχος Β' (Μάιος 2004), σελ. 3-4.

- Κοντογιάννης Σπ., «Ο κατηχητικός λόγος σήμερα», *Ημερίδα «Κατηχητική επιμόρφωση»* (Διοργάνωση: Ι. Μητρόπολη Μεγάρων και Σαλαμίνας (Ι. Μ. Αγίου Ιωάννου Μακρινού 16 Οκτωβρίου 2004).
- Κοντογιάννης Σπ., «Ο πνευματικός αγώνας κατά την Κλίμακα του Αγίου Ιωάννου του Σιναΐτου», *Γ' Θεολογικό Συνέδριο Μεταπτυχιακών Φοιτητών της Θεολογικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών: «Η έννοια του αγώνα. Θεολογικές και φιλοσοφικές προσεγγίσεις»* (Χίος 25-29 Ιουνίου 2004).
- Κοντογιάννης Σπ., «Ο σύγχρονος λόγος της Κατηχήσεως», *«Εκκλησία»*, τομ. ΠΑ' (2004), σελ. 560-563.
- Κοντογιάννης Σπ., «Ο σύγχρονος λόγος της Κατηχήσεως», *Ημερίδα του Φροντιστηρίου Υποψηφίων Κατηχητών και του Σεμιναρίου Επιμόρφωσης Κατηχητών* (Διοργάνωση: Αποστολική Διακονία της Εκκλησίας της Ελλάδος (Αθήνα 23 Ιουλίου 2004).
- Κοντογιάννης Σπ., «Οι διδαχές του Αγίου Κοσμά του Αιτωλού ως απάντηση στα προβλήματα των ανθρώπων», *Ημερίδα της Ιεράς Βασιλικής και Σταυροπηγιακής Μονής Κουτλουμουσίου του Αγ. Όρους και του Υπουργείου Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων* (Αθήνα, Ποδηλατοδρόμιο Ολυμπιακού Σταδίου, 11 Νοεμβρίου 2005).
- Κοντογιάννης Σπ., «Πολυπολιτισμικότητα και εκπαίδευση στον καιρό της παγκοσμιοποίησης», *Ημερίδα της Ιεράς Αρχιεπισκοπής Αθηνών και του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου* (Αθήνα, Μέγαρο «Καρατζά» Εθνικής Τραπέζης της Ελλάδος, Αιόλου 82, 28-30 Ιανουαρίου 2005).
- Κοντογιάννης Σπ., «Το Κομποσχοίνι», *«Ενοριακή παρουσία»* (Περιοδικόν της Ενορίας Καθεδρικού Ναού Εισοδίων της Θεοτόκου, Ρεθύμνου-Κρήτης και Αυλοποτάμου), Έτος Ζ'. Αρ. 25. Νοέμβριος 2003-Ιανουάριος 2004, σελ. 20.
- Κοντογιάννης Σπ., α) «Ο Ιεροσολύμων Τιμόθεος Θέμελης (1878-1955). 50 χρόνια από την κοίμησή του (31-12-1955)». β) «Οι Σταυροφορίες και τα αναθέματα του 1054. Η περίπτωση των Ιεροσολύμων», *Ημερίδα «Δύο επέτειοι: Α) «Ο πατριάρχης Ιεροσολύμων Τιμόθεος Θέμελης (1878-1955). 50 χρόνια από την κοίμησή του (31-12-1955)». Β) «1054-1204-2004. Οι Σταυροφορίες και τα αναθέματα του 1054»* (Διοργάνωση Πατριαρχείο Ιεροσολύμων, Ιεροσόλυμα, 4 Φεβρουαρίου 2005).
- Κοντογιάννης Σπ., «Σκοπός της χρήσης του Κομποσχοινίου. Ένα παραδοσιακό βοήθημα για την προσευχή», *«Ενοριακή Παρουσία»* (Περιοδικόν της Ενορίας Καθεδρικού Ναού Εισοδίων της Θεοτόκου, Ρεθύμνου-Κρήτης της Ιεράς Μητροπόλεως Ρεθύμνης και Αυλοποτάμου), Έτος Η'. Αρ. 26. Φεβρουάριος-Απρίλιος 2004, σελ. 21.
- Κόρδης Γ., «George Seferis' "Thrush" in painting: an exhibit by artist George Kordis», (Έκθεση στο Yale University (Sterling Memorial Library Memorabilia room. (Οργάνωση Τμήμα Ελληνικών Σπουδών Πανεπιστημίου Yale).
- Κόρδης Γ., «Λένε για μένα οι ναυτικοί». Εικαστική αναφορά στο Νίκο Καββαδία. Γκαλερί Ιανός, Θεσσαλονίκη, Αθήνα, Δεκ. 2005, Ιανουάρ. 2006.
- Κόρδης Γ., «Ο αισθητικός λόγος της βυζαντινής ζωγραφικής», *Επιστημονική Ημερίδα «Ζητήματα αισθητικής και σημειολογίας των τεχνών»*, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, Μαΐος 2004.

- Κόρδης Γ., «Τα φευγαλέα οράματα της χαράς». Εικαστικός διάλογος με την ποίηση του Ν. Εγγονόπουλου, Γκαλερί Ιανός Θεσσαλονίκη (Δεκ. 2007) Αθήνα (Ιανουάριος 2008).
- Κόρδης Γ., Έκθεση εικόνων στην Εθνική Πινακοθήκη της Βουλγαρίας (Κρύνπη Alexander Nevsky) (Μαΐος 2008).
- Κόρδης Γ., Έκθεση εικόνων στην Πινακοθήκη του Δήμου Δράμας (Ιούνιος 2008), γ. Έκθεση ζωγραφικής με θέμα το **1821** στη Δημοτική Καπναποθήκη του Δήμου Καβάλας (Νοέμβριος 2009) Οργάνωση ΤΕΙ Καβάλας.
- Κόρδης Γ., Έκθεση εικόνων. Βασιλική san Lorenzo (Tomba di Donatello). Οργάνωση Duomo Φλωρεντίας. Σεπ. 2007.
- Κόρδης Γ., Έκθεση ζωγραφικής στη Γκαλερύ Αμυμώνη (Ιωάννινα Νοέμβριος-Δεκέμβριος 2009).
- Κόρδης Γ., Κίχλη. Εικαστική προσέγγιση του ομώνυμου ποιήματος του Γ. Σεφέρη. Γκαλερί Αέναον, Φεβρ. 2007.
- Κόρδης Γ., Τα κατά Ματθαίον πάθη. Εικαστική προσέγγιση στο Θείο Πάθος, Γκαλερί Αέναον. Απρ. 2006.
- Κόρδης Γ., Το Δώμα των Αθώων. Ζωγραφική, Γκαλερί Αέναον, φεβρ. 2005 .
- Κορναράκης Κ., «Για μια εκτός τόπου και χρόνου επίκληση του ονόματος του Θεού!», *The Economist (Καθημερινή - Ειδικές Εκδόσεις)*, 47 (2008) 10
- Κορναράκης Κ., «Εισαγωγικό σχόλιο στις πνευματικές προοπτικές της μετάφρασης των ύμνων της Μ. Εβδομάδας» στο *Η Αγία και Μεγάλη Εβδομάδα*, απόδοση στη νεοελληνική Γιάννης Σούκης, εικόνες και σχέδια Γιώργος Κόρδης, Εκδόσεις Αρμός, Αθήνα 2007, σσ. 9-18
- Κορναράκης Κ., «Η εορτή των Χριστουγέννων και οι πνευματικές ανάγκες του σύγχρονου ανθρώπου», εφ. Ορθόδοξος Κόσμος φ. 4, 24-12-2007, σ. 14
- Κορναράκης Κ., «Η επίδραση του ασυνειδήτου στην πνευματική ζωή κατά τον γέροντα Ιωσήφ τον ησυχαστή» *Παριανά* 28/104 (2007) 64-67
- Κορναράκης Κ., «Η Ουσία της Παραδόσεως κατά την Πατερική Θεολογία», *ΑΝΗΣΥΧΙΕΣ* 22(2004)13-17
- Κορναράκης Κ., «Ο βίος της οσίας Μαρίας της Αιγυπτίας ως πρόκληση μετανοίας», *Χριστός και Κόσμος* 26 (2008) 50-52.
- Κορναράκης Κ., «Ο ορθόδοξος χριστιανός μπροστά στο κάτοπτρο της Κυριακής της Ορθοδοξίας», *Χριστός και Κόσμος* 27 (2009) 48-50.
- Κορναράκης Κ., «Ο σεισμός της υπάρξεως! Σχόλιο σε πασχαλινούς προβληματισμούς του Φώτη Κόντογλου», *ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ* 53(2004)18-20.
- Κορναράκης Κ., «Ο ταπεινών εαυτών υψωθεί. Κάποιες παρατηρήσεις για την ταπείνωση και την ύψωση κατά την ορθόδοξη πνευματική ζωή», *ΤΟΛΜΗ* τ.50(2005)33-38.
- Κορναράκης Κ., «Όψεις της νηστείας κατά τη θεολογία της Εκκλησίας», *Καποδιστριακό*, 1/ 4/ 2007
- Κορναράκης Κ., «Το χάρισμα της Θεολογίας, ως έκφραση αλλά και κριτήριο αυθεντικής πνευματικής ζωής», *ΤΟΛΜΗ* 4.41(2004)31-40-*ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΒΑΡΝΑΒΑΣ* 65(2004)235-247.

- Κορναράκης Κ., Αλέξ. Μ. Σταυρόπουλου, Αγγ. Βαλλιανάτου, Αριαδ. Σαραντουλάκου, Τρ Μπολτέτσου, Οι δρόμοι του νερού, Οδοιπορικό θεραπευτικού τουρισμού στα αγιάσματα της Ελλάδας, Εκδ. Αρμός, Αθήνα 2002, σχ. 8ο σσ 56 + 14 σελ. έγχρωμες φωτογραφίες + τοπογραφικός χάρτης των αγιασμάτων (Παρεμβολή 16.τ. 73(2005) 47).
- Κορναράκης Κ., Βίος Αγίου Ανδρέου του Σαλού, μετάφραση Γ. Σούκης, επίμετρο Γ. Καρακατσιάνης, Εκδ. Αρμός [Σειρά: Γέφυρες], Αθήνα 2005, σσ 225, σχ. 24×16,5 (Σύναξη (2006)94-95).
- Κορναράκης Κ., π. Βενέδικτου Νεοασκητιώτη, Παλαμικών Ταμείων, ήτοι ευρετήριο θεμάτων των απάντων του Αγίου Γρηγορίου του Παλαμά (Έκδοσις Συνοδείας Σπυριδωνος ιερομονάχου, Νέα Σκήτη Άγιον Όρος 2007, σσ. 1800, σχ. 24,5 X 17,5) («Η έκδοση ενός αγιορείτικου Παλαμικού Ταμείου ως αφορμή εμβαθύνσεως στη θεολογία του Αγ. Γρηγορίου του Παλαμά», Ορθόδοξος Τύπος, φ. 1716, 21 Δεκεμβρίου 2007)
- Μανίκας Κ., «Κωνσταντίνος Οικονόμος ο εξ Οικονόμων και το Ζήτημα της Διαρκούς Ιεράς Συνόδου», *Κωνσταντίνος Οικονόμος ο εξ Οικονόμων, 150 χρόνια από την κοίμησή του (1857-2007)*, Τσαρίτσανη 21-23 Σεπτεμβρίου 2007. (Αντιπρόεδρος Οργανωτικής Επιτροπής)
- Μανίκας Κ., «Ο Ευγένιος Βούλγαρης και η Ανεξιθρησκεία», *«Ευγένιος Βούλγαρης, Διακόσια χρόνια από την κοίμησή του (1806-2006)»*, Θεολογική Σχολή (Αθήνα, 13 Νοεμβρίου 2006)
- Μανίκας Κ., «Ο Ιωάννης ο Χρυσόστομος και το Ζήτημα των Σχέσεων Εκκλησίας και Πολιτείας στην Εποχή του», *Άγιος Ιωάννης Χρυσόστομος: 1600 Έτη. Τμήμα Ποιμαντικής και Κοινωνικής Θεολογίας του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης (Θεσσαλονίκη 22-25 Νοεμβρίου 2007)*.
- Μόσχος Δ., «Αιγυπτιακός μοναχισμός και αναδιάταξη των πολιτισμικών δομών της ύστερης αρχαιότητας (4^{ος}-7^{ος} αι. μ. Χ.)», εισήγηση στο ΙΔ' Συνέδριο Μεταπτυχιακών φοιτητών Τμήματος Θεολογίας στην Καλαμάτα, 4-6 Ιουλίου 2008.
- Μόσχος Δ., «Η επίδραση του ιδεολογικού και γεωπολιτικού πλαισίου της Μεσογείου στην ιστορία του Χριστιανισμού», εισήγηση στο ΙΕ' Συνέδριο Μεταπτυχιακών φοιτητών Τμήματος Θεολογίας στην Πάρο, 3-5 Ιουλίου 2009.
- Μόσχος Δ., «Θεολογία και Ιστορία: όψεις μιας δύσκολης σχέσης» στο Διεπιστημονικό Εργαστήριο, 4-5 Μαΐου 2007 Ορθοδοξία και Παράδοση με αφορμή το ομώνυμο βιβλίο του Δημητρίου Πάλλα, με συμμετοχή καθηγητών και μεταπτυχιακών φοιτητών από τις Θεολογικές Σχολές, τα Τμήματα Ιστορίας-Αρχαιολογίας, και τις Σχολές Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών, διοργ. Θεολογική Ακαδημία Βόλου
- Μπέγζος Μ., «Ο εκκλησιασμός του ελληνισμού», πρόλογος στο βιβλίο Ι. Πλεξίδης (εισαγ.-μτφρ.-σχόλια), *Λόγοι χριστιανών κατά εθνικών*, εκδ. Ζήτρος, Θεσσαλονίκη 2004, 9-24.
- Μπέγζος Μ., Εγκώμιος Λόγος κατά την τελετή αναγόρευσης του Οικουμενικού Πατριάρχη κ.κ. Βαρθολομαίου σε Επίτιμο Διδάκτορα του Πανεπιστημίου Στερεάς Ελλάδος, Λαμία, 7-11-2008
- Μπέγζος Μ., Εισαγωγή στο βιβλίο του Π. Κανελλόπουλου, *Ο Χριστιανισμός και η εποχή μας*, εκδ. Εστία, Αθήνα 2004, σελ. 9-16.

- Μπελέζος Κ. (επιμ.), Friedrich Nietzsche, *Ο Αντίχριστος. Ανάθεμα κατά του Χριστιανισμού*. 2007 [Αθήνα] (εκδ. «Ίδεόγραμμα»),
- Μπελέζος Κ. (επιμ.), *Απόστολος Παύλος και Κόρινθος: 1950 Χρόνια από τη συγγραφή των Επιστολών προς Κορινθίους (Ερμηνεία- Θεολογία- Ιστορία Ερμηνείας- Φιλολογία- Φιλοσοφία- Εποχή). Πρακτικά Διεθνούς Επιστημονικού Συνεδρίου (Κόρινθος, 23-25 Σεπτεμβρίου 2007)*, Εποπτεία: Επιστημονική Οργανωτική Επιτροπή (Επικεφαλής: Στυλιανός Γ. Παπαδόπουλος). Εκδοτική Επιμέλεια: Κωνσταντίνος Ι. Μπελέζος, συνεργία Σωτηρίου Σ. Δεσπότη και Χρήστου Κ. Καρακόλη, Τομ. Α -Β . Αθήνα 2009.
- Μπελέζος Κ. (επιμ.), Δ. Π. Καλημέρη, *Οριακές Βιοτεχνολογικές Παρεμβάσεις. Περιβάλλον και διατροφή*. Αθήνα 2006 (εκδ. «Εριφύλη») [= Μονογραφίες Φιλοσοφίας και Θεωρίας της Βιοτεχνολογίας: 1],
- Μπελέζος Κ. (επιμ.), Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών. Θεολογική Σχολή, *Θέση και αποστολή των Θεολογικών Σχολών Αθηνών και Θεσσαλονίκης στη σύγχρονη κοινωνία. Πρακτικά Δ' Συνεδρίου Θεολογικών Σχολών Αθηνών και Θεσσαλονίκης (Αθήνα, 24-25 Απριλίου 2007)*. Παράρτημα: Η ίδρυση των «Ανωτάτων Εκκλησιαστικών Ακαδημιών» (Ν. 3432/2006) και η στάση των Θεολογικών Σχολών Αθηνών και Θεσσαλονίκης (Θέσεις και αποφάσεις). Αθήνα 2008 [επιμέλεια Α. Κονταλή, επιστασία: Κ. Ι. Μπελέζος].
- Μπελέζος Κ. (επιμ.), Ευγένιος Βούλγαρις, *Έκθεσις της Ταυρικής Χερσονήσου ήτοι της λεγομένης Μικράς Ταταρίας*. (Έκδοση από τον αυτόγραφο κώδικα Mscr. Dresd. DA 54 και επίμετρο Ίλια Χατζηπαναγιώτη-Sangmeister) [Τυπογραφική και αισθητική επιμέλεια Κ. Μπελέζος και Σταμ. Χατζησταματίου]. [Αθήνα 2008] (εκδ. «Ίδεόγραμμα») και
- Μπελέζος Κ. (επιμ.), Ρωξάνδρα Στούρτζα, *Απομνημονεύματα* [2006] (εκδ. «Ίδεόγραμμα»),
- Μπελέζος Κ. (επιμ.), *Το Μάθημα των Θρησκευτικών στην Εκπαίδευση. Πρακτικά Ημερίδας-Εισηγήσεις*. Αθήνα 2009 [Εποπτεία: Ε. Παλακώστα-Χριστινάκη, γενική επιμέλεια: Κ. Ι. Μπελέζος, ειδική επιμέλεια - εκδοτική επεξεργασία: Α. Κονταλή], σελ. 87-131.
- Μπελέζος Κ. (επιμ.), Του ιδίου, *Βιοτεχνολογικός Στοχασμός. Κριτικές Θεωρήσεις του Βιοτεχνολογικού Επιτεύγματος*. Αθήνα 2006 (εκδ. «Εριφύλη») [= Μονογραφίες Φιλοσοφίας και Θεωρίας της Βιοτεχνολογίας: 3],
- Μπελέζος Κ. (επιμ.), Του ιδίου, *Γονιδιακή Θεραπεία. Από την επινόηση στη διακινδύνευση (Αρχές, στόχοι και αιτήματα)*. Αθήνα 2007 (εκδ. «Εριφύλη») [= Μονογραφίες Φιλοσοφίας και Θεωρίας της Βιοτεχνολογίας: 4].
- Μπελέζος Κ. (επιμ.), Του ιδίου, *Κρίσιμες Βιοτεχνολογικές Αποφάσεις. Θεωρητικά μοντέλα αλληλεπίδρασης Γονιδιακής Θεραπείας και Βιοηθικού Στοχασμού*. Αθήνα 2006 (εκδ. «Εριφύλη») [= Μονογραφίες Φιλοσοφίας και Θεωρίας της Βιοτεχνολογίας: 2],

- Μπελέζος Κ., «[Οι] γυναίκες στα Ευαγγέλια», στο Θεολογικό Συνέδριο που διοργάνωσε η Ι. Μητρόπολις Ηλείας, με θέμα: «Η Γυναίκα στην Ορθόδοξη Εκκλησία» (Πύργος και Αμαλιάδα, 3-4 Φεβρουαρίου 2007).
- Ολυμπίου Ν., «Ο Ιερός Κλήρος, ο Μοναχισμός και οι Ιερές Μονές στην Εθνική εξέγερση του 1821», *Ο Ιερός Κλήρος, ο Μοναχισμός και οι Ιερές Μονές στην Εθνική εξέγερση του 1821. Ι.Μ. Φωκίδας*, (Άμφισσα, 23-25 Νοεμβρίου 2007)
- Σκουτέρης Κ., «Άσκηση και αθλητικό ιδεώδες», εισήγηση σε Διεθνές Συνέδριο επ' ευκαιρία των Ολυμπιακών Αγώνων, στη Γενεύη της Ελβετίας (Ιούνιος 2004).
- Σκουτέρης Κ., «Η Δεκάφωνος πνευματοκίνητος σάλπιγξ του Γέροντος Ιωσήφ του Ησυχαστού», εισήγηση σε Διεθνές Συνέδριο στην Αθήνα (Πολεμικό Μουσείο, 22-24 Οκτωβρίου 2004) με θέμα: «Γέροντας Ιωσήφ ο Ησυχαστής. Άγιον Όρος-Φιλοκαλική εμπειρία».
- Σκουτέρης Κ., «Η θέση των Λαϊκών στην Εκκλησία», εισήγηση στο Συνέδριο του ΜΦΣ του Τμήματος Θεολογίας (3-5 Ιουλίου 2005).
- Σκουτέρης Κ., «Ορθοδοξία και Ευρώπη. Μια κριτική θεώρηση με βάση την ιστορία και την πραγματικότητα» εισήγηση σε Διεθνές Συνέδριο με θέμα: «*Η Ορθοδοξία αδιάσπαστο μέρος της ευρωπαϊκής πνευματικότητας και κουλτούρας*» στο Symbata Ρουμανίας (22 Απριλίου έως 2 Μαΐου 2004).
- Στουφή-Πουλημένου Ι., «Εικόνα της Παναγίας Ζωοδόχου Πηγής στο ναό της Ζωοδόχου Πηγής Παιανίας», *Δημερίδα Ι.Ν. Ζωοδόχου Πηγής Παιανία. 100 χρόνια από την ανέγερση και λειτουργία του ναού (1905-2005). Ιστορική, κοινωνική και αισθητική προσέγγιση του μνημείου*, Παιανία, 21-22 Μαΐου 2005.
- Στουφή-Πουλημένου Ι., «Η εικονογράφηση του ναού του Αγίου Γεωργίου Κυψέλης από τον Φ. Κόντογλου», *Επιστημονική ημερίδα: ο Φώτης Κόντογλου (1895-1965) και η συμβολή του στη διαφύλαξη και συνέχεια της Παράδοσης*, Θεολογική Σχολή Αθηνών, 27 Φεβρουαρίου 2006.
- Στουφή-Πουλημένου Ι., «Ο Ιερός κλήρος και οι Ιερές Μονές στη Νεοελληνική περίοδο», *130 Συνέδριο της Ομοσπονδίας Συλλόγων Παρνασσίδας στην Άμφισσα*, 23-25 Νοεμβρίου 2007, Άμφισσα.
- Στουφή-Πουλημένου Ι., «Ο ρόλος των εκκλησιαστικών εικαστικών τεχνών στην ορθόδοξη παράδοση», *Ε' Συνέδριο Θεολογικών Σχολών. Εκκλησία και Πολιτισμός*, 20-22 Ιουνίου 2008, Θεολογική Σχολή, Θεσσαλονίκη.
- Στουφή-Πουλημένου Ι., «Οι λειτουργικές τέχνες (ναοδομία, γλυπτική, ξυλογλυπτική, μικροτεχνία κ.λ.π.) στην υπηρεσία της λειτουργικής αγωγής, *ΙΑ' Λειτουργικών Συμπόσιον στελεχών Ιερών Μητροπόλεων*, Ιερά Μητρόπολις Δημητριάδος και Αλμυρού, Βόλος, 19-21 Οκτωβρίου 2009.
- Στουφή-Πουλημένου Ι., «Χριστιανισμός και αρχαία τέχνη. Ρήξη ή σχέση διαλεκτική;» *ΙΕ' Συνέδριο Μεταπτυχιακού Φοιτητικού Θεολογικού Συνδέσμου: Mare Nostrum, Μεσόγειος και Χριστιανισμός δια μέσου των αιώνων*, Πάρος 3, 4 και 5 Ιουλίου 2009.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

<u>Προλογος .....</u>	<u>2</u>
<u>1. Η διαδικασία της εσωτερικής αξιολόγησης.....</u>	<u>5</u>
<u>2. Παρουσίαση του Τμήματος.....</u>	<u>9</u>
<u>3. Προγράμματα Σπουδών.....</u>	<u>17</u>
<u>4. Διδακτικό έργο.....</u>	<u>29</u>
<u>5. Ερευνητικό έργο.....</u>	<u>33</u>
<u>6. Σχέσεις με κοινωνικούς/πολιτιστικούς/παραγωγικούς (ΚΠΠ) φορείς.....</u>	<u>39</u>
<u>7. Στρατηγική ακαδημαϊκής ανάπτυξης.....</u>	<u>43</u>
<u>8. Διοικητικές υπηρεσίες και υποδομές.....</u>	<u>45</u>
<u>9. Συμπεράσματα.....</u>	<u>49</u>
<u>10. Σχέδια βελτίωσης.....</u>	<u>51</u>
<u>11. ΠΙΝΑΚΕΣ.....</u>	<u>55</u>
<u>12. Παραρτήματα.....</u>	<u>97</u>
<u>ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΤΙΚΟΣ ΠΙΝΑΚΑΣ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑΣ.....</u>	<u>98</u>
<u>ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ.....</u>	<u>147</u>